

Broj: 01/1-50-1-1-110/10
Sarajevo, 14.9.2010.

PREDSTAVNIČKOM DOMU
PARLAMENTARNE SKUPŠTINE
BOSNE I HERCEGOVINE

BOSNA I HERCEGOVINA
PARLAMENTARNA SKUPŠTINA BOSNE I HERCEGOVINE
SARAJEVO

PRIMIJENO: 28.09.2010			
Organizaciona jedinica	Klasifikaciona oznaka	VRŠNI broj	Broj priloga

Na osnovu člana 41. stav (2) Poslovnika Predstavničkog doma Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BiH”, br. 03/06, 41/06, 81/06, 91/06, 91/07 i 87/09), Ustavnopravna komisija Predstavničkog doma dostavlja sljedeći

**IZVJEŠTAJ O ČETIRI STRUČNA SAVJETOVANJA
U ORGANIZACIJI USTAVNOPRAVNIH KOMISIJA,
ODRŽANIH U SARADNJI S MISIJOM OSCE-a U BiH I USAID-om U BiH**

Ustavnopravna komisija Predstavničkog doma je na 110. sjednici, održanoj 14.9.2010., zajedno sa Ustavnopravnom komisijom Doma naroda, razmatrala prijedloge zaključaka koji su nastali kao rezultat rasprava vođenih na stručnim savjetovanjima koja su organizirale ustavnopravne komisije oba doma Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine u saradnji s Misijom OSCE-a u BiH - Odjel za parlamentarnu podršku i monitoring i USAID-om u BiH - Projekat podrške parlamentima.

Ustavnopravne komisije Predstavničkog doma i Doma naroda organizirale su četiri stručna savjetovanja o sljedećim temama:

- „Autentično tumačenje pravne norme i primjena u Parlamentarnoj skupštini Bosne i Hercegovine“, održano 12.11.2009.;
- „Iskustva u primjeni Jedinstvenih pravila za izradu pravnih propisa u institucijama Bosne i Hercegovine”, održano 26.1.2010.;
- „Prečišćeni tekstovi zakona u Parlamentarnoj skupštini Bosne i Hercegovine“, održano 29.3.2010., i
- „Osiguranje identičnosti propisa na službenim jezicima u Bosni i Hercegovini“, održano 18.6.2010.

Na stručnim savjetovanjima o navedenim temama nakon rasprave predloženo je sljedeće:

I. Stručno savjetovanje o temi: „Autentično tumačenje pravne norme i primjena u Parlamentarnoj skupštini Bosne i Hercegovine“

- da se transkript savjetovanja dostavi ad hoc komisijama za izmjene poslovnika oba doma Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine s prijedlogom da institut autentičnog tumačenja treba brisati iz poslovnika oba doma zbog retroaktivnog dejstva ovog tumačenja, odnosno da se, imajući u vidu dosadašnju praksu obje ustavnopravne komisije, poslovnici oba doma propiše vrlo restriktivna primjena ovog instituta;

II. Stručno savjetovanje o temi: „Iskustva u primjeni Jedinistvenih pravila za izradu pravnih propisa u institucijama Bosne i Hercegovine“

- da se ad hoc komisijama za izmjene poslovnika uputi prijedlog da se ustavnopravne komisije izričito ovlaste da daju negativno mišljenje o prijedlozima zakona ako se ocijeni da predlagač zakona nije kvalitetno primijenio Jedinistvena pravila za izradu pravnih propisa u institucijama BiH, koje bi u daljnjoj proceduri imalo dejstvo kao negativno mišljenje o usklađenosti prijedloga zakona sa Ustavom Bosne i Hercegovine i pravnim sistemom Bosne i Hercegovine,
- prijedlozi zakona moraju imati kvalitetnija obrazloženja jer jasno definirani principi i ciljevi donošenja zakona olakšavaju primjenu i procjenu dejstva novodonesenih zakona, čime bi se mnoge stvari u praksi mogle izbjeći, kao što je potreba za autentičnim tumačenjem zakona,
- obavezno organiziranje okruglih stolova ili javnih rasprava o nacrtima zakona za koje su građani i javnost uopće posebno zainteresirani prije dostavljanja u zakonodavnu proceduru, uz aktivno uključivanje akademske zajednice i javnosti kako bi se provjerila mogućnost njihove praktične primjene, s ciljem donošenja kvalitetnijih zakonskih propisa,
- organiziranje konstantne obuke državnih službenika u oblasti normativnopravne tehnike, te poboljšanje internog pristupa propisima u svim institucijama Bosne i Hercegovine, s ciljem usklađivanja zakona i drugih propisa, a posebno zbog potrebe da se pravni sistem Bosne i Hercegovine uskladi s pravnim naslijedom Evropske unije,
- da Ustavnopravna komisija Doma naroda, zajedno sa Ustavnopravnom komisijom Predstavničkog doma Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine, sačini temeljitu analizu Jedinistvenih pravila za izradu pravnih propisa u Bosni i Hercegovini („Službeni glasnik BiH”, broj 11/05),
- da sankcije institucijama koje ne poštuju Jedinistvena pravila za izradu pravnih propisa u Bosni i Hercegovini budu iste kao sankcije za neusklađenost akata sa Ustavom Bosne i Hercegovine i pravnim sistemom Bosne i Hercegovine,
- da se provjeri usklađenost Jedinistvenih pravila za izradu pravnih propisa u Bosni i Hercegovini s normama Evropske unije o tehnici pisanja pravnih akata,

- da treba formirati i osigurati uslove rada Komisiji za jezičku politiku u zakonodavstvu Bosne i Hercegovine,
- da se u izvršnoj vlasti i Parlamentarnoj skupštini Bosne i Hercegovine ojačaju kapaciteti tijela koja rade na izradi propisa,
- da se rad Ureda za zakonodavstvo Vijeća ministara Bosne i Hercegovine učini efikasnijim i transparentnijim u dijelu davanja mišljenja na propise koji se upućuju Parlamentarnoj skupštini Bosne i Hercegovine,
- da se osigura bolja obuka, obrazovanje i usavršavanje kadra koji radi na normativnoj djelatnosti posredstvom Agencije za državnu službu Bosne i Hercegovine, te institucija u kojima djeluje taj kadar;

III. Stručno savjetovanje o temi: „Prečišćeni tekstovi zakona u Parlamentarnoj skupštini Bosne i Hercegovine“

- prihvatanje praktičnih iskustava susjednih država u vezi s postupkom utvrđivanja prečišćenih tekstova zakona ili nekih drugih metoda, kao što je model usvojen u praksi španskog parlamenta da se nakon svake izmjene zakona sačinjava integralni tekst koji čini konsolidiran tekst zakona za sljedeće izmjene, odnosno model usvojen u praksi slovenačkog parlamenta da se ne smije mijenjati numeracija članova zakona u prečišćenom tekstu, ali i da parlament utvrđuje prečišćeni tekst zakona, a ne stalna tijela parlamenta, što daje veće mogućnosti za tehničke korekcije i intervencije u prečišćenom tekstu zakona,
- da se učesnici u postupku utvrđivanja prečišćenog teksta zakona jasno odrede, te da je neophodno propisati dužnost institucija Bosne i Hercegovine koje provode zakone da pripreme prečišćene tekstove zakona i dostave ih ustavnopravnim komisijama, jer je poslovnica oba doma propisano da ustavnopravne komisije samo utvrđuju prečišćeni tekst zakona,
- da Vijeće ministara Bosne i Hercegovine i druge institucije Bosne i Hercegovine koje provode zakone moraju učestvovati u pripremanju prijedloga prečišćenih tekstova zakona, poštujući pravila o dozvoljenim normativnotehničkim korekcijama u prečišćenom tekstu zakona, propisanim poslovnica domova i Jedinstvenim pravilima za izradu pravnih propisa u institucijama Bosne i Hercegovine,
- da bi Zakonodavno-pravni sektor Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine u saradnji s navedenim institucijama trebalo da bude podnosilac prijedloga prečišćenog teksta zakona ustavnopravnim komisijama Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine;

IV. Stručno savjetovanje o temi: „Osiguranje identičnosti propisa na službenim jezicima u Bosni i Hercegovini“

- zaključeno je da predlagači zakona moraju poštovati obavezu da, u skladu s poslovnica oba doma i Jedinstvenim pravilima za izradu pravnih propisa, dostave lektorirane tekstove prijedloga zakona na sva tri jezika u službenoj upotrebi u Bosni i Hercegovini, odnosno da nepoštivanje ove obaveze mora biti sankcionirano vraćanjem prijedloga zakona i obustavljanjem zakonodavne procedure,
- da je neophodno formiranje Komisije za jezičku politiku u Parlamentarnoj skupštini Bosne i Hercegovine, u skladu s članom 81. Jedinstvenih pravila za izradu pravnih propisa u institucijama Bosne i Hercegovine, kao i da je neophodno jačanje Odjela za lektoriranje i organiziranje češćih savjetovanja u ovoj oblasti, te ostvarivanje koordinacije na svim nivoima vlasti kada je riječ o ovim pitanjima, kao i usklađivanje stručne literature, uvođenje odgovarajućih licenci za lektore koje angažiraju predlagači zakona kako bi se izbjegla improvizacija. Konstatirano je da ne postoji nijedno tijelo odgovorno za proces standardizacije u ovoj oblasti, odnosno da ne postoji koncept književno-jezičke politike u Bosni i Hercegovini, što je neophodno za osiguranje identičnosti propisa na službenim jezicima u Bosni i Hercegovini,
- da se u Parlamentarnoj skupštini Bosne i Hercegovine uspostavi Komisija za jezičku politiku u zakonodavstvu Bosne i Hercegovine, kojoj će Odjel za izradu i objavljivanje pravnih akata pri Stručnoj službi Doma naroda Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine biti sekretarijat. Komisija za jezičku politiku u zakonodavstvu Bosne i Hercegovine bila bi tijelo koje se okuplja po potrebi i sastoji se od šest istaknutih pravnika, kao i šest istaknutih stručnjaka za jezik, koje bi trebalo da imenuje Dom naroda Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine uz zastupljenost sva tri konstitutivna naroda, shodno članu 81. st. (1) i (2) Jedinstvenih pravila za izradu pravnih propisa u institucijama Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BiH”, broj 11/05),
- konstatirano je se da se javljaju velike teškoće pri izradi pravnih propisa na svim nivoima vlasti u Bosni i Hercegovini, nekontrolirana upotreba stranih riječi, loši prijevodi i lektoriranje, te niz drugih jezičkih barijera i neusklađenosti u zakonodavnoj proceduri. U tom smislu predlaže se formiranje posebnih službi za lektoriranje i jezička pitanja pri Vijeću ministara Bosne i Hercegovine i entitetskim vladama, kako bi svaki prijedlog zakona prije upućivanja u proceduru bio vjerodostojno preveden na jezike u službenoj upotrebi u Bosni i Hercegovini i lektoriran,
- konstatirano je da ima velikih teškoća u primjeni propisa koje je donio visoki predstavnik za Bosnu i Hercegovinu primjenjujući svoja ovlaštenja, jer ovi propisi, u pravilu, prije objavljivanja nisu bili lektorirani uopće ili nisu bili na odgovarajući način prevedeni na jezike u službenoj upotrebi u Bosni i Hercegovini. S ciljem rješavanja ovog pitanja, predlaže se Uredu visokog predstavnika za Bosnu i Hercegovinu da sve svoje akte, prije objavljivanja u službenim glasilima, obavezno vjerodostojno prevede na jezike u službenoj upotrebi u Bosni i Hercegovini i lektorira,
- konstatirana je potreba jačanja kapaciteta i kvaliteta rada Zakonodavno-pravnog sektora Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine i Ureda za zakonodavstvo Vijeća ministara

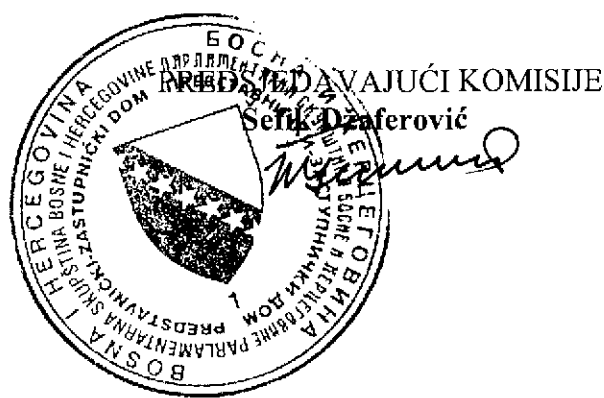
Bosne i Hercegovine kako bi se osigurali uslovi za jasnoću i nedvosmislenost svih zakonskih i podzakonskih akata u pogledu lektoriranja i jezičke ispravnosti,

- predlaže se Narodnoj skupštini Republike Srpske da formira komisiju za jezičku politiku koja bi odlučivala o pitanjima jezičke ispravnosti pojedinih odredbi propisa koji su na snazi i koji su u proceduri kako bi se osigurali uslovi za objavljivanje propisa Republike Srpske na jezicima u službenoj upotrebi u Bosni i Hercegovini,
- da se na svim nivoima vlasti, s ciljem osiguranja usklađenosti propisa na službenim jezicima u Bosni i Hercegovini, utvrde kriteriji za licenciranje prevodilaca, usklade procedure za njihovo imenovanje, utvrdi koncept književnojezičke politike u Bosni i Hercegovini i odgovarajući standardi i uslovi obrazovanja za lektore, te uspostavi bliska saradnja stručnih službi u vezi s ovim pitanjima,
- na putu Bosne i Hercegovine ka evropskim integracijama evidentna je potreba prevođenja pravnog naslijeđa Evropske unije na jezike u službenoj upotrebi u Bosni i Hercegovini. To je ogroman posao i zadatak Direkcije za evropske integracije Bosne i Hercegovine, Komisije za jezičku politiku u zakonodavstvu Bosne i Hercegovine, Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine i Vijeća ministara Bosne i Hercegovine. U tom smislu potrebno je mobilizirati sve potencijale, institucije, službe i kadrove radi prevazilaženja prepreka u vezi s prevođenjem evropskih propisa i njihovim lektoriranjem,
- učesnici stručnog savjetovanja jednoglasno konstatiraju veliki značaj i potrebu održavanja ovakvih savjetovanja s ciljem osiguranja usklađenosti propisa na jezicima u službenoj upotrebi u Bosni i Hercegovini.

Nakon rasprave Ustavnopravna komisija jednoglasno je usvojila Izvještaj o četiri stručna savjetovanja u organizaciji ustavnopravnih komisija održanih u saradnji s Misijom OSCE-a u BiH i USAID-om u BiH, te odlučila da se:

- Izvještaj o četiri stručna savjetovanja u organizaciji ustavnopravnih komisija održanih u saradnji s Misijom OSCE-a u BiH i USAID-om u BiH dostavi Predstavničkom domu i Domu naroda Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine, s prijedlogom da ga razmotre i usvoje;
- navedeni izvještaj dostavi i ad hoc komisijama za pripremu izmjena i dopuna i prečišćenog teksta poslovnika oba doma Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine, s prijedlogom da zaključke koji se odnose na izmjene poslovnika razmotre kao prijedloge ustavnopravnih komisija za izmjene i dopune poslovnika oba doma i da ih usvoje;
- Izvještaj o četiri stručna savjetovanja u organizaciji ustavnopravnih komisija održanih u saradnji s Misijom OSCE-a u BiH i USAID-om u BiH dostavi Vijeću ministara Bosne i Hercegovine, Uredu za zakonodavstvo Vijeća ministara Bosne i Hercegovine i Direkciji za evropske integracije Bosne i Hercegovine;

- navedeni izvještaj dostavi Misiji OSCE-a u BiH - Odjelu za parlamentarnu podršku i monitoring i USAID-u u BiH - Projektu podrške parlamentima i da im se još jednom izrazi zahvalnost na saradnji u organizaciji dosadašnjih stručnih savjetovanja, s prijedlogom da se i u narednom sazivu nastavi saradnja sa ustavnopravnim komisijama oba doma u organizaciji stručnih savjetovanja koja bi se održavala tromjesečno, odnosno četiri puta godišnje, o sličnim pravnim temama u okviru parlamentarne procedure regulirane poslovnica oba doma Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine;
- sekretari obje ustavnopravne komisije zaduže da na prvim sjednicama u novom sazivu Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine informiraju članove ustavnopravnih komisija o navedenom izvještaju.

Prilog:

Transkripti stručnih savjetovanja o temama:

- „Autentično tumačenje pravne norme i primjena u Parlamentarnoj skupštini Bosne i Hercegovine“, održano 12.11.2009.;
- „Iskustva u primjeni Jedinstvenih pravila za izradu pravnih propisa u institucijama Bosne i Hercegovine“, održano 26.1.2010.;
- „Prečišćeni tekstovi zakona u Parlamentarnoj skupštini Bosne i Hercegovine“, održano 29.3.2010.;
- „Osiguranje identičnosti propisa na službenim jezicima u Bosni i Hercegovini“, održano 18.6.2010.

NEAUTORIZIRANI TRANSKRIPT
STRUČNOG SAVJETOVANJA O AUTENTIČNOM TUMAČENJU PRAVNE NORME
I PRIMJENI U PARLAMENTARNOJ SKUPŠTINI BiH
U ORGANIZACIJI USTAVNOPRAVNE KOMISIJE PREDSTAVNIČKOG DOMA PS BiH,
OSC-a I USAID
održanog 12.11.2009. godine, sa početkom u 10:00 sati

PREDSJEDAVAJUĆI
USTAVNOPRAVNE KOMISIJE PD
ŠEFIK DŽAFEROVIĆ

Poštovane dame i gospodo ja vas molim da zauzmete vaša mjesta. Prošlo je pet minuta poslije 10 sati, vrijeme je da mi počnemo sa našim radom.

Hvala vam svima što ste se odazvali našem pozivu da učestvujete i da na taj način date doprinos stručnom savjetovanju na temu autentičnog tumačenja pravne norme i primjene tog instituta u Parlamentarnoj skupštini BiH. Ja pozdravljam sve prisutne i nemojte se ljutiti što ću posebno izdvojiti jednog od šefova Predstavničkog doma Parlamentarne skupštine BiH, trenutno zamjenika predsjedavajućeg, gospodina Beriza Belkića i zahvaliti mu se na njegovom dolasku i doprinosu da se da značaj ovom skupu. I što ću posebno izdvojiti njegovu ekscelenciju, ambasadora, gospodina Robinsa, šefa Misije OSC-a u BiH, uz čije partnerstvo mi, i pomoć, mi i organiziramo ovo savjetovanje. Naravno, pozdravljam naše uvažene profesore: prof.dr. Zdravku Grebu, profesora Pravnog fakulteta u Sarajevu, prof.dr. Sinišu Rodina – Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, zatim prof.dr. Čazima Sadikovića, on je i član Venećijanske komisije i našeg prijatelja iz Bundestaga, odnosno iz Parlamenta Saksonije, gospodina Bernarda Banaša(?). Oni će svakakao danas govoriti na ovu temu.

Skup će voditi moj uvaženi kolega Slobodan Šaraba, zamjenik predsjedavajućeg Ustavnopravne komisije Doma naroda Parlamentarne skupštine BiH i ja, predsjedavajući Ustavnopravne komisije Predstavničkog doma Parlamentarne skupštine BiH.

Hvala vam još jedanput svima na dolasku. Posebno izražavam zadovoljstvo prisustvom studenata i profesora sa svih pravnih fakulteta u BiH.

Ovo je bila naša ideja da, kada govorimo o jednom institutu kojeg studenti izučavaju već na prvoj ili, ne znam više sad, na kojoj još godini studija na Pravnom fakultetu, kada govorimo o njegovoj praktičnoj primjeni ovdje na licu mjesta, dakle u Parlamentu, gdje se donose zakoni, imamo studente koji mogu, evo da čuju naše uvažene profesore, da čuju nas zastupnike iz Parlamenta i da im, evo ovaj dan ostane kao dan za sjećanje. Ja ću vam samo kazati da kada sam ja bio student tamo od '75. do '79. godine i danas dan mi je u glavi slika sa jednog suđenja na tadašnjem Okružnom sudu u Sarajevu, kada su nas kao studente treće ili četvrtie godine odveli na suđenje tamo, ta slika je stalno samnom. Ja želim da i vama ova slika danas odavde bude u glavi cijeloga života kao što je i ova ostala u mojoj glavi. I volio bih da takvih, da sam takvih slika snimio više. I vama želim da takvih slika u vašem životu, kroz vaš

studij snimite više, kada je u pitanju praktična primjena instituta koje izučavate tokom Pravnog fakulteta.

Ono što sam ja dužan na početku da kažem je to da ćemo mi danas, nakon pozdravnih govora predsjedavajućeg Predstavničkog doma, njegove ekscelencije, ambasadora Robinsa, imati kratka izlaganja gospodina Šarabe i moje izlaganje ili pozdravne govore na temu problema koje mi imamo u primjeni instituta autentičnog tumačenja pravne norme u Parlamentarnoj skupštini BiH, nakon čega bismo napravili, od 10:45 do 11:00, jednu pauzu za kafu i tada bi se mogli obratiti medijima, profesori dakle, gosti, predavači danas na ovom stručnom savjetovanju i mi iz Ustavnopravne komisije, kolega Šaraba i ja, ukoliko naravno bude bilo interesa za to, je li, a nakon toga bismo pristupili glavnom dijelu današnjeg savjetovanja a to je izlaganje naših profesora koje bi išlo redom – prof. Grebo, zatim prof. Rodin, prof. Sadiković i gospodin Banaš. Za to je predviđeno dva sata, dakle od 11:00 do 13:00 sati, dakle odprilike nekih po 30 minuta za svakog uvaženog profesora i predavača, je li. Nakon toga bismo svi skupa, koji smo ovdje prisutni, otišli na ručak u prizemlje ove zgrade, od 13:00 do 14:00 sati, a od 14:00 do 15:00 bi se vratili ovdje da povedemo malo diskusiju, da postavimo koje pitanje našim profesorima i da vidimo da li smo postigli ciljeve ovog stručnog savjetovanja, a ciljevi su razmatranje, dakle instituta autentičnog tumačenja pravne norme. Zatim, primjena Instituta autentičnog tumačenja i praktični problemi u Parlamentarnoj skupštini BiH, da vidimo kako sa ovim institutom stvari stoje u drugim državama i, naravno iznalaženje najboljih rješenja za praktičnu primjenu i za ponašanje Parlamentarne skupštine BiH, ovdje slobodno možemo kazati, pošto kod nas u BiH ne manjka ovih parlamenata. Dakle, imamo još i entitetske parlamente, imamo kantonalne, imamo općinska vijeća.

Kako mi danas zaključimo ili šta mi danas zaključimo to će vjerovatno biti prihvaćeno od strane svih u ovoj zemlji, jer ovo nije neko teško političko pitanje. Ovo je jedno vrlo važno, stručno pitanje od kojeg zavise mnoge stvari u jednoj zemlji, a imat ćemo priliku da iz izlaganja naših profesora vidimo kakav je značaj svega ovoga.

Ja još jedanput koristim priliku da se zahvalim Misiji OSC-a u BiH, uz čiju pomoć mi organiziramo ovo stručno savjetovanje. Bez njihove pomoći vjerovatno bismo bili u velikim problemima, je li. Hvala vam još jedanput ambasadore i, naravno zahvaljujem se Misiji USAID(?) u BiH, koja takođe pomaže organizaciju ovog skupa. Toliko od mene za sami početak.

Ja sada pozivam gospodina Beriza Belkića, trenutno zamjenika predsjedavajućeg Predstavničkog doma, da se obrati ovom skupu.

Gospodine Belkiću, izvolite.

BERIZ BELKIĆ

Evo, poštovane dame i gospodo, nakon izlaganja gospodina Džaferovića, praktično ja imam samo jednu vrlo kratku, i meni ugodnu, obavezu, da vas sve skupa ovdje pozdravim, zaželim vam uspješan rad u ime Kolegija Predstavničkog doma Parlamentarne skupštine BiH. Naravno, siguran sam da isti stav ima i Kolegij Doma naroda, čiji članovi su, takođe ovdje danas prisutni.

Ja takođe izražavam zadovoljstvo činjenicom da danas imamo ovdje mlade ljude, studente, imamo njihove profesore i, naravno izražavam jednu vrstu zahvalnosti OSC-u, ambasadoru, dakle koji su uvijek ovdje zajedno s nama na liniji, odnosno u koordinaciji pravljenja ovakvih skupova koje smatram zaista vrlo značajnim.

Dakle, Institut autentičnog tumačenja zakona i drugih opštih akata je regulisan našim poslovnica, vi ćete o tome, sigurno, više govoriti. Ovdje su članovi Ustavnopravne komisije. Ja želim istaći da mi imamo značajnu praksu već, dakle parlamentarnu praksu kada je riječ o autentičnom tumačenju, hoću reći da sve češće jedan broj, dakle institucija, koje provode zakone, potaknut inicijativama, zahtjevima različitih grupa ljudi zainteresiranih za zakone, upućuje zahtjeve prema kolegijima oba doma i mi sve češće imamo i susrećemo se sa ovim zahtjevima. Dakle, ima jedna ozbiljna praksa i to je jedan, takođe od razloga zašto je potrebno o ovome razgovarati. Pogotovo kada se suočite sa činjenicom da imate vrlo često situaciju da je rješenje jedino praktično u promjeni norme, što je rezultat, barem po mom mišljenju, donošenja nekih zakona na jedan vrlo specifičan način, u koordinaciji ili prepuštanju stranim ekspertima da u potpunosti naprave zakonski projekat a onda se on kroz proceduru ovdje usvoji, ne ulazeći mnogo, odnosno nemajući mogućnosti mijenjanja. Recimo Zakon o javnim nabavkama stalno imamo zahtjev za autentična tumačenja i td.

Dakle, sigurno je da će današnji skup dati neke naznake na koji način stvari rješavati. I, ono što je, po meni, najvažnije da iz ovog današnjeg stručnog savjetovanja izadu preporuke koje će ovu oblast poboljšati. Očigledno je da je stalna potreba praćenja primjene zakona ili, bolje rečeno, posljedica koje oni proizvode. Nažalost mi takvu praksu još uvijek nemamo dovoljno razvijenu. Također je očigledno, a to će, vjerujem, ovo savjetovanje danas pokazati, da je potrebna obuka ili treninzi za provedbu zakona i unapređenje zakona. Ja ističem dobar primjer, recimo ovog Udruženja izbornih zvaničnika koji vrlo često organiziraju savjetovanja o primjeni i unapređenju zakona iz oblasti izbornih procesa, dakle Izbornog zakona, Zakona o sukobu interesa i sl.

I evo, da vam ne trošim vrijeme, ja još jedanput želim uspješan rad i zahvaljujem se organizatorima i podržavam ovakve inicijative i zadovoljstvo mi je i volio bih da se svaki dan u Parlamentu ovakvi skupovi dešavaju.

Hvala lijepo i uspješan rad.

ŠEFIK DŽAFEROVIĆ

Hvala Vam gospodine predsjedavajući na ovim finim riječima. I, svakako da ćemo se mi truditi, a ovo može da bude poziv i svim drugim u Parlamentu BiH da se ovakve stručne rasprave što češće organiziraju. To na najbolji način, sigurno, doprinosi radu Parlamenta i hvala Vam što ste tu stvar uočili i što ste nam dali podršku.

A da je ovo važna stvar danas ovdje, od ukupnog broja Parlamenta, ukupnog broja od 57 ljudi, dakle prisustvuje 10 članova Parlamenta. To je velika posjeta, imajući u vidu obaveze koje članovi Parlamenta imaju. Ja se svojim kolegama i iz jednog i drugog doma zahvaljujem, takođe na prisustvu ovom savjetovanju.

Ambasadore Robins, ja Vas molim da se obratite ovom skupu sa Vašim govorom. Izvolite.

AMBASADOR ROBINS

Hvala Vam na tom uvodu gospodine predsjedavajući Parlamenta, predsjedavajući i zamjenici predsjedavajućih ustavnopravnih komisija, poslanici i delegati, uvaženi gosti.

Zaista mi je veliko zadovoljstvo da budem ovdje, da vidim toliko mnogo prijatelja i kolega, danas kada obilježavamo početak nove serije važnih ekspertskih diskusija u Parlamentarnoj skupštini Bill. Ova prva sesija se fokusira na pitanje koje treba biti od centralne važnosti, ne samo za zakonodavce i akademske radnike, nego i za građane. To je zbog toga što se ona bavi pitanjem kako zakoni koje usvajaju institucije, kao što je ova, se tumače i stoga kako se primjenjuju u praksi. Stoga sam oduševljen činjenicom da su predsjedavajući i zamjenici predsjedavajućih ustavnopravnih komisija oba doma ovdje da vode ovaj proces.

Takođe sam zadovoljan time što je akademska zajednica ovdje danas predstavljena zato što postoji, zaista, velika raznolikost u međunarodnom pristupu ovom pitanju. Budući da sam i sam pravnik ja cijenim kompleksnost ovih pitanja koje ćete vi danas ovdje razmatrati. Takođe sam svjestan koliko udubljenost u određeni pravni sistem ... tradiciju često čini mnogo težim da se cijene izazovi sa kojim se suočava drugi pravni sistem i druga tradicija. Ja mislim da je ovo ilustrovano i u samom naslovu ovog događaja koji se odnosi na autentično tumačenje pravnih normi. Takva terminologija veoma oslikava pravni sistem koji je ukorijenjen u onom što bismo nazvali Kontinentalnim ili Rimskim pravom, gdje se zakonodavstvo vidi kao primarni izvor prava. Nastuprot tome u precedentnom pravnom sistemu koji preovlađujuć u mnogim anglofornim državama, uključujući i moju, pravna praksa predstavlja glavni izvor prava i stoga pravnog tumačenja. Ovo je jedno složeno pitanje koje će stručnjaci, ovdje prisutni danas, moći da predstavte sa mnogo više potankosti. Međutim, ono što će biti jasno jeste da jedno od mnogih implikacija različitih pravnih sistema jeste da oni stavljaju zakonodavna tijela, koja su odgovorna za usvajanje zakona, u vrlo različite pozicije kada se tiče tumačenja. Npr. precedentno pravo se razvilo iz običaja koje je počelo u vrijeme kada nije bilo pisanog zakona i nastavilo se primjenjivati u sudovima nakon što su uvedeni pisani zakoni. U jurisdikciji precedentnog prava zakonodavna tijela djeluju pod pretpostavkom da će zakoni biti interpretirani od strane sudije kroz njihove odluke i odluke sudova. Dakle, pravni sistem postaje glavno sredstvo pravne interpretacije.

Kontinentalno pravo, sa druge strane, bazirano je na Rimskom pravu kojega je glavna karakteristika da su zakoni ... i stoga ima manje prostora za odluku od strane sudija, nego što je to običaj u precedentnom pravu. Kontinentalno pravo je više zasnovano na zakonima koje usvajaju tijela kao što je ovaj Parlament, koji stoga ima prominentniju ulogu koju treba odigrati, nego što je to slučaj u sistemima precedentnog prava, u tome kada se daju tumačenja zakona. Naravno, pravni sistemi često kombinuju elemente različitih pravnih tradicija što dodatno komplikuje odluke koje se tiču najprimjerenije forme autentičnog tumačenja. Bez obzira na pravni sistem odgovarajući i transparentni metod pravnog tumačenja jeste od

centralne važnosti za zaštitu prava građana na pravičan i pravedan tretman prema zakonu. On predstavlja zaštitu od vitalne važnosti protiv arbitrarnog i diskriminatorne primjene sistema ...

Pored pitanja principi današnja diskusija će se takođe neophodno fokusirati na neka vrlo praktična pitanja. U ovoj Parlamentarnoj skupštini kao i u bilo kojem dvodobnom parlamentu interoperabilnost(?) i konzistentnost u donošenju odluka i tumačenju između dva doma jeste od ključne važnosti. U tom smislu OSC je veoma zadovoljan da je imao mogućnost da podrži inicijativu Parlamenta da izvrši izmjene i dopune i usaglasi poslovničke oba doma i naročito da poveća transparentnost, odgovornost i efikasnost zakonodavnog procesa. Parlament će takođe morati da razmotri šta je najviše odgovarajući efektivni i pravični sistem davanja autentičnog pravnog tumačenja. To se može postići kroz stvaranje mehanizma kojim bi oba doma se zajednički bavila i rješavala pitanje tumačenja ili se to može na više odgovarajući način napraviti time što će se izvesti amandmani ili poboljšati problematično zakonodavstvo, ili će se upotrijebiti kombinacija oba ova metoda.

Pomenuo sam na početku da je današnji događaj zamišljen kao prvi od niza diskusija koji će okupiti parlamentarce, akademske radnike i predstavnike civilnog društva koje će se baviti pitanjima koja su od stručne važnosti za djelotvorno funkcionisanje Parlamenta. Znam da ustavnopravne komisije još uvijek finaliziraju teme o kojima će se razgovarati, međutim ja vjerujem da je ovo jedna izvanredna inicijativa koja će ojačati kapacitet Parlamenta, da se suoči sa izazovima koji stoje pred njim i da obavlja svoju zakonodavnu i nadzornu funkciju. Ovo je jedna vitalna institucija sada i postat će još više od ključne važnosti u budućnosti. Ona je od centralne važnosti da bi se osiguralo, dakle da težnje građana ove zemlje za prosperitetnom i mirnom budućnošću, budućnošću koju svi oni zaslužuju su u potpunosti ispunjeni.

Dame i gospodo želim vam produktivan rad danas i obavezujem se da ćemo nastaviti našu saradnju u budućnosti.

ŠEFIK DŽAFEROVIĆ

Hvala Vam lijepo Vaša ekscelencijo. Mislim da ste Vi u Vašem izlaganju, zapravo, kako bi mi to kazali, omedili problem, je li. Mi ćemo se odprilike kretati tim granicama. To je ono što ja vidim iz ovih unaprijed pripremljenih uvodnih izlaganja. Hvala Vam na podršci koju pružate Parlamentarnoj skupštini BiH i mi ćemo se potruditi da zaista iskoristimo Vašu naklonost i da u budućem periodu ovdje u ovom Parlamentu bude više savjetovanja ovakve vrste. Dakle, savjetovanja koja bi bila usmjerena na određene stručne teme. Ja mislim da od toga imamo najveće koristi svi mi u BiH.

Hvala vam još jedanput.

Sada pozivam svog uvaženog kolegu, Slobodana Šarabu, prvom zamjenika predsjedavajućeg Ustavnopravne komisije Doma naroda, da vam se obrati. Predsjedavajući komisije je danas van BiH, na putu, on je član Parlamentarne skupštine NATO-a i zbog toga nije ovdje, inače bi bio ovdje.

Gospodine Šaraba, izvolite.

SILOBODAN ŠARABA

Zahvaljujem cijenjeni i uvaženi kolega.

Dakle, pozdravljam vas sve prisutne u ime Ustavnopravne komisije Doma naroda i želim uspješan rad ovom skupu. Posebno pozdravljam ambasadera Robinsa i gospodina, predsjedavajućeg, Belkića, koji su danas ovdje sa nama.

I naravno želim da kroz današnju raspravu svi zajedno pokušamo da damo odgovor na tako važno pitanje i na tako važnu oblast, a to je autentično tumačenje zakona. Meni je izuzetno drago što su danas ovdje sa nama ovi mladi ljudi sa fakulteta koji će sigurno ponijeti odavde, iz ove naše sale, nova saznanja i nova iskustva.

Naravno, ja ću samo kratko napomenuti koji su to problemi sa kojima se ja, kao član Ustavnopravne komisije, često susrećem prilikom davanja odgovora na određena autentična tumačenja koja se postavljaju. Mislim da je postupak jako složen kroz koji se prolazi u Parlamentu, kroz obadvije ustavnopravne komisije. Često daje odgovor da su određena pitanja jasna, mada oni koji postavljaju ta pitanja i dalje traže i žele određena pojašnjenja. I naravno ono što je za mene najznačajnije a to je ko će dati autentično tumačenje nametnutih zakona.

Dakle, evo ja samo želim da dam ove kratke napomene i očekujem da ćemo kroz današnju raspravu, pogotovo kroz izlaganja uvaženih profesora, pokušati da sva ova pitanja otvorimo, da damo odgovor na njih i da izađemo sa jasnim zaključcima.

Zahvaljujem gospođine Džafiroviću.

ŠEFIK DŽAFIROVIĆ

Hvala Vam kolega Šaraba na ovim riječima.

Ja se takode nadam da ćemo mi danas, ako ništa bar doći na put na kojem možemo naći odgovore koji su nam potrebni kada je u pitanju ovaj Institut.

Dame i gospodo ja sam, planom je predviđeno sada da vas ja, kao predsjedavajući Ustavnopravne komisije Predstavničkog doma Parlamentarne skupštine BiH, na neki način, uvedem u problem kada je ovaj Institut i Parlament BiH u pitanju.

U ovom sazivu Parlamentarne skupštine BiH, dakle od 2007. godine, početka, konca 2006. godine, početka 2007. pa do danas podneseno je ukupno 65 zahtjeva za autentično tumačenje. I sada pazite, od tih 65 zahtjeva za autentično tumačenje 20 je podneseno od, po našoj ocjeni, neovlašćenih podnosilaca, 8 zahtjeva se uopće nije odnosilo na autentično tumačenje po našoj procjeni, dakle, kada kažem našoj onda mislim na komisije, 22 zahtjeva su riješena u meritumu sa procjenom da je norma jasna i da ne treba vršiti autentično tumačenje, 5 se zahtjeva nalazi u postupku pred ovom komisijom ili ovim komisijama, i postoji mišljenje Vijeća ministara na tu temu, i u 10 slučajeva čekamo stav Vijeća ministara povodom podnesenog zahtjeva. A za 4 godine Parlament je dao samo jedno autentično tumačenje i to vezano za Zakon o službi u OS. Dakle, 65 zahtjeva do sada je od strane domova, jer Parlament je taj koji daje autentično tumačenje, autentično protumačen samo jedan zahtjev.

Ovo sam, ove brojeve sam namjerno iznio, jer ću vam sada pročitati odredbe Poslovnika i kazati vam nešto o proceduri i o dilemama, a namjerno iznio da vam kažem da mi ovdje imamo jako restriktivan i ríforozan pristup kada je ovaj Institut u pitanju, jer smo opterećeni brojnim dilemama, neriješenim pitanjima. Između ostalog i onim koje smo mogli čuti u uvodnom izlaganju ambasadora, šefa Misije OSC-a u BiH, a i dilemama koje smo mogli da vidimo iz pisanog referata i prezentacije koji smo dobili od prof. ...

Odredbe autentičnog tumačenja, dakle Institut autentičnog tumačenja nije predviđen Ustavom BiH. Ovo je poslovnička odredba i uređen je odredbama člana 137. do 140. Poslovnika Predstavničkog doma i istim identičnim odredbama, samo smještenim u druge članove, Poslovnika Doma naroda Parlamentarne skupštine BiH. U Poslovniku Predstavničkog doma se kaže da se autentičnim tumačenjem utvrđuje istinitost, autentičnost, izvornost i pravilan smisao nedovoljno jasne odredbe zakona i drugog propisa, odnosno općeg akta. Od 65 podnesenih zahtjeva svi se odnose na utvrđivanje pravilnog smisla nedovoljno jasne zakonske odredbe i ni jedan se ne odnosi na utvrđivanje istinitosti, autentičnosti ili izvornosti. U stavu 2. člana 137. stoji da subjekti, koji provode zakone i druge opće akte, zahtjev za autentično tumačenje podnose Parlamentarnoj skupštini BiH koja, kao što je poznato, ima dva doma, i procedure se pokreću pred obadva doma i odluka je donesena, jer nema odluke ovog Parlamenta, kada su zakoni u pitanju, pa i autentično tumačenje kada je u pitanju, dok o tome ne odluče oba doma u identičnom tekstu.

I sada se postavilo pitanje ko su zapravo subjekti koji mogu podnositi zahtjev za autentično tumačenje. U ovih 65 zahtjeva ima pojedinaca, dakle građana, ima advokata, ali ima i ministarstava i institucija koje su zadužene za primjenu zakona. I ustavnopravne komisije obe doma Parlamenta BiH su stali na stanovište da zahtjev za autentično tumačenje mogu podnositi samo oni koji su zaduženi za primjenu zakona. Poslovnik kaže -- subjekti koji provode zakone, i mi smo sugerisali našoj komisiji, koja radi na izmjenama Poslovnika o radu, da se ovaj termin dodatno precizira i da se kaže da zahtjeve za autentično tumačenje Parlamentarnoj skupštini BiH mogu podnositi samo oni koji su zaduženi za sprovođenje zakona. Dakle, po našoj procjeni i po našoj ocjeni, to su, dakle institucije izvršne vlasti i sudovi.

Ukoliko bismo dozvolili da zahtjeve za autentično tumačenje podnose građani, podnose advokati, podnose svi subjekti ovog društva, na koje se zakoni i inače odnose, onda bi mi napravili potpunu konfuziju između zakonodavne, izvršne i sudske vlasti. Ne bi se znalo više ko šta radi. To bi bio jedan ozbiljan problem. Problem je i ovako, kao što ćete vidjeti iz izlaganja, je li, ali dok postoji ovaj sistem mi mislimo da je ovo najmanji problem, jer u jednom zahtjevu za autentično tumačenje, npr. Zakona o krivičnom postupku, dobili smo zapravo pitanje koje se tiče praktične primjene zakona za koju je zadužen sud. I, onda možete misliti šta se može desiti ukoliko bi se, recimo, naivno išlo u proceduru autentičnog tumačenja po takvom zahtjevu u Parlamentu BiH i Parlament radio to što treba ili ne treba da radi, i sud radio to što treba da radi ili ne treba da radi. Kada bismo, dakle ušli u jednu konfuziju, jednu pravnu konfuziju, kada se ne bi znalo ko je taj ko je zadužen za zakonodavnu, ko je zadužen za izvršnu, ko je zadužen za sudsku vlast, mislim da bi nastupila jedna potpuna pravna konfuzija. To smo vidjeli u ovom sazivu i zbog toga smo, između ostalog, odlučili da budemo jako, jako restriktivni kada je u pitanju autentično tumačenje. Jer osoba postavlja isto pitanje, naravno i

sudu koji je zadužen da radi taj dio posla, ali pitanje postavlja i Parlamentu kroz formu, za taj slučaj možemo kazati sigurno tzv. autentičnog, zahtjeva za autentično tumačenje.

Sljedeća stvar kada je naš Poslovnik u pitanju su procedure. I ovdje se kaže da se zahtjev podnosi predsjedavajućim domova koji taj zahtjev dostavljaju Ustavnoj komisiji, zatim nadležnoj komisiji, s obzirom na vrstu predmeta ili prirodu spora, da tako kažem jel', i Vijeću ministara. Ta nadležna komisija i Vijeće ministara treba da kažu šta misle o tome zahtjevu a Ustavna komisija u toj fazi ocjenjuje da li ima potrebe za autentičnim tumačenjem ili nema, odnosno da li je norma jasna ili nije jasna. I o tome se govori u stavu 4. člana 137. našeg Poslovnika. Jer ako Ustavna komisija kaže da je norma jasna onda se postupak autentičnog tumačenja obustavlja, ako kaže da nije norma jasna onda stvar ide pred nadležnu komisiju, Vijeće ministara, oni formiraju svoje stavove i predmet ponovo dolazi pred Ustavnu komisiju koja oblikuje konačan prijedlog i dostavlja ga domu na usvajanje, kako jedna tako i druga komisija, jer već sam rekao da je za to potrebno odobrenje obadva doma Parlamentarne skupštine BiH.

I, ovdje postoji jedan vrlo, vrlo ozbiljan problem kojeg smo mi uočili, jer da biste vi kazali da je norma jasna, a to imate zadatak kao Ustavna komisija, nakon čega se obustavlja postupak autentičnog tumačenja, dakle stvar staje, ne ide uoče u domove Parlamenta, vi morate kazati zašto je norma jasna, zašto smatrate da je norma jasna. Prije toga je postojala dilema, naravno i postavljeno je pitanje. Vi sada dilemu otklanjate i kažete da je norma jasna i završavate posao na nivou Ustavne komisije. I tada smo vidjeli da, i kada kažemo da je norma jasna i obustavljamo postupak daljnjeg autentičnog tumačenja, da smo mi zapravo već napravili autentično tumačenje, jer smo pojasnili, kazali smo da je norma jasna i na taj način, zapravo isključili domove Parlamentarne skupštine BiH da kažu o tome bilo šta, jer kako god mi to zvali to je ipak tumačenje. I tu je nastao ozbiljan problem. Nakon toga smo se odlučili da, kod ovakvog Poslovnika, kada procijenimo da je norma jasna, samo napišemo u svom izvještaju - norma je jasna, i ništa više ne dodajemo. I na taj način ne uvlačimo ustavnopravne komisije u problem.

Postoji jedan slučaj kada smo na početku mandata, ranije je to rađeno tako što je objašnjavano da je norma jasna i zašto je norma jasna, kada smo kazali da je norma jasna iz tog i tog razloga. To je kasnije zloupotrijebljeno u ovom parlamentarnom ili političkom životu u BiH. Stvar je bila problematična sa aspekta primjene i tumačenja kod jedne institucije koja je trebala da primijeni zakon. Nakon što je Ustavna komisija kazala da je norma jasna oni su se opredijelili da to primijene na taj način, i to ne bi uopće bio problem, ili bi bio mnogo manji problem da je Parlament to kazao, nego to je kazala komisija, to nije kazao Parlament. I zbog toga smo našoj komisiji koja radi na izmjenama Poslovnika sugerisali da, ako će komisije zaustavljati proceduru i govoriti da je norma jasna i objašnjavati zašto je norma jasna, da to mora biti odobreno od strane Parlamenta, jer i to je autentično tumačenje, bez obzira što se to zove prekid u proceduri autentičnog tumačenja.

Sljedeće odredbe i sljedeće dileme koje smo mi imali ovdje kod sebe su vezane za koordinaciju unutar samog Parlamenta, između domova, ali evo, to je manja dilema, jer mi znamo da obadva doma moraju primijeniti ovaj Institut i da bez aktivne uloge oba doma mi, zapravo bez odobrenja oba doma nemamo autentičnog tumačenja.

Ostale norme se tiču daljnje procedure. Dakle, član 138. govori o tome da autentično tumačenje postaje sastavni dio zakona, da se ono objavljuje, je li tako, u „Službenom glasniku“, da važi i primjenjuje se od dana primjene propisa na koji se odnosi, dakle propisuje se retroaktivna primjena, što je takođe vrlo ozbiljan problem. I to su odredbe koje se tiču autentičnog tumačenja i to su neke činjenice koje se tiču autentičnog tumačenja koje smo mi do sada u Parlamentu BiH imali priliku da vidimo i da raspravljamo.

Dakle, da zaključim, kod ovakvog stanja stvari kakvo jeste mi smo vidjeli u Parlamentu BiH, u Parlamentarnoj skupštini BiH, u oba doma, u obje komisije moguće opasnosti koje mogu nastati kod primjene ovoga Instituta ili njegove nekritične ili nekritičke primjene, odlučili smo se, dok ovaj Institut postoji, da budemo vrlo restriktivni prema njemu i da postupamo na način na koji postupamo, i zaključit ću sada, sa onim sa čime sam počeo, a to je da je od 65 zahtjeva za autentično tumačenje samo jedan doživio sudbinu finalnog proizvoda. Finalni proizvod je, dakle pečat oba doma Parlamentarne skupštine BiH na autentično tumačenje. Tako ćemo i nastaviti.

Ja danas očekujem od ovog savjetovanja, posebno od naših uvaženih profesora da se šire osvrnemo na ova pitanja i da našoj radnoj grupi, koja radi na izmjenama Poslovnika, možda ponudimo neka konkretnija rješenja.

Ovdje su samnom i kolege iz entitetskih parlamenata. Mislim da se ovo isti odnosi i na njih kao i na Parlamentarnu skupštinu BiH i vjerujem da će to proizvesti određene reakcije u smislu promjene poslovnika i u entitetskim parlamentima. Radi se, dakle o vrlo važnoj temi koja samo naizgled može da izgleda kao jedna suhoparna, kao jedan suhoparni pravni institut. Dakle, radi se o Institutu čijom zloupotrebom se može zamijeniti, bi se mogao zamijeniti i Parlament, kao što ste mogli da vidite, je li tako, i sud, i institucije izvršne vlasti i unijeli potpuna konfuzija u pravni ... a nakon toga u svaki drugi sistem svake zemlje, pa i BiH. Dakle, i zbog toga smo se odlučili da organiziramo ovo savjetovanje i da o ovim stvarima javno, uz pomoć stručnjaka, ljudi koji se teorijski bave ovim pitanjima, progovorimo.

Hvala vam još jedanput što ste me saslušali. Ja sam potrošio pet minuta više nego što je planirano, odnosno svi smo mi do sada potrošili pet minuta više nego što je planirano. Sada idemo na pauzu i vraćamo se ovdje u salu u 11:00 sati. Pauza će biti, dakle 10 minuta umjesto 15. Popit ćemo kafu ovdje dole, sprat niže i vidimo se u 11:00 sati.

Hvala vam.

ŠEFIK DŽAFEROVIĆ

Mislim da je vrijeme da nastavimo sa radom, bez obzira što učesnici pres konferencije nisu stigli da popiju kafu, malo nam se odužila ova pres konferencija. Mislim da treba da krenemo, kasnimo već 15 minuta. Molim vas da pozovete sekretaru, da pozovete ove ljude ispred sale ovdje da uđu u salu da nastavimo sa radom. Prof. Grebo je ovdje pred salom, sad će, ja mislim, svaki momenat. Profesore molim Vas hoćete li doći ovdje, Vaše je mjesto sada. Izvolite.

Mi nastavljamo, dakle sa radom, nastavljamo prema planu. Sada će nam se obratiti sa svojim izlaganjima uvaženi profesori. Među njima je prvi na popisu za obraćanje prof.dr. Zdravko Grebo, redovni profesor Pravnog fakulteta u Sarajevu.

Profesore mikrofon je Vaš. Izvolite.

ZDRAVKO GREBO

Dobar vam dan. Ja ne znam da li protokolarno nekoga trebam pozdravljati. Pozdravljam vam sve, jel, pa neka se svako razvrsta prema rangu i prema protokolu.

Dolazeći, mislim pripremajući se za ovo što, o čemu bi mi danas trebali da govorimo, ja moram reći da mi do maloprije nije baš bilo sasvim jasno šta bi bila naša uloga, makar u ovom dijelu sesije. Prema tome, ja ću reći nešto od onoga što je domaća zadaća, ... uredak. Neke stvari ću naravno onda i preskočiti, jer mi je sada jasnije, pogotovo nakon što je gospodin Džaferović iznio vrlo praktične dileme i eventualno bi naš doprinos cijelom poslu trebao da bude u tom pravcu.

Ja ću, ovo što sam namjerio da kažem iz ovog kratkog obraćanja, koje smo imali nas trojica iz Akademske zajednice, shvatio da će nam posao biti unekoliko lakši, jer sam ja u neka dva dijela instruktuirao ovo svoje izlaganje. Prvi je da, nažalost ja to nisam imao priliku integralno da pročitam, ali smo obaviješteni, svi ste dobili na CD-u vrlo elaborirano izlaganje, to sam vidio u printarnoj formi, ... bacio pogled kolege Rodina, koji i istorijski i teorijski elaborira ovo pitanje. Iz onoga što je prof. Sadiković najavio na ovoj kratkoj pres konferenciji, on će govoriti, pretpostavljam, o nečemu što samo na prvi pogled nije direktno vezano za jednu stručnu, zanatku raspravu o pravu, tumačenju i pogotovo autentičnom tumačenju, dakle o kontekstu, i onda bih ja tako i krenuo, sa onim očekivanjima da će moja dvojica kolega, kako su to najavili, te stvari detaljnije elaborirati.

Prvo, to sam rekao i na konferenciji za štampu, u pozivu se podrazumijeva, dobro tu su i mlade kolege sa Pravnog fakulteta, ali kada govorite pred auditorijumom, što je prednost u ovom slučaju, koji je vjerovatno po svom sastavu poprilično šarolik, je li. Neki ljudi su eksperti u nekom polju, neki u nekom drugom, što je dobro za Parlament kao nekakvu repliku ukupne javnosti. Neke od stvari je vjerovatno potrebno spomenuti jednostavno da bi imali kategorijalni aparat. Za one koji to znaju ili su nekada nešto učili, možda su ponešto i zaboravili, malo izvijenje ako je to teorija banaliteta.

Danas smo krenuli od samorazumljive pretpostavke da svi znamo šta je autentično tumačenje, znamo li ili ne znamo ja ne znam, ne znam ni sam da li znam do kraja definisati tu stvar. Neise(?), ja ću se držati standardne definicije da je autentično tumačenje tumačenje donosioca akta u kome je sadržana norma. ... reći ću donosioca norme, je li. Dakle, u načelu svaki donosilac norme, kada tumači vlastitu normu vrši autentično tumačenje. Međutim, nas vjerovatno ne interesuje tako široka lepeza i definicija, jer onda možemo po različitim kriterijumima razvrstavati različite vrste tumačenja, od tumačenja državnih organa, pri čemu nas trenutno, makar, može se reći jednu rečenicu, zašto to baš sasvim nije tačno ne interesuje tumačenje upravnih organa i sudskih organa, pogotovo nižih instanci, ne tiču nas se ... na tumačenje, dakle tumačenja nauke, bez obzira u koju svrhu, mada one mogu biti veoma uticajna. I, naravno ne tiču nas se tumačenje pravnih poslova, dakle privatno tumačenje. Ako je

to tako, govorit ćemo o autentičnom tumačenju zakona i zbog ove časne kuće pod čijim krovom o tome govorimo.

Zašto je tumačenje generalno bitna stvar? Bitna je zbog toga što pravo jeste eminentno socijalni fenomen, pravne norme jesu jedno od značajnih komunikacijskih sredstava ili kanala između ljudi i kao kod svake pojave sa značenjem, je li, kada se, značenjskim pojavama tumačenje je bitno. Bitno je i u kulturi, i u umjetnosti, i u etici i cijeloj oblasti praktične filozofije. Prvi probleme teorijske naravi možda ćemo nakon ručka, je li, ako ne odemo na sijestu(?) imati više šansi da odgovaramo na vaša pitanja, prvi veliki problem jeste da se teorija pravnog rezonovanja ili kako se to, ... kako se to naziva, ... posljednjih, recimo, 20, 20 godina. Mi smo svi školovali na teoriji pravnog dogmatizma ili normativizma u kome se stvari koje se, i tumačenje hijerarjski izvlači iz viših prema nižim normama i gdje nema velikih, ne bi trebalo da bude velikih dilema. Preovladajuća teorija ili ona koja je meni bliska jeste ta teorija argumentacije, ... i td. koja kaže da nema izvjesnih stvari. I ne samo u zaključku silogizma nego u bilo kojoj pravnoj radnji. Dakle, to u početku govori da je tumačenje bitno, jer mi unaprijed ne znamo, zavisno od auditorijumima koji će utvrditi, bilo to sudsko vijeće, bilo stručni auditorijum, bilo univerzalni, dakle cijelo čovječanstvo.

Druga stvar elementarne naravi jeste da postoje različite, naravno, teorije o tumačenju, postoje različite klasifikacije tumačenja prema subjektima, prema, starinski se govorilo o metodama, gdje imamo jezičko, pa logičko, pa sistematsko, koje nas u ovom kontekstu, ja mislim, ne zanimaju previše, mada su bitna. I imamo prema to sredstvu, je li, dva tumačenja koja su bitna za konačan ishod i onda i za autentično tumačenje. To su istorijsko, sociološko i ciljno, ili teleološko(?) tumačenje. Vama vjerovatno ne treba objašnjavati zašto sva tri ova sredstva koja primjenjujemo u tumačenju, pa i u autentičnom tumačenju, stvaraju, neko je već govorio, kolega Rodin, o kontekstu, jer norme uvijek tumačimo u kontekstu. Postoje takođe nekakve tehnike ili vrednovanje tumačenja. Ponovo imamo ... vremenski faktor, tzv. statičko tumačenje koje se drži onog značenja koje je norma imala u trenutku svog donošenja. I sociološko tumačenje koje vodi računa da je pravo dinamična pojava i da se, vjerovatno, pogotovo kod starijih normi, u međuvremenu razvija. Što se tiče ovog posljednjeg, koje mi se čini najbitnijim, to je ciljno ili teleološko tumačenje. Ponovo imamo jedan problem. Ja se izvinjavam što iznosim probleme, o njima možemo razgovarati poslije podne kada se uključimo u diskusiju, jer se tu radi o utvrđivanju što bio bio neki ekvelent autentičnom tumačenju u tzv. pravom značenju pravne norme.

Pravo značenje pravne norme, ukratko i jednostavno rečeno, je ono značenje koje je najefikasnije, najbrže, najbolje, ostvaruje cilj norme. E, gdje sada odmah imamo problem? Naravno da ... ili teleološko ciljno tumačenje hoće da utvrdi to pravo značenje pravne norme koja ne mora biti njeno jezičko značenje i otuda potreba za tumačenjem. Gdje je, narodski rečeno gdje je belaj? Norma može i odmah nudim to kao dilemu, i uvijek ima više ciljeva. Ne mora imati samo jedan. Ciljevi koji se mogu u jezičkom značenju prepoznati mogu biti i kontradiktorni, mogu biti rangirani. Neki su manje važni, neki su više važni ili su podjednako važni, jer nam je kod utvrđivanja cilja norme važno da znamo koji zaista cilj u kojoj mjeri želimo da ostvarimo. I sad, dosta teorije, to je skoro kao za prvu godinu Pravnog fakulteta ili uvoda u pravo - utvrđivanje kategorija.

E sad, gdje nastaju problemi i gdje nastaje ovaj drugi dio mog izlaganja koji, ustvari sam ja više došao da čujem od vas nego što ja vama o tome mogu reći, ja mogu to dijagnosticirati kao problem ali pravih odgovora nemam, ali imam kao pitanje. Prvo je da, moramo poći od pretpostavke da pravo kroz hiljadugodišnje trajanje jeste razvilo i tehnike i postupke koji obavezuju, je li, ne radi se o, kako se to ponovo pomalo preslobodno kolektivjalno kaže, džeziranju(?), nije svakome dato da šta mu padne na pamet, mada i toga ima, ... dakle, postoje određene procedure koje obavezuju tumače ili određene tehnike i određeni rezultati. Međutim, ono što bi bilo bitno da znamo na početku, je li, da se ne bi na to vraćali, neko je spominjao u uvodnim izlaganjima, da norme ne mogu nikada biti potpuno jasne i nedvosmislene. Naravno, neke vrlo jednostavne mogu. Da neke norme po svom karakteru inicijalno jesu nejasne, dakle znamo da su nejasne ili ne sasvim određene, zbog toga da bi bile fleksibilne. Najpoznatiji primjeri su, ponovo se izvinjavama, ako je to elementarno znanje, recimo pravni standardi koji su namjerno koriste da bi obuhvatali čitav niz konkretnih slučajeva ali se uvijek o konkretnoj situaciji tumače, dobar domaćin, pažnja, savjesnost i td. i td.

Hajmo dalje, ako je to tako i ako imamo ovu nesaglasnost ciljeva šta eventualno mene muči i što bi moglo, to neće pomoći rješavanju konkretnih pitanja koje je kolega Džaferović iznio, ali se tiču onog drugog dijela koji bi bio socijalno, istorijski, politički i td. kontekst u kome ovaj visoki dom ili oba njegovu, Parlamentarna skupština i oba njegovu doma moraju da poduzmu u ovakvom slučaju. Prvi veliki problem koji je teorijski a i praktični, vidjet ćemo zašto je praktično i u našoj Parlamentarnoj skupštini, jeste da se smatra da tvorac norme ima neku volju, nešto hoće i onda tu volju izražava. I naravno, klasični primjeri - nesaglasnosti volje i izjave, greške u izražavanju, štamparske greške i td., nisu toliko bitne i to se ne tumači autentično, to se rutinski ispravlja, ali je problem u tome što kod kolektivnih tvoraca norme teško da možemo govoriti o volji. Ponovo znate koliko puta, da ne ulazim, poslije ću ja ući malo i u delikatnije teme, jednostavno kada imate kolektivne donosice a Parlament je najkolektivnije moguće zamišljeno tijelo, jeste da imate različite volje. Nekada se odluke, koje se poslije pretvaraju u zakon, donose većinom glasova. Teško da možete govoriti o volji u psihološkom smislu što nije teško ustanoviti, recimo, kod pravnih poslova gdje ustanovljavamo autonomiju volje. Ako imamo tu nesaglasnost volje i izjave onda je pitanje kako doći do autentičnog teksta.

Drugi problem, koji je već spomenut na neki način, a potiče iz iste ravni, jeste da, kada imate dvodomu strukturu Parlamenta koji moraju da se usaglase da bi dobili konačnu verziju pravne norme u slučaju zakona, jeste da te volje mogu biti i različite, je li, u jednom i drugom domu. Šta je onda autentična volja koja bi poslužila za autentično tumačenje?

Treća stvar koja je bitna jeste da, prvo od kada je svijeta i vijeka postoji, brzo ću ja, od kada je svijeta i vijeka postoji problem da li autentično tumačenje uopšte tumačenje. Dakle, ako je tvorac norme donio normu u svom najboljem znanju, jasno definisao cilj, zna šta hoće, zašto tumači normu koju je sam donio? Ne tumači je zbog sebe jer je to malo ... da sam sebi tumačis ono što si već jednom rekao. Dakle, autentičnim tumačenjem se najčešće stvaraju nove norme. To je lažno tumačenje, to je stvaranje nove norme ili novog zakona i zato se i nazivaju interpretativni ili interpretacijski zakoni. Dakle, glavno pitanje - da li je to uopšte tumačenje ili stvaranje nove norme. Kolega Rodin je na konferenciji za štampu već spomenuo, on će o tome vjerovatno više govoriti, onda odmah imate problem retroaktivnosti važenja tumačenja koje

ima formu zakona. Naravno svi, ako prihvatimo autentično tumačenje, svi interpretacijski zakoni imaju retroaktivnog važenja, ako prihvatimo uopšte tu mogućnost, ali onda ima problem sa napuštanjem klasičnih pravnih vrijednosti kao što su pravna jednakost, pravna sigurnost, predvidljivost i td. i td.

Treća stvar koja je bitna, sada da ne pokvarimo temu, da li je autentično tumačenje i konačno tumačenje? Postoje mnoge teorije koje kažu da u stvari jedino istinsko tumačenje jeste sudsko tumačenje. Jer sud donosi konačnu odluku i čak u literaturi imate primjera da i autentično tumačenje će biti protumačeno od strane suda i da je to krajnja tačka. Eto, možemo o tome ... Ako je to tako, pošto govorimo o najvišim nivoima, najvišim razinama vlasti, ponovo imamo problem da ova zemlja, ovo su već sad polupolitička(?) pitanja ali imaju teorijske reperkusije, nema Vrhovni sud, jel. Dva entiteta, iz kojih je sastavljena naša država, imaju svoje vrhovne sudove. Mi imamo Ustavni sud na nivou države, ali nemamo krajnju tačku uračunavanja jedinstva pravnog poretka koja bi ove neke stvari razliješili.

Još sam ja svaša ovdje sebi zapisao, međutim da krenem direktno u ono što vjerovatno ne bi trebalo ovdje posebno unositi u raspravu, tiče se specifičnosti, unikatnosti BiH. A to je, budući da ovo tijelo polazi od pretpostavke, možda je to i činjenica, ne znam, izvinite me to je moja dilema, da mi imamo Ustav, nisam baš sasvim siguran da li je to Ustav, da li je Aneks IV Ustav ili po kom teškom i širokom tumačenju to možemo smatrati Ustavom, ne samo zato što nije potvrđen u Parlamentu, mada i to nije baš bez svakog belaja, nego zbog toga što, kao što znate Aneks IV, hajmo ... da je Ustav, ništa drugo i nemamo, je li, što bilo slično Ustavu, je upitan da bi, je li, tumačeći zakon koji primjenjuje taj Ustav, da bi bili lišeni svake dileme, a ta pitanja se tiču načina na koji je donesen. Dakle, teorijski ja bih znao tvrditi da je to optoisani(?) Ustav, u svakom slučaju nije demokratski donesen Ustav. Potpisnici, supotpisnici tog Ustava, pa i garanti tog Ustava takode ga u demokratskom smislu, dakle legitimacije, dovode u pitanje a i njegovo, kako bih rekao, hajde moderna riječ svaka sezona ima, pozicioniranje tog, to se nosi ove sezone, pozicioniranje Aneksa IV. On je dio Dejtonskog sporazuma koji je mirovni sporazum. U istoriji konstitucionalno, inače u političkoj istoriji mirovni sporazumi se ne mijenjaju. Aneks IV je sastavni dio mirovnog sporazuma koji se ne može mijenjati ali predviđa amandmansku mogućnost svoga mijenjanja. I, tu se, kažimo na još jednu stvar, još imam samo dvije teze, znam da sam prekoračio vrijeme, kako tu tom slučaju doći do autentičnog tumačenja ili do, prof. Sadiković je maloprije rekao ... više elaborirati jer će govoriti o parlamentarizmu, funkcionisanju i nekim, po njegovom mišljenju, vjerovatno i mom, mnogobrojnim pitanjima, kako autentično tumačiti i šta je autentična volja.

Ja ne želim, je li, onu kafu koju ste vi popili ja nisam pa ću sada odmah od jutra krenuti ... žgaravica u stomaku, laptirovi i td., da ne spomenem da, što se tumačenja tiče, pa čak mislim da je to i formulacija, prof. Sadiković će mi pomoći ako pogriješim, i zadatak autentičnog tumačenja Dejtonskog mirovnog sporazuma, zadaća jednog organa koji nije domaći. Mislim na OHR. Prema tome, kako u bitnim stvarima, ili ono što Dvorkin(?) zove ... i teškim slučajevima koji nas najviše interesuju tumačiti kad konačni tumač toga jeste visoki predstavnik i specijalni predstavnik i td.

I, za sami kraj, ponovo jedna tegoba, prepreka, spominjao sam one ranije tehničke, strukturalne prepreke, a to je da utvrdimo koju to volju, koja ustanovljava određeni cilj, koji

pretvara u normu, mi u stvari tražimo. Šta time hoću da kažem? U onom bivšem režimu, ovo je takode bila Skupština, i doktrinama i praktično, naravno da je to bila farsa i šarena laža, ali ste imali nekakvo malo pribježište kada vam zatreba to je volja radničke klase, je li, volja radničke klase, jer nešto kao što se podrazumijevalo ... osnovni ciljevi, ali mogli ste tragati za tim. Nekakva liberalna građanska i td. koncepcija govori o volji naroda čiji ste vi predstavnici ili zastupnici, dakle govorim u liberalno građanskom smislu voks populi, voks dej, dakle vi ste samo prenosioci. Dakle, i prava volja je u stvari ona narodna volja, je li, koju vi samo, čiji ste vi transmisija, koju obličavate u najznačajnije pravne norme.

I treća mogućnost koja, po mom sudu, ispravite me ako praksa vaša govori nešto drugačije, jeste da još jedan od kuriozuma, jedan od unikatnih rješenja, moje skromno znanje, moj predmet je teorija prava, nije čak ni Ustavno pravo, ali mislim da ne griješim, to tzv. rješenje koje ima svoje istorijsko opravdanje, ima svoje sociološko zaleđe, ali je, kako bih rekao, noseća konstrukcija ustavnopolitičkog uređenja u BiH, jesu konstitutivni narodi. Ja ne znam da niko drugi na svijetu ima konstitutivne narode. Mi znamo razloge za i protiv zašto ih imamo, ali onda pitanje volje, je li, cijeli javni prostor, pa onda i zakonodavna djelatnost je etniciziran. Možete misliti da ovo govorim malo grubo, je li, a onda govorimo o tri etničke volje koje možda, pogotovo kada dođe do preglasavanja ili onoga što imamo u praksi kao zaštitni mehanizmi, a zovu se, blago kada im se tepla, vitalni nacionalni interes, entitetsko glasanje, uopšte ne podrazumijevaju da je odluka zajednička, pa čak i ako se donosi konsenzusom iza kojeg stoji kompromis.

Prema tome, veliko je pitanje kako se sa ovim problemima koji nisu teorijski, nisu tehnički, izboriti kada, kao što reče kolega Džaferović, pokušavate da makar tehnički uredite ovu oblast u pogledu predmeta, u pogledu ovlaštenih predlagača i svega onoga što iz toga slijedi.

Evo, hvala vam na strpljenju.

ŠEFIK DŽAFEROVIĆ

Hvala Vam profesore Grebo na ovom zaista sadržajnom izlaganju, na svim mogućim aspektima kojima ste pokušali osvjetliti ovaj problem koji nas ovdje interesira. A, i svakako da će nam ovo izlaganje jako puno pomoći da definiemo i neke od preporuka sa ovog današnjeg, sa ovog današnjeg skupa.

Sada je po planu obraćanje i prezentacija profesora doktora Siniše Rodina, našeg gosta iz Republike Hrvatske, a ja ga još jedanputa pozdravljam i pozivam da uzme riječ.

Profesore izvolite.

SINIŠA RODIN

Hvala Vam ljepa.

Evo još jedanput bi iskoristio priliku zahvaliti se ovom visokom domu što me pozvao da govorim o nečemu što ja osobno smatram izuzetno važnim za svaku postkomunističku tranzicijsku državu, kako Hrvatsku tako i BiH.

Da upravo sam htio reći da prezentaciju neću koristiti ovaj, ali da imate mogućnost njezinog pregledavanja na CD-u i mislim da je isprintana. Da, gledajte autentična interpretacija ili kako to mi zovemo u Hrvatskoj vjerodostojno tumačenje, nema veze jedno te isto, je zgodan tehnički pojam. Tehnički pojam koji zamagljuje jednu činjenicu, a to je da on svoje korjene ima uglavnom u nedemokratskim zakonodavnim praksama. Ali i da je kroz povijest i kroz njegovu primjenu tijekom dugog vremenskog razdoblja taj koncept postao toliko uobičajan, da ga se danas u dominantnoj pravnoj kulturi nekih država, među kojima je svakako i Republika Hrvatska, možemo reći i Slovenija, koliko vidim i Bill, taj koncept smatra normom, normalnim konceptom. Ustvari on je postao toliko normalan da se svaka kritika gleda sa jednom dozom sumnje i ustvari uopće se ne primjećuje da bi ga trebalo na neki način ograničiti ili što se ja zalažem i potpuno isključiti iz zakonodavne prakse.

Moje će izlaganje biti organizirano u četiri točke. U prvoj ću se osvrnuti na neke povjesne i komparativne okolnosti u kojima se koncept autentične interpretacije pojavio. U drugom dijelu izlaganja ću se osvrnuti na neke pojavne oblike autentične interpretacije u suvremenoj praksi, tzv. starih evropskih demokracija nekih, ali i nekih postkomunističkih evropskih država.

U trećoj točki ću izložiti svoju kritiku autentične interpretacije zakonodavce i pri tome ću se osvrnuti na tri kriterija ili tri pravca kritike. Jedan pravac ide iz vrijednosti pluralističkog demokratskog društva, drugi pravac kritike ide iz ustavnog načela diobe vlasti i vladavine prava i treća linija kritike ide od ustavne zabrane retroaktivnosti zakona. Na kraju u završnom dijelu ću se još osvrnuti ukratko na pravo EU i pokazao zbog čega mislim da u uvjetima članstva u EU autentično tumačenje ovako kako ga mi poznajemo danas postaje potpuno neprihvatljivo.

Dakle, riječ je, idući na prvu točku, riječ je o starom načelu (ejus est interpretarileges kojus est kondere)?). Ljepa latinska izreka koja kaže je li - onaj ko donosi zakone ima ih i interpretirati. Izraz tog načela nalazimo već i u Svetom pismu, odnosno Isus Krist smatra se jedinim autentičnim interpretom riječi božije. Iz Biblije možemo pratiti ili iz spisa koji su prešli Bibliji čak, možemo pratiti daljnju evoluciju tog načela kroz veliku justinijanovu kodifikaciju - korpus juris civilis (?) i ne znam koliko je poznato jedna zanimljiva činjenica da je Justinijan čak zaprijetio smrtnom kaznom svakome onome tko bi se usudio interpretirati korpus juris. Dakle, to je bio prerogativ imperatora neprikosnovenoga vladara.

Dakle, iz ranokršćanske i rimskopravne tradicije razvio se koncept ili da vladar, suveren ima neotuđivo pravo interpretirati zakone, tu misao nalazimo i u djelu Tomasa Hopsa ili ... u poglavlju 26. kaže Hops - stoga interpretacija svih zakona ovisi o vlasti suverena i zakone ne smije interpretirati nitko osim onih koje odredi suveren koji, kojemu jedino duguju poslušnost. U suprotom bi vještinom interpretatora zakona mogao dobiti smisao suprotan onome koji želi suveren, čime bi interpretator postao zakonodavac. Nakon Tomasa Hopsa, je li, možemo istu ili sličnu ideju naći i u misti Žan Žak Rusoa i u njegovom konceptu općeg dobra. Ruso, poznato je, smatra da pojedinačni interesi su uvijek u suprotnosti s ostvarivanjem općeg dobra i zato se pojedinci društvenim ugovorom moraju podvrgnuti volji cijeline u ostvarivanju općega dobra. Nakon Rusoa daljnju evoluciju koncepta autentičnog tumačenja zakonodavca nalazimo kod Vladimira Ilića Lenjina u svom spisu „Što da se radi“ koji je bio usmjeren protiv

zapadnih socijalističkih stranaka koje su se na neki način integrirale u zapadno buržoasko društvo. Lenjin oštro odbacuje sindikalnu borbu kao oblik klasne borbe i kaže je li, da radništvo u građanskom društvu ne zna samo što je za njega dobro. Budući da radnička klasa u zapadnom društvu ne može znati što je za nju dobro, onda joj netko to treba interpretirati, jel. Tko će to interpretirati? Pa naravno to je Boljševička partija koja zastupa jedina klasni interes i ona je jedini autentični interpret interesa radničke klase. I ta misao, je li, od Hopsa preko Rusoa do Vladimira Ilića Lenjina dobiva u kasnijem razvoju Sovjetskog Saveza i svoj ustavnopravni okvir u više verzija Sovjetskoga Ustava od 1936. pa kasnije 1977. postoji kao koncept vjerodostojno tumačenje, autentično tumačenje. Autentično, pravo autentične interpretacije ima Prezidi vrhovnoga sovjeta SSSR-a. I iz Sovjetskoga Ustava ili taj se koncept širi po ustavima svih komunističkih tada država ili cjeli Istočni blok uključujući recimo Čehoslovačku na kojoj sam se malo bio osvrnuo, ali i Socijalističku Federativnu Republiku Jugoslaviju, odnosno tadašnju FNRJ iz članka 74. Ustava FNRJ iz '46. kasnije se to kanalizira u ustave socijalističkih republika pojedinih i eto ga tu smo otprilike danas.

I sada, i tu dolazi moja, jedna od mojih poanti, ja ne kažem da postjugoslavenske, postkomunističke tranzicijske države, među kojima su i Bosna i Hratska i Slovenija. Da one prihvataju autentično tumačenje kao dio nekakve ideološke misli, ne upravo suprotno, ja mislim da je došlo do dezideologizacije autentičnog tumačenja i da upravo zbog toga što je taj koncept dezideologiziran i što se odvojio od svoje ranije komunističke podloge, da je upravo zbog toga i preživio tranziciju i sada postoji kao jedan apstraktni pravni koncept na kojega više niti ne gledamo kao nešto što bi bio standard preddemokratskoga društva.

E sada, idemo na točku dva, ... želim samo dati jedan kratki pregled što se zbiva sa autentičnim tumačenjem u suvremenim evropskim državama. Jedan zgodan primjer nalazimo u paragrafu 8. Austriskog građanskog zakona ili iz doba Franje Josipa i tamo kaže, je li, - zakonodavac ima pravo jedino interpretirati ovaj zakon. Ali zakonodavac u vrijeme donošenja Općeg građanskog zakona je bio car Franjo Josip, a ne demokratska skupština. Dakle, je li ta odredba Austriskog građanskog zakona koja je na snazi i dan danas referirana na apsolutnog monarha, a ne na demokratski parlament. I zato nije ni čudo da u suvremenoj austriskoj praksi nemamo apsolutno ni jedan slučaj da bi današnji demokratski izabrani Austriski parlament pokušavao interpretirati opći građanski zakon. To je nešto što je rezervirano za sudove. U romanskim zemljama nalazimo na taj koncept i on je uvezen kroz Kanonsko pravo. Ali Kanonsko pravo je također jedan nedemokratski pravni poredak, gdje je zakonodavac Sveti otac. Država Vatikan nema demokratski izabranu skupštinu, riječ je o monarhiji. I sada, je li, kroz Kanonsko pravo i kroz tradiciju Rimskoga prava u pravne sustave Italije i Belgije je ušao koncept autentičnog tumačenja. Ali na koji način? Na način da su ga demokratske, parlamenti tih zemalja ograničili, podvrgli su ga strogoj kontroli. I sada da ne idem preduboko u talijansku i belgijsku sudsku praksu dvije su stvari bitne. Jedno je da je ograničena, ustvari zabranjena retroaktivna primjena takvih zakona. Dakle, interpretativni akt koji bi donio talijanski parlament može djelovati isključivo profuturo, a ne retroaktivno. I drugo, je li, kaže Talijanski Ustavni sud – takav interpretativni akt mora biti donesen po istom postupku kao što je donesen zakon, dakle ne može ... sumarnom postupku i on mora referirati na jedno od mogućih značenja zakona koje se stabiliziralo u društvu. Dakle, tu ne možemo govoriti o nekakvoj arbitarnosti zakonodavca, nego zakonodavac mora referirati na jedno stabilizirano pravno značenje, ali i opet samo profuturo.

U Grčkom Ustavu također imamo mogućnost da zakonodavac daje autentično tumačenje, ali upravo slučaj Grčke je indikativan, zato što je Evropski sud za ljudska prava u jednom od rijetkih slučajeva o kojemu se o tome očitovao, presudio ustvari indirektno da je autentično tumačenje na način na koji se primjenjuje u Grčkoj suprotno standardima Evropske Konvencije za zaštitu prava. Ponovno iz razloga zabrane retroaktivnosti, ali i iz drugog razloga što je način na koji se primjenjuje u Grčkoj bio takav da je zadirao u pendentne sudske postupke. On je disponirao pravima i obavezama stranaka pred sudovima. I to je ono što je prema mišljenju Evropskog suda za ljudska prava bilo suprotno Konvenciji. Ustvari ako malo bolje razmislimo taj način interpretacije krši pravo na pravično suđenje. Zbog toga što stranke u postupku, koji rješava određeni sud u okviru svoje nadležnosti, nemaju procesnih mogućnosti utjecati na formiranje volje zakonodavca koji bi donosio autentično tumačenje. Drugim riječima njihov spor se rješava izvan suda u zakonodavnom tijelu i to je ustvari uskraćivanje prava na zakonitog sudca, zato što se pravila igre mjenjaju tokom sudskog postupka.

Nije zato čudo da su neke postkomunističke zemlje nakon pada Berlinskoga zida napustile koncept autentičnog tumačenja. Pri tome mislim prvenstveno na Češku Republiku koja je poznavala taj institut u svome Ustavu, ali ga je nakon ustavnih promjena potpuno napustila. I danas u Češkoj Republici autentičnog tumačenja nema. Ima ga međutim i dalje u postjugoslavenskim državama, postoji je li koliko je meni poznato u svima, nisam siguran, nisam siguran za Kosovo. Ja sam se koncentrirao u ovom svom materijalu koji sam pripremao na dvije, na Hrvatsku i na Sloveniju i ustvari hrvatska praksa je poprilično dosadna. Mogu se zapaziti dva perioda, jedan je period do 2005. godine, kada doista imamo znatni poras autentičnih tumačenja u različitim područjima, pa čak i jedno autentično tumačenje Kaznenog zakona. I onda nakon, ustvari Kaznenog procesnog i onda nakon 2005. na neki način malo dolazi do smirivanja situacije. U Sloveniji je situacija poprilično pravocrtna, dakle oni nisu imali razdoblja velikog intenziteta, velike incidencije autentičnih tumačenja, ukupno ih nemaju mnogo, ali se svejedno pojavljuju. I ustvari na slovenskom primjeru se može vidjeti kako u određenim okolnostima autentično tumačenje možemo dovesti do apsurdna. Imamo, ja sam izdvojio dva slovenska slučaja koji su ovako indikativni. Jedan je podigao popriličnu buru 2003. godine, Slovenski parlament je dao autentično tumačenje Zakona o medijima. Zakon o medijima definira što se ima smatrati pornografijom. I kaže, je li – televizijski programi ne smiju emitirati pornografiju i pretjerano nasilje ukoliko bi emitiranje znatno štetilo duševnom, moralnom ili tjelesnom razvoju djece i maloljetnika. Međutim sad je postalo sporno, je li, što je to pornografija, što se smije, što se ne smije emitirati. I to je bilo, je li, predmetom autentičnog tumačenja.

I sada ću vam pročitati jedan izvadak iz toga, kaže Slovenski parlament – i svakako je zabranjeno emitiranje prizora neopravdanog nasilja kao što je mučenje ljudi i životinja i sl. pornografije kao što je zoofilija, nekrofilija, pedofilija, sadomazohizam, sadizam, silovanje i drugi sadržaji odvratnosti i nasilja koji mogu znatno škoditi duševnom, moralnom ili tjelesnom razvoju djece i maloljetnika.

Dakle, vidite tječ je o jednom doista dubokom zahvaćanju u sam sadržaj sudačke funkcije, jer na kraju krajeva parlament ne može presuditi što to znatno može škoditi

duševnom, moralnom ili tjelesnom razvoju djece i maloljetnika, jer se na kraju krajeva to može prosuditi isključivo od slučaja do slučaja, zašto je nadležan sud.

Druga ovako interesantna situacija bila je isto iz 2003. godine, autentično tumačenje Zakona o javnim nabavama. I tu je Slovenski parlament, je li, evo saću vam pročitati isto tri, četiri reda, kaže - poštujući razloge za prihvaćanje zakona kako ih je moguće raspoznati s obzirom na društvene prilike koje su do zakona dovele, govori u prilog interpretacije zakonske norme u smjeru širega, odnosno kontekstualnog tumačenja.

U čemu je ovdje problem? Dakle, Zakon o javnim nabavama je dio onoga što se naziva akći komuniter, dakle pravna stečevina EU. I ovdje ustvari slovenski zakonodavac interpretirajući Zakon o javnim nabavama zaobilazi sudsku ovlast, odnosno zaobilazi ono što bi sudovi trebali činiti, a to je da interpretiraju nacionalno pravo u skladu sa pravom EU uključujući i praksu Evropskog suda u Luksemburgu. Drugim riječima, ako zakonodavac da određeno, pod navodnicima, objektivno tumačenje pravne norme - Što onda ostaje sudu i kako onda uopće sud u Sloveniji može prilagoditi svoju interpretaciju onome što nam dolazi iz Luksemburga? Dobro, 2003. godine Slovenije nije bila još članica EU, ali ja Zakon o javnim nabavama bio donesen u postupku harmonizacije slovenskog prava sa pravnom stečevinom EU. Dakle, društvene prilike u Sloveniji koje su dovele do donošenja tog zakona su samo jedan, jedna strana medalje, druga strana medalje je pravna stečevina EU ili i praksa koja se s time u vezi s javnim nabavama razvila.

Time dolazim do možda najvažnijeg dijela, a to je kritika autentičnog tumačenja zakonodavca. I ta kritika je grupirana oko tri točke koje sam već spomenuo, opet možda najvažnije i na prvom mjestu su određeni pluralističko demokratski prigovori. Naime, načelo demokratskog pluralizma pretpostavlja da nitko ne može isticati privilegirani status u zakonodavnom postupku, da se zakonodavni postupak mora temeljiti na procesno zajamčenom pravu građana na izražavanje mišljenja uz puni pristup relevantnim informacijama. Da ne postoji koncept općeg dobra niti nekakav privilegirani glasnogovornik općeg dobra, te da građani moraju biti izjednačeni u mogućnosti utjecaja na rad zakonodavnog tijela. To načelo još dalje govori, da značenje prava ne ovisi o nametanju volje nekog vrhovnog autoriteta koji raspolaže monopolom sile, nego o rezultatu političkog procesa uz poštovanje bitnih procesnih jamstava za sve subjekte. Demokratsko pluralističko društvo, je li, jamac je legitimnost zakonodavne vlasti i po tome se razlikuju demokratski i autoritarni poredci. I sada kada pogledate kako dolazimo do autentičnog tumačenja? Vidite da prema poslovničkim normama Slovenije, Hrvatske je za donošenje autentične interpretacije predviđen jedan sumarni kvazizakonodavni postupak. U pravilu glavnu riječ ima, barem u Hrvatskoj. Odbor za zakonodavstvo u Sloveniji slično, u odboru nisu reprezentirani svi interesi, nemamo dakle pluralističku debatu, konsultaciju interesa, nego se tu izražavaju partikularni interesi političkih stranaka koje su u tom odboru zastupljeni. I onda, je li, prijedlog odbora dolazi pred plenarni saziv parlamenta kojega u pravilu prihvaća ili, ili, odbacuje. Ali nema mogućnosti utjecaja na formiranje, na formiranje stava odbora. Dakle, to je, to je ovaj, ova pluralističko demokratska kritika.

Drugo, druga linija ide iz načela diobe vlasti i načela vladavine prava. I tu moram reći sve postjugoslavenske države pate od određene inercije koja dovodi do toga da mi i dalje

gledamo na naše parlamente kao na nekadašnje skupštine koje su bile izraz tzv. načela jedinstva vlasti, a ne načela diobe vlasti. I ovdje je autentično tumačenje sastavni dio takve ideološke slike prema, je li, koje je samo zakonodavac ovlašten interpretirati zakon. To erodira ne samo integritet suda, sudova u pojedinačnim postupcima, nego erodira i integritet sudbene grane vlasti kao takve. I svodi sudbenu vlast ustvari na sluškinju zakonodavca. Stvara nesigurnost pred sudovima, dakle umjesto onoga što se želi ponekad reći da autentično tumačenje stvara pravnu sigurnost, ja tvrdim upravo suprotno ono stvar apsolutno nesigurnost u zaštiti subjektivnih prava. Zato jer sudovi nemaju hrabrosti sami zauzeti određeno pravno shvaćanje čekajući da se o tome prethodno izjasni zakonodavac.

I ono što sam već rekao, je li, dovodi se u pitanje pravo građana na pravično suđenje u skladu sa člankom 6. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava, je li, koja kaže – da radi utvrđivanja svojih prava i obveza građanske naravi ili u kaznenim djelima, je li, svatko ima pravo da mu zakonom ustanovljeni neovisni i nepristrani sud pravično, javno i u razumnom roku ispita njegov slučaj. Ali ako pri tome moramo čekati autentično tumačenje zakonodavca onda više sud o tome nema što reći i onda možemo govoriti o povredi tog članka.

I naravno treća linija kritike je zabrana retroaktivnosti. Autentično tumačenje jednom kad je doneseno ono postaje sastavnim djelom tog zakona i kako tako djeluje ekstunk, dakle od časa donošenja zakona primjenjuje se na sve pravne odnose koji su nastali u međuvremenu i to ovaj, je ustvari suprotno ustavnim i konvencijskim jamstvima zabrane retroaktivnosti.

I ovime dolazim sada na moju završnu točku, a to je kritika iz perspektive prava EU. BiH će postati članicom EU, možda će još tome trebati određeno vrijeme, ali ta je budućnost ja mislim izvan sumnje i zbog toga moramo, je li, jednim okom gledati i na pravo EU. A što kaže pravo EU, pravo EU kaže, da sada ne izvodim ovaj čitavu, čitavu analizu, pokušaću je sažeti u par rečenica, kaže – da nacionalni sud koji rješava određeni slučaj, kada nacionalni sud zaključi da je neka norma nacionalnog prava suprotna pravu zajednice, onda mora izuzeti iz primjene normu nacionalnoga prava i izravno primijeniti pravo zajednice kao nadređenu pravnu normu, ne čekajući pri tome odluke nikakvog drugog tijela, niti ustavnog suda, niti parlamenta, dakle nikakvog tijela koje bi imalo svoju vlastitu diskreciju. Ukoliko to ne bi učinio sud bi kršio pravo EZ.

Drugo, nacionalni sud ima obavezu interpretirati nacionalno pravo u skladu s Evropskim pravom. To je ono što Njemci zovu , dakle, interpretacija koja prijateljska Evropskome pravu. I to je u ingerenciji sudova, ne zakonodavca. Dakle, samo funkcioniranje prava EU se temelji na unutarnjoj diobi vlasti unutar država članica u kojoj je potpuno jasno kakvu nadležnost imaju nacionalni sudovi. I u toj mjeri je autentično tumačenje ovakvim kakvim ga znamo danas potpuno neprihvatljivo iz perspektive prava EU.

I time bi ja završio, mislim da je zaključak koji proizlazi iz mojih riječi potpuno jasan, autentično tumačenje je pravni atavizam koji se u državama tzv. stare evropske demokracije uglavnom ili ne javlja ili je toliko ograničen da je izgubio svoj izvorni smisao. Samo bih na kraju još rekao, da je taj institut potpuno nepoznat u državama komonloa, ali ne samo u državama komonloa nego recimo i u Njemačkoj. I kada njemačkom pravniku kažete autentično

tumačenje ono na što će njemački pravnik pomisliti će biti autentično tumačenje Saveznoga Ustavnoga suda, a ne autentično tumačenje zakonodavca.

Eto, hvala vam ljepo.

ŠEFIK DŽAFEROVIĆ

Profesore Rodin hvala Vama na, ovo je zaista, koliko mi to ovaj možemo, jel da procijenimo, ali zaista izvanrednoj prezentaciji. Hvala Vam na tome što ste osvjetlili ovaj problem ili ovo pitanje jel, ovaj, sa historijskog aspekta, zatim komparativno ste nam iznijeli neka rješenja u Evropi, jel. A onda posebno u zemljama nastalim raspadom bivše SFRJ jel, neka praktična iskustva iz Slovenije i Hrvatske, na pogledima kakva nas budućnost čeka, jer mi smo sasvim sigurno dio EU prije ili kasnije, ja se nadam da će to biti što je moguće ranije jel, što je moguće prije. I evo drago mi je da nakon ovoga što smo do sad čuli od profesora Grebe i od Vas, ovaj, ipak naš oprez kojeg sam ja iskazao jel, u svom uvodnom izlaganju kad je primjena ovog instituta u pitanju nije bio ovaj, uzaludan i da on ima svoje temelje. Hvala Vam još jedanputa, na izlaganju. Imaćemo priliku i kasnije, jel da vodimo raspravu.

Sada riječ ima uvaženi profesor doktor Čazim Sadiković, član Venecijanske komisije. Evo ovako, ja najviše volim ovako da ga predstavim, jel.

Izvolite profesore.

ČAZIM SADIKOVIĆ

Hvala gospodine Džaferović.

Evo upravo i gospoda Nina kad me je pozvala da govorim u, na ovom seminaru, rekla mi je ako mogu da kažemo neka iskustva Venecijanske komisije. Pa što se tiče teorijskih aspekata ovog problema pomogli su mi uglavnom kolege Grebo i Rodin. Dakle, to posao su mi olakšale kolege Grebo i Rodin tako što su izložili uglavnom teorijske aspekte ovog pitanja autentičnog tumačenja. A isto tako jako su mi pomogli i poslanici Džaferović. Belkić i Slobodan Šaraba, tako što su izložili praktična pitanja.

Praktično stanje u pogledu evo ovog pitanja autentičnog tumačenja. Naravno, autentično tumačenje, to je ono što mi polažemo na prvoj godini svi zajedno i ne bi trebalo sad o tome mnogo da govorim, ali hoću da cjenim ove podatke koje smo čuli ovdje u Skupštini ovoj našoj BiH skupštini. Čuli smo podatke da imamo mnogo teškoća u tom pogledu, pa smo rekli da su nam procedure oko utvrđivanja toga tumačenja jako složene, a onda posebno smo čuli podatak da je bilo 65 zahtjeva da se vrši autentično tumačenje.

ŠEFIK DŽAFEROVIĆ

Četiri godine,

ČAZIM SADIKOVIĆ

Za,

ŠEFIK DŽAFEROVIĆ

Ovaj mandat.

ČAZIM SADIKOVIĆ

Za ovaj mandat naravno. E sad kako da protumačim ovo što sam čuo ovdje, npr. da kažem da ono što sam već rekao na početku, da je Venecijanska komisija raspravljala o ovoj materiji zakonodavstva, o dinamici zakonodavstva koja je karakteristična za današnje doba. I recimo na jednom savjetovanju Venecijanske komisije koje je bilo prije, a skoro 10 godina, predstavnici država su izložili svoje zakonodavstvo i naglasili su izvanredno veliku dinamiku zakonodavne akcije, zakonodavne funkcije. Naglasio sam činjenicu da se donosi jako mnogo zakona i da se zakoni jako brzo mijenjaju. A to je sve suprotno onoj situaciji koja je bila prije stotinjak godina kad se smatralo da državi ne treba mnogo zakona, da država treba da ima dugovečne zakona i dobre zakona, da se ne menjaju zakoni i kaže jedan autor – samo drhtavom rukom se smije dirnuti u zakon. Ali to je vječita istina i međutim novo doba donijelo je nove potrebe i novo doba je negiralo evo ove teorijske pretpostavke skupštinskog sistema, pa je došlo do velikog broja zakona, širenja spektra oblasti koje pokriva zakon. Naročito je pokrivena ekonomska i socijalna sfera. I došlo je do toga da se i zakoni jako brzo mijenjaju. I upravo kad smo, evo izlagali ovu materiju, predstavnik Švicarske, to sam dobro upamtio, rekao je da je kod njih pored briljantnog, ja ću reći briljantnog pravnog i zakonodavnog sistema koji ima Švicarska, da je do tog doba Švicarska u svoj nacionalni i zakonodavni pravni sistem unijela 1075 međunarodnih konvencija, ugovora, ... i td. 1075. i to uz interpretaciju suda da ako dode do sukoba između nacionalnog prava i ovog prava koje je prihvaćeno putem međunarodnih konvencija, da prednost ima Međunarodno pravo, odnosno pravo konvencijsko i svako drugo koje je prihvaćeno. Nije ovo rado prihvaćeno u akademskim i tradicionalnim krugovima Švicarske, nisu oni baš tako to oduševljeno primili. Zašto? Pa oni, držali su do svoje tradicije i do vrednosti svojih i td. Međutim nevolja, nužda, potreba razvoja društva je nametnula novi tempo. I Švicarska je to prihvatila zato što Švicarska je osjetila potrebu da se uključi u te međunarodne tokove. Švicarska je mala država, evo veličine BiH, ali Švicarska se uključila u globalizaciju, kao i veće sile. Ona je pokrila svojim kompanijama cijelu planetu i naravno jako je, jako je bilo bitno da Švicarska evo prihvati i ovo sve što je došlo sa strane, a što zapravo sad čeka i BiH.

Današnja dinamika zakonodavne aktivnosti u BiH je jako usporena i mislim da je svakako daleko, daleko ispod onog nivoa koji je danas u Evropi i Americi i ... Vi sami ste rekli, mislim poslanici, to sam čuo više puta, da je donijeto ne znam toliko, uglavnom malo ovdje, pa nije, nije donijet onaj zakon, pa nije i td. i td. A naravno sad bi tu trebalo vidjeti uzroke zašto se to tako desilo. Da ne bi bilo samo da izlažemo ovako ono stanje kakvo jeste, nego da ovo naše i današnje savjetovanje iskoristimo tako da ga uključimo u ovaj proces ustavnih promjena koji, koji je u toku. I koji je zapravo, ako idemo evo iz ovog ugla o kojem sam maloprije govorio, odnosa nacionalnog i međunarodnog, trebalo početi već prije i 14 godina. Prije 14 godina mi smo, mi smo u Dejtonu, pa daš djelimično i mi, unijeli odredbu da se Evropska Konvencija za zaštitu ljudskih prava primjenjuje direktno u ovoj državi i da ima prednost nad svakim pravom. Neko je preveo poslije rata da je to nad svakim zakonom i to se do dan danas ponavlja. Međutim nije istina nego lijepo stoji i u francuskoj i engleskoj verziji, da ima prednost nad svakim pravom, dakle i nad Ustavom i znači već 14. decembra '95. godine trebalo

je usklađivati, morali smo usklađivati i mi i međunarodna zajednica zajedno naš Ustav sa Evropskom Konvencijom. Dakle, morali smo, evo ustvari da ovo što Švicarska radi i što rade druge evropske države. Međutim, naš Parlament, naša Skupština nije apsolutno ništa u tom pogledu do sad to uradila i sad koji su uzroci? Uzroci su po meni loša konstrukcija iz Aneksa IV. Ova konstrukcija Parlamenta kakva je data u Aneksu IV, koja se zove Ustav BiH, što nije Ustav zaista, Aneks IV nije Ustava BiH, nije, ne može se nazvati Ustavom uopće po onome što je Ustav danas. Dakle, sam konstrukcija Parlamenta, Parlamentarne skupštine, same procedure i sve drugo nisu dopustili da se razvije ona dinamika zakonodavnog odlučivanja koja je bila potrebna jednom modernom društvu u tranzicijskom i svemu drugom.

I mislim da je ovo što govorimo o tome koliko je bilo zahtjeva da se tumače zakoni, upravo proizvod nekvalitetnog zakonodavnog djelovanja ove Skupštine. Ovo ne govorim zato da kritikujem Skupštinu, nego što ovo govorim, govorim zato da bi sada u ovim ustavnim promjenama postavili stvari na svoje mjesto, da uredimo Skupštinu prema onim zahtjevima i principima koje je prihvatila civilizacija danas. A to je da ako je dvodomna Skupština, da donji dom ili Predstavnički dom ili Dom građana da to bude zaista izraz volje, interesa naroda, izraz građana, izraz njihovog istinskog interesa i da to bude dom u kojem nema podjela. Tu se ne može djeliti narodna volja, interes naroda, nacionalni interes i td. A na, u gornje domu budu izraženi partikulariteti, da tu budu izraženi regionalni interesi, interes nacija, konstitutivnih naroda, nacionalnih manjina i još sve što bi moglo biti kao partikularni interes. Dakle, da se jasno naznači da u donjem domu ne smije biti nikakvih ograda, pregrada, barijera izražavanju volji naroda. To je zahtjev međunarodnih dokumenata. I mislim da bi već u ovoj fazi morali u ovom pobledu urediti naš sustav, ustavni sistem i naravno Parlament u okviru toga je sistema je tako, da zaista bude moderan i da može da odgovori novoj nametnutoj dinamici zakonodavstva i zakonodavne djelatnosti. Mogu vam reći na osnovu podataka, da ih ne čitam ovdje, da je i globalizacija ova koja je u toku takođe nametnula novu dinamiku zakonodavstva, da je traži nebrojeno mnogo zakona, traži propise, traži reguliranje i to nije zato što to hoće supština, nije što to hoće država, nego što to nameću društveni odnosi i što nameću društvene potrebe, potrebe razvoja cjeline, naročito ekonomskog razvoja.

Prema tome ovo moje izlaganje svodi se zapravo na zahtjev da mi učinimo supštinu onim organom kakav je općenito danas u svijetu, a to je da bude srce i mozak ukupnog ustavnog sistema, da vrši sve one pravne funkcije, a to su obično tri te funkcije -- funkcija izbora vade, funkcija kontrole vade i zakonodavna funkcija naravno kao osnovna funkcija. A i čitav niz drugih funkcija koje je nametnulo ovo moderno doba kao što su recimo funkcija informiranja građana, pa zatim funkcija traženja informacija i prihvata informacija koje dolaze iz društva, edukacijska ili pedagoška funkcija i td. Dakle, čitav niz drugih aspekata koje mora da ostvaruje supština u tom neprestanom kontaktu sa narodom kojeg, kojeg predstavlja i čiju volju izražava. A ovom prilikom da se podsjetimo da je moderna skupština građana na principu da je glas skupštine glas Boga na zemlji. I ja ne mogu nikako odustati od zahtjeva da i ova naša bosanskohercegovačka Skupština bude isto tako kao i sve druge skupštine, glas Boga na zemlji. Ja znam da je to teško ostvariti, ali to je ideal, to je ... kojem moramo težiti i ja uvek polazim od toga da je to tako, da je onaj zakon koji smo donijeli da je zaista izraz opće volje, općeg interesa, makar znam nekad i da nije i najčešće nije, ali tome moramo težiti. Ali, ali ovo ima svoj širi kontekst. Da bi skupština bila, evo skupština ovaka kakvu ja, kaku sam izložio, nije dovoljno samo govoriti o strukturi skupštine, funkciji skupštine, procedurama skupštine i drugo, potrebno je uzeti u obzir i taj izborni sistem koji dovodi do toga kakav je sastav same

skupštine. Mi samim tim što nismo prihvatili Evropsku konvenciju praktično mi smo učinili i ovaj Dom nelegitimnim. Ako ovo sve biramo na osnovu diskriminacijskog ... sistema mi, vrlo je sporan, vrlo je upitan po meću nelegitiman je uopće i mandat naših predstavnika i djelovanja skupštine kao cjeline. Što znači da je potrebno zaista dovesti u sklad sa ovim elementarnim standardima Evrope, dakle sa onim djelom gdje smo primili obavezu i to dva puta smo prihvatili obavezu, jednom u Dejtonu, drugi put 12. jula 2002. godine kad je cijela skupština ratificirala Evropsku Konvenciju o zaštiti ljudskih prava. Dakle, moguće je da mnogi od nas koji su ... tada konvenciju nisu znali šta potpisuju, ali to nas ne izvinjava, jer ta Evropska Konvencija za zaštitu ljudskih prava ona je po nazivu Konvencija za zaštitu ljudskih prava, a praktično je konvencija za snaženje demokratske države. To je konvencija o državi, jer ne može, ne može država koja nije demokratski snažna štiti ljudska prava, ljudska prava su mrtvo slovo na papiru ukoliko iza njih ne stoji dovoljno snažna demokratska država. Ali naša država je jako slaba, ovo ne kažem ja, ponavljam 50 dokumenata koje je dala Evropa, ponavljam Rezoluciju Kongresa SAD, ponavljam mišljenje međunarodnih nevladinih organizacija. Dakle, jedinstveni su u tome da je ovo država koja je slaba, koja ne može da provodi volju naroda, ne može da provodi vlastitu volju. Može napisati propis ali ne može da ga provede, može prihvatiti evropsku konvenciju ali je ne može provesti.

Prema tome mislim da povezano sa izbornim sistemom mi trebamo raspraviti i pitanje partiskog sistema. Jesu li naše partije sposobne da odigraju onu ulogu koju igraju u, recimo u britanskom parlamentarnom sistemu? Pogledajte našom, našoj maloj zajednici, malom društvu od 3,5 miliona stanovnika, mi imamo stotinjak političkih partija, a gigantska država poput Britanije ima samo praktično dvije i treću kao mali jedan balans na toj. Dakle, dovoljno su dvije partije ali radi se o partijama koje djeluju istovremeno, britansko zakonodavstvo djeluje sa dva motora, motor od partije na vlasti i motor opozicije i to istom snagom i čak se ne zna koji je motor snažniji, ja mislim da je u ovom trenutku snažniji motor opozicije gdje ima daleko više poena po onim istraživanjima nego partija na vlasti. A, dakle partijski sistem je podešen tako da i to nam je, i to nam je poznati londonski profesor Mičel rekao – kod nas u Engleskoj je jednopartiski sistem između izbora, kod nas vlada jednopartiski sistem. Pa naravno kad smo se mi svojevremeno začudili kako, odkud sad jednopartiski sistem, mi koji smo tada došli iz jednopartiskog sistema to čujemo. Pa to je tako što vodeća partija ima više od 50% svojih poslanika. Prema tome sve što hoće vladajuća partija ona to može provesti, ne treba uopće da broji glasove opozicije. Ako se prije toga lijepo u klubu dogovore predstavnici vladajuće partije da će donijeti taj i taj zakon, ako je bitan za državu Veliku Britaniju i td. Dakle, postavlja se pitanje i uređenja partiskog sistema. Ovakav partiski sistem ne pruža dovoljno energije ni za one koji vrše vlast, ni za one koji su u opoziciji, a to sve zajedno evo odražava se na ovakav ovaj rad same skupštine i ne znam koliko, nisam pratio vrijeme da se vratim na ono osnovno pitanje.

Ja sam zato da se u ovoj povećanoj dinamici zakonodavnog odlučivanja, u ovoj potrebi da se donosi mnogo zakona, kvalitetnih zakona, da se zakoni mjenjaju po potrebi društva, da se izbaci ta kategorija iz prakse autentičnog tumačenja. Sve što skupština treba da uradi, sve što je njena volja ona to može izraziti svojim zakonom ili izmjenom zakona i td. i td. Dakle, njen jedini način izražavanja jeste putem zakona. To je njen glas, to je njen način izražavanja. Ako se osjeti da se neki zakon ne shvata, znači zakon nije dobar treba ga menjati. Ali da bi se to radilo i da bi to bilo sve dovoljno efektivno, efikasno, kvalitetno, da bi zaista pogodili suštinske

interese ovog našeg složenog malog ali složenog društva kakvo je BiH, zaista moramo i obratiti pažnju na ova dva elementa, na izbore i na partiski sistem i na partiski sistem i naravno neću dažiti, a i podrazumijeva se tu i uloga vlade. Zna se šta je vlada u parlamentarnom sistemu i to je taj trougao o kojem moramo povesti računa.

I mislim da ne bi trebalo, ovo mi je zaključak, ne bi trebalo ići u ove nove izbore, makar odgodili izbore za godinu, dvije, tri, pet, deset, sa ovim sadašnjim sistemom odlučivanja u skupštini i sa sadašnjim ovim ustavnim, elementarnim ustavnim rješenjima, bar onim koji se odnose na skupštinu, vladu i šefa države. Ne bi trebalo ići i nikakva nervoza ne treba da bude pred izbore zato što ne bi trebalo, ne bi smjelo, nije, ne dopušta nam uopće današnji ovaj naš ambijent u koji smo ušli u ovaj međunarodni sistem, ne dopušta nam da idemo u izbore sa ovako, blago rečeno, neprimjerenim skupštinskim sistemom, sa svim onim što on podrazumeva.

Evo ja sam malo ovo i skratio, ali sam išao više na praksu, da bi, da bi povezao ovo što teoriski govorimo sa ovim našim praktičnim životom i sa ovim našim nevoljama s kojima se sučeljavamo dnevno u našem društvenom i svakodnevnom životu.

Hvala na.

ŠEFIK DŽAFEROVIĆ

Hvala Vam profesore Sadikoviću, hvala Vam na ovoj elaboraciji posebno na upoznavanju i stavovima Venecijanske komisije čiji ste Vi član i iskustvima. Za nas će jako puno značiti ova rečenica koju ste Vi izgovorili u zaključku Vašeg izlaganja da ovaj institut treba izbaciti kako ste Vi kazali, institut autentičnog tumačenja iz Poslovnika da, svakako ga nema u Ustavu i da onaj ko donosi zakone može i zakonom ako treba da tumači i da pojašnjava, da bi se izbjegle sve ove zamke u koje možemo da upadnemo primjenjujući ovaj institut, i zaista će to biti važno i za preporuke ovog današnjeg savjetovanja. I ovo je dakle dokaz opravdanosti našeg opreza.

A što se izbora u BiH tiče nisam baš siguran da ih je moguće odložiti pod bilo kakvim uslovima u odnosu na ono vrijeme kako je propisano. Možda bi neki političari volili da se produži to vrijeme, ali vam neće dat garanciju sigurno da će se za vrijeme produženja napraviti sistem kakav vi želite pa da se onda ide na izbore, a onda smo džaba pravili produženje. Mislim da je realno da oni budu onda kada je propisano. Vakať je, što bi se reklo kod nas ovdje u Bosni, iduće godine, taman 4 godine, pa.

Hvala vam još jedanput, a i na kraju, ali ništa manje značajno, naprotiv, imamo našeg gosta iz Savezne Republike Njemačke, gospodina Bernarda Branše. On je pravni savjetnik Parlamentarne grupe, bio je dakle pravni savjetnik Parlamentarne grupe Kršćansko Demokratske Unije, CDU, u Parlamentu Savezne Pokrajine Saksonija 2002. – 2006. godine, a ovdje je u Sarajevu takođe u Ambasadi. On se odlično razumije u ove procedure, zna odlično sistem u Njemačkoj, a nas jako interesira iskustvo Njemačke, i ja pozdravljajući ga, pozivam ga da uzme riječ i da nam se obrati.

Izvolite.

BERNARD BANAS

Zahvaljujem se, zahvaljujem se dakle u prvom redu na današnjem pozivu, da prisustvujem ovoj današnjoj sesiji. Hvala gospodine predsjedavajući, hvala dame i gospodo, hvala i studentima što su tu, i mogu reći da mi je posebna čast da danas mogu ovdje govoriti, ali se ujedno želim izvinuti što ću govoriti na njemačkom što nisam još uvijek u stanju da govorim na vašem jeziku.

Svoje izlaganje ću podijeliti u tri dijela. Prvo bih vam želio reći nešto o samom postupku, zakonodavnom postupku u Njemačkoj, a osobito sa aspekta koji se zahtjevi postavljaju pred njemačkoj zakonodavca u smislu jasnoće zakona i određenosti zakona, nedvosmislenosti zakona. Zatim, što želim još o čemu ću vam još govoriti, jeste na koji se način u Njemačkoj pojašnjavaju pasażi koji su malo nejasni i koje treba pojasniti. I kao treće dat ću svoje mišljenje upravo o instrumentu autentičnog tumačenja.

Dakle ja sam, da se osvrnem na prvi dio, ja sam od 2002. do 2006. godine bio savjetnik za parlamentarnu proceduru u Klubu poslanika Savezne Pokrajine Saske. Riječ je o Klubu poslanika stranke koja je bila vladajuća stranka, koja je nosila vladu. U tom periodu smo stvorili ili izmijenili oko 80 zakona, a dijelom sam vrlo intenzivno sudjelovao u svim tim postupcima. A upravo u tom postupku donošenja zakona je pitanje određenosti zakona i jasnoće zakona igralo izuzetno važnu ulogu. Zbog čega? Evo ja ću dat jedan kraći osvrt samo na sam proces, zakonodavni proces u Njemačkoj. Nacrte zakona u Njemačkoj uglavnom u Parlament daje i dostavlja Vlada, a mnogo rjeđe Parlament, dakle iz redova parlamentaraca ili iz Parlamenta. Za razliku od ovdašnje prakse mi imamo tri čitanja. Nakon prvog čitanja onda nadležne komisije dobiju zadatak da se pozabave tim nacrtom. No, one stvarne odluke se međutim ne donose u tim komisijama nego stvarne odluke u kojem smjeru treba da ide određena zakonska norma i određeni zakon, se ipak donose dakle u okviru klubova poslanika i to u radnim grupama klubova poslanika.

Dakle sa aspekta prakse posmatrano ovdje je težište donošenje zakona, odnosno zakonodavno težište kod nas i kada dodemo do određenog mišljenja, kada formulišemo mišljenje, onda se to mišljenje zastupa u nadležnoj komisiji. U toj su fazi još moguće recimo napraviti promjene, napraviti izmjene. Međutim ipak je teže, nisu sasvim isključene, ali je teže. I sada dolazi ono što je važno. Već same komisije ali i radne grupe, odnosno plenari kasnije, svi imaju zakonsku obavezu da zakone formulišu po mogućnosti nedvosmisleno, dakle što je moguće jasnije da formulišu svaku zakonsku normu.

Njemački ustavni sud u Karlsruheu je u svojoj stalnoj svakodnevnoj jurisdikciji i u praksi dakle, u svojoj jurisdikciji, u prilici da zakone koji su formulisani nejasno ili dvosmisleno, da ih proglasi protuustavnim. Dakle to imamo izraženo, jezikom da kažemo našeg ustavnog suda, govori se o obavezi obezbjeđenja pravne države i određenosti jasnoće normi i određenosti, nedvosmislenosti normi.

Zašto je to tako i zašto do toga dolazi? Sam Ustavni sud je to obrazložio u recimo dvije svoje vrlo značajne odluke. Upravo u dvije odluke, u jednoj odluci iz 1983. godine, odluci u vezi sa Zakonom o popisu stanovništva i 2004. godine, druga odluka koja je donesena u vezi sa

Zakonom o policijskoj agenciji, krim. policije u stvari pri carinama Njemačke je vrlo jasno formulisao, dakle Ustavni sud Njemačke sljedeće stvari.

Prvo, dakle lice na koje se odnosi određena norma, određeni zakon, a to je građanin, udruženja, preduzeća, i td., mora da se prilagodi regulativi, a naročito uplitanju odnosno ograničavanju svoje vlastite pravne pozicije koja može da proistekne iz određene pravne norme. Dakle građanin mora biti u stanju da upravo na osnovu zakonske regulative tako jasno prepozna svoju pravnu situaciju da u skladu s tim može da odluči o svom ponašanju i da utiče na vlastito ponašanje.

Drugo, eksekutiva mora da nade mjerila za djelovanje koja će biti usmjeravajuća i koja će ograničavati upravo u okviru, da eksekutiva mora da odredi svoje ponašanje na taj način da ono bude tako da upravlja, da usmjerava u stvari i da ograničava određena djelovanja. Dakle Ustavni sud kaže, nedvosmislenost i jasnoća normi služe i zato da se administracija obaveže i da se ograniči i ponašanje administracije u skladu, prema sadržaju ciljevima, ja da se ograniči.

I treće je da sudovi moraju da budu u prilici da na osnovu pravnih mjerila kontrolišu administraciju. Ovo je posebno od značaja kada se sud uključi već prije djelovanja određene mjere ili prije njenog izvršenja kako bi izvršilo kontrolu administracije.

Evo čuli ste, da ne govorim da treba, nego da mora da se uradi nešto. Praksa je takva i činjenično stanje je takvo da upravo zakoni koji nisu u skladu sa ovom obavezom zakonodavca ili se proglašavaju nevažećim ili se zakonodavcu da jedan kratak vremenski rok kako bi razjasnio određeni zakon. Ovakva situacija je u pravilu sa političkog aspekt vrlo neprijatna i nju naravno iskorištava opozicija, ali i mediji.

Na ovaj način se dakle upravo zahvaljujući toj obavezi nedvosmislenosti i jasnoće zakonskih normi, već u samom zakonodavnom procesu vrši znataj pravni ali i politički pritisak da zakoni budu tako formulisani da se po mogućnosti već u tom trenutku ali ni u budućnosti ne pojave bilo kakve dvosmislenosti. I moram reći da smatram da ovakva jedna obaveza jako dobro djeluje, ima jako pozitivno dejstvo i da u svakom slučaju kvalitet zakona dovodi na vrlo visok nivo.

Moje dame i gospodo da se osvrnemo na drugi dio moga izlaganja, a to je šta se u Njemačkoj događa ako se prije ili kasnije ipak, dakle nakon stupanja na snagu neki zakon ispostavi nejasnim. Dakle ovdje je odgovor vrlo jednostavan. Kod nas nema, ne postoji autentična interpretacija od strane našeg Parlamenta, nego naprotiv treća lica, a naročito administrativne, naročito vlasti, upravne vlasti, nezavisni sudovi su ti koji upravo treba da u okviru tumačenja dakle dodu do stvarnog smisla određene pravne norme. Ovo što ću sada reći za pravnike među vama neće biti nikakva novost. Mi u stvari razlikujemo četiri klasične metode tumačenja i dvije modernije metode. Dakle gramatičko tumačenje nam, odnosno putem gramatičnog tumačenja pokušavamo da dođemo do smisla pisane riječi. Evo dat ću jedan primjer, recimo u krivičnom pravu pesnica, šaka nije nikakvo oruđe. Dakle već samim tim iz upotrebne vrijednosti te riječi, tog pojma proizilazi da se šakom ne može nanijeti neka teža tjelesna povreda, nego samo lakša tjelesna povreda. Ovo je vrlo jednostavan primjer.

Historijsko tumačenje pokušava da dopre do srži, do biti volje zakonodavca, i u tu svrhu se koriste recimo kod tumačenja, koristi se dokumentacija koja je nastala u samom procesu donošenja te dotične pravne norme, recimo protokoli i zapisnici sa sjednica Parlamenta. A treća metoda je sistematska metoda, sistematsko tumačenje kojim se pokušava doći do smisla neke pravne norme i to komparativno u odnosu na sistematični položaj te norme u okviru nekog zakona ili cijelog pravnog poretka.

Četvrta metoda je teleološka metoda, teleološko tumačenje, dakle iz grčkog telos cilj i njom pokušavamo odrediti smisao i svrhu neke zakonske norme i odredbe i pri tom se ne uzima u obzir, dakle historijska volja zakonodavca, nego se objektivno posmatra cilj i svrha određene norme. Upravo taj cilj je moguće da se promijenio kod starijih zakonskih normi pod ... vremena naravno, Njemački Savezni sud, Vrhovni sud Njemačke koji je najviši u stvari sud u Njemačkoj, najviša sudska instanca, dakle najveća instanca za parnične slučajeve, on polazi od pretpostavke da ni jedan zakon u domenu svog djelovanja nije ograničen samo na one slučajeve koje je zakonodavac svojevremeno imao u vidu.

Evo citirat ću recimo jednu raniju odluku našeg suda. Zakon nije samo mrtvo slovo na papiru nego je u stvari duh koji se živo razvija koji traži da ide u korak sa uvjetima života i traži da im se svrsishodno i smišleno prilagođava i tako očekuje, odnosno iziskuje isto tako da i dalje važi u tom smislu, a sve to dotle dok on ne počne prelaziti one okvire u kojim je nastao. Ovo je ... Bilo je dosta ljepše rečeno nego što ste vi sad čuli u prevodu, ali originalnije je malo bolje još zvučalo.

Peta metoda samog tumačenja možda ovdje postaje malo interesantnija kompletna ova stvar, je tzv. tumačenje u skladu sa Ustavom. Njemački Ustavni zakon, Ustav je nacionalni najviši pravni izvor, a sasvim, dakle čvrst i određen pravni poredak, u pravnom poretku je tako u stvari ustanovljeno da je zabranjeno da onaj zakon koji je na višem stepenu u hijerarhiji da na njega dakle ne može da utiče neki zakon koji je niže na ljestvici hijerarhije npr. Građanski zakon Njemačke mora biti u skladu sa Ustavnim zakonom, ne smije u svojim normama dolaziti u koliziji sa Ustavom.

Evo dat ću vam jedan primjer, recimo ako se osvrnemo malo na one razne procese koji se vode zbog odštete na ime pretrpljene duševne boli protiv žute štampe i paparacija koji slikaju poznate ličnosti, a u stvari upravo oni su u ovom smislu izuzeti iz tog osnovnog, hajmo reći osnovnog ljudskog prava, dakle izvan su onih okvira, dakle općeg prava na svoju privatnost. Dakle upravo te norme koje se odnose na odštetu na ime pretrpljene boli, duševne boli, se moraju tumačiti u skladu sa Ustavnim zakonom.

Zatim imamo tu na kraju još i tumačenje u skladu sa zakonima direktiva EU i sa pravom EZ. Pravo EU ima prioritet u odnosu na nacionalno pravo Njemačke, a iz tog slijedi i obaveza svih organa članica EU, to znači prije svega sudova i institucija da nacionalno pravo moraju tumačiti u smislu odredaba Evropskog prava, dakle u skladu sa pravom zajednice.

Evo dat ću vam primjer, recimo njemački sudovi su obavezni da zakone za zaštitu potrošača i zakone za zaštitu zaposlenika tumače tako da se ostvare ciljevi i smisao evropskih direktiva iz ove oblasti. Dakle pomoću ove četiri plus dvije metode tumačenja, teoretski

možemo i u prilici smo da otklonimo svaku nejasnoću. Dakle za mene u ovom sistemu nema, ne postoji potreba da se ponovo zakonodavni parlament bavi dakle tumačenjem svojih vlastitih zakona.

Stvarno možemo reći da u Njemačkoj nezavisno pravosuđe sa teleološkim tumačenjima preuzima jako mnogo zadataka koji se u BiH žele ostvariti i ispuniti upravo ovim autentičnim tumačenjem. Ali moram reći da i u Njemačkoj postoji obvezujuće tumačenje zakona, ali to ne čini u Njemačkoj Njemački Parlament nego takva dakle obvezujuća tumačenja daje Njemački Ustavni sud, odnosno ustavni sudovi njemačkih saveznih pokrajina. Tako recimo prema članu 31. Njemačkog Zakon o ustavnom sudu određena tumačenja Ustavnog suda imaju snagu zakona. A odgovarajuće propise ćemo naći i u zakonima saveznih njemačkih pokrajina koji se odnose na ustavne sudove pokrajina.

Dakle odluke drugih sudova uključujući i Vrhovni sud Njemačke važe tako samo ukoliko se, dakle teoretski važe samo između stranaka inter partes ukoliko se ti niži sudovi u pravilu pridržavaju tumačenja viših sudova.

Da ovdje završim, ovaj sistem u našoj praksi jako dobro funkcioniše i pokazao se kao dobar.

E sad da se osvrnemo dakle malo na ovaj treći dio, dakle autentičnu interpretaciju i to onako kako je možemo pronaći u članovima od 131. do 134. Poslovnika Doma naroda i članovima 137. do 140. Poslovnika Predstavničkog doma u BiH. Ja mislim da u stvari sa ovim instrumentom u najboljem slučaju možete dobiti jedno stvarno pravo autentično mišljenje o volji kada se takvo tumačenje daje u kratkom vremenskom roku nakon samog donošenja tog zakona. U stvari što više vremena protekne od trenutka donošenja zakona do onog trenutka kada dolazimo do interpretacije tog zakona utoliko je u stvari i ta interpretacija neautentičnija koju daje Parlament.

Po prirodi stvari sastav Parlamenta se mijenja sa izborima ili nakon izbora. Iz različitih razloga se i tokom jednog mandata može promijeniti sastav Parlamenta, bilo da neko da ostavku, bilo zbog smrtnog slučaja ili na kraju zato što se donesu odluke na nekim drugim mjestima, dakle da se neko zamijeni da mu se da neka druga funkcija. Pa koliko onda autentična može biti interpretacija nekog zakona i neke norme ako prilikom te interpretacije nemamo upravo isti onakav sastav kojeg smo imali kada je ta norma i donesena.

Moram reći da ja stvarno upravo sasvim suprotno od ove prakse, smatram da su i sa teoretskog aspekta problematične autentične interpretacije koje se vrše dugo nakon, dakle dugi period nakon donošenja zakona, jer na ovaj način u stvari se dozvoljava zakonodavcu, odnosno Parlamentu da konstantno može pomalo da popravlja svoju volju, da je pomalo mijenja kako vrijeme protiče i na taj način se u stvari negativno utiče na pravnu sigurnost.

Problematičnim mi se čini posebno član 138. recimo Poslovnika Predstavničkog doma koji se upravo odnosi na retroaktivnu primjenu, a dao bih i još dva praktična argumenta. Kad je riječ o mom prvom argumentu gospodin predsjedavajući se već osvrnuo, već je pominjao to, a odnosi se upravo na kompletan postupak, na proceduru koja je toliko komplikovana i tako

veliki, u stvari tako zahtjevan postupak da se konačno takva jedna autentična interpretacija upiše i u zakon. I meni se čini da je to toliki jedan posao, odnosno posao kakav bismo isto tako mogli da zamislimo koji je neophodan ako treba da se napravi neki zakon ili da se izmijeni neki zakon.

A druga stvar, ja bih vam želio skrenuti pažnju i na onu opasnost koju imate u stvari, da vi kao zakonodavac upravo zahvaljujući autentičnoj interpretaciji konstantno dolazite u situaciju da budete uključeni, da vas se uključi dakle u aktuelne nesuglasice i konflikte, čak i kad bi se takvi konflikti i takve nesuglasice možda i sami rađe prepustili trećim, npr. sudovima. Stoga smatram da je u stvari to i dio zaštite vlastitog integriteta, dakle samo zaštite za sam Parlament ako kritički stvarno preispita upravo ovaj institut autentične interpretacije.

Po mom mišljenju svakako parlamenti ne bi ništa izgubili kad ne bi imali taj instrument autentične interpretacije i kada bi zahvaljujući tome, dakle barem jedan dio aktuelnih nesuglasica i rasprava prepustili sudovima, a to je svakako nešto što je jako dobro za same parlamente, za njihovo dostojanstvo i za nezavisnost i slobodu zakonodavnog organa.

I u tom smislu vam se želim zahvaliti na pažnji i molim da izvinete što smo malo duže govorili, par minuta duže nego što je bilo planirano.

ŠEFIK DŽAFEROVIĆ

Hvala Vam lijepo gospodine Banaš. Iskustva koja ste nam iznijeli, a tiču se Njemačke i jedne savezne pokrajine, su zapravo iskustva koja se primjenjuju u cijeloj Njemačkoj, svim parlamentima i u Bundestagu i u ovim parlamentima zemalja saveznih pokrajina, to upućuje na jedan zaključak, a to je da je jednostavno imati takav stav kakav imate vi ukoliko prilikom izrade zakona vodite računa o masi stvari, o masi pitanja kako bi zakon bio jasan i kako bi se moguće nejasnoće učinile što je moguće manjim. Bilo bi dobro kada bismo i mi u BiH mogli uspostaviti jedan takav sistem, ali evo sve je stvar razvoja. Što se samog Parlamenta tiče i nas koji sjedimo u ovim komisijama, vjerujte da vrlo često osjetimo se kao ljudima koji bi mogli biti uvučeni u neki aktuelni problem i to ste dobro primijetili. Bilo bi mi mnogo draže kad bih mogao da kaže, svako od nas koji sjede u komisiji, evo neka sud kaže kako treba primijeniti zakon, ali o tom potom.

Hvala Vam još jedanput.

Poštovane dame i gospodo, mi smo sada završili ovaj prvi dio, dio do ručka. Ja vas molim da sada svi skupa sidemo u prizemlje ove zgrade, u restoran na ručak, osvježenje, i da se nakon toga u dva sata tačno ovdje vratimo da malo porazgovaramo sada i svi vi sa našim predavačima. Bit će sigurno interesantnih i komentara i pitanja, ali ako i ne bude, red je da se ponovo vidimo ovdje u dva da se makar ko ljudi fino pozdravimo i rastanemo.

Hvala vam lijepo.

Vidimo se u dva sata, a sada ručak.

/PAUZA/

ŠEFIK DŽAFEROVIĆ

... izlagača, a oni su ovdje sva četvorica, a naravno ukoliko imate kakav stav ili kakvo mišljenje kao konstruktivan doprinos svemu onome što smo imali da čujemo, mi bismo vrlo rado čuli i to, pa evo izvolite.

Slobodno, dakle nemojte se uopće stidjeti, naravno gospodin Adnan Bešliagić.

Izvolite gospođine Bešliagiću.

ADNAN BEŠLAGIĆ

Adnan Bešliagić, sekretar Zakonodavno pravne komisije Predstavničkog doma Parlamenta Federacije BiH.

Krenuo bih prvo od teze da ne treba, kao treba ukinuti autentično tumačenje. Ja mislim da autentično tumačenje nije nikakva ideološka kategorija, da to nije kategorija koja je vezana za socijalizam ili neke zemlje kao što je bila bivša Jugoslavija, nego da je autentično tumačenje nešto što stvarno postoji i što treba. Kad je u pitanju praksa ona pokazuje u Parlamentarnoj skupštini BiH i u Parlamentu Federacije BiH da Parlament rijetko, evo u par godina ovih posljednjih koliko radi isto Parlament Federacije BiH u svoja dva doma. Doma naroda i Predstavničkog doma, on je samo jednom donio autentično tumačenje kao akt koji je objavljen u Službenim novinama Federacije i koji je postao sastavni dio zakona na koji se odnosi sa jasnom odrednicom i primjenom od dana donošenja zakona.

Mislim da u kontekstu posmatranja ovoga pitanja treba posmatrati šire tumačenje kao institut i pojavu, jer mislim da to prije svega zavisi od ustavnog sistema jedne države, odnosno konkretno ovdje pošto ja govorim o nekim iskustvima tzv. entitetskog ili uslovno rečeno regionalnog parlamenta ili skupštine, onda moramo imati u vidu ustavni sistem. Znači ustavne odredbe koje se direktno odnose na sferu izvršne vlasti, na sferu zakonodavne vlasti i na sferu sudske vlasti.

Dobro, mi u većini slučajeva ovdje imamo tzv. podjelu vlasti, međutim podjela vlasti nije nikada apsolutna i nikad ne znači potpuno nezavisnost niti može da znači kao što je izvršna vlast ovisna u primjeni na zakonodavne tako i zakonodavna je isto tako ovisna u predlaganju od izvršne, a sudska vlast je ovisna od onoga što je zakonodavna norma i što utvrdi Parlament. Znači ne postoji u toj podjeli vlasti neka potpuna ovisnost ili nezavisnost tako da je u tom kompleksu posmatranja, sve znači povezano.

Ovo govorim iz razloga što tumačenje u primjeni je u stvari problem u BiH, odnosno konkretno mislim i u Federaciji BiH. To naša iskustva u radu Predstavničkog doma, ja mislim i drugog doma ovoga Doma naroda i ovih komisija, pokazuju. Nama se obraćaju kroz inicijative ili kao predlagači, zavisno ko su i šta su, imamo to Poslovníkom definirano ko može biti direktno predlagač, a pretežno se radi o inicijativama. Te inicijative su u stvari više usmjerene na pitanja tumačenja u primjeni. A zašto je to tako? Zato što po meni nadležni ministri ponekad čak i zloupotrebljavaju svoje pravo tumačenja u primjeni donošenjem nekih odredbi svojih uputstava ili naputaka koji su čak nekad suprotni zakonu. Mislim da taj problem postoji u BiH kad je u pitanju tumačenje normi.

Takođe postoji problem što određene grupe radi svojih uskih interesa lobiranja tako što ne mogu da ostvare svoje ciljeve u primjeni zakona i ugroženi su im odredbeni interesi određenom zakonskom normom, ne mogu to znači kroz rad ministra, ne mogu kroz rad Vlade, odnosno u Federaciji kroz rad premijera, pa pokušavaju na mala vrata da to urade kroz Parlament Federacije. Međutim mislim da je pozitivno u radu Parlamenta Federacije i oba doma i nadležnih tijela, to što se strogo poštuje Poslovnik i jedan i drugi o radu tih domova koji ima vrlo precizno i što bi rekli, strogo ne restriktivno nego strogo utvrđene norme i principe koji govore o postupku autentičnog tumačenja. Znači poštuje se činjenica da je premijer Federacije, odnosno Vlada moram tako reći jer institut premijera zbog nacionalnih odnosa ili međunacionalnih odnosa konstitutivnih naroda, nikad nije zaživio u potpunosti kao što to Ustav Federacije govori, to je posebna tema. Onda se to znači upućuje normalno resornom ministru i Vladi koji moraju prije svega da zauzmu stav u vezi sa inicijativom i prijedlogom.

Znači to proizilazi iz ustavne odrednice o odgovornosti izvršne vlasti za predlaganje zakona i to nije ni malo slučajno. Smatram čak, i tako se i ponašam u praksi da i matični odbor koji takođe dobija od predsjedavajućeg Doma, inicijativu odnosno prijedlog za autentično tumačenje, ne bi trebali da to razmatraju dok ne dobiju stav Vlade kao onog organa koji je odgovoran za predlaganje zakona.

Zakonodavno pravne komisije su u poslovnicima u onoj fazi kada Vlada ili matični odbor smatraju da je to osnovan prijedlog onda oni izrađuju akt, znači ne daju samo inicijativu, nego izrađuju akt koji razmatra Zakonodavno pravna komisija koja definitivno tada cijeni da li je taj prijedlog odnosno inicijativa osnovana i ona je ta kao određeni filter koji ima i eksperte u svom sastavu koja poslije upućuje taj prijedlog prema nadležnom domu, odnosno domovima, jer moraju normalno oba doma pošto u Federaciji, u Parlamentu Federacije oba doma imaju istovjetnu nadležnost, to je opet posebna tema i vjerovatno za neku kritiku, mislim da je u Venecijanska komisija to kritikovala. Dom naroda bi trebao da se bavi pitanjem vitalnog nacionalnog interesa koji bi trebao da bude jasno preciziran ustavnom nadležnosti koja je mnogo uža, a Predstavnički dom koji biraju građani neposredno tajno i td., on bi trebao da u svojoj širokoj nadležnosti prije svega donosi zakone u Federaciji.

Mislim da je ovo što ste organizovali, tako da kažem pod upitnikom određenim, za mene. Mislim da ova tema nije tako problematična. Ona je vrlo jednostavna, logična. Ona je regulisana poslovnicima, vi mislim ne možete nešto radikalno u poslovnicima mijenjati, a ako vam se predlaže da ukinete odredbe autentičnog tumačenja, mislim da to ne možete. Mislim da je profesor Grebo lijepo objasnio u vezi sa autentičnim tumačenjem, jer to i u teoriji i u praksi postoji autentično tumačenje, ne može niko negirati da ne postoji. Drugo je pitanje postupka i prakse i td. I mislim da u Federaciji, odnosno u BiH i u entitetima ima mnogo krupnijih pravnih problema, posebno u ustavnopravnom aspektu koji zaslužuju ovakve teme i ja u tome smislu apeliram i molim, a vjerovatno su oni i svjesniji od nas i USAID i OSC-e, da oni budu ti koji će upravo ta pitanja, zajedno normalno sa evo Parlamentarnom skupštinom i ljudima u njoj i funkcionerima i onim koji su nadležni, staviti u ovakve optičaje rasprave. Međutim, mislim da ova rasprava ima dva aspekta. Jedan je aspekt taj djelimično naučno teorijski, a drugi je praktični. Mislim da se mi moramo u organizaciji ovakvih skupova opredijeliti ili za jedan ili za drugi aspekt, neovisno što je nama vrlo korisno čuti izlaganje naših profesora, uvaženih

profesora koje inače duboko cijenimo i td., vrlo zanimljiva izlaganja profesora iz Hrvatske, ne znam kolege moram tako reći, iz Njemačkog Parlamenta koji je sa jednog praktičnog aspekta, ali mislim da ova pitanja kao što to imamo doktorske teme npr. ako govorimo o nekom dijelu tijela u medicini mi se moramo samo usmjeriti na taj dio tijela, nema improvizacija. Znači i ovdje smo mi trebali malo detaljnije elaborirati te postupke autentičnog tumačenja i eventualno kroz to doći do nekih zaključaka, a vi ste nama sad rekli da vas pitamo, mislim pa ima dosta i pitanja, ali mislim da je koncepcija ovoga skupa mogla da bude malo nešto konstruktivnija, operativnija da bi došli do nekih zaključaka koji su bitni za radno tijelo Parlamentarne skupštine BiH koje ima zadatak da eventualno utvrdi neke nove ili izmijenjene odredbe u vezi sa autentičnim tumačenjem.

Uvala.

ŠEFIK DŽAFEROVIĆ

Hvala Vama.

Profesor Rodin bi da komentira, izvolite.

SINIŠA RODIN

Ja bih samo ... na početak s obzirom da moram uskoro ići jer mi avion leti, ali ovo je možda prilika da kažem neke stvari koje sam propustio, a uz put i da odgovorim na neka od pitanja i problema koje je otvorio gospodin Bešliagić.

Hajmo dati tom konceptu ono što Englezi kažu „The most cherishable reading“, dakle idemo biti najbenevolentniji prema konceptu autentičnog tumačenja što možemo. Ja sam spreman priznati da taj koncept može i opstati pod nekoliko uvjeta. Prvi uvjet je da ne smije imati retroaktivne učinke, odnosno da svaka interpretacija se može primjenjivati samo profuture, a ne od trenutka kada je zakon donesen, ali onda čitava stvar gubi svoj smisao. Onda to više nema značaj retroaktivnog zakonodavstva ili interpretacije nego donošenja novog zakonskog akta.

Druga stvar koju bi morali onda prihvatiti je da se interpretacijom ne smije dirati u pendentne sudske postupke. Dakle interpretacija ne može utjecati na prava i obveze stranaka u postupcima koji se vode pred sudovima ili možda se čak niti ne vode pred sudovima ali su njihova prava na neki način već se počela konzumirati. Dakle stečena prava. To je nešto što proizilazi iz prakse Strazburškog suda. I je li sa tim zadržkama onda bismo mogli reći sad je autentična interpretacija toliko bezuba i benigna ili da više nam ne može naškoditi.

Ali ja ću vam ispričati samo ovako par detalja iz Hrvatske prakse gdje ćete vidjeti vrlo brzo kako se cijela stvar povampirila. Sada su se stvari malo normalizirale. Ali u jednom razdoblju negdje prije pet godina je Saborski odbor za zakonodavstvo imao vrlo intenzivnu aktivnost i imali su naravno dva ishoda. Jedno su bile odluke o prihvaćanju autentične interpretacije drugo su bile odluke o ne prihvaćanju autentične interpretacije. Ali i ove druge odluke kojima se ne prihvaća, su također bile u stvari interpretativne odluke. One su glasile od prilike ovako – Smatramo da nije potrebna autentična interpretacija zbog toga što iz zakona ndvosmisleno proizlazi da to znači to i to.

Dakle, određeni smisao zakona je i interpretacija bila očitana čak i ove odluke o ne davanju autentične interpretacije. To je također onda za sudove bilo obvezno. Onda se desilo jedanput da je bila ljetna stanka saborska i da nije imao tko dati autentičnu interpretaciju jer niti Sabor niti Saborski odbor nisu zasijedali. Znae ko je dao autentičnu interpretaciju predsjednik Odbora za zakondoavstvo. Dakle jedna jedina osoba je dala autentičnu interpretaciju i taj fenomen je zabilježen u Narodnim novinama, dakle to je objavljeno uredno. Dakle vidite to je jedan institut koji u sebi nosi brojne opasnosti, a malobrojne koristi. I ovo što smo čuli od našeg Njemačkog kolege, to je možda ne najmanji problem, a t je da vi kada pokrenete u Parlamentu pitanje autentične interpretacije oživljavate mrtvacu na neki način i iskapate problem koji je već bio riješen na zakonodavnoj razini. Jer u Parlamentu se sukobljavaju različita mišljenja i u Parlamentu se simulira društveni konflikt u jednom laboratoriju koji onda na kraju urodi donošenjem zakona. A sudovi su oni koji te konflikte rastaču koji ih rješavaju i koji ih, vidite društvene napetosti umanjuju.

I ja mislim da je jednostavno iz aspekta nekakve društvene korisnosti puno praktičnije ostaviti neke sukobe da budu riješeni pred sudovima nego da budu riješeni pred Parlamentom. Pa zamislite recimo, evo dat ću vam samo jedan primjer. Vjerovatno vam je svima poznat velika američka presuda u predmetu *Rov...*, kada je Američki Vrhovni sud odlučivao o medicinskom prekidu trudnoće o pobačaju. Da se taj problem rješavao, ne pred Vrhovnim sudom nego pred Kongresom, SAD bi se podijelile u dva međusobna suprotstavljena bloka i došlo bi do društvenih nemira, to je sasvim sigurno. Ovako je li, Vrhovni sud je presudio, interpretirao, što znači ustavni pojam slobode i u stvari, ne kažem da nije bilo i tu društvenih reakcija na tu presudu ima ih i danas, ali one su bile puno manje značajne i marginalne u odnosu na ono što bi došlo da je cijela ta debata bila pokrenuta kroz zakonodavni postupak.

I samo na kraju, ja nisam htio implicirati da je prisutnost autentičnog tumačenja danas, izraz nekakve autoritarne komunističke svijesti, ne, ja sam upravo suprotno rekao da je taj koncept se toliko udomaćio, toliko je postao normalan za dominantno pravničko razmišljenje. Da ga više uopće niti ne gledamo kao izraz jednog autoritarnog duha iz prošlog vremena nego kao nešto poslije normalno što su udomaćilo u sistemu kao recimo i gramatička interpretacija ili tereološka.

Dakle to sam htio reći. A u stvari kada se malo zakopa ispod površine onda vidimo ipak da iza toga stoje potpuno druge društvene okolnosti, jedno drugo vrijeme u kojemu se taj koncept razvio i bio primjenjivan, i da takve okolnosti danas više ne postoje.

ŠEFIK DŽAFFEROVIĆ

Hvala Vam profesore na Vašem pojašnjenju, dodatnom odnosu na izlaganje koje ste imali

Izvolite dalje ko želi, izvolite, zamjenik ministra pravde, izvolite. Srđan Arnaut, izvolite, u Vijeću ministara BiH.

SRĐAN ARNAUT

Hvala lijepo,

Htio bih samo da kažem da koliko god je maloprije istaknuto da treba da ostavlja autentično tumačenje, toliko je izneseno argumenata da zapravo i ne treba. Ne možemo autentično tumačenje kroz kvaziprocedure osporavati odluke ministra, jer smo sad dobili ako ministar donese nezakonitu odluku onda ćemo mi kroz autentično tumačenje tu odluku poništiti. Mislim da u stvari kroz kvaziprocedure rješavamo neka druga pitanja.

Međutim, o tom potom, to je nešto sa čim se praktično susrećemo. Ono što sam ja htjeo da, ne da diskutujem, nego više da vidim kao pitanje i mogućnosti, i tu se slažemo sa profesorom Rodinom da neke stvari koje godinama primjenjujemo, one su nama pred očima i mi ih zapravo ne možemo odmah primijetiti da li one trebaju ili ne trebaju i zbog toga se ja na jednom malom pitanju autentično tumačenje, smatram da je dobar ovako veliki organizovan skup i ovako veliki broj profesora i onih koji se bave sa teoretskog aspekta.

Dakle ako u Ustavu piše da Parlament donosi zakon, da li Poslovnik može biti ustavna osnova da Parlament donosi autentično tumačenje u nekoj proceduri koju, hajde da se poslužim riječima profesora Rodina kad kaže da je atavizam ili rudiment, više se ne sjećam ali eto jedno od to dvoje, atavizam, dobro. Da je to atavizam i da mi u stvari kroz neke kvaziprocedure provodimo zakonodavni postupak a u osnovi mijenjamo normu.

Ono što bih ja ovdje spomenuo i uvaženim profesorima sugerisao da pogledaju pošto visoki predstavnik od nas može da donosi zakon. Imali smo situaciju da je visoki predstavnik nametnuo Zakon o Vijeću ministara, a odmah neposredno iza toga kad se ovako digla malo više temperatura, donio autentično tumačenje toliko deskriptivno da sad ne možete da usvojite zakon sa autentičnim tumačenjem jer to nije taj tekst koji zapravo jeste norma.

Dakle, bez obzira da li to ne postojalo, odnosno postojalo u kontinentalnom pravu ali negdje ne postojalo, visoki predstavnik u BiH je nametnuo zakon i potegnuo pitanje odmah sam sebe protumačio i to na taj način da je to bilo stranice tumačenja i pitanje da li je izvorna norma ostala takva kakva jeste. Dakle pitanje – Da li Poslovnik može biti osnova mimo Ustava? Na ovo ću dodati još možda za buduće teme, ali i dodatna pitanja- Šta je prečišćen tekst zakona?

Mi se sad, to je nama pred očima, napravimo prečišćeni tekst, zakon promijenjen 10-15 puta i mi sad napravimo prečišćen tekst gdje se neminovno susrećemo sa gramatičkim tumačenjima, sa ovim tumačenjima, sa logičnosti jedne norme. Dakle u svijetu postoje mogućnosti da svaki put imate kompletan tekst pred sobom, a da imate boldirane izmjene, uvijek važi poslednji tekst. Međutim mi idemo na prečišćene tekstove, pa imamo prečišćen tekst koji je utvrdio Parlament i koji je jedini, da tako kažem, normativna norma koja se primjenjuje ali imate prečišćen tekst koji na web stranici drži Agencija za državnu službu, tužilaštvo, sud, i td., imate more prečišćenih tekstova koji u osnovi nisu prečišćeni tekst.

Dakle imamo kod nas u parlamentarnoj praksi okvirne zakone. Ustav ne poznaje okvirni zakon. Nekad smo imali u SFRJ ili u FNRJ imali osnovni zakon, pa zakoni po

republikama, međutim kod nas se sad pojavljuju u praksi okvirni zakon iz kojeg se logički zaključuje da postoje i neki neokvirni zakoni, odnosno zakoni entiteta. Čak i u jednom momentu se pojavila inicijativa za ustavni zakon, iako naš pravni sistem ne poznaje ustavni zakon. Dakle u svakom slučaju, pored niza pitanja koja sam evo istakao, htio sam da kažem da se mi susrećemo počesto sa ovim atavizmima i rudimentima, da nam je nešto pred očima, da smatramo da je to tako i da je zapravo odlična stvar što se problematizirao pristup onim stvarima kojih mi doživljavamo kao svakodnevnne u pravnoj praksi.

ŠEFIK DŽAFEROVIĆ

Hvala zamjeniku ministra pravde. Vidi se da on živi sa ovim problemima ovdje jel', kao i ova komisija ovdje, ali evo o tome ćemo na kraju.

Ako neko od profesora želi da da neki svoj komentar vezano za izlaganje zamjenika ministra pravde izvolite.

Profesore izvolite.

SINIŠA RODIN

Ja bih samo, nemam nekih velikih komentara, ali inspirirali ste me da navedem jedan primjer. Jer u stvari mi ovdje danas razgovaramo na izgled Parlamentu, ali u stvari razgovaramo o sudovima i o sudskoj autonomiji i o njihovoj moći unutar sistema diobe vlasti u državi. I samo jedan primjer bih vam htio dati koji će vam ilustrirati, u stvari bit problema o kojem mi razgovaramo.

Prema Napoleonovom građanskom zakonu, velikom ..., je formulirana norma o naknadi štete koja je postala univerzalna u cijeloj Evropi koja glasi, je li pravnik će znati svatko ko drugome prouzroči štetu dužan joj je nadoknaditi osim ako ne dokaže da je nastala bez njegove krivnje. I sad vi na temelju te norme, sve evropske države su je manje više prihvatile, na temelju te norme ste imali jedan jako restriktivni pristup naknadi ne materijalne štete. I bio je jedan slučaj u Francuskoj o kojem je odlučivao kasacioni sud, o tome da li osoba koja se nalazi u vegetativnoj komi ima pravo na naknadu nematerijalne štete.

I ova norma kod civila se interpretirala desetljećima u smislu da nema pravo na naknadu nematerijalne štete zbog toga što je ta osoba, ili nije svjesna uopće da je pretrpila štetu. S obzirom da nije svjesna onda štete nema, šteta se definira subjektivno, dakle nema pravo na naknadu štete. I onda eksabruto odjedanput kasacioni sud mijenja svoju praksu i kaže ima. Zato jer štetu ne treba interpretirati subjektivno nego objektivno da osoba je pretrpjela štetu. Dakle odjedanput 180% stupnjeva zaokret u praksi kasacionog suda.

Odakle dolazi taj zaokret? Iz toga što su se promijenile društvene okolnosti u vrijeme kad je Napoleonova kodifikacija nastala nismo imali sofisticirane medicinske instrumente koje su čovjeka mogli godinama održavati u vegetativnoj komi. Neko bi umro ili ne bi umro. Ali u današnjim uvjetima, skupi troškovi bolničkog liječenja i sve to onda je situacija drugačija.

I sad vas ja pitam, da je postojalo autentično tumačenje te odredbe kod civila, gdje bismo bili? Kasacioni sud ne bi mogao promijeniti svoju praksu, bio bi vezan autentičnim tumačenjem i cijela stvar bi bila drugačija. Drugo što smo isto čuli, ova interpretacija koja ide, koja je prijateljska Ustavu ..., kaže da sud mora ako mu je na raspolaganju više interpretacija jednog teksta, da mora primijeniti onu koja je u skladu s Ustavom. Koja najbolje odgovara slovu i duhu Ustava. I sad opet isti problem imamo. Šta ako je zakonodavac rekao od interpretacije a), b) i c), autentična je c)? Da li to znači da sud kasnije u postupku ne može reći da, ali nama se čini da je a) i b) u stvari u skladu sa Ustavom, ili jedna od tih.

Dakle, tu se javlja cijela priča odnosa sudca i zakonodavca i sudačke autonomije koju on ima u odlučivanju. I zato ja mislim da autentična interpretacija nije dobra, jer zadire u jednu sferu koja bi trebala biti rezervirana za pravosuđe.

ŠEFIK DŽAFEROVIĆ

Hvala profesore.

Da li neko od profesora želi da da neki komentar.

ZDRAVKO GREBO

Pa evo ja bih kratko.

ŠEFIK DŽAFEROVIĆ

Profesor Grebo,

ZDRAVKO GREBO

Meni je veoma drago i čak bih prihvatio, pa da malo ... s našim prisustvom ovdje, ovo što smo čuli i od kolege Bešlića i kolege Arnauta. To su ljudi koji, kao što gospodin Džaferović kaže, koji dnevno žive problem. Mi smo pokušali, u tom svojstvu smo pozvani, da kažemo ono što o tome znamo. Ja često kad hoću da se spasim ja kažem da nisam pravnik, što će reći da se nikad nisam bavio pozitivnim pravom, nemam ni pravosudni ispit. Međutim moja oblast je nešto drugo. Prema tome vaše primjedbe su zaista u redu, ali evo ko me je pozvao rekao mi je od prilike šta se, zna šta od mene može da očekuje.

Dva tri komentara mada nisu polemičkog karaktera, odnosno ono što je gospodin Arnaut rekao. Ja mislim da sam u svom prvom nastupu spominjao visokog predstavnika kao jednu od prepreka da bi uopšte smisleno razgovarali o suverenoj vlasti Parlamentarne skupštine, i to je jasno kao dan. Međutim ingirencije visokog predstavnika, pogotovo banske ovlasti su izuzetak mjere iz nužde, to nije nikakvo pravilo. I on sam ne zna, ko će prije jel'. Gospodin Tihić ili gospodin Dodik, hoće li i oni otići ili će još malo ostati, ali to ćemo vidjeti. Ali vjerovatno, ja ne znam hoću li dočekati, vi vjerovatno kao mladi hoćete, ali to je jedna tranzitorna tradicionalno rješenje. Pa čak i u tom smislu, ovo što je gospodin Arnaut rekao, autentično tumačenje koje je dao visoki predstavnik pomalo potvrđuje ovu tezu zavisno od toga kako ćete interpretirati ili sa ovog ... stanovišta koju će doprinu primijeniti. Naravno da postoji ekstenzivno i restriktivno tumačenje, postoji i ono jel' nako, bukvalno ili doslovno

tumačenje. Prema tome on je mogao protumačiti normu i ovako i onako a da opet bude autentično jer je njegovo. To je prva stvar.

Druga stvar nešto, ako ste obratili pažnju, meni je mnogo veći problem, mislim pošto su to kuriozumi u našem pravnom poretku, profesor Sadiković ne samo danas, oduvijek je on ekspert u tom pravcu, ponavlja jednu notornu stvar da je specifikum našeg pravnog poretka da kao aneks Ustavu, i to ne samo ovog Aneks IV, nego imali smo mi i ranije ustave, mi kao aneks imamo cijelu biblioteku međunarodnih, ne samo Evropsku konvenciju, cijelu biblioteku međunarodnih dokumenata o ljudskim pravima koji su, ponovo kao to profesor Sadiković sasvim tačno kaže, šta ćemo s tim, greške prevodioca pa nam odredi sudbina. A ovo znači iznad svakog prava, dakle nadustavna kategorija, šta ćemo s tumačenjem tih normi. To nam baš nije sasvim jasno.

Dakle ja sam pokušao veoma blago da ukažem da nažalost naš pravni poredak ima čitav niz specifičnosti, vjerovatno iz nužde koje ovaj problem, koji je sam po sebi evo vidjeli smo, ne postoji saglasnost, još više usložnjavaju. Ili možemo pomalo varirati ali da stalno ne bude dosadni član uvoda u nauku o državi i pravu. Slična je stvar hoćete li vi primijeniti subjektivne ili objektivno tumačenje ili statističko ili evolucionističko tumačenje i td., i td.

ŠEFIK DŽAFEROVIĆ

Profesore hvala vam.
Izvolite imate riječ.

RADE BADNJAR

Hvala gospodine predsjedavajući,

Ja sam Rade Badnjar, ja sam danas ovdje naprosto što mi je ova tema uvijek bila izazov. Ja sam i uvijek imao takav utisak da je i za moje kolege pravnike. Drago mi je što danas ovdje vidim profesora Grebu koji je bio moj asistent i evo uočavam da je danas, jako smo oba puno prešli kako kažemo.

ŠEFIK DŽAFEROVIĆ

Bio je asistent kad ste Vi studirali, nije bio Vaš asistent. Bio je asistent kad sam ja studirao.

RADE BADNJAR

Pa bio je meni asistent.

ŠEFIK DŽAFEROVIĆ

E to je već nešto drugo.

ZDRAVKO GREBO

Možete misliti koliko sam star.

RADU BADNJAR

Drago mi je da je profesor Grebo u dobroj kondiciji i moj utisak je da je ovaj sastanak danas pripremljen, ako ništa zbog ovih mladih mojih budućih kolega. Ja bih se čak usudio i dalje razmišljati i predložiti, cijeneći prisustvo gospodina Džaferovića, ovdje predložiti da zasjedanju Parlamentarne skupštine mogu obezbijediti uslove da prisustvuje ponekad, ali uvijek, da ne ... 5 ili do 10 mladih studenata prava. Oni sutra dolaze, to je interesantna tema. Pouzdano znam da Skupština može osigurati uslove njihovog prisustva.

I sada imam pitanje evo za gospodina Džaferovića i za profesor Grebu. Kakav je vaš utisak, objektivno u situaciji sutra ako je bar jedan od zahtjeva, bilo da je podnesen od strane institucije, dakle kao pravnog lica ili kao fizičkog, za autentično tumačenje? Može li na način kako je trenutno uređen Poslovnika oba doma, utvrditi se jedno kompetentno, autoritativno, autentično tumačenje propisa koga je donijela struktura vlasti, recimo prije 2006. godine ako ste imali gospodine Džaferovića. To mi je interesantno pitanje, naprosto što živimo u vremenu gdje propisi najčešće nisu izraz funkcionalnog djelovanja pozicije i opozicije, izraz traženja osmišljenog propisa koji će sutra uspostaviti cilj da funkcioniše i po paraleli i po vertikali. Najčešće kod nas propisi jesu proizvod nužnog kompromisa ili isključivo ono što želi vladajuća struktura u tom trenutku. Je li realno gospodine Džaferoviću, dakle u takvim okolnostima, dozvoliti sebi da imamo autentično tumačenje propisa koga je, hajmo reći donijela ako imamo takvu situaciju, donijel alijansa da sad ne licitiramo neke prirode? Evo to mi je interesantno pitanje. Ili dva koje možete i vi komentarisati vizavi naturenog propisa koji u parlamentarnoj proceduri potvrđuje se na način da se nema, što kažu, ostavljena mogućnost promjene ni zapete ni tačke, to je nama dobro poznato. Kako u takvoj situaciji, evo sutra osigurati tumačenje instituta zaštićenog svjedoka koji je recimo u našem pravosudnom sistemu relativno nov institut. Da li ostaviti da oko njega tu problematiku potvrđuje sudska praksa ili ostaviti da propis kojim je uređeno to pitanje, uređuje odnosno reguliše se ovom procedurom?

Hvala, toliko.

ZDRAVKO GREBO

Mislim da će Vam kompetentniji odgovor na to dati gospodin Džaferović, mada mislim da je on na prvi dio Vašeg pitanja u uvodu svom nešto rekao, ko su ovlašteni predlagači, da komisija ili ne znam već koje tijelo ima svoj stav, a dobro nije loše ni ponoviti. Vjerovatno će gospodin Džaferović to uraditi.

Što se tiče drugog pitanja, teorijski to je poprilično, kako bih rekao na prvi pogled sporno, a s druge strane i nije. To kad sam ja Vama bio asistent, ja sam od svog profesora Radomira Lukića naučio nešto što pomaže tj. misaona konstrukcija, ali pomaže da razumijemo cijelu stvar. Naravno, ja sam također u jednoj polurečenici rekao da kad govorimo o volji, a pogotovu o volji kolektivnih ... kao što je Parlament ili bilo koji drugi kolektivitet, vrlo teško je zamisliti psihološku volju, mislim zbog čijih stvari dvodnevni parlament, većinsko glasanje, kompromisi, i td., i td.

Pomalo imate na raspolaganju ove mehanizme koje sam ponudio onako iz rukava razgovarajući ne oponirajući gospodina Naftu, jer ako ćete subjektivno tumačenje onda morate

baš tumačili volju tvorca norme onakva kakva je bila u trenutku kad je norma donošena, onda negdje ako promijene tumačenje gdje bi moglo biti značenje, ne bi mogle biti dakle objektivno, volucionističko pravo u skladu sa ciljem norme. A meni se čini da je tu najbolje, ja znam da to u teoriji nije jednoglasno prihvaćeno, pod stare dane profesor Lukić je uveo već jednu kategoriju, ali dakle pravo jeste naravno sociološka ili socijal, dakle pravo kao društveni odnos, pravo jeste i normalivna tvorevina, dakle norma, dakle akt kojim se stvara norma, i on kaže, dobro to je uticaj Njemačke pravne filozofije, pravo je i duhovna pojava, ne u smislu teološkom, nego da jednom stvoreno ono se odvaja od ... Inače kako bi važio Američki Ustav, jel' mislim nema živih ljudi, ali Ustav važi.

Prema tome možemo misaonu konstrukciju ili, kako kažu Nijemci ... kao da, norma se odvaja od ... i ona objektivno postoji. Tvorac promijenio mišljenje, umro, nema ga, i td. Znam da je ovo malo banalizacija ali čini mi se da to pomaže.

ŠEFIK DŽAFEROVIĆ

Hvala Vam profesore.

Ako ima još nekih pitanja, ja ću dati odgovor Vama na kraju kada budem govorio da sada ne govorim previše, inače previše danas govorim, malo da koristimo ovo što su nam profesori prisutni. Ako ima još, dakle imamo još dva pitanja jel' tako? I dva komentara, ne znam šta imamo.

Izvolite, imate Vi, nakon toga gospodin Izmir Hadžić, izvolite.

Imate tamo zahtjev, gdje piše prijava, gore piše zahtjev, eh tu, tako.

SADETA ČELOMEROVIĆ

Dakle, da se predstavim, ja sam Sadeta Čelomerović, radim u Ministarstvu vanjske trgovine i ekonomskih odnosa. I moram sad samo blago napomenuti, dakle da od 30 godina radnog iskustva radila sam skoro cijeli taj radni vijek na normativno pravnoj djelatnosti. Radila sam i prije rata u ovoj zgradi i tokom rata i td., ali eto sličajem okolnosti sada sam sasvim u nekom drugom segmentu.

Ova tema, nažalost nisam ni zvanično pozvana i htjela bih da uputim kritiku naravno da me pogrešno ne razumijete bez obzira što je ovo stvar Parlamenta, naime autentično tumačenje, ja smatram da je trebalo da se animiraju izvršni organi odnosno ministarstva kao institucije koje su obrađivači zakona i ostalih propisa koji dolaze u parlamentarnu proceduru, te u tom smislu da se pozovu ljudi koji zaista rade na tim poslovima jer smatramo da bi dali konstruktivan doprinos.

Evo ja da iznesem neko svoje lično mišljenje, ali moram zaista zahvaliti kolegici Emini koja mi je samo rekla da ovo postoji pa sam zato tu prisutna, inače ne bi bila prisutna i bilo bi mi jako žao da nisam cijelo vrijeme ovo slušala.

Dakle zaista zahvaljujem svima koji su iznijeli svoja mišljenja, a posebno profesoru Grebi koji, što reče Rade i u moje vrijeme bio je takode asistent, ali nisam mogla da se otmem utisku dok je pričao da potpuna, ama potpuno razmišlja na isti način kao profesor Grebo.

Zaista, to onako od sreća. I evo nakon silnih diskusija i rasprava, pogotovo komperativnog pregleda koji su nam dali kolege iz Hrvatske, Njemačke, naravno pozivajući se na iskustva Slovenije, ja sam zaista u dilemi kad se tiče autentičnog tumačenja, da li ono treba ostati ili ne treba ostati, jer ima argumentata dovoljno i za, a dovoljno i za protiv toga.

Mislim, zaista osobno ja mislim, da sve dok ne bude konstituisana institucija Vrhovnog suda, da ovo autentično tumačenje bez obzira na razloge za i protiv, treba da ostane prisutno i nažalost isto moram konstatovati da se i u dosadašnjoj praksi kao što je predsjedavajući rekao, ono vrlo malo eksploatisalo, vrlo malo po tom pitanju je urađeno i ja isto tako izražavam svoje žaljenje zbog toga jer imamo niz primjera kako se naši zakoni, zakoni naime BiH različito primjenjuju u praksi.

Ovom prilikom želim istaći isto tako jednu primjedbu na, kako bih rekla, ne samo na rad Parlamenta nego i na rad Vijeća ministara, naravno i na ministarstva koja su obrađivači zakona, jer da se poštuju u suštini i decidno pravila, jedinstvena pravila koja na kraju svoga obrazloženja imaju stvku evaluacija propisa i praćenja primjene i propisa, da se to pravilo poštuje i da se odredi taj koji je nadležan da vrši praćenje propisa samim tim izbjeglo bi se autentično tumačenje, moglo bi se doći vrlo brzo, bar za godinu dana u najmanjem slučaju, do toga da li je propis postigao svoju svrhu, svoju intenciju, odnosno cilj zbog kojeg je donešen. Tako da ovim putem želim i to reći da Parlament sa svoje strane sugeriše Vijeću ministara, da malo uozbilji svoje aktivnosti u procedurama predlaganja zakona prema Parlamentu.

Također, ne znam da li je daleko od teme, ali sve ide u prilog tome da se to autentično tumačenje ne bi baš toliko ni trebalo eksploatisati, da se rade neke prethodne stvari, prethodni postupci onako kako bi to trebalo. I moram reći zbog ovog silnog iskustva koje imam, da je osnovna greška upravo to što se u inicijalnoj verziji zakona formiraju Ad hoc neke radne grupe koje apsolutno ne održavaju stručnost ni strukturu za uređivanje zakonske materije koja je predmet te radne grupe i naravno to se razvodnji, ja mogu vama reći primjer Zakon o državnoj pomoći, primjer Zakona o gasu i td., i sve to stane nakon tri četiri godine na nekoj četvrtoj tački gdje nemamo apsolutno nikakvog napretka.

Dakle, moja ponovo sugestija da se radne grupe formiraju na ekspertnom nivou i pri tome zaista želim napomenuti da naše institucije uz svo uvažavanje stranaca, bilo stranaca iz regiona ili općenito ljudi iz Evropske komisije i Evropske Unije, mi imamo izuzetne eksperte koji su negdje tamo u magli, tu računam vjerujte i sebe zaista i želim reći da tu izostaje koordinacija između nadležnih organa i Parlamenta.

Sljedeće pitanje, ok, već sam prekoračila, ali evo samo sam htjela reći što se tiče autentičnog tumačenja, znači ja sam zaista stanovišta da u ovoj fazi ono treba ostati i samo mi je dilema i pitanje za sve vas prisutne – da li ono što od prilike kolega Srdan je pitalo, da li obzirom da u Ustavu makar takav kakav je, Aneks IV ne postoji odrednica o autentičnom tumačenju, da li Poslovnik kao čisto proceduralni akt čak nije podzakonski akt, može sadržavati takvu jednu odredbu, bez obzira što se on temelji na odrednicama Ustava. To bi bilo pitanje na koje bih htjela čuti odgovor, molim vas.

Hvala lijepo.

ŠEFIK DŽAFEROVIĆ

Hvala vam lijepo.
Gospodine Hadžiabdiću.
Pa ne znam profesor Grebo ako ima potrebe.

ZDRAVKO GREBO

Nema, nema.

ŠEFIK DŽAFEROVIĆ

Nema potrebe. Možemo u sklopu generalnog komentara, evo slaže se profesor Grebo oko ustavnog osnova.

ZDRAVKO GREBO

Ne oko ustavnog osnova, htio sam nešto što nismo spomenuli, koleginica je očigledno kao i prethodna dva govornika, osoba koja ima iskustva i prakse. I ona je s pravom kazala na pravila na tehniku i td. Nešto što nismo, gdje bi se stvari mogle preduprijediti eventualno, pojedini propisi kao što znate vi bolje nego ja, ja se ne bavim, ne znam što se hvalim što ne znam pozitivno pravo jel', neki propisi kao svoj sastavni dio imaju već tumačenje ključni pojmovi kategorija. Pod tim i tim će se u ovom propisu smatrati to, to i to. Prema tome to se već unaprijed ... i to je autentično tumačenje osnovni pojmovi i kategorije o određenom zakonu.

Evo izvinjavam se.

ŠEFIK DŽAFEROVIĆ

Hvala profesore.
Gospodin Izmir Hadžiavdić, izvolite.

IZMIR HADŽIAVDIĆ

Hvala predsjedavajući,

ŠEFIK DŽAFEROVIĆ

Sekretar Doma naroda Parlamenta Federacije BiH.

IZMIR HADŽIAVDIĆ

Tako je, ja sam sekretar Doma naroda Parlamenta Federacije i želio bih se prije svega izvinuti i izraziti žaljenje što nisam prisustvovao predavanjima jer sam imao uistinu neodložnih ranije preuzetih obaveza.

Ja imam jedan komentar prije svega zbog prisutnih studenata, mislim da njima to može danas sutra koristiti, a iskreno bih volio da su oni malo više se uključili u ovaj posljednji dio ove današnje naše sesije.

Dakle čini mi se da je profesor Grebo nešto na kraju rekao, od prilike što želim kazati. Dakle kako preduprijeti i kako osigurati da ta restriktivnost u autentičnom tumačenju, odnosno donošenju autentičnih tumačenja bude što veća. Ja sam dakle za to da ostane autentično tumačenje jer mislim da je donosioc akta bilo kojeg, da li se radi o uredbi Vladojnoj ili zakonu od Parlamenta, da je on ipak najpozvaniji ako se pojavi neka sumnja, da je on najpozvaniji da izvrši to tumačenje, ali stvarno i uistinu restriktivno.

Ja ću vam reći jedno svoje iskustvo rizikujući da je možda to neko već rekao u okviru predavanja i to kolege gospodin Bešlagić i gospodin Alija Begović i naš sekretar u Zakonodavnompravnoj komisiji Doma naroda Jasmin Pilica, znaju. Mi smo bili često u prilici da nam sudovi ili organi uprave, ministarstva, traže obrazloženje zakona. Dakle imam osjećaj, naročito u Federalnom Parlamentu, nemam velika iskustva sa državnim Parlamentom, imam osjećaj da je napuštena dobra praksa izrade iscrpnih obrazloženja. Vi znate da su obrazloženja obično ono sastavljena od poglavlja ustavni temelj, razlog za donošenje, pa onda ima, ovo najviše govorim radi studenata, onda imamo ono poglavlje obrazloženje važnijih pravnih rješenja. Najčešće je ova kvaka, da tako kažem, i vrag najčešće je u tim važnijim pravnim rješenjima i sigurno ona su najčešće predmetom eventualno autentičnog tumačenja. I ako imate dobro obrazloženje prilikom donošenja zakona, onda vjerujte mi smo se dakle u praksu otišli s tim da nam sudovi i da nam organi uprave ili neka druga tijela koja vrše tumačenje, traže to obrazloženje, jer im to obrazloženje pomaže kod otkrivanja stvarne volje, evo u ovom slučaju kad je Parlament Federacije u pitanju, stvarne volje zakonodavca.

Evo to sam želio da kažem, prije svega radi naših studenata danas prisutnih, da posvete pažnju ako neko od njih bude se bavio normativnom djelatnošću, kod donošenja zakona i kod izrade obrazloženja samog zakona.

Hvala lijepo.

ŠEFIK DŽAFFEROVIĆ

Hvala Vama Izmiru.

Ja mislim da smo mi na ovaj način od prilike došli do kraja. Ja ću samo upitati prije nego što ja dam neki završni komentar, naše goste iz Njemačke profesore, da li oni žele nešto da kažu još povodom svega ovoga?

Ne, ne, ne.

Hvala vam lijepa.

Dakle odgovor na vaše pitanje. Pazite, cijelo danas vrijeme, cijeli danas dan dok su profesori izlagali, ja nisam htio da ulazim u riječ, nisam htio da dajem bilo kakav komentar, oko toga šta je to što je inače po standardima autentičnog tumačenja podložno autentičnom tumačenju. Ako ste pažljivo slušali izlaganje profesora Rodina, a jesmo svi smo slušali pažljivo to izlaganje, vi ćete vidjeti da iz tog izlaganja proizilazi da se ponekada i nešto što mi zovemo pravnim standardom, stavlja kao medij za autentično tumačenje. Pojam imovinske štete velikih

razmjera koji predstavlja, recimo element bića ili kvalifikatornu okolnost kod krivičnog djela kvalifikovanog težom posljedicom iz oblasti saobraćaja, je nešto što je pravni standard i sudska praksa zauzima stavove po tom pitanju kad je to, zavisno od inflacije, kad je, od vrijednosti novca, inflacije, deflacije. Šta je to što je imovinska šteta velikih razmjera ili manja ili veća imovinska šteta, imate to. Sjednica Vrhovnog suda povremeno, jedanputa u nekoliko godine sjedne i kaže mi ćemo to smatrati u praksi tako, tako, i tako i to je istumačeno. Nikad se zakonodavac ne pita, i ja i ne mislim da to treba da bude predmet autentičnog tumačenja i nikada to ne bi moglo ni da bude predmet autentičnog tumačenja. To je nešto jednostavno što mi zovemo pravni standard, ako sam se ja dobro izrazio. Iz izlaganja profesora, mislim da kada se govori o autentičnom tumačenju i ta stvar zapravo bi mogla da bude kao medij ili predmet autentičnog tumačenja.

Čuli smo iz izlaganja našeg prijatelja iz Njemačke da, ukoliko je upotrijebljeno određeno sredstvo, da povreda ne može biti teška. Ukoliko je upotrijebljena šaka da povreda ne može biti teška. Pazite, teška tjelesna povreda je isto standard. Medicina kaže šta je teška tjelesna povreda i svugdje u medicini to u svijetu je isto. Lom nosne kosti s pomakom ulomaka je teška tjelesna povreda i u Njemačkoj i u BiH, a znamo da se može šakom nanijeti ta povreda, kao i lom zigomatične kosti, jel' tako. I to je stvar koju tumači sudska praksa i zauzima stavove po tom pitanju i ja nisam ni mislio na to kada smo govorili o ovome.

Mi danas govorimo ovdje o onim stvarima koje zaista nisu jasne u zakonu i koje mogu izazvati različita tumačenja. Možete izvući dva zaključka koja su različita na bazi iste definicije i istog opisa u zakonu. I to je ono što recimo nas u Ustavnopravnoj komisiji Predstavničkog doma i Doma naroda interesira kada su autentična tumačenja. Nećemo ni da gledamo ukoliko su ove stvari o kojima sam ja govorio do sada. Jednostavno to sklonimo. Međutim i ovo može da bude ozbiljan problem i sve što sam jutros govorio, govorio sam u svjetlu ovog medija, dakle ovog predmeta za autentično tumačenje kako ga ja, evo sada posve usko posmatram. I ja vam mogu kazati da je to vrlo ozbiljan veliki problem. Samo onaj ko se nije susretao sa tim može izvlačiti drugačije zaključke i to može biti predmetom takve zloupotrebe da izazovete potpunu konfuziju u pravnom sistemu.

I zbog toga mi je drago da su današnja izlaganja uvaženih profesora pokazala da se mora biti jako oprezan kod primjene ovog instituta. On u našem pravu postoji. Postoji u našem Poslovniku. I ja predlažem da mi kompletan stenogram sa današnje rasprave prosljedimo našim komisijama koje rade na izmjenama Poslovnika oba doma Parlamenta BiH, Parlamentarne skupštine BiH, kada budu uređivale ove odredbe o autentičnom tumačenju da dobro povedu računa o ovim stvarima i Ustavnopravna komisija moga Doma je dala svoje komentare kako bi u tom pogledu trebao da izgleda Poslovnik. A ako bismo generalno dakle htjeli da izvučemo neki zaključak današnjeg skupa ili neku poruku današnjeg skupa, ja mislim da je ona sadržana u tome da ovaj institut u stanju u kakvom jesmo, u situaciji u kakvoj jesmo, je potreban dakle kao mehanizam u sistemu BiH, u zakonodavnopravnom sistemu BiH, ali da se mora biti jako obazriv i jako oprezan prilikom njegove primjene i da se poslovnicima ove stvari moraju restriktivno postaviti i potpuno jasno definirati, kako ne bi došli u poziciju da nam nedo Bog predsjednik jednog odbora da tumačenje i dostavi na primjenu kao što je to, vidjeli smo primjer iz Hrvatske ili da ne bi Parlament možda dao odgovor na neko pitanje na koje sud već daje odgovor ili treba da da odgovor.

Evo to bi bilo neka moja poruka, a predlažem da danas kompletan stenogram sa ovoga savjetovanja, sa izlaganjima profesora, sa svim što smo imali da čujemo, dostavimo ovim našim komisijama za izmjene Poslovnika, sa dakle našom generalnom porukom – autentično tumačenje još uvijek da, ali vrlo restriktivno i vrlo oprezno. Pravo da vam kažem poslije današnjeg skupa ja ću biti manje opterećen, jer meni je kao čovjeku koji je vodio Ustavnu komisiju i koji vodi Ustavnu komisiju, bilo opterećenje da samo u ovom mandatu imate 65 zahtjeva da se nešto autentično tumači, a vi ste pustili samo jedan u konačnici da dođe do Parlamenta, samo jedan. Meni je drago da smo mi u ovakvoj poziciji, neka promišljaju svi, svi koji primjenjuju zakon neka promišljaju o zakonu, o njegovim odredbama. Najlakše je dostaviti stvar Ustavnoj komisiji i nadležnoj komisiji Parlamenta i dajte mi autentično tumačenje. To je najgora moguća stvar koja se može dogoditi.

Što se tiče inače uloge Parlamenta i ovakve vrste savjetovanja, na kraju samo da kažem da, mi se dugo vremena bavimo teškim političkim temama, bar sam se ja bavio i baviću se jer i nastaviti ćemo se baviti tim temama, ali čini mi se da pored tih velikih krupnih političkih tema nekada nemamo vremena dotaknuti stvari koje nisu političke teme, ali su jako važne za funkcioniranje sistema kao što je recimo ova tema o kojoj mi danas govorimo, kao što je recimo tema izrada prečišćenog teksta zakona koju također treba da otvorimo i vidjet ćemo da i na tu temu napravimo jedan ovakav sto. I slažem se sa vama da treba uključiti što je moguće veći broj ljudi. Šta je falilo danas ova sala, da bude dole u onoj sali koja prima 600 ljudi.

I na kraju za studente, pored najbolje volje ja se bojim da u ovoj sali nećemo moći omogućiti prisustvo sjednicama Parlamenta. Ali ukoliko predemo dole u onu salu, a to će se desiti ukoliko se ovaj Parlament poveća, ovo sad što se dogovara za duplo onda mi moramo sići dole. Dole sala ima 600 mjesta, ima galerija gore koja može primiti sama 200 ljudi, tad neće biti problem sa 10 pravnih fakulteta pozvati po 10 ljudi na svaku sjednicu. Sad je to tehnički problem.

Hvala vam što ste odazvali današnjem savjetovanju. Vidimo se nekom drugom prilikom.

**NEAUTORIZIRANI TRANSKRIPT
STRUČNOG SAVJETOVANJA O TEMI
„ISKUSTVA U PRIMJENI JEDINSTVENIH PRAVILA ZA IZRADU PRAVNIH
PROPISA U INSTITUCIJAMA BOSNE I HERCEGOVINE“
U ORGANIZACIJI USTAVNOPRAVNE KOMISIJE DOMA NARODA I
USTAVNOPRAVNE KOMISIJE PREDSTAVNIČKOČG DOMA PARLAMENTARNE
SKUPŠTINE BOSNE I HERCEGOVINE
održanog dana, 26.01.2010. godine**

IVO MIRO JOVIĆ

Želio bih, dozvolite da pozdravim, zahvalim, pozdraviti vas sviju, uvažene kolege parlamentarce, vas iz ministarstava BiH, nevladinog sektora i vas iz međunarodnih organizacija koji sudjelujete, pratite ili će ko uzeti izravnog sudionništva u ovom našem skupu.

Ovdje za stolom, dozvolite da predstavim imam uvaženog kolegu i predsjedatelja Ustavnoopravnog povjerenstva Zastupničkog doma gospodina Šefika Džaferovića. Također ministra pravde u Ministarstvu pravde BiH gospodina Barišu Čolaka. I ja bih rekao malo kroz zbilju, malo kroz šalu našeg prijatelja i krivca za ovaj skup gospodina Haupta.

Naime, Ustavnopravno povjerenstvo Doma naroda i Ustavnopravno povjerenstvo Zastupničkog doma, a uz potporu i svekoliku suradnju USAID je zakazao ovaj skup koji ima karakter stručnog savjetovanja, a tema je koju ste i dobili u pozivnicama „Iskustva u primjeni jedinstvenih pravila za izradu pravnih propisa u institucijama BiH“ i sa glavnim aspektom unapređivanje ovih jedinstvenih pravila.

Dakako vodili smo računa kod odabiru slanja poziva računajući da vašim današnjim angažmanom i radom pomognete u daljem radu kad je u pitanju izrada zakona i podzakonskih akata. Naime, obadva doma Skupštine BiH 2005. godine usvojili su ili donijeli pravila za izradu pravnih propisa u institucijama BiH. Tako su institucije BiH dobile jedinstvena odnosno unificirana pravila kojima bi se trebalo i morale donositi pravne norme iz svih oblasti za koje su one nadležne na jedinstven način. Međutim evo prošlo je pet godina nismo imali nikakvu, ja bih rekao analizu, nismo imali skup ni manji od ovog danas ni veći, gdje bi mogli sagledati koliko su ova pravila u praksi pokazala se primjenjivim, kolika ona donose ili doprinose svojoj svrsi i namjeni. I zato me raduje da smo napokon došli u ovu poziciju da porazgovaramo o ovako važnoj temi, damo svoj doprinos o njenom unapređenju, ali i sa porukom da u vremenu koji je pred nama, taj postupak radimo češće. Dakako da kod donošenja ovih pravila istovremeno se ukazalo ili pokazalo i drugim zakonodavnim organima i tijelima, a ja bih rekao i Parlamentu Federaciji BiH i Narodnoj Skupštini RS, da mogu koristiti i bilo bi poželjno i potrebno, koristiti ta jedinstvena pravila.

Također završetkom rata 1996. godine, znači do 2005. godine ovo je po prvi puta nakon rata, da ovlašćeni predlagači zakona i drugih propisa kao i njihovi obrađivači, imali su pravila koja se koriste za izradu pravnih propisa koje donose institucije BiH. Ovo je bio prvi put da

pojedinci skupine institucije koji oblikuju i pišu pravne propise u institucijama BiH pri njihovoj izradi koriste upute i utvrđena pravila. Ja smijem i usudujem se reći, ovdje vas veliki broj iz prakse i iz iskustva i dakako da očekujem da imate doista o ovoj temi dosta reći. Upravo i jeste svrha ovog današnjeg našeg sastajanja.

Drugo, što ne želim zaboraviti, svjesni smo činjenice i željni učiniti sve da BiH postane sastavnim dijelom EU. Dakako da u EU postoji tzv. ili pravno izrečeni eki komunité. To je pravna stečevina EU, ne pojedinačna jedne zemlje i to je izuzetan izazov za institucije BiH, stalno pratiti i primjenjivati postignuća i koja vrijede u EU, ako jesmo a mislim da jesmo ozbiljno, opredijeljeni za evropski put BiH. I to je jedna i od obveza ali i zadaća i ovog današnjeg skupa.

Vi ste u privitku poziva dobili i redosljed i satnicu sudionike koji će se obrćati, ali ja vjerujem po radi interesantnosti teme osim od naše strane najavljenih govornika, potičem vas da i vi koji niste navedeni ovdje potrudite se i iskažete svoja gledanja, promišljanja, prijedloge kako za tijela koja se bave izradom pravnih normi, tako i za zaključke ovog današnjeg skupa. Ja se zahvaljujem što ćemo danas raditi zajedno i surađivati, a dajem riječ svom uvaženom kolegi predsjedatelju Ustavno-pravnog povjerenstva, gospodinu Šefiku Džaferoviću.

ŠEFIK DŽAFEROVIĆ

Vrlo kratko, dakle za ovaj dio jer ću ja govoriti nešto o iskustvima Ustavno-pravne komisije Predstavničkog doma, želim da vas pozdravim, da vam iskažem izraze dobrodošlice. Vi već pomalo primjećujete da Ustavno-pravne komisije oba doma Parlamentarne skupštine BiH svojim planom rada imaju namjeru realizirati neke aktivnosti koje nisu vrhunske političke teme, ali su jako važne da bi se mogle ili imale pretpostavke rješavati i ove vrhunske političke teme. Ovo je važna stvar, bez ovoga nije moguće raditi ništa. I zbog toga smo se odlučili da u svojim aktivnostima između ostalog imamo i ovu vrstu edukativne aktivnosti, analize, procjene, prijedloga. Mi smo, Parlament ima dva dijela, ima stalnu postavku, ima dakle stal i ima izabrane zvaničnike. Izabrani zvaničnici se mijenjaju svake 4 godine a državni službenici staf ostaje i mi hoćemo da utvrdimo procedure, najbolje procedure, da napravimo ako je moguće najbolja iskustva, tako da kako generacije budu dolazile dolaze na što je moguće bolje i srećenije stanje, i to je cilj ovih savjetovanja.

Mi smo prošli puta u organizaciji dvije komisije imali savjetovanje na temu „Autentičnog tumačenja“ i vjerujte da će, recimo refleksije onoga što se moglo čuti na tom savjetovanju itekako imati uticaja na rad Ustavno-pravnih komisija oba doma Parlamenta BiH i svih onih koji se bave autentičnim tumačenjem.

Ja ću kasnije govoriti nešto konkretnije na ovu temu, još jedanputa vas pozdravljam i želim vam svako dobro.

Toliko, hvala vam.

IVO MIRO JOVIĆ

Ja također imam potrebu pred vama svima ispričati svom uvaženom. Prije svega prijatelju i suradniku u poslu gospodinu doktoru Hasiću. Ja sam nekako čini mi se malo desno orijentiran pa sam sve pozdravio desno a nisam lijevo, pa vas molim uvažite. S nama je u pripremanju ovog sastanka itekako sudjelovao i radio i evo godinama radimo zajedno tako vrijedno, stručno i kvalitetno kao što to zna gospodin Hasić, pa ja ga također pozdravljam.

Po našem redosljedu gospodine ministre Čolak Vi ste na redu. Ja Vam dajem riječ kao ministru pravde Bill.

BARIŠA ČOLAK

Hvala,

Poštovane dame i gospodo evo zadovoljstvo mi je pozdraviti vas u svoje osobno ime ali i u ime predsjedatelja Vijeća ministara gospodina Špirića povodom pete obljetnice usvajanja jedinstvenih pravila za izradu pravnih propisa u institucijama BiH.

Današnje stručno savjetovanje na temu „Iskustva u primjeni jedinstvenih pravila za izradu pravnih propisa u institucijama BiH“ i mogućnost njihovog unapređenja daje nam prigodu da se kroz prezentaciju i raspravu osvrnemo na iskustva stečena u petogodišnjoj primjeni jedinstvenih pravila i davanje preporuka za njihovo daljnje unapređenje. Način na koji je izraden pravni propis između ostalog, pokazatelj je njegove kvalitete. Zakon koji ima logičnu strukturu te jasan i pristupačan stil lakše je razumjeti a dakako i primjenjivati. Nejasno izraden pravni propis dovodi do poteškoća u tumačenju, a samim tim i do eventualnih sporova kao i čestih izmjena i dopuna radi ispravljanja prvobitnih propusta. Sve to na kraju iziskuje više troškova, negativno utječe na pravnu sigurnost građana te kredibilitet zakonodavnog tijela. Zato je odgovarajuća struktura pravnog propisa gotovo jednako važna kao i njegov sadržaj.

Velike društvene promjene od jednopartijskog u višepartijski sustav od rata ka miru, od jednostavnog ustroja valsti u vlast s više razina i od planske u tržišnu ekonomiju, doveli su do porasta zakonodavnih aktivnosti i odredili prioritete. U normativnom pravnom smislu početak usklađivanja domaćih propisa sa zakonodavstvom EU, utjecaj stranih stručnjaka i ovlasti visokog predstavnika, bili su dodatno opterećenje prilikom izrade pravnih propisa te doveli do njihove neujednačenosti. U takvim okolnostima, a s ciljem što bržeg preovladavanja nastalih normativno pravnih neujednačenosti, Parlamentarna skupština BiH je 26. siječnja 2005. godine usvojila jedinstvena pravila za izradu pravnih propisa u institucijama BiH kojima se utvrđuju formalni kriteriji za izradu kvalitetnih pravnih propisa u institucijama BiH.

Jedinstvena pravna pravila pripremila je radna skupina Parlamentarne skupštine BiH oslanjajući se na prethodne aktivnosti u okviru Vijeća ministara BiH i Tajništva Predsjedništva BiH o tom pitanju. Jedinstvena pravila su također izradena sukladno odgovarajućoj praksi EU. U proteklom petogodišnjem razdoblju USAID projekt razvitka sektora pravde jedan je kroz savjetodavni odbor za reformu zakonodavstva u veljači 2006. godini pomogao izdavanju priručnika za izradu pravnih propisa, tehnički uvjeti i stil. Ovaj priručnik pripremljen je u namjeri da se pojašni i olakša primjena drugog dijela jedinstvenih pravila, misli se na unificiranu tehniku prilikom izrade propisa. Ostali relevantni izvori također su uzeti u obzir uz uporabu

primjera uključujući primjere iz postojećih pravnih propisa kako bi se kazalo na uobičajene probleme u izradi propisa i ponudila rješenja.

Svrha ovoga priručnika prvenstveno je olakšati posao pravnicima uposlenim u državnoj službi na normativnim poslovima i zastupnicima izaslanicima u Parlamentarnoj skupštini BiH. Ministarstvo pravde BiH i još neka druga ministarstva BiH su provela obuku osoblja koji rade na normativno pravnim poslovima. Obuku osoblja su vršile osobe koje su prethodno imale obuku u Njuorleansu iz Sarajeva, a uz tehničku pomoć USAID projekta za razvoj sektora pravde jedan. U okviru istog projekta pripremljen je nacrt pravila za konsultacije s javnošću u izradi pravnih propisa koje je usvojilo Vijeće ministara u rujnu 2006. godine. Isti projekt je omogućio da Ministarstvo pravde bude prvo državno tijelo u BiH koje je počelo provedbu pravila za konsultacije i izradu pravnih propisa Vijeća ministara BiH. Svi zainteresirani građani i pravne osobe imaju prilike izravno sudjelovati izradi pravnih propisa. Procesom javnih konsultacija želimo osigurati veću razinu sudjelovanja interesnih skupina u zakonodavnim aktivnostima, bolju informiranost i veće povjerenje građana u proces izrade strateških politika.

Uz sve potrebne informacije, Pravilnik za konsultacije i relevantne propise uspostavljen u bazu podataka u organizacijama civilnog društva i pojedincima zainteresiranim za sudjelovanje u procesu javnih konsultacija te godišnje planirane normativne pravne poslove Ministarstvo pravde BiH na svojoj web stranici redovito uz uspostavljene mehanizme provedbe objavljuje sve aktualne nacрте zakona i podzakonskih akata. Pisani komentari na predložene nacрте propisa mogu se dostavljati izravno na e-mail Ministarstva pravde BiH. Komentari i podaci se koriste u pripremi prijedloga zakona ili podzakonskih akata koji se dostavljaju Vijeću ministara BiH.

I na kraju uvjereu sam da će ovo stručno savjetovanje putem temeljite rasprave stručnjaka te kroz razmatranje trenutne prakse i identifikaciju eventualnih nedostataka u ovoj oblasti, dati puni doprinos i preporuke za dalje usavršavanje jedinstvenih pravila i njihovu potpunu implementaciju.

Hvala vam lijepo.

IVO MIRO JOVIĆ

Hvala Vama gospodine ministre.

Mi idemo dalje. Već je ovdje rečeno da od 2005. godine, da su jedinstvena pravila postala obvezantna za sve nositelje normativnih poslova prilikom pripreme propisa u institucijama BiH. Dakako da treba i ovom zgodom reći da ova pravila obvezuje i nositelje normativnih poslova u Uredu visokog predstavnika u BiH osim u slučajevima ako se pravni propisi donose po žurnom postupku i u slučaju kada reguliraju specifična pitanja, pa se poradi svoje žurbe i različite sadržine i posebitosti u odnosu na druge propise, ne mogu primjenjivati.

Također i niže razine vlasti su u obvezi primjenjivati jedinstvena pravila. Međutim neizvjesno je koliko Parlament Federacije BiH, Narodna skupština RS, Skupština Brčko Distrikta, zatim županije, gradovi i općine, zapravo njihova tijela u vlasti, koriste ova pravila. Kod stvaranja, odnosno pripreme i izrade ovih pravila suočavali su se ljudi koji su to radili s ozbiljnim problemima prije nego što su ona donesena. Neka od njih mogu navesti. To je nedostatak unificiranosti ili modernizacije tehnike izrade propisa, organizaciona i kadrovska

slabost jedinica u institucijama koje sudjeluju u procesu izrade propisa, slaba međusobna povezanost institucija koje rade na izradi propisa, nepoštovanje osnovnih načela i zakonitosti, transparentnosti, javnosti, odgovornosti u izradi ovih priopisa. Nejasnoće u donošenju i usklađenosti propisa koji su doneseni na privremenoj osnovi od visokog predstavnika, problemi u objavi distribuciji propis i slično, uviđajući da neke od ovih nejasnoća ostale su do danas. Zato smo imali prijatelja gospodina Kristijana Haupta direktora USAID-ovog programa za pomoć i jačanje Parlamenta BiH i zajedno smo dogovorili i organizirali ovaj skup.

Zato dajem riječ gospodinu Hauptu, direktoru USAID-ovog programa za jačanje Parlamenta BiH. Izvolite.

KRISTJAN HAUPT

Zahvaljujem se gospodine predsjedatelju, poštovani izaslanici i zastupnici, ministri, dragi gosti, dame i gospodo,

Čast mi je i zadovoljstvo pozdraviti vas u ime projekta jačanja Parlamenta BiH koje finansira Agencija za međunarodni razvoj SAD USAID, na drugo stručno savjetovanje koje organiziramo zajedno sa Ustavnopravnim povjerenstvima oba doma Parlamentarne skupštine kao i sa Misijom OSCE-a u BiH koje bi želio posebno pozdraviti jer su s nama zajedno nosili teret u organizaciji sa komisijama.

Projekat jačanja Parlamenta u BiH ima za cilj da u suradnji sa Parlamentarnom skupštinom BiH unaprijedi njezin rad u mnogim oblastima. Gospodin ministar je već spomenuo da je Američka vlada bila prisutna u fazi donošenja jedinstvenih pravila i meni je osobno drago da sa svojim projektom mogu nastaviti ovo učešće u poboljšanju istih. Svakako je jedan od glavnih aspekata u kojem mi imamo zadovoljstvo surađivati proces donošenja odluka, odnosno stručna pomoć prilikom raspravljanja o određenom zakonu. Zbog toga čitav niz aktivnosti mog projekata posvećen je unapređenju ovog procesa sa težištem na obuku i tehničku pomoć osoblju Parlamentarne skupštine BiH.

Kao konkretan primjer naveo bih juče okončanu trodnevnu obuku za istraživački sektor koji je kao jedan od svojih glavnih zadataka zadužen za pripremu stručnih analiza koje onda služe parlamentarcima za svjesno donošenje kvalitetnih odluka. Smatram da se ovo savjetovanje za koju inicijativu je dala Ustavnopravna komisija Doma naroda, bavi jednom vrlo bitnom temom „Izradom pravnih propisa i primjenom jedinstvenih pravila za izradu istih“, te iskustvima stečenim u poslednjih 5 godina od kad su jedinstvena pravila na snazi. Kao što smo već imali priliku čuti radi se o vrlo važnom, po našem mišljenju, često zanemarenom aspektu rada u institucijama BiH. No, sa zadovoljstvom sam zapazio da se ove godine očekuje niz aktivnosti koje planira Ured koordinatora za reformu javne uprave u BiH koje će imati za cilj izmjene i dopune istih pravila. U ovim naporima prepoznajemo svijest o potrebi da se jednom usvojena rješenja nakon određenog vremena, preispitavaju i unapređuju. U tom kontekstu moj projekat daje poseban značaj u vođenju detaljne procjene finansijskih i regulatornih efekata koji su vezani za donošenje zakona i izmjenu istih u kombinaciji za jačanje strateškog planiranja u institucijama izvršne vlasti, tzv. FJA i RJA, kako kratko to zovemo, značio bi ogroman korak u pravcu odgovornijeg odlučivanja u parlamentima svih razina. Moje očekivanje da će govornici drugog

dijela savjetovanja dotaknuti i ovu tematiku koja je kako vidimo ovih dana kad se suočavamo sa finansijskom krizom koji su vrlo značajni aspekti u donošenju zakona.

Ovaj je skup na izvjestan način prilika da članovi jednog i drugog Doma Parlamentarne skupštine BiH kao, kako bih rekao, krajnji korisnici zakona odnosno prijedloga zakona, iznesu svoja kritična zapažanja ljudima koji će biti angažirani na aktivnostima izmjena i dopuna jedinstvenih pravila. Članovi Parlamentarne skupštine koji su u velikoj mjeri odgovorni za budućnost ove zemlje imaju pravo da svoje odluke donesu na osnovu zakonskih prijedloga izvršne vlasti koji su bolje pripremljeni i obrazloženi nego što je to danas često slučaj.

Svojim riječima ja bih se zahvalio komisijama na izvanrednoj suradnji i vratio bih riječ gospodinu Ivi Miri Joviću za nastavak savjetovanja.

Hvala vam.

IVO MIRO JOVIĆ

Hvala Vama gospodine Haupt na svemu onome što ste učinili i što pomažete u radu našeg Parlamenta, a prije svega naših povjerenstava i u Zastupničkom i Domu naroda.

Imajući u vidu poštovani sudionici ovoga skupa, obveznost primjene jedinstvenih pravila kao i rješenja iskazana u njima, može se zaključiti da su ona utjecala na kvalitet i brzinu budućih donošenja pravnih pravila. Međutim treba naglasiti da mi ne raspolazemo s povratnim informacijama o njenim normativnim zahtjevima. Jedinstvena pravila za izradu pravnih propisa predstavljaju neophodno pomagalo svima onima koji pripremaju, predlažu, donose i objavljuju pravne propise. Ona trebaju i dalje biti podržana od institucija BiH na način da se pojedina rješenja u drugim normativnim aktima preuzeta iz jedinstvenih pravila, preuzmu iz jedinstvenih pravila, oprostite, te da se odrede i određene kaznene mjere za nepridržavanjem ovim pravilima. Raznim poslovnica, pravilnicima i drugim normativnim aktima treba dati odgovor šta poduzeti ako se predlagač ili organ koji priprema propis ne pridržava jedinstvenih pravila.

Takoder otvoreno je još mnogo pitanja, a mnoga će još više otvoriti se u praksi pitanje upotrebe npr. ženskog roda ili tzv. gender senzitivnog jezika kod izrade zakona i podzakonskih akata, skloni smo i najčešće vidimo da se upotrebljava samo muški rod, utjecaj međunarodnih organizacija i miješanja anglosaksonskog središnje evropskog i drugih skladova pisanja i donošenja propisa, te problemi sa usklađivanjem propisa EU, znači naših propisa sa praksom EU, otvorit će mnoga druga pitanja koja će uvjetovati izmjene ovih pravila koje mi imamo, ali do danas taj proces, moramo konstatirati, nije započeo. Zato je i bio predmet istraživanja našeg Istraživačkog centra upravo ovaj dio koji se odnosi na EU, te rezultate imate u radnom materijalu kod sebe koji ste dobili za ovaj skup. Također pozivam na web stranici Parlamenta, imate mogućnost koristiti se rezultatima istraživanja na ovu temu Istraživačkog centra.

Želim naglasiti da u cilju kvalitetne usklađenosti pravnih akata sa standardima EU, potrebno je odma pristupiti određenim institucionalnim rješenjima ovog pitanja. Kako pravo EU zadire u sve oblasti ljudskog djelovanja od javnog prava, privatnog prava, ekonomije, ljudskih prava, socijalne djelatnosti i slično, neophodno je mobilizirati sve organe vlasti u tu aktivnost. U tom smislu trebamo školovati a zatim zapošljavati ljude koji poznaju, ne samo naše unutarnje

pravo nego i pravo EU i međunarodno pravo. Osjeća se nedostatak kadrova, a to odma ima i za rezultat da ne možemo kvalitetno primjenjivati ono malo prije konstatirano što je moguće prije uskladiti naše zakonodavstvo sa praksom EU.

Donošenje jedinstvenih pravila predstavljalo je veliki događaj, a evolucija onog što se postigne njihovom primjenom kao i promjene koje će neminovno doći u sferi nomotehnike, trebaju predstavljati cikličnu, rutinsku aktivnost nakon njihovog stupanja na snagu i početne primjene, a ne da ih se sjetimo 5 godina kao što je to bio sad slučaj.

Ja ću dosta danas govoriti, zato bih svom uvaženom kolegi Džaferoviću dao riječ da kao čovjek iz prakse, ali i predsjedatelj Ustavnoopravnog povjerenstva, obrati se skupi.

ŠEFIK DŽAFEROVIĆ

Hvala Vam kolega Joviću, poštovane dame i gospodo,

Dozvolite mi sada da u narednih nekoliko minuta kao predsjedavajući Ustavnopravne komisije Predstavničkog doma Parlamentarne skupštine BiH iznesem svoja iskustva ili možemo iskustva Ustavnopravne komisije u primjeni jedinstvenih pravila za izradu pravnih propisa u institucijama BiH.

Mislim da je nakon 2005. godine nakon usvajanja ovih pravila došlo do znatnog poboljšanja tehnike u izradi pravnih propisa u institucijama BiH. Do 2005. godine mi smo imali jedno šarenilo, kolega Jović je o tome već govorio. Dakle vrlo često su se prepletale kako je ko radio propise i kakav uticaj su imale pojedine međunarodne organizacije mješavinom anglosaksonskog sistema, eurokontinentalnog i ne znam čega sve ne. Nakon 2005. godine ako ništa bar su se oni koji su predlagali zakone pridržavali, evo opet ako ništa bar ugrubo gledano ovih jedinstvenih pravila. I mislim da je to jedan veliki napredak koji je napravljen u izradi pravnih propisa, ali mislim da to nije ono što mi u konačnici trebamo i da još puno toga što ćemo morati uraditi kako bismo u konačnici imali zakone i druge propise u onoj formi, onom obliku kako to nama priliči i kako to treba jednoj zemlji koja hoće da bude demokratska zemlja.

Ključni problem ovih jedinstvenih pravila i mislim da je sada vrijeme da se to pitanje ozbiljno razmotri na današnjem savjetovanju, je pitanje posljedice ili sankcije ili ne znam kako bih to čovjek više nazvao, za slučaj da se ona ne poštuju. Jedinstvena pravila propisuju pravila u izradi propisa, ali ne propisuju niti jedinstvena pravila a niti Poslovnik Predstavničkog doma pa ni Doma naroda, koliko ja znam, sankciju za nepridržavanje ovih jedinstvenih pravila. U Poslovniku Predstavničkog doma Parlamentarne skupštine BiH u članu 41. opisana je nadležnost Ustavnopravne komisije i u stavu 1. tačka e.) se kaže da Ustavnopravna komisija razmatra prijedloge zakona koje Dom treba usvojiti u vezi s njihovom uskladenosti s Ustavom BiH i pravnim sistemom, kao i u vezi s pravnom obradom, dakle ovdje se tekst Poslovnika dotiče jedinstvenih pravila, te Domu podnosi izvještaj s mišljenjem i prijedlozima i pravno tehničkim ispravkama očiglednih grešaka u tekstu.

Ustavnopravne komisije naših domova, kao što znate, imaju dvostruku nadležnost u odnosu na ostala parlamentarna radna tijela jer ovo je tek prvi dio posla i ovo se odnosi na svaki zakon, svaki propis koji dođe u parlamentarnu proceduru, primjena člana 41. stav 1. tačka e.) i Ustavnopravne komisije nastupaju kasnije i u ulozi nadležnih komisija. Član 103. Poslovnika

Predstavničkog doma koji se reflektira upravo na ovaj dio nadležnosti Ustavnoopravnih komisija kaže da i nosi naziv „Usaglašenost prijedloga zakona sa Ustavom BiH“, kaže da Ustavnopravna komisija nakon razmatranja usaglašenosti prijedloga zakona sa Ustavom BiH i pravnim sistemom dostavlja mišljenje predsjedavajućim doma u roku od 15 dana nakon što je primila prijedlog zakona. Ove dvije riječi koje glase „pravni sistem“ odnosno provjera od strane Ustavnopravne komisije usaglašenosti prijedloga zakona osim sa Ustavom BiH i sa pravnim sistemom, mogla bi navesti na zaključak da Ustavnopravna komisija ima kompetenciju da vrši ocjenu usklađenosti akta sa jedinstvenim pravilima za izradu pravnih propisa u institucijama BiH.

Ja želim da vas obavijestim da do sada nije bio slučaj da je Ustavnopravna komisija Predstavničkog doma, koliko ja znam i Ustavnopravna komisija Doma naroda, nije dala negativno mišljenje kada je u pitanju usklađenost propisa sa jedinstvenim pravilima za izradu pravnih propisa u institucijama BiH, ali postoje negativna mišljenja koja se dovode u vezu sa usklađenosti propisa sa Ustavom BiH i sa pravnim sistemom. Ja mislim da bi jedan od zaključaka današnjeg savjetovanja trebalo da bude prijedlog da komisije koje rade na izmjenama i dopunama, a one su formirane, Poslovnika oba doma Parlamentarne skupštine BiH, predlože promjenu Poslovnika oba doma Parlamentarne skupštine BiH i da se potpuno jasno i precizno u poslovniku uvede sankcija odnosno obaveza Ustavnoopravnih komisija da se očituju i u pogledu primjene jedinstvenih pravila za izradu pravnih propisa u institucijama BiH. Ja mislim da je ovaj trening i uigravanje od nekih nepunih 5 ili punih 5 godina, sasvim dovoljno vrijeme i da je došlo vrijeme kada ćemo insistirati na striktnoj primjeni jedinstvenih pravila za izradu pravnih propisa u institucijama BiH, odnosno dati ovlaštenje Ustavnoopravnim komisijama da kao što su ovlaštene da za slučaj njihove procjene neusklađenosti zakona sa Ustavom ili pravnim sistemom daju negativno mišljenje, da mogu dati negativno mišljenje i u pogledu primjene jedinstvenih pravila za izradu pravnih propisa u institucijama BiH i da to proizvodi u daljnjoj proceduri iste konsekvence koje proizvodi negativno mišljenje u pogledu usklađenosti propisa sa Ustavom i pravnim sistemom.

Moglo bi se možda ovo tumačiti i na osnovu postojećih odredbi Poslovnika, jer kažem ove dvije riječi „pravni sistem“ omogućavaju da se obuhvate i ova jedinstvena pravila. Međutim ja smatram da ovu normu treba učiniti potpuno jasnom i ovu obavezu treba učiniti potpuno transparentnom i nju trebaju znati svi koji rade na izradi propisa. Mislim da nećemo pogriješiti ukoliko u ovom trenutku uvedemo jednu tako rigoroznu mjeru gdje ćemo dovesti u poziciju sve one koji predlažu zakone da se striktno pridržavaju jedinstvenih pravila za izradu pravnih propisa. I to je moj prvi prijedlog kojeg naravno ja želim da testiram ovdje sa vama. Mislim da bi on danas trebao da uđe u zaključke.

Druga stvar o kojoj želim nešto da kažem se tiče samih jedinstvenih pravila. Ja mislim da je došlo vrijeme da istovremeno sa ovom obavezom o kojoj sam govorio maloprije vezano za poslovnik oba doma i rad Ustavnoopravnih komisija, pregledamo usvojena jedinstvena pravila, da vidimo koliko su ona u skladu ili sa zahtjevima koje BiH ima na svom evropskom i euroatlanskom sigurnosnom putu i da vidimo da li postoji nešto u okviru ovih jedinstvenih pravila što treba popravljati. Cijenim da postoji puno stvari i mislim da bi jedan od zaključaka današnjeg skupa mogao biti zahtjev domovima Parlamentarne skupštine da se formira komisija koja će raditi na ovom pitanju i na ovu temu.

I na kraju treća stvar se tiče prečišćenog teksta ili prečišćenih tekstova zakona. Ja sam jako oprezan kada je u pitanju ova tema, možda i zbog toga što imam loše iskustvo. Ustavnopravne komisije ili Ustavnopravna komisija Predstavničkog doma je prema članu 41. stav 1. tačka i.) ovlaštena da utvrđuje zajedno sa odgovarajućom komisijom Doma naroda prečišćen tekst zakona i drugih propisa kada i ako ih za to ovlaste oba doma. Sve su češći propisi koji se odnose na izmjene i dopune već donesenih propisa u kojima se navodi član da Dom Parlamentarne skupštine ovlašćuje Ustavnopravnu komisiju nakon što se usvoje izmjene i dopune da usvoji i objavi prečišćen tekst zakona. Ovdje kada pogledamo sada jedinstvena pravila pojavljuju se određeni problemi i mislim da ćemo tu stvar, bar u odnosu na ono što do sada imamo stečeno kao iskustvo morali razjasniti. U članu 54. jedinstvenih pravila za izradu pravnih propisa u institucijama BiH se kaže, govori o prečišćenom tekstu zakona, i kada sumiramo taj član onda vidimo, dakle kada institucija u kojoj se ova pravila primjenjuju zatraže od svoje službe da pripreme prečišćen tekst, tome će se pristupiti na način iz člana 53. ovih pravila, tako što će se formulacijom prečišćen tekst ispod naziva propisa to značiti. Članovi prečišćenog teksta u tom slučaju dobivaju novu numeraciju. Dopušteno je da su u prečišćenom tekstu sadržane ispravke. Prečišćen tekst propisa ne upućuje se u redovnu zakonodavnu proceduru i dostavlja se na daljnji postupak u skladu sa Poslovníkom. Prečišćen tekst ima službeni karakter i objavljuje se u Službenom glasniku.

Kažem da imam loše iskustvo sa ovom vrstom posla i ja ću vam sada javno priznati jednu našu grešku unutar Ustavnopravnih komisija kada smo radili prečišćen tekst Zakona o Sudu BiH, tada sei potkrala zapravo jedna tehnička greška vezana za pogrešno pozivanje u jednom članu na jedan član i morali smo raditi tehničku ispravku toga i jako sam oprezan od tog momenta, jer evo vidio sam da se i tako nešto može dogoditi. Popravili smo naravno tu stvar, ali smo jako oprezni kada je utvrđivanje prečišćenih tekstova u pitanju.

A konkretan zakon o kojem želim danas da govorim i o njegovom prečišćenom tekstu je Izborni zakon BiH. Izborni zakon BiH mi ćemo imati u ponedjeljak na Ustavnoj komisiji, tačka dnevnog reda - Utvrđivanje prečišćenog teksta. Tekst je već utvrđen, treba formalno da ga utvrdi Ustavnopravna komisija, ali nakon brojnih peripetija i nakon prevazilažnja brojnih prepreka kod utvrđivanja prečišćenog teksta. Ja smatram i jedan sam od onih koji smatra da prečišćeni tekst može da odražava i u sebi sadrži samo ono što je od strane domova Parlamentarne skupštine usvojeno. Smatram da se prečišćenim tekstom zakona ni u jednom dijelu, osim tehničkih popravki, ne smije promijeniti tekst i da on mora biti objavljen onako prečišćeno kako su pojedine izmjene i usvajane. I sad se postavlja pitanje jedne važne stvari. Izborni zakon je važan zakon i on je pisan potpuno drugačijom numeracijom od ove numeracije koja se propisuje jedinstvenim pravilima. Vi znate da je on pisan sa oznakama, član 1., član 1.1., 1.2., 1.3., 1.5., 2.1., 2.2., a mi imamo članove 1., 2., 3., 4., 5., dakle potpuno različita numeracija. Sad se postavlja pitanje kako objavitii prečišćen tekst Izbornog zakona BiH a imat ga uskladenog sa zahtjevima iz ovih jedinstvenih pravila. Jedinstvena pravila nisu riješila to pitanje. Ona nam ne kažu kako ćemo uraditi i onda smo se na Ustavnoj komisiji odlučili da uradimo prečišćen tekst na najvjerodostojniji mogući način. Znači onako kako je zakon usvajan i 15 ili 16 puta do danas od 2001. godine mijenjan, ali i ovo pitanje će se morati urediti izmjenom jedinstvenih pravila odnosno komisija koja treba da bude formirana i koja će pratiti ovu oblast trebat će dati odgovor i na ovo pitanje, jer nije samo naveo Izborni zakon kao jedan tipičan

primjer kao dobro poznat zakon, svi ste ga čitali, svi znate kako je pisan, kojim stilom i kojim jezikom i znate kako pišemo zakone pogotovo od 2005. godine nakon što smo usvojili ova jedinstvena pravila, ali i to naslijede koje smo stekli od 2005. godine odnosno njegova ispravka će se morati urediti ovim jedinstvenim pravilima.

Evo ja sam za ovo uvodno izlaganje imao ovoliko, nastojao sam da ne širim puno priču nego da, evo stvari svedem na tri slučaja, na tri primjera, na tri karakteristike da, evo one ostanu upamćene i tri prijedloga zaključka, mogućih zaključaka današnje konferencije.

Toliko i hvala vam na pažnji.

IVO MIRO JOVIĆ

Hvala Vama.

Također želio bih u ovom prijedpodnevnom vremenu naglasiti da jedinstvena pravila omogućuju da se odredi radno mjesto za normativnu djelatnost a da se izvršitelji odrede i drugi djelatni poslovi koji su svakako upravno pravni. Koliko smo to konzumirali i koliko je to bilo u praksi upravo i jeste razlogom i ovog skupa da dobijemo taj odgovor. Također trebali bi ukazati i zaključiti da se povede računa o tome da stručno osoblje posjeduje odgovarajuću stručnu spremu i specijalistička znanja kao iskustva u pitanjima nove tehnike. To prije svega obvezuje rukovoditelje organa koji moraju i trebaju omogućiti dalje školovanje i stručno usavršavanje službenika i o tome dakako da treba voditi u narednom vremenu računa.

I jedno pitanje koje je trebalo uraditi a nije urađeno. Naime norma propisa moraju biti urađeni na sva tri službena jezika u BiH pa čak i u onoj svojoj fazi predlaganja. U tom smislu jedinstvena pravila nalažu uspostavljanje povjerenstva za jezičnu politiku u zakonodavstvu BiH. Predviđeno je u članku 81. poglavlje 5. ovih pravila, znači uspostavu Povjerenstva za jezičnu politiku zakonodavstva BiH. Također je predviđeno da se u Službi za objavljivanje Doma naroda Parlamentarne skupštine BiH uspostavi ovo povjerenstvo. Ovo povjerenstvo treba imenovati Dom naroda Parlamentarne skupštine, a trebaju ga činiti šest istaknutih pravnika kao i stručnjaka za jezik, uvažavajući načelo imenovanja jednakog broja članova iz tri konstitutivna naroda. Ovo povjerenstvo će najmanje jednom godišnje se sastajati i raspravljati pitanja iz ove svoje nadležnosti, odnosno obvezanosti.

Pred nama je drugi dio današnjeg zasjedanja, inat ćemo još izlagatelja ali i vas pozivam da uzmete sudioništvo. U 11,00 sati je predviđena stanka, izjava za medije, a zahvaljujemo ministru Bariši Čolaku na sudjelovanju, poradi svojih obveza koje ima neće biti dalje s nama. I hvala vam lijepo što ste uzeli sudioništvo u ovako važnoj temi, a mi se onda vidjeli u 11,15 sati.

Hvala lijepo.

/PAUZA/

IVO MIRO JOVIĆ

Jedna od važnih pravila jeste u našem radu i biti pravovremena, pa ja predlažem da mi nastavimo s radom. I kao što ste i informirani putem poziva imamo sada prezentacije

stručnih osoba, stručnjaka za ovu problematiku. Pa bi dao riječ doktoru Zariju Seizoviću s Fakulteta političkih nauka Univerziteta u Sarajevu.

Izvolite profesore.

ZARIJE SEIZOVIĆ

Ovo radi automatski čujemo se jel de, e dobro. Dobar dan, zahvaljujem organizatoru na pozivu. Pozdravljam radno predsjedništvo da ne govorim o svakom po na osob, pozdrav svim prisutnim, hvala na učešću u velikom broju.

Dame i gospodo drago mi je da se o izradi pravnih akata sad govori i sa, iz jednog akademsko stručnog ugla. Mislim da izradi pravnih akata nije bila posvećena adekvatna pozornost u BiH u ratu naravno, a i u poraću. Da su jedinstvena pravila u tom smislu nešto što, kako bi političari rekli, treba zaista pozdraviti od sveg srca. I uvodno nekoliko riječi o BiH, sve ovo što ću ja reći vi znate, ali je možda dobro da se kaže na jednom mjestu. Da smo jedina zemlja koja ima Ustav koji je oktroiran od strane međunarodne zajednice i to ne samo jedan državni nego i onaj federalni, odnosno Ustav Federacije. Da je iz toga proizašlo mnoštvo problema u praksi počev od pogrešnih ili loših, nekvalitetnih prevoda anglosaksonskog pravnog teksta i njihovog bukvalno ugravanja u naše državnopravno podneblje. Nadalje, da leksičko lingvistička semantička, pa i ova numerološka strana tih nametnutih pravnih akata apsolutno ne odgovara našoj terminologiji. Sjetite se samo da, kolega Džaferović je govorio o Izbornom zakonu, ali u Ustavu BiH takode ima neku bizarnu numeraciju gdje rimski brojevi stoje umjesto broja člana, pa se onda ne zna da li je to odjeljak ili je član, pa čak i Ustavni sud ima problema, jedan se sudija poziva na ovaj način, drugi na drugi način. Dakle, veliki, veliki, problemi u praksi.

Naziv moje prezentacije ste vidjeli, to je Izrada pravnih akata, značenje, sadržaj, procedure, procjene uticaja i ... tehnika. Već sam napravio grešku pišući termin procedure, koji svi koristimo a koji je strana riječ, nemam ništa protiv tudica al mislim da bi smo trebali sačuvati naš jezik, kao ili naša tri jezika kako hoćete, kao vid našeg trojnog identiteta. Dakle, procedure nekakve Agencije za provedbu zakona, neki kontraktori učinioci umjesto izvršiooci krivičnog djela, sprovođenje, provođenje i izvođenje u krivičnompravnom smislu su termini koji se mješaju. Naravno da se provodi istraga, da se sprovodi zatvorenik, a da se dokazi izvode, pa ako neko sluša iz krivičnompravnog domena nek zapamti ovo, pa idući put kad se bude radilo, radilo noveliranje zakona da se o tome povede računa.

Kolega Podinić mi je napomenuo takode problem u našem jeziku, a to su lektorske službe, nedovoljan broj ljudi koji od same inicijalne faze izrade ili izmjena postojećeg pravnog akta ne rade svoj posao zato što tehnički to ne mogu iznijeti taj posao. Neću reći je li neko kvalifikovan ili nije, uglavnom mislim da danas u odnosu na prije pet godina imamo puno kvalitetnije i jasnije zakone. Ali i dalje smo država čija jedna od agencija na svojim vozilima nosi stranu skraćenicu, a to je SIPA. Koga god pitate šta znači, zgladaju se, dakle, zamislite engleski „landrover“ na kojem piše milicija i unutra bobi policajci a na vratima piše milicija. Dakle, i o tome bi trebalo voditi računa.

Svi znaju da je sipa, jer podsjeća na hobotnicu, ali kad pitate šta je, kaže – ne znam. Bilo bi dobro staviti naš, našu skraćenicu, al onda niko ne bi znao o čemu se radi.

Kratko ovako, sve zemlje stremile one ili ne EU imaju zadatak, potrebu nasušnu, rekao bih, da im pravni propisi odnosno samo propisi, čak i sintagma pravni propisi je nepravilna iz aspekta pravne nauke, streme tzv. stanju koje možemo nazvati odnosno bolja, uslovno rečeno, pravna regulacija. Proces saobrazbe domaćeg prava sa Akí komuniter, odnosno stečevinom EU je težak, bolan, iziskuje mnogo vremena, mnogo znanja svake vrste i leksičkog i pravnog i ako hoćete znanje iz agronomije, medicine, ali uglavnom je to oblast uprave, a unutrašnji poslovi i sudstvo tu su mali dio. Dakle, pravna stečevina EU je ustvari uprava, odnosno ono čime se bavi ova kuća i ona velika plava, odnosno Vlada BiH ili Vijeće ministara, čak se i ne zove vlada. Zakoni su donošeni u našoj zemlji i u većini zemalja u tranziciji zbog mnogo negativnih razloga i uticaja na jedan ishitren, voluntaristički način, što pravi propisi ako žele biti kvalitetni ne trpe i ne bi ih trebalo tako raditi. Problemi se javljaju kako prilikom njihove izrade tako i prilikom njihove, neću reći implementacije nego primjene. Evo insistiram na jezičkoj pravilnosti, implementira se projekat, a zakon se primjenjuje. Upravljanje državom kao i inače upravljanje svim velikim sistemima u savremenim uvjetima danas nije moguće amaterski, voluntaristički ili kako laici kažu pisanje zakona može svako, ne radi se o pisanju zakona radi se o izradi pravnih akata. Pisanje kao tehnička stvar je samo jedan od segmenata izrade pravnog akta.

Pravni akti ustvari anticipiraju budućnost, je li tako, inicirani su iz sadašnjosti, cilje koji se njima želi postići mora biti ostvariv. Pretpostavka za donošenje kvalitetnog pravnog akta ja saznanje, odnosno informacija o trenutnom stanju u onoj oblasti društvenog života koja se želi pravno regulirati. A analiza postojećeg stanja mora sadržavati stručne procjene mogućih opcija, varijanti, načina i sredstava potrebnih za postizanje postavljenih ciljeva. Analiza postojećeg stanja mora sadržavati i procjene mogućih opcija svih varijanti, načina i sredstava koji su potrebni za postizanje ciljeva koji se tim novim aktom ili izmjenama postojećeg žele postići.

Ja ću govoriti malo više o procjeni normativnog uticaja, jer ovo o čemu govorim a nužno mi je da i to spomenem, vi većinom, pogotovo oni iz prakse znate, pokušaću akcentirati ono čime se BiH u oblasti nomotehnike ili izrade pravnih propisa nije bavila ili nije bavila na odgovarajući način, možda bi preteška riječ bila nekvalifikovano bavila. Jer ja znam i poimenično da mi imamo kvalitetnog kadra za izradu pravnih akata.

Priprema i izrada nacerta propisa je upravo ovo što vidite na slajdu, podrazumjeva podfaze, a to je praćenje stanja u određenoj oblasti, analiza postojećeg stanja, utvrđivanje mogućih varijanti, odabir odgovarajuće odluke, odgovarajuće varijante, odnosno donošenja odluke o tome, izrada pravnog akta, pravnog teksta prijedloga zakona, odnosno drugog propisa i praćenje izvršavanja zakona. Vidjećete, odnosno znate da u svemu tome mi imamo probleme i ne samo mi, ima i Hrvatska, ima i Slovenije ima svako. Izrada pravnih akata, možda niste čuli ovaku definiciju, izrada pravnih akata je ustvari proces odlučivanja. A onaj uski dio je takode proces odlučivanja al nešto uži koji kreće od nacerta i prijedloga zakona pa do njegovog usvajanja. Razmišljanje o mjenjanju

postojećeg ili donošenju novog zakona takođe je proces odlučivanja. Dakle, imamo jedan globalni proces odlučivanja prilikom izrade pravnih akata i jedan u onom normativnotehničkom smislu uži. Pracenje izvršavanja propisa ustvari predstavlja značajnu fazu u procesu pripreme i izrade zakona, drugih propisa, opštih akata a svakako i pojedinačnih. Molim sljedeći slajd.

Ovo samo kratko, imate u ovim fasciklima, ovako se to radilo u bivšoj Jugoslaviji, vrlo slično je sad samo što administrativno-pravni ustroj, odnosno administrativno teritorijalno političko uređenje BiH je jako komplikovano pa neke od ovih faza se možda ne mogu provesti. Ali u principu u svakoj normalnoj demokratski uređenoj državi postupak donošenja zakona izgleda ovako. Sljedeći slajd.

Zakonodavni postupak u užem smislu, to je onaj uži proces odlučivanja, takođe je dakle odlučivanje. To je rasprava o prijedlogu zakona, usvajanje prijedloga zakona i na kraju objavljivanje zakona. Sljedeći slajd.

Proces odlučivanja u užem smislu podrazumjeva zakonodavnu inicijativu koja će biti rezultat uvida u određenu oblast društvenog života koja se želi normirati, bilo izmjenom postojećeg akta ili donošenjem novog. U svemu ovome pravila OECD-a koja će biti izložena na jednom od sljedećih slajdova i hvala Bogu jedinstvena pravila za izradu pravnih akata koja je usvojila Parlamentarna skupština BiH prije 5 godina, a kasnije i niži oblici političkog organiziranja, odnosno njihova politička tijela, je hvale vrijedan akt koji takođe treba doradivati, je li. I evo kolega Džaferović je govorio primjer gdje Izborni zakon ima različitu numeraciju, pa je problem kako sad ga mjenjati po jedinstvenim pravilima ili kako sankcionirati one koji ga nisu mjenjali prema jedinstvenim pravilima koja opet predviđaju nešto drugačiji način. Sljedeći slajd.

Mislim da treba, izvinjavam se zbog ovih pauza koje su nužne kad se ne misli logistički podržati izlagača, odnosno da mu je laptop ovdje, pa je malo, izvinjavam se. Evo preporuka OECD-a, ja ih neću čitati, vjerovatno ih znate one su prevedene bolje ili lošije i na naš jezik. Da li je problem korektno definiran, da li vlada u najširem smislu ima opravdan angažman tu, da li je pravno reguliranje najadekvatniji način aktivnosti vlade i td. Možete pročitati pošto mi je vrijeme već ukradeno, kako kaže uvaženi poslanik Ivo Mirić Jović, treba biti tačan. Dakle, 9 minuta sam izgubio pa ću produžiti 5, neću govoriti 25 nego 20. Sljedeći slajd molim.

Evo ga o čemu treba misliti prilikom bilo kakvih intervencija u neku pravnu normu, a to je da ciljevi dolaze na početku, da izjava o opštim slučajevima hronološki dolazi prije odredaba koje se primjenjuju na te slučajeve, da definicije termina u pojmovima dođu prije upotrebe samih tih termina naravno, čak i takvih grešaka je bilo. Srodne odredbe treba grupisati, opšte odredbe dolaze prije izuzetaka, a odredbe koje formiraju tjela prije doredaba koje regulišu njihove funkcije, logično. Ovo sve izgleda sjajno i logično, al vjerujte kad se sjedne i piše jedna obična odluka u oblasti radnih odnosa onda je to problem što se te, jezika te odluke tiče. Evo samo da navedem jednu birokratsku formulaciju, kaže u, vezano za vaš zahtjev a vezano za moj zahtjev koji sam podnio i td. Znači vezuje se od početka do kraja, možda bi bilo dobro izbjegavati

vezivanje, nego početi u vezi s vašim aktom broj taj i taj, dan ili nadnevak taj i taj, a poradi ili zbog toga i toga i na kraju potpis. Uglavnom nakon ova dva početna vezivanja imate još nekoliko vezivanja u tekstu. Sljedeći slajd.

To je nastavak onog o čemu sam maloprije govorio, a to je da pravila kojima se ustanovljavaju prava, dužnosti i ovlašćenja ili privilegije hronološki dolaze prije odredaba koje regulišu kako će se ona ostvarivati. Odredbe na koje će se tekst akta često pozivati prije onih odredaba na koje će se pozivati rjede ili samo jednom, odredbe koje će se, koje regulišu slijed događaja trebaju biti hronološki poredane, jer i zakon ima svoju unutarnju ili internu vremensku dimenziju pa iskakanje iz prošlog u sadašnje ili preskakanje u budće pa vraćanje u prošlost nije popularno i ne vodi jasnosti, preciznosti i konzistentnosti pravnog akta. Pada mi napamet da se na engleskom, slučajno sam sudski tumač za engleski jezik pa znam da se, da kod njih norme glase u budućem vremenu. Kad se to prepiše kod nas, kad neko, da upotrijebim jedan, jednu linu sintagmu gotovo pa nepristojno mlad muškarac ili ženska osoba prevedu, onda imamo naš pravni akt koji je usvojen koji glasi u budućem vremenu. Pa kaže – Parlamentarna skupština će to i to i to, pa će resorno ministarstvo će uraditi to, to i to. Radi se o nadležnostima i one na našem jeziku vrlo jasno treba da glase – Parlamentarna skupština je nadležna za dvije tačke, pa se onda nabraja.

Dozvolite mi da napomenem, evo slušaju valjda uši koje će to uspjeti iskoristiti na najbolji način, jurisdikcija, odgovornost, nadležnost i kompetencija, imate četiri termina od kojih svaki znači neku vrstu nadležnosti, ali u različitom kontekstu kod nas se u jednom pravnom aktu mješaju. Jurisdikcija je više u međunarodnom pravu, dakle jurisdikcija teritorijalne države na kopnu, moru, vazduhu, čak i podmorju. Nadležnosti to je ono klasično, dakle djelokrug šta taj organ, tjelo, pa evo čak i agencija rade. Odgovornost u duhu našeg jezika je nešto potpuno drugačije i odgovornost znači odgovornost za disciplinski prestup recimo. Ja ne znam koji sam četvrti termin rekao, kompetencija. Takođe u duhu našeg jezika i našem državno pravnom podneblju definitivno nije imanentan termin kojim se označava nadležnost nekog organa. U tom smislu mogli bi smo reći da je organ za nešto impotentan ako nije za nešto kompetentan, dakle anotnim. I o tome bi trebalo voditi računa, pa i to izbaciti. Sljedeći slajd.

Ko je najvažniji u postupku odlučivanja, odnosno donošenja pravnog akta od početka do kraja? To su organi uprave i njihova uloga je nezamjenjiva, niko drugi kvalifikovanije ne može poznavati stanje u toj oblasti od organa uprave. Niko ne može dati kvalitetniju inicijativu i sve vrijeme učestvovati u izradi jednog postupka kao što su to organi uprave. Čim kažem organi uprave odma imam drugi problem, jer kod nas imate termine koje ne trpi znanost upravnog prava, a koji su institucije javne uprave, apsolutno ne znače ništa na našem jeziku, agencije i institucije ove i institucije one, zajedničke institucije, to su sve termini koji, oni koji se bave upravnim pravom znaju da one ne znače ništa. Kad donesete zakon u kojem se kaže institucije te i te, niste ustvari rekli ništa. Takođe primjer Agencije za provedbu zakona, radi se o organima uprave i upravnim organizacijama. Nauka upravnog prava, teorija, jasno definiše šta su upravne organizacije, šta su organi uprave kao generički pojam, šta su organizacije koje vrše javna ovlaštenja. sa engleskog je prevedeno lijepo kao institucije javne uprave ugrađene u zakone a ne znače apsolutno ništa. Ili znači nešto pojmovno, a sadržaj tog

pojma nije jasno definiran. Ovo znate, da ne čitam, u svim materijalnim propisima u kojima se govori o organima uprave kaže se prije svega u nabravanju šta to rade organi uprave kao generički pojam. Oni prate stanje u određenoj oblasti, praćenjem stanja oni znaju da li nešto valja ili ne valja i odatle će orginemo poteći inicijativa za donošenje novog zakona ili za izmjenu sljedećeg. Sljedeći slajd molim.

Evoga o ovome ću govoriti najviše, a ostalo će biti još prelazne i završne natuknice. Dakle, procjena regulatornog uticaja ili ... kod nas vrlo nepoznata kategorija i praksa, ja se nadam da, ne mislim nakon ove moje prezentacije nego nakon što se prevedu dokumenti kvalifikovano, da će i domaći nomotehničari uspjeti praviti, odnosno sastavljati propise koji neće imati problem prilikom njihovog provođenja ili implementacije ako hoćete. Šta je procjena normativnog uticaja? To je način ... , zvuči ovako vrlo apstraktno i nejasno, to je način prikupljanja i organiziranja informacija o očekivanom uticaju zakona ili drugog propisa i njegovim mogućim alternativama. U najjednostavnijoj formi to je lista kvalitativnih uslova očekivanog pozitivnog, negativnog ili neodređenog uticaja aktivnosti koje se, koja se namjerava poduzeti, a to je donošenje novog ili mjenjanje ranijeg propisa. Kad se provodi procjena normativnog uticaja ili regulatornog uticaja u svim fazama izrade pravnog akta, dakle priprema, analiza, procjena rezultata analize, donošenje novog propisa, njegova primjena jer često, odnosno uvijek bi trebalo biti tako da se informacije o primjeni novog propisa ustvari trebaju, predstavljaju polazišnu osnovu za njegovu izmjenu, odnosno inicijativu za njegovo buduće mjenjanje. Evo sam podatak da je Izborni zakon mjenjan petnaest puta od ne znam koje godine, govori o kvaliteti tog, samog tog zakona. Naravno i on je, nek se ne uvrijede ovi iz OSCE-a, nekada oktroiran odnosno raden zajedno sa našim stručnjacima, a država sa ovako komplikovanom strukturom ne može ni imati bolji Izborni zakon.

Da iskoristim govornicu za jednu politološko-pravnu opasko, kad se prave radna tjela, povjerenstva, komisije, bilo šta, svi misle o konstitutivnim naorduna niko ne misli o pola miliona bosanaca i hercegovaca koji pripadaju kategoriji ostalih. Pa kad pravite povjerenstvo napravite 2+2+2 plus makar jedan. Sljedeći slajd.

Vratite na prethodni, izvinjavam se.

ŠEFIK DŽAFEROVIĆ

... imamo Presudu iz Strazbura isto.

ZARIJE SEIZOVIĆ

O tome govorim popodne na jednom drugom skupu. Vidim da nema vremena, onaj koga zanima, ja mu mogu, mogu ga uputiti na tekst koji smo ja i kolega Slobodan Rakočević sa Pravnog fakulteta u Ljubljani penzionisan je on, al sjajan stručnjak napisali i objavili u „Pravnoj misli“ prije par godina. U njemu ima zaista detaljno o procjeni normativnog uticaja na našem jeziku, na kvalifikovanom pravnom jeziku, nadam se da neću zvučati arogantno ako to kažem, jer prevesti dokument SIGME, ako ga prevodi filolog nama pravnicima će ponekad biti smještan.

IVO MIRO JOVIĆ

Ako treba još 5 minuta može.

ZARLJE SEIZOVIĆ

Može. Evo primjera zašto je procjena normativnog uticaja bitna. Govorio sam to u Lobiju, reći ću i vama. Svi ste iz BiH i znate da se najviše gine na potezu Visoko - Maglaj. Autoput do Zenice pa onda onaj dio tamo Žepče prema Maglaju i Doboju. Stalno se gine, u jednom, prije dvije godine je poginulo devet ljudi u jednom kombiju, uključujući i jednu bebū. Niko nije sjeo, resorna ministarstva kojih se to dotiče, a to su: MUP, Ministarstvo prometa i komunikacija, ne znam stručnjaci iz teorije i prakse i da vide razloge zašto se gine. Da li su oni star voznj park, neprilagodena brzina, ograničenje veliko, malo, slabe sankcije ili ako ćete pravnički nisu dovoljno, ne kaže se oštre, stroge. Kad se sjedne, kad to jedno povjerenstvo utvrdi da je prošli mjesec na tom potezu poginulo recimo 15 ljudi, onda se ispituju uzroci i recimo da se utvrdi da su ti uzroci star voznj park. Onda država normalna interveniše i kaže – vozila starija od 7 godina se ne smiju uvoziti. Šta znači procjena normativnog uticaja? Pa mora se procijeniti koliko para će koštati zabrana uvoza državu, može li to izdržati. Znači, kad, može li izdržati država, kad maknete ili cimnete, ako hoćete, jednu stranu poremetili ste pet drugih linija sa kojima je ta stvar koju ste pomakli u vezi. I procjena normativnog uticaja jeste upravo procjena šta će jedan novi propis imati u praksi, budžetski, tehnički, ako zapošljavate više policajaca inspektora, ko će platiti njihove uniforme, pendreke, voki-tokije i td. Koliko će koštati gorivo i vozila tih lica, znači procjena normativnog uticaja je jako, jako, komplikovana. Nekad je ona vrlo jednostavna i svodi se na prosto inventarisanje šta nam treba da bi smo uradili to i to. Međutim ona je jako, jako komplikovana i provodi je jedan čitav tim stručnjaka iz različitih oblasti, naravno uključujući i prije svega pravnike.

Da se vratim nakratko ovom djelu što sam govorio o kako se gine na tom dijelu autoputa, ako se utvrdi da je ograničenje, pogledajte šta rade na zapadu, recimo da utvrde da je uzrok bio brza voznja jer to saobraćajni znak dopušta. Na zapadu kažu – ok, sad ćemo smanjiti, ograničenje će biti 30. I to bi recimo za nas u BiH bilo dovoljno. Šta rade na zapadu, ponovo sjeda novo povjerenstvo i kaže ah, da li će ta brzina od 30 praviti kolone ili one čepove, uska grla. Ako hoće, da li će izduvni gasovi tih vozila ekološki štetiti naselju Nemila ili ne znam Arnautovići kod Visokog i td. Zamislite dokle ide procjena normativnog uticaja, o tome nisam naravno znao ni ja do prije sedam, osam godina, kad sam to pročitao i susreo se s tim. I, može dalje, o ovome su jedinstvena pravila za izradu pravnih propisa vrlo jasna i ja neću trošiti vrijeme govoreći ono što piše u brošuricama koje ste dobili.

Možda samo još par rečenica o jeziku, time sam počeo i time ću i završiti bilo bi jako dobro da se ovaj lektorsko korektorski kadar obnovi, pojača. U sistematizaciji predvide, predvidi veći broj javnih mjesta, pa se, veći broj mjesta da se zaposle ljudi pa se onda ne bi desilo da lektor za hrvatski jezik, ako je tu nek mi oprostū nije namjerno i nije personalno usmjereno, preveo na hrvatski jednu presudu Ustavnog suda Federacije, njen dispozitiv koji glasi – utvrđuje se da je član 6. Zakona o privatnoj imovini Kantona

Sarajevo, ne znam da li se tako zove, u suprotnosti sa Ustavom Federacije. Na hrvatski to je prevedeno, pravnici će znati o čemu govorim, dispozitiv, glagol iz dispozitiva glasi -- ustvrđuje se da je član tog i tog zakona u suprotnosti. Znači „ustvrditi“ na hrvatskom je, to je, je li, sinonim za tvrditi. A u pravu „ustvrđuje se“ je riječ koja ima veliku specifičnu težinu, glagol koji nosi za buduću neki svijet, odnosno za budućnost jasnu poruku da od tog momenta kad je nešto utvrđeno ono je tako i ne može se više mjenjati do neke možda buduće odluke. Znači, „ustvrđuje“ i „utvrđuje“ apsolutno nisu sinonimi. Konačna redakcija zakonskog teksta trebala bi biti obavljena na jedan način detaljnog pregleda, analizu svake riječi, interpunkcije, zareza, dvotačke i td. to oni koji se time bave znaju da zarez može promijeniti smisao norme, pa i zakona malte ne. Ovakvim pristupom red po red, riječ po riječ ili lajn baj lajn na engleskom, mogu se otkloniti netačnosti, proturječnosti, nejasnoće, nekonzistentnosti, pleonazmi, tudice i riječi koje na našem jeziku ne znače ništa, a koje naravno stvaraju veliki problem u primjeni zakona.

Hvala vam lijepo, mogao sam puno duže, ali vrijeme ne dozvoljava.

IVO MIRO JOVIĆ

E, hvala Vama, uvaženi profesore Seizoviću, unijeli ste malo osvježenja, ilustrirali primjerima i zahvaljujem se na sudjelovanju i doprinosu današnjeg rada našeg stručnog savjetovanja.

Ja bih pozvao ili prozvao, gospodina Dragana Podinića iz Ureda za zakonodavstvo Vijeća ministara, da vidimo kako to oni u praksi primjenjuju i iskaže ono čime misli da može danas da se doprinese ovom našem savjetovanju.

Izvolite.

DRAGAN PODINIĆ

Hvala gospodine predsjedavajući.

Dozvolite prvo da vas pozdravim radno predsjedništvo, vas kolegice i kolege. Ja ću s obzirom na zadatak temu malo više govoriti o iskustvima i praktičnim nekim situacijama koje se Ured za zakonodavstvo sreće u okviru svoje redovne evo ovaj, nadležnosti. I ja ću u svojoj diskusiji izvući samo neke, da kažem uslovno, drastičnije primjere koji se malo češće ponavljaju i koji bi obradivači trebali malo više da obrate pažnju.

Odmah na početku da kažem, da tu ne bi ovaj bilo neke dileme i zablude, da od marta 2005. godine kada su, kada je sam početak primjene jedinstvenih pravila, da imamo značajan, pored svih slabosti koje se ispoljavaju još i u današnje doba evo, poslije pet godina skoro primjene, ali mi moramo priznati, odnosno pohvalno reći da mi imamo značajan napredak ovaj, i da su jedinstvena pravila doprinijela sigurno jednom boljem uređenju pravnog sistema i pravnog poretka u BiH. To samim ne znači da ne treba raditi na njihovom, na njihovoj temeljitoj analizi, njihovom i daljem usavršavanju i u svakom smislu da ih još više unaprijedimo.

A evo da kažem, ono sam mislio da kažem ovaj na kraju, ja ću da kažem na početku, neka moja iskustva. Najveće unapređenje pravnih pravila ovaj, jedinstvenih pravnih pravila, pored sigurno te analize, rješavanja nekih pravnih situacija koje nisu do sad rješene, sagledavanja nekih još stvari, bi bila obligatorna primjena njihova za institucije BiH. Mi kad imamo obligatornu primjenu pravila onda je to nešto, a ova preporuka da se primjenjuju nema obligatorni karakter i to je sad ona najveća slabost. Mislim da bi najveći kvalitet, najveći kvalitet na unapređenju pravnih pravila bila njihova obligatorna primjena u izradi pravnih propisa, zakona i drugi podzakonskih, odnosno drugih normativnih akata.

Evo ja ću vam sad ovaj, malo neka iskustva Ureda za zakonodavstvo, ja, da vas ne podsjećam, vi znate koje su to nadležnosti Ureda i da svaki materijal koji faktički ide na sjednicu Vijeća ili prema Parlamentu prvo mora da prođe ovaj Ured za zakonodavstvo koji između ostalog i daje neka, ne neka nego svoja mišljenja u ovom okviru. Jedinstvenim pravilima se određuje, određuju se da će se nosioci normativnih poslova prilikom pripreme propisa u institucijama BiH primjenjivati ovih, pridržavati ovih pravila. A primjena istih preporučuje se i drugim nosiocima normativnih poslova na nižim nivoima vlasti u BiH, kao i Kancelariji visokog predstavnika. Kao izuzetak u kojem slučaju nosioci izrade pravnih propisa nisu obavezni da se pridržavaju tih pravila navode se razlozi hitnosti postupka, te specifična pitanja i posebne situacije koje to opravdavaju. Kada su u pitanju entiteti slična pravila postoje i u RS koja su u velikom dijelu, prema našim saznanjima i prema našem nekakvom poređenju, preko 90%, 90% materije identična je jedinstvenim pravilima, koja se primjenjuju u institucijama BiH. Prema našim saznanjima u Federaciji BiH takva pravila ne postoje, ali se koriste jedinstvena pravila u nekim slučajevima, u kojoj mjeri to je sad vrlo teško, ovaj, procijeniti, ali mislim da se koriste u značajnoj mjeri. Takođe prema našim saznanjima Brčko Distrikt koristi jedinstvena pravila u najvećem broju situacija.

Imajući u vidu dosadašnja iskustva, mora se konstatovati da primjena jedinstvenih pravila daje dobre rezultate, što doprinosi jednoj boljoj unifikaciji propisa. Istovremeno ima za posljedicu jednostavniju i praktičniju primjenu pravnih propisa. Naravno je veliki značaj primjene jedinstvenih pravila kod izrade zakonskih projekata, na koji način se doprinosi jedinstvenom uređenju legislative i pravne oblasti u BiH i pravnih oblasti u BiH, odnosno generalno gledajući uređenje jednog pravnog poretka. Ništa manji značaj nije ni kod primjene jedinstvenih pravila u izradi drugih pravnih propisa u institucijama BiH, kao što su sporazumi, poslovnici, odluke, uputstva, pravilnici i drugi opšti akti, na koje se takođe primjenjuju ova pravila. S tim u vezi može se konstatovati da primjena jedinstvenih pravila ima pozitivnog odraza u smislu jedinstvenog prevnog pristupa u izradi propisa, što predpostavlja jednoobraznost pravnih propisa, međusobnu pravnu usklađenost, te jednostavnost u primjeni sistemskih rješenja u pojedinim ... Međutim, u primjeni jedinstvenih pravila uočavaju se određeni propusti kod obrađivači, na što Ured za zakonodavstvo ukazuje u okviru svoje nadležnosti za davanje pravnih mišljenja.

U cilju potpunijeg sagledavanja koji su to propusti koji se uočavaju u primjeni jedinstvenih pravila, ja ću sad reći malo više, kažem ono što sam rekao na one propuste koje mi uočavamo, na one propuste koji su češće, nemojte da mislite da nema, da nema i

drugih propusta. Ovaj, i moram da kažem jednu ovdje rečenicu još koju sam se dugo, ovaj, razmišljao da li da je kažem na ovako značajnom skupu ili da je ne kažem, ali ipak sam odlučio da je kažem. Mislim da kod obrađivača postoji, nek mi kolege i kolegice ne zamjere, ali mislim da postoji jedna nedoslednost, a ta nedoslednost se ogleda u tome da kod izrade pravnih propisa, bez obzira o kojoj se formi radi, nemate otvorena pravila pored sebe, jer dobar pravnik ne pamti šta piše u normi, nego dobar pravnik otvori zakon, propis i kad to radi on gleda šta tu radi. Druga stvar što, što ja, što mi uočavamo, mislim da je postala mala navika koja kod nekih obrađivača, a to je pustite vi to prema Uredu pa će to Ured da popegla, znate. I treća stvar, da ne govorim, o tom ću govoriti na nekom možda drugom mjestu, al da je kažem. Propis dođe danas u pola četiri, ujutro na prvoj jutarnjoj kafi u pola deset se zove, da li nam je ono gotovo. A ne pita se unutra, bilo bi bolje da se pita - šta je to unutra što je poslato prema Uredu, a ne da li je gotovo od, završeno odnosno od uveče od pola četiri ujutro do pola deset.

Sad ću vam reći o nekim slučajevima gdje se uočavaju propusti kod naziva izmjena i dopuna zakona. Budući da naziv zakona ... sadržaju, te se s tim u vezi upućuje na primjenu člana 48, kojim je decidno propisano kakav će naziv biti zavisno od sadržaja zakona, tj. predloženih izmjena i dopuna. Takođe u nekim slučajevima se vrši naslovljavanje članova zakona o izmjenama i dopunama zakona, što nije pravilno. S obzirom da se naslovljavaju samo članovi osnovnog teksta zakona, a ne tekst izmjena i dopuna, osim ukoliko se određenom izmjenom ne mjenja cjeli član koji je u osnovnom tekstu već naslovljen. U pogledu izrade drugih propisa odluka, pravilnika, uputstava i td. uočavaju se određeni propusti, a odnose se na sledeće, vezano za preambulu. U nekim slučajevima preambula se prvo navodi, član 17, kad su odluke u pitanju, ono što ide prema vijeću, odnosno prema Savjetu ministara, a zatim odredbe određenog zakona iz kojih proizilazi donošenje konkretnog pravnog propisa. Saglasno odredbama člana 5, stava 1, iz Jedinistvenih pravila, preambula pravnog propisa izuzimajući zakone čiji pravni, odnosno ustavni osnov proizilazi najčešće iz člana 4., 4.a. Ustava, sadrže informacije o pravnom osnovu za usvajanje propisa. Odnosno odredbe iz kojih proizilazi ovlaštenje za njegovo donošenje. U principu redosljed pozivanja na pravne propise u pravilu treba da bude takav da se prvo navedu odredbe materijalnog propisa, a zatim odredbe Zakona o Savjetu ministara iz kojeg ... generalno ovlaštenje za donošenje propisa. Znači, prvo materijalni propis, pa onda idemo na onaj proces i odnosno, ovaj, zakon iz kojeg proizilazi, odnosno iz kojeg prevazilazi generalno ovlaštenje za ...

Označavanje članova i unutrašnja podjela članova, tu se takođe uočavaju ovaj, određene manjkavosti. Kada je u pitanju unutrašnja podjela člana, uočava se da se vrše odstupanja odredaba člana 30. do 33. Jedinistvenih pravila, označavanje tačke, kada se tačke označavaju sa brojevima što nije ispravno, jer označavanje tačaka u okviru određenog stava treba da bude naznačeno sa malim slovom abecedom, u zagradama a, b, c i d i td. Takođe pozivanje na određene propise i upotreba skraćenica. U nekim slučajevima kada se pozivanje, kad se vrši pozivanje na određene propise, zatvoreno pozivanje tzv. ne navodi se javno glasilo, odnosno brojevi kojima je objavljen propis, što nije u skladu sa odredbama člana 39, stava 2, tačka jedinistvenih pravila. Naime zatvoreno pozivanje pretpostavlja i navođenje javnog glasila sa brojem kojim je propis objavljen, a na koji način se daju informacije o tom propisu i omogućava se u uvid istih.

Upotreba glagola, to je profesor, ovaj, maloprije je govorio i dobro je rekao, kada je u pitanju upotreba glagola u propisu, uočava se korišćenje budućeg vremena. Što nije uobičajno, niti je praksa našeg pravnog sistema, nije ni ispravno, a nije ni u skladu sa članom 42. Jedinštenih pravila. Takođe kod stupanja na snagu pravnog propisa i objavljivanje. Takođe se ovdje uočava nepotpuna primjena jedinstvenih pravila u pogledu stupanja na snagu eventualnog propisivanja početka primjene propisa, te u vezi obaveze objavljivanja propisa. S tim u vezi, a saglasno članu 21. Jedinštenih pravila ističe se da propis u smislu ustavnih principa stupa na snagu nakon isteka određenog roka, nakon dana objavljivanja što je u slučaju zakona period od 8 dana od dana objavljivanja, a nikad prije jednog dana od dana objavljivanja. Inače propisi koje donosi Savjet ministara u principu stupaju na snagu danom donošenja ukoliko se drugačije ne odluči. U slučaju postojanja vremenske distance između dana stupanja i početka primjene pojedinih odredaba to mora biti navedeno u smislu npr. ovaj zakon stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u „Službenom glasniku“, a primjenjivaće se od i navedena ovaj, vremenski termin.

Ono što je posebno da kažem, što posebno ima posebno mjesto, to je da obrazloženja propisa nisu adekvatna, niti su u velikom broju slučajeva, odnosno u većem broju slučajeva nisu u skladu sa jedinstvenim propisima. Obrazloženja, propis prati obrazloženje koje šturo, neadekvatno, nisu date razrađena pojedina pravna rješenja, nema efekata o kojim je profesor govorio, to je, mislim da su obrazloženja jedna od najvećih, od najvećih propusta kod primjene pravnih propisa. Ja to imam neku svoju logiku, mislim da obrađivači kad rade, završili su propis, ajde ovo obrazloženje to nam je ono ko na kraju, da nam ovo što prije izađe jel smo mi tu, gledajući da je propis to glavno i da je posao faktički završen. Najveća mana, neko ko, vrlo bi se teško iz obrazloženja mogao da faktički shvati. Bože mili šta li je pisac ovdje htio da kaže.

Šta bi trebalo za unapređenje, ja, smatramo da bi trebala jedna temeljita analiza ovih jedinstvenih pravila, koja su dosta dobra, ali bi trebalo znači izvršiti jednu jedinstvenu analizu. Otkloniti neke uočene i određene manjkavosti ili neke, jedinstvenim pravilima neke formulacije koje nisu dovoljno jasne ili dovoljno precizne i riješiti neke pravne situacije o kojima je evo maloprije i uvaženi poslanik Džaferović govorio, predsjedavajući, u onim situacijama ako je osnovni tekst raden jednom tehnikom, a niz drugih izmjena i dopuna je radeno drugom tehnikom. Naše je mišljenje u Uredu da bi uvijek trebalo, ovaj, primjenjivati savremeniju metodu ako bi se radi prečišćeni tekst, da bi prečišćeni tekst morao da ide na savremeniju metodu nego na, u odnosu na stariju. Ali bi to trebalo riješiti takve situacije u jedinstvenim pravilima. Kod ovaj, daljeg unapređenja, već sam to rekao, da bi najveći napredak bio znači obligatorni karakter primjene pravnih propisa za institucije BiH, s tim što bi se onda tek u toj situaciji bi se mogle predvidjeti i određene sankcije i u poslovnica i Savjeta ministara i u poslovnica i jednog i drugog doma. Ja takođe znam, al mislim da će moj kolega Musić govoriti više o tome, da se u sklopu reforme javne uprave ova tema, ovo pitanje jedinstvenih pravila ima posebno, poseban aspekt i da je ono već u jednoj fazi analize i u jednoj, u sklopu te strategije.

Hvala toliko.

IVO MIRO JOVIĆI

Hvala vama gospodine Podiniću.

Evo čuli smo kako to izgleda iskustvo i problemi u stjecanju tog iskustva u praksi.

Pozvao bih uvaženog gospodina Niku Grubešića, pomoćnika ministra pravde BiH da izloži ovaj dio koji je on pripremio.

NIKO GRUBEŠIĆ

Poštovane dame i gospodo, ja ću da danas u svom izlaganju iznijeti neka iskustva Minsitarstva pravde BiH u izradi pravnih propisa.

Što se tiče strateškog i pravnog okvira unutar kojeg se krećemo, dakle kada su u pitanju kvalitetna izrada pravnih propisa, to je Strategija reforme javne uprave i njezin Akcijski plan, koje su usvojili svi nivoi vlasti u BiH. To su, dalje jedinstvena pravila, ako može sljedeći slajd, jedinstvena pravila za izradu pravnih propisa u institucijama BiH koja je točno prije pet godina dakle na današnji dan, usvojila Parlamentarna skupština BiH. To su pravila za konsultacije sa javnošću u izradi pravnih propisa objavljeni u Službenom glasniku 81/06 koje je usvojilo Vijeće ministara, i to je Pravilnik za provedbu pravila za konsultaciju izradu pravnih propisa u Ministarstvu pravde BiH, koje je donio ministar pravde BiH.

Sljedeći slajd. Kad govorimo o provedbi aktivnosti Strategije javne uprave i njezinog Akcijskog plana I u Ministarstvu pravde BiH, kada se tiče kvalitete propisa, onda su bitne ove aktivnosti.

Uspostava dosljedne politike u kvalitetu propisa.- To znači primjena jedinstvenih pravila za izradu pravnih propisa u institucijama BiH.

Primjena priručnika jedinstvenih pravila.

Obuka – osiguranje dakle osoblja koje će biti obučeno da vrši obuku drugih, dakle kako kažu popularno treneri i obuka osoblja.

Procjena je da je Ministarstvo pravde BiH ove aktivnosti do sada izvršilo sa oko 75%, međutim pošto se pojavljuju novi državni službenici koji rade na ovim poslovima, trebalo bi dakle dodatno obuke organizirati.

Druga aktivnost je poboljšanje provjere uskladenosti s propisima. Tu se radi na nomotehnicu i stilu propisa. Procjena je da ministarstvo tu sa 95% već izvršilo aktivnosti.

Drugo, usklađivanje propisa sa pravnim nasljeđem EU oko 50%. Sad imamo jedan projekat dakle, gdje ćemo ubrzati ove aktivnosti, projekat Evropske komisije.

Treće je ocjena uticaja propisa na proračun. Mislamo da smo tu postigli oko 60%. Konsultacije sa javnošću prilikom izrade propisa, tu smo 95% i danas ću vam o tome

nešto više govoriti. Pročišćeni tekstovi zakona, oko 30% i dostupnost zakona i podzakonskih akata na našoj web stranici 100%. Dakle, svi propisi su na našoj web stranici a da napomenem, da je Ministarstvo pravde BiH ja mislim prvo ministarstvo u BiH koje je uradilo pročišćeni tekst zakona pa je onda bila rasprava na oba ustavnopravna povjerenstva i na kraju je krenula ta procedura dakle da pročišćene tekstove utvrđuju ustavnopravna povjerenstva.

Što se tiče jedinstvenih pravila, inicijativu za donošenje propisa u BiH uglavnom daju nadležna tijela Uprave BiH kada ga uvrste u svoje godišnje programe rada. Naravno, može i po zaključku Parlamenta ali dakle ovo je najčešći način da se donese propis dakle, da li se radi o zakonu ili podzakonskom aktu.

Ovdje su vam prikazane sve etape dakle, zakonodavnog procesa. On počinje od priprema teza za izradu propisa ili izrade analize stanja u toj oblasti a završava dakle usvajanjem u Parlamentarnoj skupštini i objavom propisa u Službenom glasniku i vrlo je važno kao što vidite i u samim jedinstvenim pravilima, ovaj proces konsultacija itd. sve ove faze, 10 kojih ima dakle na izradi propisa. Mi u ministarstvu prakticiramo nekoliko još koraka više i jedna... uspostava radne skupine itd. ali da vas time ne zamaram.

Što se tiče sadržajnih zahtjeva, ovo je dakle postupak izrade propisa. Što se tiče sadržajnih zahtjeva za propis, imamo pravne zahtjeve dakle, da propis bude osigura hijerarhija propisa. Dakle, Ustav je na vrhu, zakoni i podzakonski akti, ali imamo i kvalitativne zahtjeve koji se tiču prvo strukture propisa. Dakle, struktura propisa je takva da ima uvodni dio propisa ali nije to ono uvod što mi mislimo ono samo uvodni dio ono ispred preambula, nego dakle uvodni dio je i naziv propisa, ... člana, obično jedan predmet propisa i značenje izraza, odnosno definicije koje se obično daju na početku teksta u članku 1. ili 2.

Glavni dio propisa mora sadržavati opća načela, dakle to je glavni dio propisa. Ja to imam malo običaj reći, kao kad pišete neki pismeni rad, imate uvod, zaplet jeli, rasplet itd. i dakle kod propisa ima sva ta struktura. Ovo je glavni dio propisa. Dakle, njime se riješava suština stvari i on ima svoja opća načela. Dakle, to su one ključne vrijednosti koje propis regulira. Ima prava i obaveze ili utjecaj propisa na subjekte i jasno definirana prava i obaveze, uključujući utjecaj na proračun. Ima ovlasti za donošenje provedbenih akata. Ima primjenu odgodbi, odnosno institucije postupak koje će primjenjivati propis i imaju kaznene odredbe, dakle kada se krši propis. I završni dio propisa se sastoji od dva dijela – prijelazne odredbe, one daju posebne okolnosti za primjenu propisa i imaju završne odredbe, kada propis stupa na snagu i objava propisa. Dakle, to je obično onaj je li, zadnji članak u propisu. I na kraju ide naravno datiranje i potpisivanje. U aneksima dakle idu tehnička pravila se iskazuju aneksima ili neki podaci. mada kod propisa i sami znate da su aneksi dosta rijetki. Što se tiče dakle, ovo je struktura propisa kako on izgleda, dakle koje mora sadržajati imati.

Sad ću vam reći dkle, formu koju ima, dakle na što se dijeli jedan propis. On se dijeli na dio, dakle to je najšira ona dakle dio, dijelovi se dalje se može ići u podjelu na poglavlja. Evo ovdje imate objašnjeno, a vam sve ne govorim. Dakle, poglavlja mogu biti

podjeljena na odjeljke a o odjeljci se dijele na članke. Dakle, definiciju šta je šta, evo imate ovdje, da vam je ne čitam.

Što se tiče podjele i vrlo je važno da se pazi kako se dakle s kojom zagradom se označava i da li se označava brojevima ili slovima. Nema drugih oznaka osim brojeva i slova. I ovaj, još jednu važnu ću napomenu dati, dakle da ne bi bilo zabune, po jedinstvenim pravilima kada je tekst na ćiriličnom pismu, oznake recimo malim slovima idu abecednim redom, to omogućavaju ove formacijske tehnologije, do je dogovoreno da ne bi se neko pozivao na tačku I a neko na tačku ž. Tako da je to riješeno u propisima BiH. Članak se dijeli na stavak, stavci se mogu dijeliti na točke, a točke na alineje. I ono što možda malo izaziva nekad probleme u praksi, alineje su se obično kod nas označavale crticama, po jedinstvenim pravilima alineje se označavaju arapskim brojevima sa desnom zagradom dakle sa desne strane. To po nekad kod ljudi izaziva u praksi problem, a mislim da nije problematično kada se pročitaju pravila.

Što se tiče terminologije, dakle kod propisa treba koristiti jasan, dosljedan, precizan i potrebnu terminologiju. Dakle, jasno dakle. Šta znači jasno? Što manje odstupanja od svakodnevnog značenja. Dosljedna, dakle izraz u propisu upotrebljava se u istom značenju kroz čitav propis, da ne bi neko postavio dilemu zašto je ovdje onaj izraz a tamo ovaj izraz. Precizna, dakle precizna je kad daje nesumnjivo jasne pravne posljedice. Potrebna, isto značenje u službenim jezicima, to je vrlo važno dakle da ima isto značenje. I ono što je bitno, što manje tudica u našem jeziku. Ko je pravnik, sjeća se dobro predpostavljene krivnje iz Zakona o obligacijama, to je upravo da se prilagodi praksi, pravnici bi rekli prezunkcije. Je li tako? Predpostavka je nešto što se sigurno desilo a prezukcija što nije sigurno. Ovdje je upotrebljen jedan tehnički termin koji za pravnike ima neko drugo značenje ali je svima jasno pravnicima zapravo da je to zbog razumjevanja u široj javnosti upotrebljen izraz predpostavljena krivnja.

Gramatika, odnosno pozivanje kratice. Pozivanje - kad idemo na drugi propis, navođenje - kad ukazuje na dijelove istog propisa a kad imamo kratice, to je ono kod prvom spominjanja, onda dajemo u zagradi u daljem tekstu, pa se onda stavi kako će se upotrebljavati.

Gramatika u propisu, glagoli moraju biti u sadašnjem vremenu, ne mogu biti u budućem ili u prošlom, u aktivnom obliku. Izrazi se koriste u jednini, pravna osoba a ne pravne osobe. Muški i ženski rod su ravnopravni ali kada se ide imaju značenje i jedno i drugo, to su riješila naša jedinstvena pravila, ali ne može se miješati i stavljati kroz ona - on ili ne znam u tom smislu. I kod pisanja brojeva do 10 se pišu slovima a od 10 pa nadalje se pišu brojevima, s tim da imamo iznimke kod datuma i novčanih vrijednosti, tada idu normalno brojevima uvijek.

Ovdje nešto govorimo o izmjenama i dopunama. Izmjene se vrše kad se mijenja manje od 50% propisa dopune, kad se mijenja više od 50% propisa jedinstvena pravila su riješila da se izmjene i dopune naravno vrše amandmanski i riješila su formulacije te kad se mijenja članak, kad se mijenja poglavlje, kad se mijenja odjeljak itd. Time vas ne bih zamarao.

Jedinstvena pravila takođe predviđaju prečišćene tekstove, o čemu sam nešto ranije govorio. Prečišćeni tekstovi imaju službeni karakter i objavljuju se u Službenom glasniku. Ispravke dakle kada se radi o očitim pogreškama u pisanju i nekim drugim dakle, to se onda usporedno navode greške ispravke i td. I imamo riješeno pitanje ono što smo imali prije problem, potvrđivanje odluka visokog predstavnika za BiH se sada kroz dva članka rješavaju i puno je jednostavnije nego prethodno kada se kompletan tekst preuzimao. Ono što je gospodin Podinić govorio oko obrazloženja propisa, evo kako treba izgledati sadržaj obrazloženja propisa. Dakle, ovo su doslovce prepisana dakle kako bih rekao, točke iz jedinstvenih pravila. Imate svi ove materijale, mislim da nema potrebe da vam ih čitam.

Normativno pravne poslove svaka institucija bi trebala imati jedinicu ili specijalizirano osoblje za normativno pravne poslove i treba uvijek koristiti dakle pomoć drugih institucija i vanjskih stručnjaka kada se ukaže potreba, kada se radi o složenom propisu. Propisi moraju biti identični na sva tri službena jezika. To osiguravaju profesionalni lektori službe za objavu Doma naora Parlamentarne skupštine, kolegica je tu vidim, govoriće nešto oko toga kasnije. Ono što ne znam, a nemam informaciju, mislim da nije uspostavljeno ovo povjerenstvo za jezičnu politiku, zakonodavstvo BiH. Mislim da postoji potreba da se ono uspostavi. Ono je sastavljeno, trebalo bi biti sastavljeno od šest istaknutih pravnih i šest istaknutih jezičnih stručnjaka i njih imenuje Dom naroda Parlamentarne skupštine s paritetom konstitutivnih naroda. Mislim da praksa, pokazalo se u praksi da postoji potreba da se neke stvari dogovore kako koristiti neke izraze.

Što se tiče pravila za konsultacije. Dakle, da bi dobili jedan propis, ne možete ga bez konsultacija. U tom smislu je na osnovu članka 75. stavak 2. Jedinstvenih pravila, Vijeće ministara BiH u rujnu 2006. je usvojilo Pravila za konsultacije u izradi pravnih propisa i ona omogućuju da svi zainteresirani građani i pravne osobe, uključujući organizacije civilnog društva, imaju prigodu izravno da kažem evo, sudjelovati u izradi pravnih propisa, odnosno davati svoje prijedloge, mišljenja i komentare. Time se osigurava veća razina sudjelovanja zainteresiranih u zakonodavnim aktivnostima a bolja informiranost i veće povjerenje građana i obaveza institucija u BiH, odnosno BiH da provode proces konsultacija.

Ministarstvo pravde BiH je u cilju provedbe tih pravila, donjelo, ministar je donio pravilnik gdje je razradio ta pravila i stvorio strukturu unutar ministarstva, da bi mogla se pravila za konsultacije provesti. Ovdje imate koje je cilj donošenja pravilnika. Imate to u materijalima. Dakle da se razumiju normativno pravne aktivnosti, da se poboljša kvalitet itd. Takođe su navedena načela dakle, provedbe konsultacija. Ovo se može dakle kad budu druge institucije radile, može se sljedeći slajd, radile svoja ovako možda neke akte, mogu dakle ova načela, dakle ono što je bitno da konsultacije treba početi u što ranijoj fazi izrade propisa. Ono u menadžementu kažu dakle u fazi ovaj, definiranja okvira. Naravno, ne treba očekivati, nemati prevelika očekivanja od samog konsultativnog procesa ali u svakom slučaju on pomaže. Mi imamo iskustva u ovome. I minimalne obaveze u pogledu konsultacije su da se objavi na web stranici ministarstva i da se da

mogućnost da dakle oni zainteresirani upućuju svoje komentare elektronskim putem ili poštom u roku od 21 dan od objave propisa. I ono što je važno, nemojte dakle, ko ima iz ministarstava, formalno to provesti. Ja sam se strašno naljutio u ministarstvu na jednu stvar a mislim ima evo i kolega je jedan ovdje, mi smo dali komentare i potrošili svoje vrijeme da bi dali jednom našem kolegi komentare, on ih nije ni pogledao. I vidjeli smo u Parlamentu da apsolutno kada je objavljen taj propis, da dakle apsolutno nije taj naš kolega to uzeo u obzir. Tako ćete odbiti ljude da vam komentiraju. Ja sam sad prilično ovako malo sebi dao ograničenje da u ministarstvu kod nekih kolega neću davati komentare, ako oni neće biti razmatrani.

Mislim da je to važno, važno je da se na web stranici izbaci popis osoba dakle, da imate popis osoba od kojih očekujete komentare koje su se javile, da imate popis normativno pravne aktivnosti za tu godinu koji je ažuran. Dakle, da svaki mjesec minimalno ažurirate i da kažete u među vremenu ovaj je propis stupio na snagu ili ga je usvojila Parlamentarna skupština, ne znam prošlo je Vijeće ministara ili radna grupa je završila svoj rad.

Ono što je vrlo važno dakle ovo su minimalne konsultacije. Ono što je vrlo važno, ima propisa gdje ima značajan uticaj na javnost. Recimo, ja ću navesti primjer iz ministarstva Zakon o obveznim odnosima. Tu nije dovoljno dakle samo te minimalne na web stranici, tu treba organizirati okrugle stolove, treba organizirati i predstavljanja u medijima printanim, elektronskim, radiju, televiziji i na sve načine dakle organizirati, uključiti akademsku zajednicu, uključiti studente pravnih fakulteta, uključiti gospodarstvenike gospodarske komore, održavati sa njima da možemo dakle provjeriti kako će taj zakon funkcionirati u praksi. I tu najčešće se radi o propisima dakle koji imaju značajan uticaj na javnost, kad ti propisi dovode do promjene pravnog statusa osoba, kad dovode do promjene ekonomskog statusa osoba, kad donosimo propise da bi ispunili međunarodne obaveze ili primjenili međunarodne standarde. Na zapadu je ovo najvažnije, ovo sad što ću reći. Dakle, propisi koji imaju okolišnog utjecaja, uključujući kvalitetu vode i zraka, te kojima se nameću i smanjuju obveze vezane za korištenje zemljišta i drugih prirodnih resursa. Dakle, to je govorim o našim pravilima za konzultacije.

Ovdje imate dakle do kog, koje oblike konzultacija provodimo. Dakle, među ostalim dakle i proučavanje ili ta komparativna metoda rješenja u drugim zemljama je jedan od oblika konzultacija, među ostalim dakle ne samo okrugli stolovi, ne samo ono što sam govorio. Jedan od oblika konzultacija je naravno i ove radne skupine koje organiziramo, davanje u medije, na internet itd. Ti imamo i skime možemo od prilike skime konzultiramo i koji su nam izvori konzultacija. Ono što je najvažnije, dakle organizacija civilnog društva, taj segment postaje sve zanimljiviji za institucije sektora pravde. Ovdje je riješeno i pitanje kad se vrše konzultacije, već sam rekao o tome. Ono što je važno, da imate u instituciji koordinatora za konzultacije, dakle osobu koja se brine o provedbi i jedinstvenih pravila i pravila za konzultacije općenito. Ali za svaki propis morate imati u radnoj grupi zaduženom osobu koja je za taj propis zadužena za konsultativni proces.

I opet evo vraćam se na ono, komentare koje prikupite, nemojte baciti u korpu, nećete imati sljedeći krug od tih konsultacija. Dakle, neću vam ništa htjet reći i treba se zahvaliti na kraju, ljudima što su uložili napor, pa taman i ne bile njihove primjedbe uvažene, iz razloga što nisu mogle biti uvažene. Dakle, nije to problem, problem je ako od nekoga tražite konzultacije, pa je i ne pogledate. Ali ako ne možete usvojiti, nije nikakav problem. Uz propis bi trebalo na Vijeću ministara da ide izjava da je proveden konsultativni proces i ima nekih situacija kada ne moraju se provest konsultacije ove šire, ali mora i tada uže. To je kad se radi o žurnim okolnostima, kad imaju neke nepredviđene međunarodne obveze, kad je došlo dosudbenog poništenja dijela ili cjelokupnog zakona, naravno to može uraditi Ustavni sud i tada u tim okolnostima, ministar mora dati obrazloženje Vijeću ministara zašto je izuzeo taj propis od konsultacija. Ostaje ova obaveza na web stranici itd.

I ono, na kraju evo, pokušavam se uklopiti u ovo neko vrijeme koje je predviđeno, preporuke za poboljšanje kvaliteta propisa u institucijama BiH – gospodin Podinić je dao neke preporuke za izmjenu nekih odredbi jedinstvenih pravila. Ja bih rekao dakle, da krenem od onoga što nam je cilj, a cilj nam je da imamo kvalitetnije propise. Kvalitetnije propise ćemo imati ako ojačamo kapacitete za izradu propisa i provjere, za provjeru usklađenosti s propisima i poboljšanje pristupa propisima u svim institucijama BiH. Dakle, to je važno a osobito je važno da se ojačaju kapacitet Direkcije za evropske integracije, kad se tiče usklađivanja sa pravnim nasljeđem EU i u Uredu za zakonodavstvo Vijeća ministara. Dakle, ojačati i brojcano i obukama osoblje koje radi na ovim poslovima u svim institucijama, posebno u ove dvije.

Drugo, mislim da je važno zbog potreba prakse da se uspostavi povjerenstvo za jezičnu politiku, zakonodavstvo BiH koje imenuje Dom naroda Parlamentarne skupštine BiH i potrebno je ojačati, po mom mišljenju službu za objavu Doma naroda Parlamentarne skupštine koja bi dakle po jedinstvenim pravilima ujedno bila i tajništvo ovog povjerenstva.

Treće, u svim institucijama treba izgraditi kapacitete za provedbu pravila za konsultacije u izradi propisa i ista provoditi. Možete vi imati par sjajnih ljudi koji sve znaju u instituciji o konsultativnom procesu ali ako to nije došlo do svakog državnog službenika pa čak i zaposlenika, onda najčešće nema rezultata. I ono što mi se čini da bi bilo praktično, da se pripremi drugi dio priručnika za izradu pravnih propisa koji bi se bavio pitanjima obrazloženja propisa i drugim pitanjima. Mi imamo ovaj prvi dio dakle do obrazloženja, ovaj priručnik, ako treba i njega ili dograditi pa izdati dodatno izdanje ili ako nema potrebe dogradnje, dakle ovaj još reprezentirati da dakle ima, bez obzira što se onalazi recimo na web stranicama mnogih institucija, pa tako i Ministarstva pravde, ali mnogim dakle trebao bi biti šire dostupan.

I ono što na kraju želim reći. Dakle, kroz sve ove reforme će ići i dakle onaj procjena učinka. Kako ćemo mi mjeriti učinak nekog propisa ako u obrazloženju nemamo šta nam je cilj, šta nam je mjera, od čega mjerimo. Dakle, ne možemo mjeriti nešto ako nismo zadali neki parametar na početku. Dakle, mislim da obrazloženje za to je vrlo važno da se kvalitetno uradi i mogle stvari bi se zapravo sa dobrim obrazloženjem

izbjegle u praksi. Autentično tumačenje zakona – ne bi ga bilo u praksi često kad bi mi imali dobro obrazloženje pa znali šta se je propisom htjelo. Dakle, ovde ima dokumentacija, moglo bi se pogledati, zakonodavac kada je donosio taj propis to želio, jasno ovde piše. I to je to. I onda bi recimo izbjegli autentično, traženje autentičnog tumačenja.

Evo toliko. Možda sam malo na kraju i odužio, ali zahvaljujem se na pažnji.

IVO MIRO JOVIĆ

Hvala, hvala vama.

Plastično, ilustrativno o problemima kojima se susreće u praksi. Zahvaljujemo na iznesenom dijelu koji se odnosi na zaključke.

A sad bih pozvao gospođu Lejlu Nuhodžić, voditeljicu Odjela za prevodenje i lektoriranje, Parlamentarne skupštine BiH. Izvolite.

LEJLA NUHODŽIĆ

Ja bih najprije željela pozdraviti prisutne i zahvaliti se da se u ime Odjela za lektoriranje i prvođenje, Parlamenarne skupštine obratim ovom skupu, kako bi se čula i riječ jezičara čija je uloga u izradi pravnih propisa takođe veoma značajna a koja nažalost je ipak sve ove godine dobrim dijelom bila marginalizirana.

Poseban aspekt u izradi pravnih propisa, svakako jeste i onaj jezički, što smo već imali priliku čuti u prethodnim prezentacijama. To posebno dolazi do izražaja i dobiva na značaju u složenoj jezičkoj situaciji kakvom bismo svakako mogli okarakterizirati situaciju u BiH. Šta je čini takvom? Kao što znamo, riječ je o tri jezika i dva pisma koji su u službenoj upotrebi u BiH, te u mnoštvu problema i otvorenih pitanja koje ta činjenica za sobom vuče. Zato se jedinstvenim pravilima nastojalo stati u kraj improvizaciji i primjeni ad hoc rješenja prilikom izrade pravnih akata.

Zato se nadam da ćemo na ovom savjetovanju otvoriti neophodan dijalog struka, pravne i jezičke, čime ćemo ishoditi ono što je prioritetan iteres svih nas a to je dobar tekst zakona i ostalih propisa koji se usvajaju.

Kao što znamo, jedinstvena pravila nastala su 2005. i uz neke manjkavosti, donijela su sa sobom nekoliko veoma važnih stvari. Pravni propis napokon je dobio svoju ozbiljnu formu, u značajnoj mjeri izbjegnuto improviziranje ali nažalost, njihova primjena nikada nije proglašena obavzenom. Tu je i ključni problem što se tiče jezika i onleži u nepoštivanju člana 79. stav 1. jedinstvenih pravila kojim se precizira da je potrebno da nadležna služba predlagača osigura profesionalnog lektora. U praksi to nažalost nije tako. Institucije BiH a prije svega Vijeće ministara BiH kao najčešći predlagač zakona, ne dostavlja u parlamentarnu proceduru lektorirane tekstove. Obično se radi o jednoj mješavini jezika, nekada čak i s neuspjelim pokušajem prvodenja i lektoriranja, što ne često rezultira udaljavanjem od osnovnog značenja, što opet može odvesti u grube i opasne materijalne greške.

Dakle, bilo bi potrebno predlagača obavezati na poštivanje ove odredbe jedinstvenih pravila, što ustavnopravne komisije kao inicijatori ovog skupa i domovi u konačnici, sigurno mogu. Još prije pet godina, kada su nastala jedinstvena pravila, članom 81. bilo je planirano osnivanje već pomenute komisije za jezičku politiku u zakonodavstvu BiH. Mi, jezičari znamo najbolje koliko je njeno postojanje za nas važno, iz dana u dan sve značajnije. Njeno postojanje direktno je uslovljeno, složenom jezičkom situacijom, nepostojanjem adekvatne literature i sličnih problema. Danas, kada se vrijeme prihvatanja legistative EU približava, osnivanje ove komisije zaista je neophodnost.

S obzirom na dobru saradnju Odjela za lektoriranje i prvođenje na čijem se čelu nalazim, sa Direkcijom za evropske integracije BiH prepoznata je potreba za ponovnim pokretanjem inicijative za osnivanje ove komisije. Njen prvenstveni zadatak bio bi utvrđivanje i verifikiranje terminologije u zakonodavstvu, čime bi se prevazišla njena sada prisutna neujednačenost. Kako je planirano, njeni članovi bili bi eminentni pravnici i jezičari. Važno je još napomenuti da u svim zemljama u okruženju, postoji ovakvo radno tijelo. Stoga bi bilo dobro da iskoristim ovu priliku za donošenje zaključka kojim bismo ubrzali osnivanje ove komisije, čiji bi rad u mnogome olakšao utvrđivanje terminologije i riješio brojne pravne i jezičke dileme u toj oblasti.

Nedosljedno korištenje terminologije bilo je glavni razlog što smo mi u Odjelu za prevođenje i lektoriranje Parlamentarne skupštine, uz podršku USAID-a krenuli u realizaciju ideje o izradi višejezičnog priručnika pravnih termina. Rezultat je to potrebe i namjere da se na jednom mjestu sakupe i objedine najčešće korišteni pravni instituti na bosanskom, hrvatskom i srpskom jeziku, čemu su kasnije pridodati još i njihovi prijevodi na engleski i francuski jezik. Značajno je napomenuti činjenicu da su se okolnosti tokom sakupljanja korpusa riječi mijenjale te da će uz postojeće u ovaj priručnik biti uvršteni i novi pravni instituti koji dolaze, preuzimanje legistative EU. Priručnik će uz riječnik sadržavati poglavlje skraćenica, što je posebno značajno kada je riječ o srpskom jeziku, te tuđice koje su se udomaćile(?) kao i priče o riječima nastale kao plod dugogodišnjeg iskustva u radu na pravnim aktima.

S obzirom da nije osnovana komisija o kojoj sam već govorila i čija bi zadaća bila verifikacija između ostalog i ovog priručnika, njegovu jezičku verifikaciju, zatražićemo od jezičkih katedri na filozofskim fakultetima u Sarajevu, Mostaru, Palama ili Banja Luci. U ovaj ozbiljni i prijeko potrebni posao prikupljanja riječi i njihovog razvrstavanja, ušli smo bez ambicija da napravimo riječnik ili da nametnemo svoja rješenja, ali sigurno s namjerom da blago sugeriramo na važećoj literaturi zasnovana rješenja koja će nam osigurati kontinuitet u upotrebi termina i tako olakšati posao i pravnicima i jezičarima u institucijama BiH. Sigurno je jedno, ovo je pionirski poduhvat i tako ga treba razumjeti. Sigurno je takođe da bi pravni instituti i novi i stari, sakupljeni i razvrstani na jednom mjestu, prevedeni na pet jezika, bili od velike koristi prije svega u izradi pravnih propisa, a posebno u svijetu predstojećih poslova na prevođenju i lektoriranju pravne tečevine EU. Time bismo osigurali upravo ono što je propisano članom 34. a u vezi je s terminologijom dosljednom i preciznom, na što nas obavezuju danas spominjana jedinstvena pravila. U svijetlu posljednjih izmjena Zakona o ravnopravnosti spolova, te

inicijative da se u svim zakonima nazivi dužnosti i ostale imenice koriste i u muškom i u ženskom rodu, treba spomenuti član 44. Jedinstvenih pravila u kojem se kaže – riječi se u propisu upotrebljavaju samo u muškom ili ženskom rodu. Ova odredba ima potpuno jezičko uporište i ozbiljne razloge koji iza nje stoje. Naime, situacija je tu u BiH od jezika do jezika različita. Kada se u tekstu zakona navodi samo dužnost bez imena, ona se u hrvatskom jeziku piše u muškom rodu. Inače, hrvatski jezik je rodno osjetljiv i striktno razlikuje i muški i ženski rod. Srpski jezik, uglavnom poznaje samo muški rod i kao takav je rodno neosjetljiv, kao i najvećim dijelom bosanski jezik. To je najjednostavnije pokazati na primjeru imenica – ministar i ministarka. Srpski jezik, u svom posljednjem enciklopedijskom rječniku dozvoljava upotrebu ženskoga roda ministarka u značenju supruga ministra, pa tek kao drugo značenje ženu ministra, a mi koji se sjećamo Nušića i negdje smo odrastali uz tu literaturu, znamo da ta ministarka ima neko pejorativno značenje, pa bismo mogli doći u situaciju da upotreba po svaku cijenu te imenice izazove suprotan efekat kod osobe koju nazovemo ministarkom.

Tu su i riječi – poslanik, poslanica, koja znači ne ženu poslanika, znači poslanica prije svega znači poruku. Tu je imenica – delegat. U srpskom jeziku u ženskom rodu postoji imenica – delegatkinja. Bosanski jezik nema ženski rod za tu imenicu. Dakle, treba biti veoma oprezan prilikom donošenja odredbi kojima će se urediti ovo pitanje da ne bismo došli do apsurdna u nastojanju da tekst učinimo po svaku cijenu korektnim u pogledu gender senzitivnog pristupa. Dakle, tamo gdje pravopis i rječnici to dozvoljavaju, naravno da treba upotrebljavati muški ili ženski rod. Međutim, nije logična ni jezički utemeljena upotreba po svaku cijenu oblika i muškog i ženskog roda, tamo gdje bi to dovelo u zabunu ili eventualno udaljilo riječ od osnovnog značenja.

Ono što se iz svega rečenog može zaključiti, jeste da je ključni interes svih nas razumljiv, u praksi primjenjiv dobar tekst pravnog propisa te da će današnje diskusije i zaključci, sigurno doprinjeti da što prije u praksi osjetimo njihove rezultate.

Hvala.

IVO MIRO JOVIĆ

Hvala i vama na kratkoći i konciznosti iznesenog i prijedlogu zaključaka.

A sada dajem riječ, gospodinu Suadu Musiću, koji dolazi iz Ureda koordinatora za reformu javne uprave pri Vijeću ministara BiH.

Gospodine Musiću, vi ste na redu.

SEAD MUSIĆ

Dobar dan, hvala ljepo gospodine predsjedavajući, želim pozdraviti radno predsjedništvo, želim zahvaliti organizatoru na pozivu za sudjelovanje ovom skupu,

Ono što smo mogli čuti jutros od kolega je vjerujem svima korisno i zanimljivo. Ja ću naravno pokušati da se držim teme a tema jesu iskustva u primjeni Jedinstvenih pravila ali dopustite mi na početku da se osvrnem i na značaj Jedinstvenih pravila u kontekstu reforme javne uprave i to u jednom širem kontekstu, dakle onog što zovemo principi dobre uprave, ne samo mi nego što se u svijetu zove principi dobre uprave. Isto

tako značaj Jedinstvenih pravila u kontekstu aktivnosti u BiH na provedbi reforme javne uprave, dakle Strategije za reformu javne uprave i Akcionog plana za njenu provedbu i naravno po tom se osvrnuti na naša iskustva ili naše viđenje dakle u primjeni jedinstvenih pravila te osvrnuti se na aktivnosti koje se poduzimaju sa ciljem unapređenja ovih pravila.

Dopustite mi na početku da vas podsjetim da je Zastupnički dom Parlamentarne skupštine BiH u oktobru 2008. usvojio Deklaraciju o dobroj upravi. Dakle, ta deklaracija po svom sadržaju je vrlo bliska, sličnim dokumentima koji su usvojeni u državama članicama EU, pa i u samim institucijama EU, dakle/priča na engleskom/ poznato jednako i u institucijama EU i zemljama članicama koji zapravo ukazuje, moliću sledeći slajd, molim vas, koji zapravo ukazuje na principe koje bi trebalo dobra uprava da ima. Evo u koloni s lijeve strane, nažalost nismo čini mi se svi u prilici da vidimo, ali s lijeve strane prva kolona dakle nabrojani su principi dobre uprave, otvorenost, participacija ili učešće, efikasnost, odgovornost, koherentnost. Samom deklaracijom date su i definicije, dato je i značenje ovih termina. I gdje je tu uloga zapravo jedinstvenih pravila. Kao što se može vidjeti ovdje a to možemo i na par primjera proći, jedinstvena pravila vrlo značajna su za ostvarenje ovih principa, jer na direktan neposredan način dakle, doprinose ugradnji ovih principa u operativni rad organa uprave, institucija dakle u njihovom svakodnevno djelovanje. I u principu, šta poduzeti nakon usvajanja deklaracije. Deklaracija je je li, kao akt, pravni akt svečanog karaktera, na koji način ostvariti ove principe? Možemo ih ostvariti ugradnjom ovih principa u svakodnevni rad uprave. To je dakle veliki kvalitet jedinstvenih pravila koje zajedno sa drugim nekim sličnim instrumentima, primjera radi Zakon o sprečavanju sukoba interesa ili Zakon o slobodnom pristupu informacijama u posjedu javnih organa, dakle to su sve instrumenti, pravni instrumenti putem kojih mi možemo ostvarivati ove principe.

Ako kažemo primjera radi, odgovornost – odgovornost javnih tijela javnih organa, nosioca javnih institucija za donošenje i provedbu politike. Šta to podrazumjeva? Podrazumjeva pored ostalog i onaj dio o kome je govorio doktor Seizović, kolega Podnić čini mi se, kolega Grubešić takođe, procjena učinka. Dakle, ono što je praksa, dakle nekada je bio trend, danas je praksa u EU i definitivno trend ili praksa bi trebao postati i u BiH. To je odlučivanje zasnovano na dokazima. Dakle, u tom kontekstu ako razumijemo ovu procjenu regulatornog uticaja, procjenu učinka uvođenja novih propisa, značajno može doprinjeti dakle, ostvarivanju principa odgovornosti. Odgovoran je organ koji na osnovu izbora više opcija za određenu politiku na osnovu dokaza, na osnovu objektivnih pokazatelja a ne samo na vlastitom mišljenju, donosi takvu odluku.

Moliću dalje, sad bih se osvrnuo na Strategiju za reformu javne uprave, kao što vam je poznato i Akcioni plan i provedbu, 2006. dakle Stragegija za reformu javne uprave i Akcioni plan I za njenu provedbu, usvojeni su na nivou Vijeća ministara, vlada entiteta i Vlade Brčko Distrikta, dakle jedan od rijetkih dokumenata koji je u identičnom tekstu usvojen na različitim upravnim nivoima. Strategija se u jednom svom dijelu bavi i pitanjem kvaliteta propisa i naročito procedurom izrade propisa, o čemu takođe danas govorimo. Ovo što ovdje vidite, dakle jeste stanje koje je strategija evidentirala kao nedostatke u kvalitetu i u procesu izrade zakona, strategija je utemeljena na nalazima i

preporukama Sistemske studije za javnu upravu, vjerujem da se sjećate i tog dokumenta. Doktor Seizović je takođe sudjelovao u njegovoj izradi. Ali evo, znači 2006. konstatacija je bila da postoje različiti standardi i procedure za izradu propisa na različitim upravnim nivoima. Dakle, kolega Podinić je takođe rekao da postoje pravila u RS, da postoje određena pravila u Brčko Distriktu. Federacija navodno je li, primjenjuje neposredno jedinstvena pravila, ali dakle ta situacija traje do danas. I do danas imamo različite standarde procedure izrade propisa.

Ukazano je takođe na neefikasnost u donošenju i provođenju javnih politika, nejasno definisane ciljeve javnih politika i shodno tome naravno, odraz se nalazi, odraz nejasnoća u ciljevima se nađe i u pravnom propisu. Politika, definisanje politike bi trebalo da prethodi pravnom propisu, donošenju i izradi pravnog propisa jer zapravo, zakoni i drugi pravni akti jesu samo instrumenti provođenja određene politike i oni ne mogu zamijeniti politiku iako i to se dešava u praksi.

Dalje, nizak nivo međuministarskih konsultacija i posebno konsultacija između različitih upravnih nivoa, što je mislim za kontekst BiH kompleksan sistem, strukturu, upravnu strukturu vrlo bitno. Naime, u ovoj fazi pristupanja EU možemo reći da bez efikasne koordinacije i saradnje između različitih upravnih nivoa, dakle entiteta, kantona Brčko Distrikta, Vijeća ministara, bez efikasnih mehanizama planiranja zakonodavnih aktivnosti, teško da će BiH moći ispuniti obaveze preuzete po Sporazumu o stabilizaciji i pridruživanju.

Odsustvo prakse javnih konsultacija, o čemu je kolega Grubešić takođe govorio, te otežani troškovima, opterećen pristup propisima sa aspekta građana. Dakle i to je jedan dio ili jedan indikator otvorenosti i otvorenosti društva za građane u kojoj mjeri propisi koje donosi Parlamentarna skupština i akti koje donosi izvršne organi, jesu dostupni, da li građani moraju plaćati da bi došli do tih zakona itd.

Moliću dalje. Ovde možete vidjeti pobrojane neke od aktivnosti ili najznačajnijih aktivnosti koje Akcioni plan I za provedbu reforme javne uprave identifikuje u ovoj oblasti. Da se osvrnem kratko na ono što je najznačajnije. Dakle, jedna od preporuka ili aktivnosti planiranih, jeste razvoj ujednačene i dosljedne politike kvalitet propisa na svim upravnim nivoima i osiguranje njene dosljedne primjene od svih organa javne uprave. Razmatranje mogućnosti informatičke podrške, dakle korištenje informacionih tehnologija kod izrade samih propisa, čime bi se dodatno osigurala je li poštivanje i strukture i terminologije itd. već pomenuto je li, procjena usklađenosti, unapređenje intraministarskih, međuministarskih, međuinstitucionalnih konsultacija i ponovo konsultacija između različitih upravnih nivoa, javne konsultacije, promoviranje javnih debata, uvođenje komparativnih pokazatelja koje je takođe pomenio kolega Grubešić. Poboľšati dostupnost propisa i putem odgovarajućih odluka, osigurati specijalizaciju osoblja.

Nadam se da ne zamjerate na šarenilu na prethodnom slajdu. Zapravo ono što je bitno na prethodnom slajdu, ovo što je označeno crvenim, jesu područja gdje i Akcioni plan za reformu javne uprave i Jedinstvena pravila, dakle Jedinstvena pravila ponovo

naglašavam, vrlo bitna za provedbu reformskih mjera u ovoj oblasti jer Jedinствена pravila u ovim oblastima direktno sadrže neke odredbe koje se tiču međuministarskih konsultacija, koje se tiču javnih konsultacija, procjene učinka, uključujući procjenu budžeta itd.

Zamoliću dalje, dakle, sad da se vratim na ono što je osnovna tema, dakle iskustva u primjeni jedinstvenih pravila iz ugla Ureda za reformu javne uprave, ja mislim da nema nikakve sumnje, da su jedinstvena pravila kroz svoju primjenu značajno doprinijela jednoj pravnoj jasnoći, jednoj koherentnosti pravnih propisa. Mislim da su učinjeni značajni pomaci, pogotovo kada je u pitanju stil propisa, terminologija, struktura propisa itd.

Prí tome mislim da je posebno značajna na nivou izvršne vlasti, uloga Ureda za zakonodavstvo Vijeća ministara jer i iz vlastite prakse, mogu reći ukoliko neko ne bi Ured za zakonodavstvo svojim mišljenjima upućivao na adekvatnu primjenu jedinstvenih pravila, vjerujem da bi većina institucija prilično površno ako ne u cjelosti odustala od primjene jedinstvenih pravila. Dakle, njihovu ulogu vidim kao vrlo aktivnu i vrlo značajnu u afirmaciji i promociji jedinstvenih pravila.

U isto vrijeme jedinstvena pravila vidim kao vrlo ambiciozan dokument koji s jedne strane dakle ide za osiguranjem kvaliteta propisa u smislu i jasnoće i terminologije, korištenja definicija, strukture propisa, unifikacije u smislu strukture propisa a s druge strane, možda ono o čemu smo danas govorili ali ne u dovoljnoj mjeri, jeste ambicija jedinstvenih pravila da uredi postupak izrade zakona. I zapravo, mislim da su možda u, prije svega u pravnom karakteru pravila jer je li, kao što znamo u pravnom karakteru pravila imaju svoje mjesto u hijerarhiji koje je daleko ispod ovaj, pravnog akta koji se zove zakon. Dakle, ograničenja koja postoje u primjeni jedinstvenih pravila rezultat su njihovog karaktera kao pravnog akta, kao pravila. Kad govorim o tim ograničenjima, naravno ne mislim da tekst jedinstvenih pravila da tom tekstu nešto manjka, definitivno se on može unaprijediti ali mislim da je za ovih pet godina pokazao punu opravdanost u ovom je li, formatu kako stoji.

Dva bitna ograničenja mislim da postoje na strani jedinstvenih pravila. Prvo ograničenje je, tiče se obima primjene je li, jedinstvena pravila su urađena sa ciljem primjene na nivou institucija BiH, njihova primjena je preporučena entitetima. Već smo govorili o tome u kojoj mjeri se eventualno entiteti drže jedinstvenih pravila kao standarda nomotehničkog. U drugom dijelu jedinstvenih pravila, kad govorimo dakle o proceduri pripreme i izrade zakona kao instrumenta za provođenje politike, mislim da jedinstvena pravila nisu ostvarila ovaj uspjeh koji je evidentan je li, kada je u pitanju kvaliteta nomotehnik. Zašto, vama je poznato da je procedura pripreme donošenja zakona regulisana na nivou izvršne vlasti, Poslovníkom o radu Vijeća ministara, ali i zakonima o Vijeću ministara, Zakonu o ministarstvima.

Lično cijenim da su odredbe jedinstvenih pravila značajno kvalitetnije u dijelu koji se tiče znači procesa pripreme i izrade zakona u poređenju sa Poslovníkom o radu Vijeća ministara. Međutim, činjenica je da Poslovník o radu Vijeća ministara predstavlja obavezu za institucije i sva ona pozitivna rješenja iz jedinstvenih pravila, iako su trebala,

nisu našla svoje mjesto u Poslovniku o radu Vijeća ministara, tako da imamo danas situaciju da se javne konsultacije provode zapravo u Poslovniku o radu Vijeća ministara ne vidi se obaveza za provođenje javnih konsultacija, tako da neće ni Ured za zakonodavstvo vratiti nekom predlagачu akt zbog toga što nije proveo javne konsultacije. U isto vrijeme rekli smo javne konsultacije s vrlo bitan element otvorenosti i demokratičnosti društva. Dakle, građani ne bi trebali biti samo subjekti zakona, već bi trebali biti i aktivni kreatori.

U tom smislu dakle, da puno ne dužim na temu manjkavosti u sadržaju Poslovnika o radu Vijeća ministara možete naći mišljenje(?) i na među dokumentima OECD-a i SIGMA-c, dakle koja prati razvoj upravnih kapaciteta BiH u kontekstu pridruživanja EU. Pitanje koje ja postavljam ili inicijativa koja evo ide s moje strane, da mi razmislimo da li su jedinstvena pravila zapravo odgovarajući pravni instrument koji bi regulisao proceduru izrade propisa. Nisam siguran dakle da je li, iz ove prakse da možemo reći da su ona opravdala ovaj dio, poglavlje II koje se tiče procedure izrade propisa.

Moliću dalje, na kraju da kažem, vrlo kratko. Dakle, vraćam se na aktivnost iz Akcionog plana za provedbu reforme javne uprave koja kaže poboljšati, osigurati zapravo kvalitet i dosljednu politiku kvaliteta propisa ne samo na nivou institucija BiH već na nivou nižih upravnih nivoa, drugih upravnih nivoa vlasti. U tom smislu, Ured za reformu javne uprave je zajedno sa uredima odnosno Sekretarijatom za zakonodavstvo entiteta i Brčko, vlada entiteta i Brčko Distrikta, pripremio je jedan projektni zadatak koji ima za cilj unapređenje ili razvoj dosljedne politike kvaliteta propisa u BiH. Ono što su entiteti prepoznali kao i pohvalili je li, kao značajan iskorak Parlamentarne skupštine, jeste upravo činjenica da je Parlamentarna skupština donjela jedinstvena pravila. To na nivou entiteta dakle nije slučaj, ova pravila su donijeta na nivou izvršne vlasti i one obavezuju samo organe uprave na nivou izvršne vlasti ali ne i Parlament. Ideja koja je zajedno dakle razvijena, jeste da se dode do unificiranih standardiziranih, nomotehničkih je li, pravila koji bi paralelno bili primjenjivani na svim upravnim nivoima. Ovde možete vidjeti koje su aktivnosti i rezultati planirani. Dakle, počćeće se sa analizom primjene postojećih pravila i na nivou institucija i na nivou entiteta i Brčko Distrikta identifikacija specifičnosti, identifikacija sličnosti i razlika. Razvoj zajedničkih standarda i koherentne metodologije, usvajanje usaglašenih standarda od strane, na nivou zakonodavnih tijela i entiteta Brčko Distrikta i BiH i ono što nakon toga slijedi, jeste ova analiza potreba za obukom i izradu, distribucija priručnika i drugih pomagala.

I još samo jedna rečenica. Dakle, za provedbu, provedba ovog projekta planirana je u narednih 18 mjeseci. Dakle trajanje projekta jeste 18 mjeseci. Za provedbu projekta imamo dakle saglasnosti vlada o kojima sam govorio i Vijeća ministara, i mi imamo osigurana donatorska sredstva, dakle biće osigurana i neka ekspertna pomoć, u toku je trenutno je dakle u fazi proces javne nabavke za usluge, dakle za nabavku konsultantskih usluga i mi očekujemo, ukoliko ne bi bilo žalbi, da bi projekat, da bi ugovor zapravo sa izvođačem mogao biti potpisan u martu, nakon čega znači počinje tih 18 mjeseci.

Ja se zahvaljujem, ispričavam se ako sam prekoračio vrijeme.

IVO MIRO JOVIĆ

Hvala Vam lijepa.

Svi zajedno smo se uklopili dobro u vrijeme, ne kašnimo ni u čemu.

Evo poštovani sudionici čuli smo što su nam gospoda pripremila i prezentirala. Sad je red na nama ovdje, ako dozvolite moram nešto primijetiti. Doista moram izraziti zadovoljstvom odzivom ljudi na ovaj skup danas. Ne znam da li smo imali, moram malo pohvaliti, veći postotak odziva pozvanih. Danas je na početku bilo 90, a evo do kraja je ovdje još 81 sudionik. Nemamo samo one koji su se prijavili na jedne određene obveze i koje su iskazali svoje mišljenje o zadatoj temi.

ŠEFIK DŽAFEROVIĆ

Bolji su oni od nas, od nas zastupnika u svakom slučaju.

IVO MIRO JOVIĆ

Evo kolega je, vidim samo da, ostalo je još par zastupnika izaslanika iz Skupštine i mislim da i to treba, ali mislim da u 12,00 počeli su gospodine Džaferoviću i drugi skupovi u Parlamentu i tamo sam trebao biti. Pošto se radi zvučni zapis sa ovog našeg skupa, iz ovih svih diskusija moći ćemo izvući i zaključke. A ja bih zamolio vas da se prijavite, iz kojih institucija dolazite i iskazete ono što očekujete da bi bilo važno u ovom trenutku kao doprinos uspješnosti ovog našeg savjetovanja.

Evo dajem riječ svima u dvorani. Tko se javlja?

Izvolite gospodine Zjajiću.

MILAN ZJAJIĆ

Hvala gospodine predsjedavajući,

Ja bih iskoristio ovu priliku da pozdravim sve koji danas učestvuju na ovom savjetovanju. Ja se danas sjećam početaka kada su u pitanju jedinstvena pravila za izradu pravnih propisa, a ona su bila, taj početak je bio znatno prije datuma usvajanja jedinstvenih pravila. Naime još 2001. godine grupa pravnika iz Vijeća ministara, iz Parlamentarne skupštine i ostalih institucija BiH, u pokušajima traženja izlaza iz velikih i snažnih udara na pravni sistem i tradicionalno pravno normiranje u BiH od strane međunarodnih organizacija i OHR-a koji su imali veliki uticaj na izradu pravnih propisa u BiH, pokušala je da to usmjeri na određen način da pokušamo njegovati tradiciju u BiH kada je u pitanju pravno normiranje, a sa druge strane da to ne bude kočnica reformskim potrebama u zakonodavstvu BiH i promjeni društvenog sistema koji se neminovno desio u deceniji koja je prethodila ovim dešavanjima, odnosno u zadnjoj deceniji 20. stoljeća.

Izazovi su bili veliki, a lutanja i problemi još veći. Prva dilema je bila, ovdje ja danas nisam primijetio da je iko spomenuo u kakav pravni akt staviti ono što hoćemo urediti. Da li da pravimo zakon, da li da pravimo nešto drugo. To su, evo na kraju su ispala jedinstvena pravila, a

u članu 2. nemamo pravila kao pravni akt definisano, nego i ostali pravni akti. Prvi pokušaj nije uspio da se ovaj propis donese u okviru Vijeća ministara, kasnije se prešlo na Parlamentarnu skupštinu. Iskoristilo se jedna živa zakonodavna aktivnost koja je krenula od 2004. godine i tada se u tom zanosu i entuzijazmu uspjelo dograditi ono što je započeto ranije i tada su jedinstvena pravila za izradu pravnih propisa i u kojima je veliki i ogromni značaj u tome imao gospodin Dani Laferarrah koji je učestvovao u tome projektu i Dani je tada odradio jednu veliku stvar. Probudio je u nama osjećaj odgovornosti jer on je naša jedinstvena pravila ili draft naert koji smo imali, odnio na službeni put u Makedoniju i ovi su u Makedoniji usvojili ono što smo mi napravili puno prije nas.

Mislim ako ništa drugo, pored nesumnjive činjenice da je ostvaren značajan napredak, možda on još uvijek ne zadovoljava ali ostvaren je veliki napredak u kvaliteti propisa u BiH, u kvaliteti zakonodavstva, prisilili smo i OHR da prilikom izrade zakona ili učešća u zakonodavnoj aktivnosti u BiH konsultuje ova jedinstvena pravila, dobili smo znači kvalitetnije propise, a sa druge strane ogroman je značaj zbog obaveza koje su proistekle čini mi se iz onog člana 68. da se u okviru svih institucija sistematizuju odjeli, pozicije, kako li već stoji, i radna mjesta za stručnjake koji u svojoj nadležnosti imaju izradu pravnih propisa. I danas vjerovatno većina vas ovdje prisutnih radite u ministarstvima ili u drugim institucijama na poslovima i odgovornostima vezanim za izradu pravnih propisa.

Ovdje bih rekao da u ovom lancu postoji jedan problem a nije ni on po meni dovoljno istican, a to je da konačnu stražu ili zadnju odgovornost čuvara nad jedinstvenim pravilima i propisima ima ili trebao bi da ima zakonodavni pravni sektor u Parlamentarnoj skupštini BiH. Taj sektor nažalost još uvijek nije adekvatno popunjen a nije ni adekvatno sistematizovan odgovornostima koje se od tog sektora očekuju. Jer naime ja sam do prije tri mjeseca radio u tom sektoru i znam koji su problemi. I iskoristio bih priliku da ovdje ukažem pored onih činjenica o kojima smo govorili ili bilo je govora u toku dana, problema kod prečišćenih tekstova i ove jezičke komisije, ja bih rekao da ima jedan problem ja sam ga uočio prilikom izrade propisa a to je ona obaveza da članovi zakona imaju i ime. I hajde uz malo mašte oni koji rade na pripremi zakona ovo i uspijevaju odraditi, međutim kada dodu do kaznenih odredbi njima mašte nestane. Oni odjel nazovu kaznene odredbe a onda kad pođu u kaznenim odredbama ako ima više članova kojima se regulišu kaznene odredbe dolaze u dilemu, svaki član bi trebao imati nekakav naziv kaznene odredbe, a oni samo onda ostave naslov na odjelu ili se izgube i jednostavno ako bi napravili dobru analizu zakona objavljenih u Službenom glasniku uočit ćete da postoji veliki broj zakona gdje ove odredbe, članovi su ostali bez imena. Treba naći nekakav lijek, odgovore na ova pitanja, da li prilikom izrade vidjeti pa da to budu kaznene odredbe do 1.000 KM, kaznene odredbe do 2.000, do 5.000 ili na neki način drugi to urediti. Ali evo ja sam primijetio taj problem pa ako ne bude neke druge prilike ja ga sada kandidujem u uvjerenju da će ova jedinstvena pravila jednako dobro odigrati ulogu koja sada slijedi pred njima a to je da budu pomoć, podrška i vodilja u daljim reformskim aktivnostima u ispunjavanju obaveza BiH iz koje proističu iz harmonizacije zakonodavstva BiH sa zakonodavstvom EU jednako dobro kao što su bila od koristi u prethodnom periodu.

Hvala vam.

IVO MIRO JOVIĆ

Hvala lijepo gospodine Zjajiću Vama.
 Tko se dalje javlja za riječ?
 Profesor Pravnog fakulteta, dekan. Izvolite.

PROFESOR PRAVNOG FAKULTETA
 KENOVIĆ

Ja ću pokušati da kažem u najkraćim crtama nekoliko akcenata o obimu i kvalitetu zakona i drugih propisa. Odmah da upozorim na jedan termin, vrlo često se pogrešno kaže „zakonski propisi“, zakoni i drugi propisi, pa sam i ovdje za govornicom čuo jedan termin „Poslovník o radu“, Poslovník Doma naroda. Posao i rad je ista stvar, jel.

Htio sam ovo da kažem, prije svega da zagovaram jedan naučno istraživački pristup u svim fazama, u pripremi, u izradi i u primjeni kao i u fazi praćenja radi inovacija. Mislim da, što se tiče tog naučno istraživačkog rada, on pretpostavlja uvijek timski rad. Nema više Milošev zakon itd., za ime vezano, mora biti timski rad, u fazi dok se istražuju odnosi koje treba regulirati ili donijeti pravila ponašanja za tu oblast društvenog odnosa, pa onda u fazi pripremanja tog propisa. To znači radni materijal, pred nacrt, nacrt i prijedlog tog, prijedlog zakona, kao i u fazi dalje primjene i praćenja te primjene, to znači inspekcije, nadzor itd., kao i sudski nadzor, jer ima i sporova iz koje se prati, na koji se, kako da kažem, u toku vođenja sudskog spora vrši određen nadzor nad primjenom datih zakona i drugih propisa.

Ovo što se tiče hijerarhije želio bih da naglasim da imaju dvije teze ili dvije teorije. Jedna je da postoji hijerarhija i druga da je negiraju, da nema hijerarhije. Ta druga polazi od stanovišta da svaki je propis i svaki zakon i drugi propisi, najveći u svom domenu ako je u skladu s Ustavom. Ovaj drugi nastavak, ako je u skladu s Ustavom ipak pokazuje da ima hijerarhije i da je potrebno da zagovaramo, odnosno da pazimo na tu hijerarhiju propisa.

Ovo što se tiče praćenja, znate ja sa svojim profesorima uvijek dogovaram da studentima objašnjavaju, jer ti studenti će biti sutra neki funkcioneri, pripremati zakone, da objašnjavaju da se u svim fazama pripreme od studiranja odnosa koji rade, treba istraživati timski ne pojedinačno, timski je potrebno radi toga, ja ne znam mene i kao člana jezične komisije interesuje kako to da svaki put na našim sjednicama u Zastupničkom domu konstatuju da nema lektora, da vlada nema lektora kojeg šalje na sjednice jezične komisije. Meni je to zaista, jel to oskudica u tim lektorima ili šta li je, ali ja bih s ovog mjesta zagovarao da se to pitanje akcentira, pribilježi i da se na tome radi da se uvijek obezbijedi lektorisanje.

Eto toliko od mene.

IVO MIRO JOVIĆ

Hvala Vam lijepo Gospodine Kenović, inače dekan Pravnog fakulteta u Kiseljaku, i čuli ste iz njegovog izlaganja da je član jezičnog povjerenstva pri Zastupničkom domu Parlamentarne skupštine BiH.

Izvolite.

SAMIR MUŠOVIĆ

Ja se zovem Samir Mušović, ja sam član tima gospodina Kristijana Haupta, USAID-ovog tima koji daje podršku Parlamentarnoj skupštini BiH. Zahvalio bih se, ovo je bio veoma koristan seminar za mene i zahvalio bih se na prilici i da kažem koju riječ.

Ja bih se osvrnuo, nažalost gospodin pomoćnik ministra Grubešić više nije tu, ali on je rekao jednu vrlo važnu stvar koju smo svi zapamtili a to je da je on kao pomoćnik ministra iz Ministarstva pravde dao mišljenje na određeni nacrt, prijedlog zakona, a da to mišljenje defakto predlagrač nije uvažio, pa čak štaviše dodao je da je taj zakonski projekat prošao i zadnju liniju odbrane, kako reče gospodin Zjajić i bio usvojen bez toga. Dakle ja se nadam da će novi propisi koje je najavio predstavnik Ureda koordinatora za reformu javne uprave definisati jasno liniju odgovornosti za donošenje propisa i odgovornosti svakog učesnika u procesu donošenja propisa uključujući i procjene učinka, regulatornog učinka i finansijskog učinka propisa, jer sam ranije radeći kao pomoćnik ministra u vanjskoj trgovini i često sretao brojna obrazloženja jedna kovanica ili floksula ili jedna prepisana rečenica, ovaj zakon neće imati utjecaja na budžet i tačka. Tako da mislim da stvarno stojimo pred ozbiljnim izmjenama i dopunama pravila ili izgradnje novih pravila u kojima bi stvarno trebali jasno definisati odgovornost i sankcije za one učesnike, evo kako je rekao gospodin pomoćnik ministra Grubešić, koji su se na jedan ... način oglušili o mišljenje Ministarstva pravde. Da li je to sad stvarno privatna stvar, hoće li neko prihvatiti mišljenje ili ga odbaciti, pa tako. Kako i kada ćemo regulisati odgovornost, tačno preciznu odgovornost da se to uvaži itd.

Da bih obrazložio svoju opasku, evo dat ću vam jedan primjer, svi smo savremenici te pojave da je došlo do velikog poremećaja u budžetskoj potrošnji Federacije. Mi svaki dan kao građani možemo čuti i pročitati iz medija dokle je došao proces pregovaranja sa MMF-om, kakva je sad situacija, hoće li biti novca za isplatu, ovako onako, ali nema analize koja je odluka, koji je zakon, koji amandman doprinio na dan „D“ da dođe do povećane potrošnje koja je u konačnici za par godina dovela Federaciju, neću pretjerivati ali znači maltene do bankrota. Znači, ta čuvena FUA, znači procjena finansijskog učinka ne može se zanemariti nakon slučaja Federacije ne možemo je više nikad zanemariti. Ne možemo uopšte preći preko nekog propisa da kažemo, ma dobro neće to imati uticaja na budžet.

Hvala, toliko.

IVO MIRO JOVIĆ

Hvala Vama.

Evo imamo dvoje još prijavljenih. Hoćemo li dati prednost uvaženoj dami. Jeste li suglasni? Hvala lijepo.

Izvolite.

ANĐA KALEM-PERIĆ

Hvala gospodine predsjedavajućim, prvo ću se predstaviti, ja sam Anda Kalemperić, dolazim iz Ministarstva civilnih poslova i koristim priliku da vas sve pozdravim. Zaista mi je zadovoljstvo biti na jednom ovakvom sastanku i odmah na početku ću reći da nemam neki dugi staž rada u institucijama, punu godinu tek, ali u svom dosadašnjem radu sam puno saradivala sa javnim institucijama i ono što želim reći jeste par stvari vezano za proceduru, pripreme, odnosno izrade zakona i usvajanje iz prakse, jer prije dolaska u instituciju Ministarstvo civilnih poslova radila sam u Naučno istraživačkoj instituciji, radila sam na nizu projekata, pa čini mi se da i današnji ovaj sastanak odnosno savjetovanje u sklopu projekta koji finansira USAID, između ostalog na projektu reforma javne uprave u oblasti okoliša ili zaštita životne sredine i voda.

Pripremili smo kao konsultanti propise zakonske i podzakonske akte za resorna ministarstva na entitetskom nivou i naravno da je to bio timski rad koji je uvaženi profesor spomenuo koji je vrlo bitan i multidisciplinarni. Dakle sastavljen od eksperata iz različitih oblasti. Kada je trebalo da se koncipira radni tekst, radni materijal zakona, konsultovali smo jedinstvena pravila i vjerujte već tada smo dolazili u dilemu o kakvom se aktu radi, upravo ovo što je gospodin Zjajić govorio, jer znate poznajemo zakone, poznajemo podzakonske akte, oni su nabrojani, definirani, prvi put pravila. Jednostavno shvatila sam to da je uticaj ovog pridruživanja BiH uticaj propisa iz EU ruls, znači pravila uvodimo ali koja je sad to pravna snaga o kojoj smo na početku govorili.

Drugi problem sa kojim smo se susreli jeste kod konsultovanja odredbi na koji način pripremiti jedan propis. U jedinstvenim pravilima lijepo stoji, profesor Sejzović je o tome govorio jeste da se mora utvrditi postojeće stanje, analizirati, vidjeti nedostaci, najbolji način da se to regulira, a onda u obrazloženju imate između ostalih sastavni dio i usklađenost propisa sa EU legislativom. Tu mi se našla i jedna praznina, dakle već u samom startu. Postoji legislativa EU, mi smo u procesu pridruživanja usklađivanja sa propisima EU, moramo konsultovati šta su to zahtjevi direktiva i drugih pravnih akata koje trebamo inkorporirati u naše zakonodavstvo. Jer u tom slučaju postojala bi sinteza početka rada odnosno samog zakona i obrazloženja gdje se traži mišljenje o usklađenosti.

Još sam imala jednu dilemu kad su u pitanju primjena ovih jedinstvenih pravila. Pošto smo radili na entitetskom nivou a iz prethodnih izlaganja sam čula da u Federaciji se primjenjuju, što znači na kantonalnom i na federalnom nivou, dok za propise u Brčko Distriktu i RS postoje posebna pravila. Znači nije napravljena sinhronizacija.

I posljednje jeste, kod izrade ovih propisa kakva je onda uloga Ureda za zakonodavstvo. Jer kod pripreme svih ovih akata konačno odnosno mišljenje u skladu sa Poslovníkom daje Ured za zakonodavstvo i jedna od njegovih nadležnosti jeste da da ocjenu usklađenosti sa jedinstvenim pravilima.

Hvala, toliko.

IVO MIRO JOVIĆ

Hvala i Vama.

Izvolite.

ADNAN BEŠLAGIĆ

Adnan Bešlagić iz Parlamenta Federacije BiH, državni službenik od '81 do '94 godine, ističem radi ovog prostora, radio sam u Skupštini BiH SRBiH i RBiH, radim evo već sedmu godinu kao državni službenik u Službama Predstavničkog doma Parlamenta Federacije BiH. Zadovoljstvo mi je da prisustvujem u ovom prostoru zakonodavnog organa države BiH. Pozdravljam poslanike i delegate Parlamentarne skupštine, organizatore i drage kolege i kolegice, i mislim da je ovaj skup izuzetno dobronamjeran i koristan i pozdravljam i sve naredne skupove koje će vjerovatno organizator u saradnji sa drugim subjektima organizovati na ove i slične teme.

Podtačka 2. člana 1. Pravila govori u smislu kad su u pitanju entiteti i ovi niži nivoi vlasti da se preporučuje, jel, što je jedan korektan odnos u odnosu na ono što su nadležnosti organa BiH odnosno nadležnosti entiteta i drugih nivoa vlasti. Moram reći pošto me gospodin Zjajić podsjetio, ja sam prisustvovao skupu kad su se razmatrala ova jedinstvena pravila u smislu nekog prijedloga. Ja nisam bio pristalica kad su pravni aspekti u pitanju, donošenju ovakvog akta iz razloga što smatram da prije svega to je trebalo da uradi Vijeće ministara. Jer naziv ovog akta to jasno govori, ovdje se radi o Pravilima za izradu propisa. Zakonodavni kolač pravi izvršna vlast. Taj kolač isto pravi i na nivou BiH i na nivou entiteta i na bilo kojem nivou. Znači predlaganje zakona, kvalitet zakona i sve ono što je u vezi s time je na izvršnoj vlasti, prije svega na onom osnovnom organu kao što je to na nivou BiH Vijeće ministara odnosno obrada samog tog zakona, odnosno kolača koji se stavlja u pećnicu je na resornom ministarstvu. I znači logično je bilo da Vijeće ministara donese pravila za izradu propisa koji se odnose, znači koji obavezuju ministarstva i druge organe koji su u tom procesu direktno. Kad je u pitanju Parlament bilo kojeg nivoa, on ima svoj poslovnik, najčešće su jel' dva doma za razliku od Skupštine RS i ti poslovници reguliraju procedure. Meni je procedura sasvim normalna riječ, ne vidim da ne može biti u proceduri.

Što se tiče odnosa entitetskog Parlamenta, u ovom slučaju federalnog prema ovim pravilima, mislim da je on korektan u Predstavničkom domu i to zahvaljujući najviše predsjedniku komisije koji vrlo često se poziva na ta pravila i zahvaljujući njemu prije svega, ne toliko ostalim članovima i ne strukturama koje su u Parlamentu, to je jedan pozitivan odnos. Logika bi bila, ova tačka 2., da i entitetski parlamenti donesu svoja pravila. Međutim vjerovatno bi tu trebalo postaviti, kad je u pitanju nadležnost ovo što sam prethodno govorio. Znači kad je u pitanju Federacija kao što je kolega prije mene govorio o nekim aspektima donošenja zakona u Federaciji, ja ću ponovo ovdje potencirati, neovisno što je ovo jedna vrlo konkretna tema, znači radi se o iskustvima u realizaciji pravila, a pravila su prije svega, onaj pravno tehnički tako da kažem, aspekt donošenja zakona, onaj sadržinski aspekt, on u stvari u biti odlučuje o kvalitetnom zakonu. Taj aspekt je u stvari uvijek važniji, to je sadržina. Znači ako vi nemate kvalitetnu vladu, nemate kvalitetnog premijera, nemate kvalitetne ministre, pa su oni postavljeni čisto na nekoj stranačkoj osnovi, čak nemaju ni osnovne neke preduslove da to budu, nisu eksperti u svojoj oblasti, ne možete nikad imati kvalitetan zakon. Možete vi donositi nekakva pravila u procedurama itd., ali vi nećete dobiti ono što i ovaj skup suštinski zagovara. Znači zagovara, kao

što je rekao i profesor uvaženi Kenović zagovara u stvari da se u svim fazama, a posebno u prvim fazama, naučno, stručno sa maksimalnom odgovornošću i znanjem pristupi izradi propisa, odnosno izradi zakona. Ako se to ne uradi vi dobijate neki porizvod koji krene u proceduru, koji nije kvalitetan. Ne mogu njega poslanički i narodni amandmani u ime naroda ispraviti itd., u nekom kvalitetnom smislu. Mislim da taj aspekt treba imati u vidu.

A ovaj aspekt pitanja finansija, finansijskih sredstava da li su ona obezbijedena za donošenje odnosno za primjenu zakona, to je zaista jedno posebno pitanje gdje ovi naši, posebno u Parlamentu možda na prvi pogled odbori koji su za ekonomske odnose zataji. Ali ja ću ponovo reći opet zataji vlada, znači zataji resorni ministar, zataji premijer, jer oni moraju biti brana a to mislim da evo upravo takve se formulacije prepliću kroz neka zakonska rješenja nametnuta i od MMF-a i Svjetske banke. Nema ni jednog zakonskog rješenja dok nadležni organi i subjekti ne kažu da postoje za to sredstva. Ovo je zaista jedan možda negativan primjer donošenja nekih zakona gdje su se skupljali politički poeni i stranački poeni, a onda su ostavili velike posljedice na funkcionisanje ukupnog, ne samo pravnog sistema nego na ukupnog ekonomskog, socijalnog i svakog segmenta sistema u Federaciji BiH.

I ovo ovdje vrlo zanimljivo izlaganje predstavnice, kako ona reče jezičara, ja sam se malo naslanjao na taj termin jezičari uvažavajući preciznost njegovu i tačnost, i mislim da u ovome segmentu izvršne vlasti, tu moraju biti organizovani ne jedan lektor nego moraju biti organizovani uredi za prevodenje. To znači ured za prevodenje je jedna samostalna institucija, ona može biti i unutrašnja tzv. institucija ili jedinica u okviru nekog organa, ali ona mora imati kvalitetne prevodioce koji će kada resorni ministar odobri i kada se zakon obradi ili drugi propis, obavezno da se nade kod tog ureda. Prema tome sigurno će se onda desiti da taj kolač dođe kvalitetan i jezički u Parlament i onda će normalno biti obaveza i posao oko onoga što je amandman i što su amandmani i što je pravo poslanika i Parlamenta prije svega u tom smislu uvažavajući druga prava i nadležnosti.

Eto zahvaljujem se, možda sam malo otišao u neke digresije.

IVO MIRO JOVIĆ

Niste. Mislim da je sve korisno, poglavito gospodine Bešliću već ste mi napravili dobar šlagort za zaključke.

Ne vidim da se još netko javlja pa bi mogli i privoditi kraju ovaj naš susret današnji.

Ja sam kroz cijelo vrijeme trajanja ovog savjetovanja ukazivao da imamo zvučni zapis ovog svega izrečenog danas ovdje. Temeljem toga izvući ćemo i zaključke i objaviti ih na službenoj stranici Parlamenta i bit će nam svima dostupni. Tamo kad zaključci diraju aktiviranje, ukazivanje ili traženje ovog skupa spram određenih tijela vlasti, bit će zaključci i dostavljeni prema tim tijelima. Ne smeta možda samo neke naglaske, ako dozvolite na kraju.

Kolega Džaferović je ukazao da bi nužno bilo formirati jedno povjerenstvo za praćenje izrade zakona i podzakonskih akata, ali sa naglaskom i na onaj dio koji se odnosi na zakone koji su doneseni i od '96 do 2005. godine, jer treba reći da je to vrijeme kada smo imali veliko sudioništvo i no stručnjaka sa različitim iskustvima, sa različitom praksom, odakle je sredina,

odakle dolaze, tako da danas imamo poteškoća kod primjene ne malog broja dijelova određenih zakona.

Zatim kolega Džaferović je rekao da bi bilo dobro da Ustavna povjerenstva kod razmatranja prijedloga zakona dosadašnju praksu usklađenosti sa Ustavom BiH i načela s Ustavom Bosanskohercegovačkog zakonodavstva, vodi računa ova dva povjerenstva i u onom dijelu koji se zove usklađenosti sa jedinstvenim pravilima i da na temelju, ukoliko se uoči, da nije prijedlog zakona usklađen sa jedinstvenim pravilima za izradu norme, onda da bude negativno mišljenje kao i kad je u pitanju neusklađenost sa Ustavom i sa sustavom.

Također ovdje je od vas svih sudionika bilo konstruktivno, dobro razmotrena, obrazložena mnogo inicijativa, mnogo pitanja koja ste pokrenuli, koja zaslužuju pozornost. Ja bih samo glavne naglaske, također kad je u pitanju profesor Sežović, rekao da kad je u pitanju znači jezik i primjena jezika u pravnim normama i ono što bi bilo u svezi što je bilo izlaganje i uvažene gospođe Nuhodžić, a to je ono Povjerenstvo za lektoriranje. Također u tijelima u institucijama BiH itekako nas čeka ogroman posao. Za nedavnog susreta u Beogradu, za jedno regionalno savjetovanje izreče se od strane Evropskog Parlamenta oko 150.000 stranica prijevoda. I sad to moramo uraditi i učiniti kako bismo mogli ostvarivati ono što se zove naš evropski put.

Ovdje je od strane gospođina Podinića iznešeno da bi bilo dobro, a čini mi se da se i gospodin Grubešić s tim složio, da se da nova naklada obrazloženja propisa, izvrši dostava s može biti drugim priručnicima i pomagalicama u ovom trenutku. Zatim poanta od strane gospođina Grubešića na doškolovavanje, inače je u nekoliko navrata bilo rečeno, obuci, doškolovavanje ili često izgovoreno permanentno usavršavanje ljudi u ovoj oblasti i onih koji su neposredno zaduženi za ovaj dio.

Zatim gospodin profesor Kenović je ukazao na mali broj lektora. Ono je tačno, ali treba znati i da 42 zastupnika u Zastupničkom domu i 15 izaslanika u Domu naroda, 57, ja ne znam ima li i jedna zemlja od Andore i Lihtestajna, manji Parlament, mada je često galama na naš rad, pa često se kaže, evo i na moju osobu kako sam u 5, 6 tih povjerenstava, normalno da čovjek ne može ekspert samo za ono za šta se školovao i u praksi stekao. Ali je nužda takva da biste zadovoljili sve potrebe rada Parlamenta onda morate aktivirati ljude tako mali broj da budu u toliko povjerenstava. Koliko će oni sad dati rezultate to je sad drugo pitanje, što svakako podržavam, da se razumijemo. Samo sam rekao da u ovakvoj situaciji funkcioniranje Parlamenta, malobrojnost, sredstava koja se izdvajaju za rad Parlamenta.

Kao što je i gospođa Perić, ako sam prezime dobro izgovorio, normalno da ulaskom u EU primjenjivat će se praksa pravna EU na sve članice i ona je neupitna, ali na ovom našem putu prilagodbe svakako da moramo osnažiti Ured za zakonodavstvo, kao što ste Vi rekli, koji daje mišljenje i bude u povezanosti s Vijećem ministara.

Isto tako, evo zahvaljujem, nema gospođina Bešlić, dobro je da, je li Vas možda ne vidim jeste li tu, oprostite četiri dioptrija, hvala na pitanju, na razini Federacije smo imali evo jedno iskustvo, pa može biti prijedlog o izradi jednog pravila koje bi vrijedilo i za entitete, pa ne

znam možda i za niže razine, ne bi ugrozilo primjenu ukoliko to budu izvedenice iz ovih jedinstvenih pravila.

Evo to bi bio od prilike moje neko zapažanje u kratkim crtama da vas ne bih više umarao, ja zahvaljujem na sudjelovanju, zahvaljujem na odzivu, zahvaljujem na daljnjoj suradnji, a imam jednu vijest, a to je da su suorganizator i organizatori, znači ne Parlament, rekao sam maloprije nema novaca ali zato naši prijatelji imaju pa nas časte jednim lijepim ručkom i ovo će biti kroz, znači jelo i susret za ručkom, nastavak našeg rada.

ŠEFIK DŽAFEROVIĆ

Samo minut.

IVO MIRO JOVIĆ

Pa evo, u svakom slučaju, kolega Džaferoviću ne bih otkazao, dapače, ne bih ni otkazao, htio bih da se i Vi obratite.

ŠEFIK DŽAFEROVIĆ

Hvala Vam kolega Joviću, poštovane dame i gospodo, ja sam pravo da vam kažem, neobično sretan što sam danas prisustvovao sastanku. Ovo će biti, bez obzira kako će to vama zvučati, jedan od možda uspješnijih dana ovih zadnjih mjeseci, jer imam osjećaj da smo radili jednu jako korisnu stvar koja će ostati zabilježena ovdje generacijama koje će doći poslije nas. Inače sam sretan kada jačamo službe, kada jačamo one koji su stalno tu. Ja mislim da na taj način jačamo instituciju, jačamo državu.

U savremenom svijetu, zapravo službe su te koje uglavnom odlučuju. Njihovo znanje, ekspertska moć, sposobnost su zapravo najvažniji u procesu donošenja odluka. Političari su tu da to na kraju verificiraju, da to odobre, eventualno poprave, ali mislim da je moć ili sposobnost jedne dobre politike da prije svega kreira jake službe koje će biti u stanju da sve skupa ovo nosi. Zato sam ja danas zadovoljan. Zato mi je ovo jedan od uspješnijih dana.

Hvala vam na pažnji. Mi ćemo nastaviti sa ovim. Do izbora ćemo ovo raditi u saradnji sa našim prijateljima Misijom OSCE-a u BiH i ja im se zahvaljujem, jer oni su stalni suorganizatori sa Parlamentarnom skupštinom i naravno USAID-om u BiH koji su također zajedno sa Misijom OSCE-a tu uvijek da nam pomognu da radimo ove korisne stvari. Vidjet ćemo koja će biti naredna tema. Razmišljamo da li će to biti prečišćeni tekst zakona ili će biti nešto drugo, vidjet ćemo. Nešto će biti što će ostati ovdje, što će biti od koristi vama koji radite na izradi zakona i koji inače opslužujete institucije BiH, i Predsjedništvo, i Vijeće ministara i Parlamentarnu skupštinu BiH.

Hvala vam još jedanput i evo rado ćemo se odazvati gospodine Joviću Vašem pozivu za ovaj ručak dole. Mislim da smo to zaslužili.

Hvala vam.

IVO MIRO JOVIĆ

U radnim materijalima imate dosta toga za konzultirati, da vam koristi u radu, ponesite to sa sobom. Neka je ručak u slast. Prijatno vam i ugodan dan.

**NEAUTORIZIRANI TRANSKRIPT
TREĆEG STRUČNOG SAVJETOVANJA O PREČIŠĆENIM TEKSTOVIMA U
PARLAMENTARNOJ SKUPŠTINI BiH U OKVIRU PROJEKTA SARADNJE
PARLAMENTARNE SKUPŠTINE BiH, MISIJE OSC-A U BiH I USAID-a
U ORGANIZACIJI USTAVNOPRAVNE KOMISIJE PREDSTAVNIČKOG DOMA
I USTAVNOPRAVNE KOMISIJE DOMA NARODA
PARLAMENTARNE SKUPŠTINE BiH
održanog 29.03.2010.godine**

**PREDSJEDAVAJUĆI
ŠEFIK DŽAFEROVIĆ**

Poštovane dame i gospodo, pozdravljam vas u ime Ustavnopravne komisije Predstavničkog doma Parlamentarne skupštine BiH.

Stručno savjetovanje o prečišćenim tekstovima u Parlamentarnoj skupštini BiH je treće savjetovanje koje organiziraju ustavnopravne komisije našeg parlamenta u okviru Projekta saradnje Parlamentarne skupštine BiH, Misije OSC-a u BiH i USAID-a. Komisije su organizirale Stručno savjetovanje pod nazivom Autentično tumačenje pravne norme i primjena u Parlamentarnoj skupštini BiH, održano 12. novembra prošle godine i Stručno savjetovanje o pravnom normiranju i iskustvima u Parlamentarnoj skupštini BiH, odnosno jedinstvenim pravilima, održanom u februaru mjesecu 2010. godine. Ovo je dakle treće savjetovanje koje organiziramo zajedno sa Misijom OSC-a u BiH i USAID-om i nadamo se da ćemo organizirati još sličnih savjetovanja u toku ove godine.

Utvrdjivanje prečišćenih tekstova zakona predstavlja važan segment u okviru djelokruga rada ustavnopravnih komisija Parlamentarne skupštine BiH i zaokuplja pažnju mnogih pravnih stručnjaka jer obuhvata i teorijska pitanja u oblasti pravnog normiranja i normativno tehničkih pravila u vezi sa praktičnim značajem prečišćenih tekstova zakona i pojmu oficijelnog ili zvaničnog prečišćenog teksta nekog zakona.

Ciljevi današnjeg stručnog savjetovanja su da se razmotri prije svega značaj prečišćenih tekstova za izradu novih zakona, sagledavanje postojećih rješenja u BiH i drugim zemljama i iznalaženje najboljih rješenja za Parlamentarnu skupštinu BiH. Zbog toga smo pozive za sudjelovanje uputili predstavnicima zakonodavno pravnih komisija, odnosno povjerenstava je li, oba doma Parlamenta Federacije BiH i predstavnicima Zakonodavnog odbora Narodne skupštine RS i predstavnicima ustavne i Zakonodavnopravne komisije Vijeća naroda Skupštine RS, predstavnicima Ureda za zakonodavstvo, Vijeća ministara BiH, svim poslanicima i delegatima u Parlamentarnoj skupštini BiH, svim sekretarima komisija, predstavnicima zakonodavnopravnog sektora i Odjela za objavljivanje pravnih akata u Parlamentarnoj skupštini BiH.

Zahvaljujući saradnji sa Misijom OSC-a u BiH i USAID-om, u prilici smo da nam se obrati gospodin Božo Strel, šef Zakonodavnopravnog odjela Državnog zbora Republike Slovenije, zatim gospodin Zijad Hasić, sekretar Ustavnopravne komisije Doma naroda Parlamentarne skupštine BiH, pripremio prezentaciju o prečišćenom tekstu zakona i iskustvima u Parlamentarnoj skupštini BiH a učesnicima savjetovanja obratiće se i gospodin

Tihomir Lukes, sudija Suda BiH i predložiti stavove i jurisprudencije u vezi s prečišćenim tekstovima.

Program današnjeg Stručnog savjetovanja podijeljen je u tri dijela. Prvi dio obuhvata uvodna izlaganja o praktičnim iskustvima ustavnopravnih komisija sa prečišćenim tekstovima zakona u Parlamentarnoj skupštini BiH. Predviđeno je da gospodin Ivo Miro Jović i ja kao predsjedavajući ustavnopravnih komisija, govorimo o tim faktičkim iskustvima. Drugi dio izlaganja, što je zapravo suština današnjeg savjetovanja, su izlaganja stručnjaka, gospodina Bože Strle, šefa Zakonodavnopravnog odjela Državnog zbora Republike Slovenije, gospodina Zijada Hasića, sekretara Ustavnopravne komisije Doma naroda Parlamentarne skupštine BiH i gospodina Tihomira Lukesa, sudije Suda BiH. Treći dio zapravo predstavlja vrijeme predviđeno za diskusiju i predlaganje zaključaka sa ovog stručnog savjetovanja.

Program savjetovanja je predviđen kako slijedi. Dakle, nakon ovog pozdravnog govora, kratko obraćanje vezano za iskustva u Parlamentarnoj skupštini BiH i to sve skupa traje negdje do 10:40, nakon toga je predviđena pauza za kafu i izjava za medije. Od 11:00 do 12:30 su ove prezentacije gospodina Strle, Hasića i Lukesa. Od 12:30 do 13:15 su diskusija i zaključci, a nakon 13:15 čemo zahvaljujući našim sponzorima otići u restoran Parlamentarne skupštine BiH na ručak. Dakle, ovo je plan ovog današnjeg izlaganja.

Ja koristim priliku da pozdravim sve prisutne, posebno se zahvaljujem našim gostima koji su ovde prisutni, njima se posebno zahvaljujem. Vidim ovdje zamjenika predsjedavajućeg Predstavničkog doma Parlamentarne skupštine gospodina Beriza Belkića, i njega također posebno pozdravljam i zahvaljujem se što je prisutan ovom savjetovanju. Zatim, zamjenika ministra pravde, gospodina Srdana Arnauta, i njega također pozdravljam, uvaženog kolegu, zastupnika u Predstavničkom domu Parlamentarne skupštine BiH Velimira Jukića. Ovdje je i sekretar Predstavničkog doma, sekretar Doma naroda, njih također pozdravljam, kolegice da li sam nekoga od kolega zaboravio, ne vidim moram staviti naodale, izvinjavam se. Više od kolega ne vidim nikoga, da koga nisam zaboravio. Pozdravljam predstavnike naravno OSC-a i USAID-a, međunarodne zajednice i sve vas prisutne ovde, neka se niko ne ljuti ako sam nekoga posebno propustio da pozdravim.

Prema ovom planu kojeg imamo, prije nego što gospodin Božo Strle uzme riječ i nešto nam kaže na ovu temu, potrebno je da ja kao predsjedavajući Ustavnopravne komisije kažem nekoliko rečenica vezano za ovu temu. Potrebno je da na tu temu govori i Ivo Miro Jović, koji je upravo došao ovdje i evo dakle spasio ovu situaciju. Prije nego što ja kažem nekoliko rečenica, ja bih ga zamolio da vam se obrati i da vas i on pozdravi u ime Ustavnopravne komisije Doma naroda Parlamentarne skupštine BiH.

Gospodine Joviću, izvolite.

IVO MIRO JOVIĆ

Hvala ljepo.

S duga puta se vratio, pa se ispričavam za kašnjenje. Hvala ljepo uvaženi kolega, pozdravljam sve kolege parlamentare i sudionike današnjeg skupa, ove izuzetno važne teme i uvaženog predsjedatelja, gospodina Belkića i one iz međunarodne zajednice koji podpomažu naš rad, kako bi on bio kvalitetan i uspješan.

Danas smo s jednom važnom temom i ova javna rasprava, odnosno savjetovanje koje može biti u isto vrijeme i, s ovim prefiksom javnosti, nužno je potrebno u našem radu, kako bismo mogli odgovoriti zadaći koja je pred nama, poglavito sa aspekta BiH putu zemlje biti članicom EU(?). Često u našem radu pojavljuju se problemi upravo kod usvojenog zakona i njegove primjene, jer u svakom poslu postoje i oni elementi bilo ljudsko, bilo administrativne pogreške ili pak nedorečenosti u određenim ili nesuvislosti bolje bih rekao, zato je jako važno da ustavna povjerenstva nakon određenog vremena, kada su zakoni usvojeni i objavljeni u takvom tekstu dožive i ono što se zove prečišćeni tekst zakona.

Često smo u poziciji i da imamo zakone koji se dograđuju u hodu izmjene i dopune. I kada dođemo do određenog stupnja priužene tih zakona, nužno dolazimo u fazu objave zakona u prečišćenom tekstu. Mi u ustavnim povjerenstvima trebate prihvatiti činjenicu, evo jedna od osoba sam i ja, koja nije nužno povezana u izradi, primjeni ili tumačenju zakona, s obzirom na svoju kvalifikacijsku strukturu. Parlament ima nužnu potrebu imati sastav ljudi u ustavnom poverenstvu koji nisu pravne struke. Zato je uvijek dobro, a to su ovo je jedan od načina kada može progovoriti i struka.

Zato još jednom sviju pozdravljam, zahvaljujem na vašem odzivu i uvjeren sam da će ovo savjetovanje polučiti rezultate i pomoći u našem radu.

Hvala ljepo.

ŠEFIK DŽAFEROVIĆ

Hvala uvaženom kolegi Joviću.

Uvažene dame i gospodo, budući da je ovom pitanju posvećeno čitavo jedno savjetovanje, doduše jednodnevno, ako ništa onda iz same te činjenice se može izvesti zaključak da je ovo jedno vrlo ozbiljno pitanje i da mi u Parlamentarnoj skupštini BiH imamo problema kada je ta stvar po srijedi.

Propisi od strane Parlamenta BiH se često mijenjaju. Mislim da je najkarakterističniji primjer Izbornog zakona koji je do sada imao 15-16 izmjena i trenutno se aktuelno u parlamentarnoj proceduri nalazi još jedna izmjena koju čekamo pa da onda napravimo konačno prečišćen tekst Izbornog zakona. I kada bi čovjek pogledao odredbe Poslovnika i odredbe jedinstvenih pravila za izradu pravnih propisa koji uređuju pitanje prečišćenih tekstova, kada se ne bi susretao sa praksom i sa svim onim što mi imamo u Parlamentarnoj skupštini BiH, rekao bih da tu nema nekih osobitih problema. Promjeni izjenu u odnosu na onaj izvorni tekst, ukomponuj, napravi jedinstven prečišćen tekst, objavi ga i to je to. Međutim, postoje brojni problemi i ja ću samo o nekim od tih problema ovdje govoriti.

Dakle, Poslovnik Predstavničkog doma o ovoj problematici, a na odgovarajućem mjestu na isti način govori Poslovnik Doma naroda, kaže da Ustavnopravna komisija utvrđuje zajedno sa odgovarajućom komisijom Doma naroda prečišćen tekst zakona i drugih propisa, kada i ako ih za to ovlaste oba doma.

Dakle, u svakom zakonu koji se tiče izmjena i dopuna nekog zakona, nužno je da oba doma Parlamentarne skupštine daju ovlaštenje ili ovlašćenje ustavnopravnim komisijama da mogu da nakon usvajanja izmjena i dopuna zakona sačine prečišćen tekst. Bez toga nema prečišćenog teksta, a slijedomtoga jedinstvena pravila u članu 54. jedinstvena pravila za

izradu pravnih propisa u institucijama BiH, dakle ne samo u Parlamentarnoj skupštini, kažu da kada institucija u kojoj se ova pravila primjenjuju, zatraži od svoje službe da pripremi prečišćeni tekst, tome će se pristupiti na način iz člana 53. ovih pravila, tako što će se formulacijom prečišćen tekst ispod propisa to označiti. Članovi prečišćenog teksta dobijaju novu numeraciju. Dopušteno je da se u prečišćenom tekstu, da su u prečišćenom tekstu sadržane ispravke. Prečišćen tekst propisa ne upućuje se u redovno zakonodavnu proceduru i dostavlja se na daljnji postupak u skladu sa Poslovníkom. Prečišćen tekst ima službeni karakter i objavljuje se u „Službenom glasniku“.

Poznati su sistemi u kojima postoji institut prečišćenog teksta i poznati su sistemi u kojima prečišćene tekstove utvrđuje Parlament, ali evo kao što vidite u bosanskohercegovačkom sistemu Parlament daje ovlašćenje za utvrđivanje prečišćenog teksta. Prečišćen tekst utvrđuju ustavnopravne komisije i nakon toga se on objavljuje u „Službenom glasniku BiH“.

Dakle, Poslovník i jedinstvena pravila, poslovnići i jedinstvena pravila na nivou institucija BiH za izradu pravnih propisa su odstupila od metoda da prečišćene tekstove utvrđuju parlament, jer se postavlja pitanje da li je zapravo prečišćen tekst zakon ili nije zakon, je li to zbir zakona ili je to stari zakon. Tu dakle postoji niz dilema koje se mogu postaviti ali ja neću sada o tome govoriti. O tome će govoriti ljudi koji su za to zaduženi. Uglavnom, BiH poznaje sistem da Parlament daje ovlašćenje ustavnopravnim komisijama a ustavnopravne komisije na osnovu tog ovlašćenja utvrđuju prečišćen tekst. I sad se postavilo praktično nekoliko vrlo važnih pitanja i jedno od bitnih pitanja je povodom utvrđivanja prečišćenog teksta Izbornog zakona BiH.

U BiH, kod izrade propisa mi smo do sada zbog uticaja stranaca je li, i njihovog nastojanja da pomognu BiH, prisutne su dvije pravne škole u izradi pravnih propisa. Ona kojoj BiH pripada, to je evrokontinentalni sistem, ali mi imamo dosta i anglosaksonskog sistema u tehnici izrade pravnih propisa u BiH. I, jedan od tipičnih primjera ili možemo da kažemo atipičnih primjera u odnosu na praksu koju mi imamo u Parlamentarnoj skupštini BiH u odnosu na sve druge propise .. Izborni zakon i njegova numeracija. Kod nas je običaj da se zakon numeriše članovima od 1 do ne znam ni ja koliko treba, a recimo Izborni zakon je numerisan atipično u odnosu na ova naša jedinstvena pravila, tako što su članovi numerisani kao član 1.1, 1.2, 1.3, 1.25, 2.1, 2.2, 2.3, 2.25, je li tako itd. koliko ima članova ovoga zakona. I sad se postavilo pitanje kod izrade prečišćenog teksta tog zakona, sve su izmjene rađene u skladu sa tom numeracijom, postavilo pitanje kako numerisati izmjene, prečišćen tekst Izbornog zakona? Da li članovima od 1 pa do 200 i ne znam ni ja koliko članova ili ostaviti ovu staru numeraciju, kako je postavljena u osnovnom tekstu zakona i u svim ovim izmjenama i dopunama.

Budući da mi smo se tim pitanjem bavili na Ustavnopravnoj komisiji i odlučili smo se da pristupimo izradi prečišćenog teksta Izbornog zakona koja će biti urađena nakon ovih posljednjih, sad mi čekamo. Mi imamo prečišćeno neslužbeno, sve što treba da bude prečišćeno do sada i čekamo sada ove posljednje izmjene je li, koje trebaju biti završene u Parlamentarnoj skupštini BiH, da ostavimo izvornu numeraciju zakona i da ne mijenjamo numeraciju.

Ovo iz razloga što mi smatramo da je i pitanje numeracije zapravo pitanje sadržaja zakona i da pravo na to ima samo Parlament. Mi kao Ustavnopravna komisija nemamo pravo na to ili ako bismo željeli da to promijenimo, onda bismo morali pitati Parlament, ali onda to već ne bi bio prečišćen tekst koji bi utvrdile ustavnopravne komisije, već Parlament, odnosno Parlamentarna skupština BiH.

Ovo je samo jedno od pitanja sa kojima se mi susrećemo kod izrade teksta, prečišćenog teksta zakona, a budući da su mnogi propisi u Parlamentarnoj skupštini BiH do sada više puta mijenjani, ukazala se je potreba i mi na tome radimo, da se brojni propisi prečiste i da se utvrde prečišćeni tekstovi i evo zbog toga smo se odlučili da napravimo i jedno savjetovanje na tu temu.

Pitanje ispravke pogrešaka, pitanje do koje dubine se i u formalnom smislu smije ići, od strane samoinicijativno od strane ustavnopravnih komisija bez Parlamenta u popravke tih grešaka je takođe vrlo važno pitanje. Šta je zapravo pogreška, šta je ona koja je formalne prirode, šta je ona koja je stvarne suštinske prirode? Na koju vrstu popravaka ima pravo Ustavnopravna komisija mimo Parlamenta? I ako bismo željeli da definiramo postojeći, važeći stav u ovom Parlamentu, u ovoj Parlamentarnoj skupštini, dakle od strane obje komisije, on od prilike glasi – da ustavnopravne komisije mogu samo tehnički prečistiti tekst i ne smiju ući ni u jednu iole suštinsku izmjenu teksta jer to bi onda bilo zaširanje u ovlaštenja Parlamenta, a komisije nemaju pravo na to. Pravo na to ima jedino Parlament.

I zbog toga idemo ovom jednom metodom da gdje god postoji sumnja da će se napraviti kroz prečišćen tekst neka suštinska izmjena teksta, ustavnopravne komisije se uzdržavaju i to ne čine. I zbog toga nam je potrebno ovo savjetovanje da vidimo kakva su iskustva u drugim zemljama, da vidimo šta nauka kaže kada su te stvari u pitanju.

I evo, to je ono što sam ja mogao da vam kažem kao iskustva, Ustavnopravne komisije Predstavničkog doma Parlamentarne skupštine BiH, na samom početku.

Ne znam da li ćete vi kolega sa svoje strane, izvolite.

IVO MIRO JOVIĆ

S obzirom da imamo ovaj, već unaprijed određeno vrijeme, a ja sam se već deklarirao u ovoj oblasti i htio bih samo reći da možda ću dijelom ponoviti nužnost učiniti prečišćene tekstove i pri tome iskazati da doista ne radi se i nisu to zakoni, ali su prečišćeni tekstovi i imaju jako važnu ulogu, ja bih rekao dvojaku ulogu. To je prema adresatima, znači prema onima koji koriste zakon a s druge strane iskustva stječena na ovakav način, koriste u izradi i kod drugih zakona koji su u proceduri ili se pripremaju za proceduru.

Također treba reći da je ovo jedna prigoda kada možemo po radi naših gostiju, ljudi koji su eminentni u ovoj oblasti da nam prenesu ta iskustva iz nekih zemalja članica EU ali i onih koji su dobro ispred nas prema EU. Evo u tom jednostavno smislu imao sam potrebu samo još toliko pojasniti. Ne znam koliko nam još ima vremena za dalji slijed, ja ne bih imao ništa više.

ŠEIK DŽAFEROVIĆ

Hvala vam kolega Joviću.

Mi sada, sada je predviđeno u 10:40 da imamo pauzu 20 minuta. Ja ako biste se vi složili, bih da mi nastavimo sa radom, ako ne bi imali ništa protiv, pa kada završimo ova uvodna izlaganja, da onda napravimo tu neku pauzu, damo izjave ako se neko bude interesirao od medijima. Ovo medijima nije nešto posebno interesantno, ovo je, a jako je važna stvar. Jako je važna stvar, ja sam se jednputa sad da vam se malo, da vam kažem i nešto lično je li, jako nasekirao kod recimo jednog teksta i to upravo Zakon o Sudu BiH. Mi smo prečistili taj tekst na Ustavnopravnoj komisiji i jedna i druga komisija i na kraju se ispostavilo da su službe koje su pratile ustavnopravne komisije napravile grešku. Pazite, to je sad opet poseban problem. Utvrđujete prečišćen tekst, imate problem i onda napravite grešku. Napravite početničku grešku zbog službi, službe naprave grešku. I onda to otkrijete, otkrijete povodom nekog drugog slučaja kojeg sam ja morao da analiziram i vidim da je napravljena greška. Pogrešno pozivanje na član. Tipična dakle tehnička greška, pogrešno pozivanje na član kod, i sad pravite ispravku prečišćenog teksta. I onda sam kazao dakle ovaj, svima i u službi i van službe, nemojte se više igrati da bilo šta na Ustavnopravnu komisiju dođe a da stvar ne bude do kraja raščišćena, da ne bude nikakvih dilema. Izborni zakon čeka, osim što čeka ovu zadnju izmjenu, čeka i dvije stvari, čeka dvije dileme koje ćemo ipak morati, ja mislim prosljediti Parlamentu da Parlament da odgovor, jako je to tehničko pitanje. Bez Parlamenta ne smijemo je li. Uvijek se postavlja pitanje te granice, kad ćete ući u zonu zakonodavca, a zakonodavac može biti samo Parlament. Vi jeste servis zakonodavca, jeste jedan njegov dio, jeste njegova komisija, radite po njegovom ovlaštenju, ali uvijek se postavlja to pitanje. I zato je najveće umjeće dakle ovoga, naći odgovarajuću granicu. Ne možete s druge strane zakonodavca za svaku grešku tehničko pitanje opterećivati i zapravo i jeste pravo umjeće i prava stuštnina ovog pitanja, naći mjeru koje se pridržavati u svemu ovome.

Ali evo, ako se slažete da mi nastavimo sa radom, da ne pravimo pauzu. Ja bih zamolio gospodina Božu Strle, šefa Zakonodavnopravnog odjela Državnog zbora Republike Slovenije, da nam se obrati.

Gospodine Strle, izvolite.

BOŽO STRLE

Hvala. Ljep pozdrav svima i hvala na pozivu.

Meni je drago što imam mogućnost da vam predstavim iskustva koja imamo u Državnom zboru Republike Slovenije pri pripremi i upotrebi prečišćenih tekstova zakona. Ja se izvinjavam, nadam se da ćete me razumjeti, ja nisam rođen, ali zato sam malo zapisao i uglavnom ću se držati tih mojih zapisaka tako da bude što, moj jezik što pristojniji. Hvala na razumjevanju.

Prečišćeni tekstovi zakona uvedeni su u pravni red Republike Slovenije Poslovnikom Državnog zbora Republike Slovenije u 2002. godini. Smatralo se naime, da je uvođenje odredbe o pripremi službenih prečišćenih tekstova zakona u Poslovnik, ne samo korisno nego i nužno potrebno zbog čestih noveliranja zakonodavstva, što je jedna od specifičnosti, tzv. tranzicijskog pravnog reda, a pogotovo zbog vrlo opsežnog i naglog usklađivanja zakonodavstva Republike Slovenije s pravom EU.

Uvođenjem službenih prečišćenih tekstova zakona olakšala se upotreba odnosno izvršavanje zakona. Istovremeno se je time povećala pravna važnost zbog jasnosti, preglednosti, dostupnosti i upotrebi takvih tekstova. Odredbom 153 člana Poslovnika Državnog zbora, propisano je da Zakonodavnodopravna služba državnog zbora, tu moram pojasniti, mislim samo toliko napomena, u Zakonodavnodopravnoj službi radimo samo pravnici, nema tu mislim predstavnika, tu smo samo stručnjaci s tog područja, tako da vidite u odnosu na vašu Ustavnodopravnu komisiju. Dakle, propisano je da poslje svake promjene ili dopune zakona naša služba pripremi službeni prečišćeni tekst zakona i tako pripremljen prečišćeni tekst mora potvrditi Državni zbor glasanjem, ali bez rasprave. Znači priprema stručna priprema u Zakonodavnodopravnoj službi, a potvrda na Državnom zboru i to bez rasprave.

Podvrđeni službeni prečišćen tekst objavljuje se u Službenom listu Republike Slovenije i u elektronskom obliku na ... stranicama Državnog zbora, znači na javno dostupnim stranicama, na internetu. Uvođenjem navedene odredbe o pripremi prečišćenih tekstova zakona, Zakonodavnodopravna služba našla se pred dosta velikim problemom nomotehničkog pristupa pripreme prečišćenih tekstova zakona. Naime, mi nismo imali nikakvih pravila ni stručnih osnova za pripremu prečišćenih tekstova. Imali smo samo neko znanje o pripremi prečišćenih tekstova iz bivše države i primjere prečišćenih tekstova sas strane nekih komercijalnih firmi koje su naravno naplaćivale za to. No, pristup Poslovnika da se pripremi službeni prečišćeni tekst zakona poslje svake izmjene ili dopune zakona, odstupao je od poznatih pristupa, tako da smo morali sami postaviti neka pravila o pripremi tih tekstova.

U to vrijeme, sastavili smo neku neformalnu skupinu pravnih stručnjaka iz Zakonodavnodopravne službe, iz pravosuđa, ministarstva i opet na neformalan način utvrdili osnovna nomotehnička pravila pripreme prečišćenih tekstova zakona koja uglavnom upotrebljavamo i sada, s tim da ih po potrebi dopunjujemo novim potrebama i saznanjima, posebno s vidika naravno veće jasnosti i upotrebljivosti.

Navedeno dosta neobično rješenje da se prečišćeni tekst zakona pripremi poslje svake izmjene zakona, pokazalo se kroz praksu a pogotovo poslje stupanja Slovenije u EU, kada je glavnina zakonodavstva Republike Slovenije već usklađena s pravom EU kao manje primjerno. Zato su se promjenama Poslovnika 2007. godine, pristupilo drugačijem uređenju prečišćenih tekstova koji se upotrebljava i sada. Poslovnik dakle određuje da Zakonodavnodopravna služba pripremi neslužbeni prečišćeni tekst zakona poslje svake izmjene ili dopune zakona i taj neslužbeni tekst objavi se isključivo u elektronskom obliku na spretnim stranicama Državnog zbora, dakle na internetu.

Drugi oblik prečišćenih tekstova je službeni prečišćeni tekst a taj se pravi na prijedlog matičnog radnog tijela Državnog zbora, Vlade ili Poslanske skupine to bi bio Zastupnički klub koliko razumijem, i Državni zbor na taj prijedlog može donjeti rješenje da Zakonodavnodopravna služba pripremi službeni prečišćeni tekst zakona i tako pripremljeni tekst Državni zbor potvrđuje bez rasprave, znači tako kao prije samo sad se službeni tekstovi pripremaju samo kad je puno izmjena, kada su opsežna noveliranja, znači kad je to stvarno potrebno a ne poslje svake izmjene. A neslužbeni poslje svake izmjene i dopune.

Time se normativno uređenje vraća nama uobičajeno uređenje, znači da se službeni prečišćeni tekstovi pripremaju sada samo kada se to ocijeni za potrebno, npr. zbog većeg broja ili obima noveliranja zakonskog teksta. Što se tiče neslužbenih prečišćenih tekstova, mi tumačimo odredbu Poslovnika tako da se prečišćeni tekst pripremi i objavi ne samo po svakoj izmjeni ili dopuni zakona, već i tada kada je zakon izmjenjen ili dopunjen drugim zakonom, to je naravno iznimka. Takođe po prijemu autentičnog tumačenja tog zakona i na temelju razveljavirvene ili interpretativne odluke Ustavnog suda.

To naravno znači da su neslužbeni prečišćeni tekstovi ažurniji i potpuniji i tako za upotrebu bolji od službenih tekstova u kojima je obuhvaćeno samo tanje na dan pripreme i potvrde takvog teksta. Čak imamo tu i problem, kad dođe do nekog akta recimo Ustavnog suda ili drugog zakona. Poslje toga kada Zakonodavno pravna služba pošalje službeni prečišćeni tekst u proceduru a dođe do te izmjene nakon toga, nemamo instrumenata poslovnčkih da i to ubacimo u taj službeni prečišćeni tekst. Sad radimo da bi to otklonili, taj nedostatak.

Stručna primjena prečišćenog teksta zakona zahtjeva poštovanje nekih nomotehničkih pravila koja nisu nigdje propisana kao recimo u BiH. Već smo ta pravila definirali sami, s tim da se s praktičnom primjenom malo dopunjuju. Ta pravila su za neslužbene i službene prečišćene tekstove ista s nekim minimalnim azlikama u uvodnom dijelu teksta. I taj uvodni dio za neslužbene tekstove glasi – Zakonodavno pravna služba na temelju prvog stavka 145. člana Poslovnika pripremila neslužbeni prečišćeni tekst zakona o, koji sadrži. A za službeni tekst – na temelju drugog stavka 153. člana Poslovnika Državnog zbora i rješenja Državnog zbora od dana toga i toga. Državni zbor je na sjednici dana, potvrdio službeni prečišćeni tekst zakona o, koji sadrži. Za tim tekstem onda dolazi kronološka navedba svega što je u tom prečišćenom tekstu upotrebljeno. Znači, osnovnog zakona naravno, onda svih izmjena i dopuna zakona, onda ispravka zakona koji se naravno objavljuju u Službenom listu, autentičnih tumačenja zakona, drugih zakona kojima se više izmjene i dopune osnovnog zakona ili novela tog osnovnog zakona i razveljavirvenih i interpretativnih odluka Ustavnog suda. To su znači svi elementi koji predstavljaju osnovu za pripremu određenog prečišćenog teksta zakona. Ti tekstovi se označavaju sa kraticom, skraćenicom UPB ili NPB s dodatkom tekućeg broja koji idu bez obzira na to da li se radi o UPB ili NPB. Osnovno pravilo pripreme prečišćenih zakona jeste da ovlaštenje za pripremu, odnosno potvrdu prečišćenih tekstova nikada ne uključuje ovlaštenje da bi se u prečišćenom tekstu bilo što izmjenilo ili drugačije odredilo ili čak samo oblikovalo, ako to nije prethodno odredio zakonodavac ili iznimno Ustavni sud naravno. Moguće je u vrlo ograničenom opsegu napraviti ispravke očitih administrativnih grešaka koje naravno ne smiju imati semantičke važnosti. Sastavni dijelovi zakona, to znači dijelovi, poglavlja, članovi, stavci i tačke, nikad se ne smiju prenumerirati. Naravno, ako to nije urađeno već u noveli zakona ali iza novele striktno tražimo da se ti strukturalni dijelove ne prenumeriraju. Prenumeriranje navedenih strukturalnih dijelova propisa naime, krši pravila nomotehnike a samostalno redaktorovo prenumeriranje u prečišćenom tekstu ne krši samo pravila nomotehnike, već znači preuzimanje ovlaštenja zakonodavca koji bi jedino iako u suprotnosti s pravilima nomotehnike, mogao izvršiti prenumeraciju sa novelom zakona.

Pravilo da se osnovni zakon ne smije prenumerirati vidimo na primjeru austrijskog hodezeja koji je za vrijeme svog skoro dvjestogodišnjeg važenja, iako je bio noveliran ostao kod nepromjenjene numeracije članova. Takvo pravilo znači da se u ničem ne promjeni

pravilnost ukazivanja drugih propisa, znači citiranja na zakon a ni ukazivanje i citiranje i unutrašnja skladnost samog zakona. Ako se sa novelom zakona briše član, u tom se primjeru črečišćenom tekstu briše naziv članka i tekst i sam tekst člana a zadrži se broj članka a ispod broja članka navede se u zagradi brisan. A isto tako navede se broj svih članova i ispod, ako se briše dio ili poglavlje, zadrži se isto broj i naziv a ispod toga navede se u zagradi brisan, a isto tako i kada se briše cijeli dio ili poglavlje, navede se isto broj svih članova, članaka i pod svakim se u zagradu stavi ta riječ brisan.

Kada novela zakona briše stavak, navede se naznaka brisan, samo ako je stavak bio označen brojem, tekućim brojem i tako da se iza broja stavka upiše taj u zagradi brisan. Istao važi za brisanje tačke. Ako se briše alineja, onda se briše tekst *alineje bez napomene brisan*, samo se briše tekst i ona nema više u tekstu. Ako Ustavni sud poništi ili razveljavi, ne znam kako se to tačno kaže, članak, onda se tekst i naslov članka brišu a pod brojem člana se navede napomena razveljavljen, to bi tio nevažeći, u zagradi. Ukoliko Ustavni sud poništi samo pojedini stavak ili tačku, upotrebljava se to isto pravilo a u primjeru da se ti dijelovi članaka brišu novelom, isto pravilo kao da se to briše s novelom, s tom razlikom da se napomena ne glasi brisan, nego nevažeći.

Ako Ustavni sud donese interpretativnu odluku, onda se tekst člana ili stavka zadrži, a podtekst se u obliku napomene navede taj interpretativni dio izreke Ustavnog suda sa oznakom broja odluke Ustavnog suda. Npr. nevažeći ukoliko se recimo odnosi na određenu situaciju ili u skladu sa zakonom ako se razumije tako i tako. Te interpretativne odluke su vrlo različite Ustavnog suda, ali navede se tekst te interpretacije, da bi se mogao taj tekst na koga se odnosi, pravilno interpretirati u skladu sa odlukom ustavnog suda.

Isti princip naravno se upotrebljava kod autentičnog tumačenja. Ako neki drugi zakon izmjeni ili dopuni zakon, taj osnovni zakon ili njegovu novelu, onda se to naravno uključi u prečišćeni tekst s napomenom pored broja člana koji se mijenja, uzet u obzir i krticu, skraćenicu zakona kojim je uvedena ta izmjena.

Ako se drugim zakonom odredi prestanak važenja određenog članka, onda se briše naziv i tekst članaka a pod broj članaka upiše se napomena prestao važiti.

Prijelazne i završne odredbe navode se na kraju svakog prečišćenog teksta zakona po kronološkom redu. Svake te prelazne završne odredbe posebno se uvdu tekstom, zakon o tomu i tomu ili zakon o promjeni zakona, sadržava sljedeće prijelazne i završne odredbe. Slijedi tekst kao u noveli, pisan iz novele. Ako dođe do primjera da novela zakona zahvata u prelazne odredbe osnovnog, temeljnog zakona ili neke od sledećih novela, to se naravno uzme u obzir i u tekstu te odredbe uz adekvatnu napomenu, recimo – brisan, prestavo važiti ili u primjeru izmjene pored teksta odredbe napomena – uvažen, znači uzet u obzir i taj zakon kojim se ta promjena uvede. Jedino u primjeru da novele zakona više puta zahvate u prelazne odredbe temeljnog zakona ili neke od prethodnih novela ne pišu se napomene uz pojedine članke, već se sve novele koje zahvataju u određene prelazne odredbe nabroje u uvodnom tekstu pred tekstom prelaznih i završnih odredba. Recimo – zakon o tome i tome, promjenjen zakonom o tome i tome, promjenjen zakon o tome, tome, zadrži sljedeće prelazne i konačne odredbe. To bi bilo što se tiče tih prečišćenih tekstova zakona. A mi imamo Zakonom o dostupu informacija javnog značaja usvojenom 2006. godine propisano isto da moraju svi državni i opštinski organi i drugi organi i nosioci javnih ovlaštenja na svjetskom spletu, znači

na internetu objaviti prečišćene tekstove propisa koje je taj organ usvojio u okviru svojih nadležnosti. Radi se dakle o neslužbenim prečišćenim tekstovima podzakonskih propisa i drugih opštih akata tih organa. Što se tiče nomenklature trudimo se da bi se primjenila ista pravila i za te propise, ali je problem što malo nepoznavanja, malo što nemamo propisano kao imate recimo vi.

Još samo riječ o pravnom svojstvu službenih prečišćenih tekstova zakona. To pravno svojstvo je takvo da se upotrebljava i citira kao važeći zakonski tekst. U primjeru daljnjih izmjena zakona novelira se prečišćeni tekst sa svim što kasnije utječe, sa svim novelama i ustavnim odlukama što, znači što kasnije utječe na prečišćeni tekst zakona. Dakle i drugi zakoni koji izmjenjuju ili brišu odredbe tog zakona. Što se tiče neslužbenih, to je naravno samo tako je radno sredstvo priručno i za olakšavanje posla pravnika i drugim koji to upotrebljavaju.

Toliko sam ja imao pripremio, nadam se da ste me razumjeli, hvala.

ŠEFIK DŽAFEROVIĆ

Hvala Vam gospodine Strle na ovom izlaganju, meni je žao, ja dobar dio toga nisam mogao da pratim zbog toga što su mediji tražili već izjave, ipak oni traže izjave imaju svoj plan. Ali ako sam ja mogao dobro da zaključim bar iz onog dijela kojeg sam pratio u Republici Sloveniji postoji dakle taj Institut neslužbenog i službenog prečišćenog teksta zakona, neslužbeni se priprema od strane Vašeg sektora i objavljuje na web sajtu parlamenta. A službeni također se priprema od strane Vašeg sektora ali mora biti odobren od strane parlamenta bez rasprave. I to bi zapravo potvrđen, dakle odobren od strane parlamenta bez rasprave, i to bi zapravo bila suština onoga što bi mene posebno interesiralo. Vjerovatno ste i mnoge druge interesantne strane za naše službe ovdje u Parlamentu, ovo je za njih prije svega kazano. A ovo je stvar koja je vezana za nas, o tome mi treba da razmislimo, jer mi imamo sistem da parlament, kao što sam ja rekao, kada donosi izmjene i dopune i usvaja dakle zakon o izmjenama i dopunama odgovarajućeg zakona ili nekog drugog propisa, onda može da da ovlaštenje ustavnopravnim komisijama unaprijed da to one urade i kad one onda urade, onda to one potpisuju i daju na objavljivanje i to je taj službeni tekst. Kod vas je sistem, dakle, to je sad dilema za nas koji donosimo odluke, a ovo ostalo ja se nadam da je također bilo vrlo interesantno i poučno za naše službe i ovo će biti jedno od pitanja kojima ćemo se mi morati baviti kada budemo radili poslovnik, odnosno kod nas je u toku izmjena i dopuna, su u toku izmjene i dopune Poslovnika.

Hvala Vam još jedauputa.

Sada riječ ima doktor Zijad Hasić, on je sekretar Ustavno-pravne komisije Doma naroda Parlamentarne skupštine BiH, pa ja Vas molim da uzmete riječ i krenete sa Vašom prezentacijom.

ZIJAD HASIĆ

Hvala lijepa.

Poštovane dame i gospodo, uvaženi prezentatori, prisutni, najiskrenije vas pozdravljam i želim da na neki način i sam dam jedan doprinos rasvjetljavanju ove usko stručne pravne teme, a za nas veoma bitne teme u zakonodavnom organu, dakle o prečišćenim tekstovima.

I odma u startu da kažem da osim zakona mogu biti i prečišćeni tekstovi i drugih akata koje sadrže norme, koji imaju znači relaciju između adresanta s jedne strane, a to je onoga stvaraoaca pravne norme i s druge strane adresata. Dakle, tu mogu biti prečišćeni tekstovi poslovnika, odluka, pravilnika, što izvršna vlast zna vrlo mnogo da koristi. Normalno nama je najviše u fokusu prečišćeni tekst zakona zato što se s njim u zadnje vrijeme najviše i susrećemo i gdje imamo najviše glavobolje pri izradi pojedinih tekstova prečišćenih.

Možemo reći šta predstavlja faktički prečišćeni tekst zakona. Da je to jedan zbir normi koji se sastoji od osnovnog teksta zakona i dopuna zakona, a odakle su i eliminisane sve one izmjene zakona. Znači, osnovni tekst zakona i njegove izmjene i dopune čine osnovni tekst prečišćenoga teksta zakona. Imajući to u vidu onda možemo i reći da je prečišćeni tekst zakona samo jedan tehnički pomagač faktički onim adresatima, institucijama i pojedincima koji izvršavaju zakon, da se može bolje snaći u šumi raznih normi iz određene oblasti, zakonodavne oblasti. Znači, uzimajući u obzir evo taj podatak da je prečišćeni tekst samo tehničko pomagalo ili tehnički pomagač, onda nam ostaje da znamo da je osnovni tekst zakona i njegove izmjene i dopune da su onaj važeći dio normi koji se primjenjuje faktički u konkretnim predmetima. Kakva bi bila situacija kad bi mi dali neku veću snagu prečišćenom tekstu zakona? Onda bi smo sigurno napali jedno vrlo vrijedno načelo vladavine prava, pravne sigurnosti, jer bi se kod ljudi koji primjenjuju propis postavilo pitanje – šta je vrijednije ili je vrijedniji prečišćeni tekst zakona ili onaj osnovni sa izmjenama i dopunama. I zato imajmo u vidu, znači tu težinu, da prečišćeni tekst samo može služiti kao neki tehnički pomagač kao pomoć.

Ima dosta otvorenih pitanja kod nas bar u našem zakonodavnom organu kad je u pitanju prečišćeni tekst zakona. Vidjećete kad fokus stavimo na naše norme, ipak da su one nedovoljne, da su neprecizne, da nešto više nekih saznanja o prečišćenim tekstovima mi faktički erpimo iz te naše pravne stečevine još iz ranije države, a onda nešto i iz iskustava demokratskih zemalja, a normalno posebno zemalja kontinentalno-evropske Evrope, gdje u ovome segmentu znatno više mi gravitiramo nego anglosaksonskim zemljama. Što se tiče same forme prečišćenog teksta, znači u njega ulazi osnovni tekst zakona i ulazi, ulaze izmjene i dopune zakona koje su se dešavale od momenta donošenja osnovnog teksta, do momenta izrade prečišćenog teksta. Znači, sve te izmjene i dopune trebaju biti sadržane u onom osnovnom tekstu i na kraju dobivamo taj prečišćeni tekst zakona. Prečišćeni tekst zakona ne smije mijenjati donešene norme. Znači, u njemu ne smiju biti neka rješenja tjela koje je dobilo mandat da napravi prečišćeni tekst ni u kom obliku. To znači da čak ni greške očite ne bi trebale biti u prečišćenom tekstu. Naš, naša Jedinствена pravila dozvoljavaju da ispravke budu sadržane u prečišćenom tekstu, ali ispravka je po formulaciji Jedinствениh pravila samo ono što je različito u odnosu na tekst koji je zakonodavac donio, do i tekst koji je objavljen u službenom glasilu. Samo u tom segmentu je ispravka teksta nekoga zakona.

Mi smo stvarno pri donošenju nekih prečišćenih tekstova veliku muku mučili i sa lektorima i sami sa sobom gdje smo uočavali određene nesaglasnosti i nesrazmjernosti između osnovnog teksta i pojedinih izmjena i dopuna ili pojedinih izmjena i dopuna i nekih drugih izmjena i dopuna. I bili često u iskušenju da popravimo možda ovaj tekst. Ali po pravilima, što kaže gospodin Strele moraju postojati pravila za izradu prečišćenih tekstova, ne smijemo odstupiti ni u čemu od osnovnog izvornog teksta osnovnog zakona i njegovih

izmjena i dopuna. To između ostalog potvrđuju i određene presude ustavnih sudova, tako da mi imamo jednu presudu Ustavnog suda Hrvatske sad iz skorije prošlosti, a postojala je i jedna presuda Ustavnog suda iz bivše Jugoslavije, na žalost nisam uspio doći do te presude, uglavnom i jedni i drugi kažu da se ne mogu praviti izmjene i dopune prečišćenog teksta i da ne može se tražiti pitanje usaglašenosti prečišćenog teksta sa Ustavom. Znači da u mehanizmu ustavnosti i zakonitosti, odnosno ustavnosti ispituje se ustavnost određenog zakona sa Ustavom. Ne možemo praviti, znači trežiti ustavnost prečišćenog teksta sa Ustavom baš zato što je njegova pravna priroda slabija u odnosu na pravnu prirodu zakona. Jer jasno je šta je zakon, imamo i teoretska razmatranja, imamo negdje u nekim zemljama ustavom se odredi tačno šta je zakon, ono što proizilazi da bi bio zakon, to je norma koju donosi zakonodavni organ koji zahtjeva određeno ponašanje ili uzdržavanje od nekog ponašanja, a kao garanciju te norme ima monopol fizičke sile. Imajući to u vidu, znači, prečišćeni tekst ne podliježe toj kategoriji pravnih akata. I normalno prečišćeni tekst propisa ne može stavljati van snage pojedine izmjene i dopune, znači, nama u pravnom sistemu su mjerodavni osnovni tekst i izmjene i dopune i u realizaciji svih prava, obaveza, odgovornosti prema pojedincima ili pravnim licima, to su relevantni tekstovi normi. A prečišćeni tekst je znači samo jedno pomagalo u svemu tome.

Normalno da pri izradi prečišćenog teksta moramo voditi računa o obavezama subjekata koji učestvuju i to ćemo vidjeti da, da kod nas ni poslovníkom, ni Jedinstvenim pravilima nije definisano. Naime, u tom mehanizmu izrade prečišćenih tekstova na kraju je Ustavopravna komisija jedna i druga koja uz usaglašenost, normalno, utvrđuju tekst prečišćenog teksta. Ali nekad je to jednostavno uraditi, ali šta ćete uraditi evo u primjeru, recimo Izbornog zakona koji sad ima 15 ozvaničenih izmjena i dopuna i recimo nekih drugih zakona i s druge strane recimo Zakona o ravnopravnosti spolova koji je, koji ima samo osnovni tekst i ima jednu izmjenu i dopunu, koji je, koja je odmah nalagala izradu prečišćenog teksta i kojeg smo mi usvojili, utvrdili faktički prije par dana. Znači, to je taj raspon, gdje jedna izmjena i dopuna može da pokrene lanac izrade prečišćenog teksta, a može kažen držati se to na mnoštvu, na brojnosti nekih prečišćenih tekstova, pa tek onda pristupiti izmjenama njihovoga, njihovoj izmjeni.

Što se tiče iskustava demokratskih zemalja, na žalost iako smo to tražili to preko našega sektora za, Istraživačkoga sektora nismo dobili odgovore ni od Austrije, ni od Njemačke, ni Francuske i par njih kojima smo se obratili, ali možemo reći da svi oni izgrađuju mehanizam prečišćenog teksta, jer je to jedna nužnost, jedna korisnost, potreba, znači tim adresatima da imaju ažuriran tekst nekog zakona koji je koristan za primjenu. I naša zemlja, kažem, u ovoj sferi više naginje kontinentalno evropskom pravu koje se više drži procedure i snage samoga zakona. Dok recimo kod anglosaksonskog prava daje se više mogućnosti sudstvu da svojim predsjednicima utvrdi put određenog tumačenja i određene primjene. Znači, možemo pretpostaviti da i evropske zemlje izrađuju prečišćene tekstove sa tačno utvrđenom procedurom.

Dobili smo određene iskustva iz Republike Hrvatske i možemo reći da je kod njih Odbor za zakonodavstvo Hrvatskog sabora nadležno tijelo koje utvrđuje prečišćene tekstove. Da nema, bar nismo mi dobili podatak da li se Hrvatska priklanja obaveznom naručivanju izrade prečišćenih tekstova ili se to po nekom mehanizmu automatizma nakon treće i daljnje i daljnjih izmjena i dopuna primjenjuje prečišćeni tekst. Uglavnom pravna priroda prečišćenog

teksta je ovakva kakvu i ja sam zamislio i smatram da bi bila, znači to nije zakon, to je, to je tekst normi koji čini zbir faktički osnovnog teksta i njegovih izmjena i dopuna.

(?)

/nije uključen mikrofon/

ZIJAD HASIĆ

Jeste, jeste, jeste, znači participiraju saborski zastupnici i da, da, da. A mi smo u nekom programu za ovu godinu predvidjeli čak obilazak toga odbora, pa ćemo znati onda i bolje, ako dođe do te realizacije.

Ovdje sam pronašao jednu, jedan prečišćeni tekst koji se sastoji od Osnovnog teksta Poslovnika Vlade Republike Hrvatske, zatim od prečišćenih tekstova koji su u više, više puta pravljene i samo vam pokazujem da je Ustavni sud Republike Hrvatske ovo pokazao kao lošu praksu. Znači, da ne treba praviti prečišćene tekstove na prečišćene tekstove. Nego prečišćene tekstove samo na osnovu osnovnog teksta i izmjena i dopuna, al eto i kod njih se to potkralo i ne znam da li su uveli ovaj, obaveznost da u izradi prečišćenih tekstova, znači, imaju u obzir samo osnovni tekst i izmjene i dopune toga propisa. I što se tiče broja urađenih prečišćenih tekstova ovo je podatak za 2009. godinu, gdje na svim nivoima kako u zakonodavnoj i izvršnoj vlasti organa koji u Narodnim novinama objavljuju prečišćene tekstove da je bilo 163 prečišćena teksta. Mislim da je broj zakona znatno manji, vjerovatno pet, šest kao što otprilike bi praksa i našeg zakonodavnog organa to pokazala.

S druge strane iskustva Republike Srbije dobili smo neke podatke ali iz njih nije vidljivo isto neko posebno normiranje prečišćenih tekstova. Čak šta više norme koje se tiču prečišćenih tekstova, kod njih se više odnose na prečišćene tekstove nekih zapisnika ili nekih procesnih stvari koje se odvijaju, pa ima nekih nedoumica i onda oni čine te prečišćene tekstove. Mada sam ubjeden da oni čine prečišćene tekstove i isto po onoj inerciji kako je bilo u Jugoslaviji gdje je bio taj razradeni mehanizam prečišćenih tekstova.

Što se tiče Republike Crne Gore oni opet imaju neko svoju specifičnost, kod njih se rade prečišćeni tekstovi i kad se radi prečišćeni tekst onda se mora ovlastiti tačno određen organ. Znači nema već ranije određenog organa koji će raditi sve prečišćene tekstove. Nego tačno određeni organ i za određeni akt da ga učini u određenom roku. I to je regulisano Poslovníkom Skupštine Crne Gore, a recimo za Poslovník njihov je nadležan Odbor za ustavna pitanja, što je trebala Ustavnopravna Doma naroda da obiđe još prošlog mjeseca, pa ne znam da li će biti prilike da od njih ta iskustva neposredno dobijemo.

(?)

/nije uključen mikrofon/

ZIJAD HASIĆ

Imamo iskustva i Republike Makedonije, oni, kod njih je Zakonodavnopravna komisija nadležna, isto snaga prečišćenog teksta je otprilike ovakva, znači on nije propis nego je jednostavno samo pomagač za primjenu normi. Kod njih je stvarno bolje uređeno pitanje nego kod nas kad je u pitanju taj mehanizam pravljenja prečišćenih tekstova. Oni su

stavili odredbu – da je predlagač zakona, da predlagač zakona priprema tekst i podnosi ga na potvrđivanje Zakonodavno-pravnoj komisiji. Mi te odredbe nemamo i vjerujte ovaj, bilo je nekad i diskusija hoće li neko učestvovati sa strane ili ne da bi nam pomogao. Iako po prirodi posla proizilazi da bi predlagači trebali nam pomoći, pogotovo kad je Vijeće ministar u pitanju kao predlagač, negdje smo imali veoma dobru saradnju, a negdje su se pitali – šta oni traže u tome kad nema nigdje definisana njihova uloga?

I inače evo kad je u pitanju naš pravni okvir i naš pristup prečišćenim tekstovima, kao što je gospodin Džafirović istakao, imamo odredbe iskazane u Jedinstvenim pravilima i imamo u poslovnicima oba doma Parlamentarne skupštine BiH. Ono što bi trebalo stvarno provjeriti i vezano za naše norme je pitanje nove numeracije. Naime, vidim da iskustva naših susjeda idu zatim da zadrže raniju numeraciju zakona. I to je daleko lakše za snalaženje pri pomaganju sa prečišćenim tekstom. Naša Jedinstvena pravila kažu – nova numeracija. To znači da neki član koji je nama interesantan u osnovnom tekstu zakona može biti pomjeren za nekoliko mjesta zbog izmjena i dopuna i onda nemamo adekvatno snalaženje u samom prečišćenom tekstu. Pa bi možda u samom gore zaglavlju trebalo napraviti neku vezu sa ovim osnovnim tekstom i brojem člana i novim koji se predstavlja u prečišćenom tekstu. Mislim da i iskustva koja je kolega iz Slovenije istakao mogu nam koristiti pa ćemo dobro izučiti kako su oni pristupili ovome pitanju. Ali nesumnjivo da nova numeracija ipak odvlači onoga adresata, onoga koji primjenjuje propis, odvlači ga od osnovnog teksta, pa mu je onda teže za snalaženje.

I pitanje dopuštenosti da budu ispravke u prečišćenom tekstu, to sam rekao ovaj, ipak treba zadržati sva rješenja iz osnovnog teksta i njegovih izmjena i dopuna. Jedino ako su bile ispravke objavljene u službenom glasilu onda ih normalno maksimalno uvažiti. Ali na svoju ruku ići u određena retuširanja propisa ne bi bila dobra praksa.

Novo pitanje koje se postavlja, kaže – ima službeni karakter. Mislim da ovo često dovodi u zabludu primjenjivače prečišćenih tekstova, odnosno one kojima služi. Jer oni kroz službeni karakter smatraju da, da se mogu pozivati na te propise, mogu ih koristiti kao bez greške, znači upotrebljive. Ipak bi znači trebalo izmijeniti taj službeni karakter i reći da je to pomagač, zašto ne reći da je prečišćeni tekst pomagač onome ko primjenjuje zakon, a službeni karakter kaže – može asociirati na oficijelnost primjene toga akta.

Nesumnjivo znači prečišćeni tekst nije novi propis, ne stavljaju se van snage njime nikakve izmjene i dopune i smatram da nije loše zadržati da ustavnopravne komisije utvrde, ako uzmemo da je to stvarno pomagalo neko ili pomagač, da ustavnopravne utvrđuju tekst. Evo možemo vidjeti sa kolegom iz Slovenije u čemu je veća pravna upotrebljivost oficijelnih i neoficijelnih prečišćenih tekstova? Kad oni i jedni i drugi imaju svoju osnovnu svrhu, da budu pomagač. Mogu li se oficijelni tekstovi smatrati zakonom? Ne mogu, jer onda postavlja se pitanje – šta je sa izvornim, onim osnovnim tekstom i izmjenama i dopunama? Znači, mi možemo povjeriti to jednom tijelu u Parlamentu radi tehnike da se rade prečišćeni tekstovi. A ako bi smo to dali Parlamentarnoj skupštini, domovima, šta dobivamo na pravnoj snazi prečišćenih tekstova. Evo tu malo razmislimo o tome pa. Mislim da su naše norme stvarno u tome nedovoljno precizne, evo pogledajte i odredbe Poslovnika on samo kaže - da utvrđuje zajedno sa odgovarajućom komisijom Predstavničkog doma prečišćeni tekst zakona i drugog propisa, kad i ako ih ovlaste oba doma. Ali nema nigdje da se kaže koja je to snaga toga prečišćenog teksta.

Što se tiče rezultata koliko ih je bilo u Bill i prije možemo reći da je zadržana neka ranije dinamika i ovoga našega pregleda za prošlu godinu i recimo za ovu godinu. Ali u periodu od rata pa sve do 2009. godine imamo veoma mali broj propisa, od toga zakona nisam pronašao nešto posebno. Evo recimo '82. godine je Zakonodavno-pravna komisija Saveznog vijeća utvrdila četiri prečišćena teksta zakona. Iste te godine u Hrvatskoj, tada socijalističkoj republici, Zakonodavno-pravna komisija Sabora je utvrdila šest prečišćenih tekstova i znači to je neka dinamika koja i nas očekuje. Mi u 2010. imamo već dva utvrđena i imamo još pet, šest u projekciji, al kolko će ih stvarno biti do oktobra to je pitanje. I možemo reći da i u zakonodavnim tijelima Parlamenta i Narodne skupštine RS, kao i u Brčko Distriktu isto zakonodavna tijela, znači, pristupaju izradama prečišćenih tekstova.

Ovo bi bili neki prijedlozi za poboljšanje, znači akcentirati pripremu prijedloga prečišćenog teksta. Znači, ako je to predlagatelj Vijeća ministara ako je predlagatelj delegat ili, ili ovaj poslanik, da vidimo u takvoj situaciji ko bi bio taj ko priprema prijedlog. I jer u Poslovniku je rečeno ko utvrđuje, a ovaj, a normalno ne bježati ni od obaveze ako je to ustavnopravna, a onda se mora i kadrovski i na svaki drugi način ojačati da bi ona mogla udovoljiti i ovome poslu.

Dalje, vidjeti kod automatizma izrade prečišćenog teksta, treba li uvijek najavljivati potrebu izrade prečišćenog teksta. Nisu loša rješenja ni svaki put kad se donese neki propis da se ide na prečišćeni tekst. To bi bilo i najbolje pogoden, pogodena svrha prečišćenog teksta. Jer bi tad bilo faktički osavremenjen taj tekst koji bi mogao dati poruku adresatu.

Dalje, preispitati službeni karakter, to sam rekao. Numeraciju teksta isto prilagoditi tome da se lakše snalazimo u prečišćenim tekstovima i normalno imajmo osnovnu svrhu prečišćenog teksta i tu da je on indikator kad treba pristupiti novim izmjenama i dopunama. Jer svaki prečišćeni tekst će pokazati u kojem segmentu je izmjenjen, dopunjen i da li treba ići sa novim propisom ili ne.

Eto hvala vam na strpljivosti.

ŠEFIK DŽAFEROVIĆ

Hvala i Vama gospodine sekretaru Ustavno-pravne komisije Doma naroda na ovom izlaganju i prezentaciji koja je bila jako poučna, jel.

Ovaj, ja bih možda imao potrebu samo da u kratkom osvrtu podvučem neke stvari, recimo da mi i ne trebamo sebi dozvoliti nikakvu praksu da utvrđujemo prečišćen tekst prečišćenih tekstova. Recimo, to bi mogla da bude jedna stvar u koju mi ne treba da idemo, ovaj, u pravilima za izradu naših propisa, kad dođemo u tu poziciju onda se mora donijeti novi zakon. I kada govorimo o službenom i neslužbenom prečišćenom tekstu, ja niti bilo ko ni jednog trenutka ne može i ne smije pomisliti da službeni prečišćeni tekst je zakon, dakle on nikada ne može biti zakon, bio on služben, bio neslužben. Neslužben i služben razlika je u tome što evo i kolega Božo je, dok ste Vi govorili, to prokomentirao ovdje i u pozivanju samo, ovaj, ako imate utvrđen službeni prečišćen tekst ili službeno utvrđen prečišćen tekst, onda se pozivate kod primjene propisa na osnovu člana 5.15. Izbornog zakona BiH u zagradi (prečišćeni tekst „Službeni glasnik BiH“ broj taj i taj) i nastavljate dalje. Al ako nemate toga, ako je neslužben onda na osnovu člana, ne znam ni ja kojeg sam redao, 5.15. Izbornog zakona BiH u zagradi („Službeni glasnik BiH“ pa onda 15 puta, pa zatvorena zagrada), bilo

je tako i tako i to je jedina stvar i jedina razlika između službenog i neslužbenog teksta, prečišćenog teksta. Dakle, ovaj nije jednostavno moguće nikada se dovesti u poziciju pa službeni tekst smatrati nekom vrstom zakona. Dakle, nikada on nije zakon, on dakle je tekst o zakonu.

Ali Vama hvala, mi ćemo se posebno ovdje morali osvrnuti na još jedno pitanje, a to je pitanje učesća raznih tijela u izradi prečišćenih tekstova. Mi to pitanje nemamo riješeno ovdje u Parlamentu BiH, je li to, koja je uloga Vlade ako je ona predlagač ili ako nije predlagač, koja je uloga Zakonodavno-pravnog sektora kojeg mi pokušavamo da gradimo u Parlamentarnoj skupštini BiH, koja je uloga ustavnopravnih komisija i koja je uloga, o ulozi Parlamenta o tome ćemo ovaj, posebno. Mislim da bi i to trebala da bude jedna stvar oko koje bi trebali da govorimo i Vi ste nešto na tu temu već kazali. U svakom slučaju hvala Vam na ovom izlaganju.

Ja sada dajem riječ gospodinu Tihomiru Lukesu, sudiji Suda BiH.

TIHOMIR LUKES

Hvala Vam.

Želim prije svega da pozdravim sve prisutne i na ukazanom povjerenju, jer imao sam vrlo malo vremena da se pripremim objektivno za ovo izlaganje. Međutim, sa zadovoljstvom ću vam prenijeti ono što sam uspio da prikupim u relativno kratkom roku za ovaj skup ovdje.

Problematika koju vi ovdje naznačavate, mi svakodnevno se suočavamo sa rješavanjem tih problema. Ono do čega sam ja došao, do saznanja, pravo da vam kažem nisam ranije ni obraćao pažnju na to, a to je obaveza ustavnopravne komisije da će u roku od 60 dana uraditi prečišćeni tekst nakon donošenja zakona. Međutim, mali broj zakona je urađen u tom roku, sa zadovoljstvom mogu primjetiti, odnosno tako mi je i preneseno da je Zakon o Sudu BiH i Zakon o Tužilaštvu BiH objavljen je prečišćen tekst zakona krajem prošle godine. Šta ovo znači? Znači da se čeka veliki broj izmjena da se uradi prečišćeni tekst zakona. Mi smo u Sudu BiH Zakon o krivičnom postupku BiH uradili interni prečišćeni tekst. Taj tekst je toliko urađen, na takav način, mislimo da je dobro urađen, da je čak Američka ambasada za sudije amerikanke i ove ostale na, štampala to na engleskom jeziku za, kako bi bio prihvatljiv i primjenjiv za njih u našoj svakodnevnoj praksi. Ovo je jedan od direktnih posljedica i problema dakle, s kojim se suočavamo s onim što očekujemo da bi jel, trebalo odavde da dođe.

Zbog čega je ovaj problem kod nas u praksi znatno izražen? Pazite, Krivični zakon na državnom nivou je donesen unazad 7 godina, nije raden prečišćeni tekst, a bilo je sigurno sedam do osam izmjena. Sada je usvojen Krivični zakon BiH i treba od maja mjeseca da stupi na snagu. Vakum je pet mjeseci od donošenja do stupanja na snagu. Da li je bilo dovoljno vremena da se pokuša nešto uraditi vezano za prečišćeni tekst, s obzirom da reference sa izmjenama i bez izmjena su nama jako bitne u svakodnevnom radu.

Danas smo isto čuli da ustavnopravna komisija ustanovi tekst prečišćeni u oba doma, odna se šalje u službeni glasnik. Al vidite sve dalje izmjene idu na posljednje objavljene izmjene. Tako da nemamo onaj integralni tekst i s obzirom kada sam dobio temu koja je bila predmet ovdje, raspitao sam se i došao do saznanja, kada su Španci bili u posjeti u našem sudu i kada im je predocen mehanizam rada na koji način se vrši pripreme, primjena zakona i

td. Tada je preneseno da se u Španiji nakon svake izmjene ide integralni tekst zakona sa izmjenama. I to je konsolidovan zakon za sljedeće izmjene. U svakom trenutku imate važeću normu prečišćenog teksta koja se koristi kao referenca. To je nešto ovaj, naspram tome oni se dive nama kako se mi uspijemo snalaziti u ovome svemu što mi imamo. Možete si misliti koja je to lakoća, odnosno u svakodnevnom radu, tako da znate u svakom trenutku i u vremenskom periodu koji zakoni, ne samo zakon nego i član se mogao primjenjiv, a to je posebno ovaj, kod nas u radu Suda BiH. Pazite Sud je 2003. godine, imamo krivičnih djela, produžena djela koja su nastala i prije i td. kad se koje smatra, da li je ovaj, Sud nadležan BiH za određene predmete. Stoga se ukazuje potreba s obzirom da mi radimo ovdje, da se rade ovdje prečišćeni tekstovi, da se tekstovi rade, prečišćeni tekstovi rade u kraćem roku i time se otklanjaju dileme validnosti zakona u određenom periodu.

Stoga treba pratiti dinamiku i obim izmjena zakona i ako izmjena, ovo je sad malo diskutabilno, ako je recimo izmjena 30 članova, trebalo bi možda ažurnije Ministarstvo pravde da podnosi zahtjev za prečišćene tekstove ako je ovo ovako mehanizam koji bi trebalo da radi. Odnosno, da traži da se ažurnije obavi ovi poslovi, odnosno obaveze vezano za prečišćene tekstove zakona.

Bitno je ovdje naglasiti da se gubi kontinuitet Zakona o krivičnom postupku BiH, odnosno Krivičnog zakona BiH, jer se određeni članovi mjenjaju u više navrata a prečišćeni tekstovi nisu urađeni. Stoga je naš prijedlog da se preuzmu odgovarajuće obaveze sukladno stručnim, tehničkim i materijalnim mogućnostima na rješavanju ovog pitanja.

Eto to bi bilo ukratko moje iz prakse, što se kaže.

ŠEFIK DŽAFFEROVIĆ

Hvala Vam lijepo, vrlo, vrlo korisno, na dva vrlo važna zakona, zapravo na Krivičnom zakonu i Zakonu o krivičnom postupku, mislim da mi to nismo imali prije rata, ove prečišćene tekstove ovih zakona, nismo doduše nisu se često ni mjenjali ZKP se promjenio par puta, jel, a Krivični zakon ovaj savezni slabo, ovaj republički nekoliko puta jel, ali nisu utvrđivani prečišćeni tekstovi.

Ali ovaj, bitno pitanje, pogotovo za nas, jer mislim BiH ima jednu dinamiku usljed razvoja još uvijek prisutnog procesa izgradnje institucija njihovog pozicioniranja i taj će se proces nastaviti jel. Pred nama će biti, će se postaviti potreba češćeg mjenjanja zakona. I na Krivičnom zakonu recimo kad poredite stanje od prije rata i ovo stanje koje mi imamo od 2003. godine vi ćete vidjeti da ovaj, da je recimo ZKP već imao nekoliko ozbiljnih reformi u zadnjih sedam godina. Krivični zakon je imao također nekoliko vrlo ozbiljnih reformi. I čekaće nas pogotovo sada u postupku priključenja EU ovaj, brojne reforme. Zato je važno dat odgovor na ova pitanja koja ste vi postavili. Tako da vidjećemo danas u okviru zaključaka da se i Sud BiH, ovdje je pomenuta Vlada kao subjekt, jer ovdje će biti jedan krug onih koji će donositi odluku i biće jedan krug onih koji će pripremiti tu odluku. Mislim da Sud BiH, Vlada BiH, službe Parlamenta ovdje, dakle oni moraju biti u tom krugu koji će pripremati odluku zavisno od prirode propisa, odnosno zakona čiji se prečišćen tekst utvrđuje.

U svakom slučaju hvala Vam gospodine Lukes.

A sada dem i gospodo možemo otići na jednu kafu, jedno 20 minuta, a onda se vratiti ovdje da jedan sat vremena, da popričamo, ali molim vas lijepo da svi kažete šta imate,

slobodno se otvorite ovdje da dogovorimo ovdje, evo ja namjerno govorim malo više nego što treba, ovaj da vidimo da što bolje zaključke danas napravimo. Jer od toga će ipak zavistiti koliko će ovo naše savjetovanje biti korisno.

Dakle, vidimo se u 12:00 sati idemo popiti kafu. Gdje je kafa samo mi kažite sekretaru? Dole sprat niže je li? Kafa sprat niže, OSCE i USAID časte.

/PAUZA/

ŠEFIK DŽAFEROVIĆ

Ja bih da mi nastavimo sa radom, nema nam ovdje još gospodina Hasića ne znam gdje je on. Ja sada otvaram raspravu i pozivam vas da postavljate pitanja, dajete komentare da predlažete i sve to skupa recimo može trajati nekih 40 minuta, ako bude bilo zainteresiranih možemo to i produžiti, a nakon toga bi naši uvodničari kazali koju riječ, jer vjerovatno će biti pitanja i njima, a poslije toga bismo gospodin Ivo Miro Jović i ja ovo sve skupa zaključili, pa izvolite. Slobodno, dakle vi koji se bavite ovim neposredno.

Kristijan Haupt, šef USAID-ovog programa za saradnju sa Parlamentom. Izvolite.

KRISTIJAN HAUPT

Ja bih imao jedno pitanje, odnosno opservaciju pa pitanje kolege iz Slovenije.

Ja kao krajnji korisnik i ne pravnik, ja često idem na internet i u Google ukucam naslov nekog zakona koji mi treba, tražim prečišćeni tekst i onda kao rezultat vrlo često dobijem stranice raznih institucija u BiH koje stavljaju na svoje web stranice prečišćene tekstove. I tu piše uvijek da su to naravno neslužbene verzije, ali vidljivo je da tu ima puno tih tekstova koji su vrlo šareni, to se već vidi na prvi pogled, različiti dizajn, različito ima koji put fus nota nema itd. I sad se meni kao ne pravniku čini da ovaj slovenski model gdje postoji jedno tijelo u Parlamentu koje namjensko vrši tu uslugu izrade prečišćenih tekstova, da je to jedna elegantna solucija, meni se čini da je to možda najefikasnija. I to mene zanima kakva je bila praksa prije u Sloveniji, kako mu je palo na pamet prečišćeni tekstovi ili je tu bio neki sistem. Meni se čini taj model vrlo interesantan. Ja pretpostavljam da je možda on najefikasniji, jer umjesto da se to decentralizira i svaki radi kako mu je potreba, imamo jednu ekipu koja to radi sistematski i pretpostavljam da bi to bilo možda i kvalitetnije, jer bismo imali jednu ekipu koja je stručna, koja ima pravila po kojima to izradi i svi bi prečišćeni tekstovi bili napravljeni u istom formatu, po istim pravnim standardima i korisnik bi imao neku sigurnost da je tekst koji se skida recimo sa internet stranice Skupštine, da je urađen u skladu sa nekim principima.

Znači tu me zanima kakva je tu praksa u Sloveniji, je li još neko drugi vrši izradu prečišćenih tekstova ili je to isključivo u vašem sektoru i kakva je bila praksa, je li se to, pošto je tu bilo nekih promjena, je li vi vidite jednu razliku u kvalitetu?

ŠEFIK DŽAFEROVIĆ

Hvala gospodine Haupt.

Gospodin Strle, Vi možete odma ako želite da date odgovor. Izvolite.

BOŽO STRLE

Hvala,

Kao što sam rekao, mi prije 2002. godine nismo imali toga. Bile su neke komercijalne firme koje su na internetu to objavljivale. Najveća je bila JUS INFO, ona je bila i najbolja. I te firme još i sada postoje, samo se sve manje upotrebljavaju pošto je naša stranica, što se tiče zakona, to je besplatna, ažurna, mi to napravimo odmah poslije toga kad neki zakon ili novela počne važiti, odmah nakon toga ga objavimo i na našim internet stranicama i kao što sam rekao, ažuriramo kad nešto dode novela ili čak odluka Ustavnog suda. Sve što utječe na taj tekst odmah mi to u par dana naravno, ne možemo isti trenutak da to izmijenimo, tako da se ta naša, tj. stranica domaća od državnog zbora sve više upotrebljava, sve je manje te komercijalne.

Sada je baš ut oku priprema da bi to, ne samo zakone već i sve podzakonske propise i te stručne propise koje se na državnom nivou u okviru Vlade, ministarstva i svih drugih koji imaju neka pravna ovlaštenja, tu ima puno nekih direktorata, agencija i to, sve to da bi se na jednom jedinom portalu državnom objavljivali i zakoni i propisi i prečišćeni tekstovi svih tih akata, tako da bi to stvarno, mislim mi imamo pozitivna iskustva, pozitivne informacije od upotrebnika tih portala već i sada. Kažem malo je problem što i naši, oni koji pripremaju te podzakonske propise, ne znaju tih pravila i mi smo nekad u nedoumici, još i sada kako neke probleme riješiti. Tako da nastojimo sa Vladinom službom za zakonodavstvo nekako ujediniti ta pravila i zapisati. Neka pravila mi imamo zapisana, imamo neke nomenklaturne smjernice kako se pripremaju i zakoni i prečišćeni tekstovi, samo to su nezvanična, to je kao neki stručna pomoć i nije baš još razrađena, tako da i mi na tome radimo. Samo vidimo da je to vrlo korisno i prije svega besplatno. I naravno ima, iako su neslužbeni, ima neku veću težu nego to objavljivanje na nekim komercijalnim firmama na raznim ... stranicama koji ima svaki svoj pristup do izrade toga neslužbenih.

Još da kažem i to, možda je interesantno, mi sa 01. aprilom prelazimo na i Službeni list prelazimo na elektronsku verziju, isključivo elektronsku verziju. Od 01.04. nećemo imati više one tiskane verzije, tako da uglavnom sve ide na te stranice.

Hvala.

ŠEFIK DŽAFEROVIĆ

Hvala Vam.

Ja se nadam da ste zadovoljni sa odgovorom koji je svakako bio proširivanje onoga što smo već čuli u uvodnom izlaganju i pojašnjenju.

Ko dalje želi da govori?

Izvolite.

JASMIN PILICA

Prije svega želio bih da se predstavim, ja sam Jasmin Pilica, sekretar Zakonodavno pravne komisije Doma naroda Federalnog Parlamenta. Pozdravio bih sve prisutne.

Želio bih da ukažem jednu pozitivnu praksu koja je na federalnom nivou prisutna. Dakle ide se u tu kompletnu proceduru utvrđivanja prečišćenog teksta kada postoje, hajmo tako reći, preko 50% izmijenjenog teksta osnovnog zakona. Ali na koji način se to radi?

Dakle prije svega resorno ministarstvo u posljednjim izmjenama i dopunama, u prelaznim i završnim odredbama utvrdi da se ovlašćuju zakonodavno-pravne komisije oba doma da utvrde taj prečišćeni tekst. Dakle tu se prije svega izbjegava pitanje ko treba da utvrdi prečišćeni tekst, mada defakto zna se da to rade zakonodavno-pravne komisije oba doma.

Još jedno pitanje gospodina Hasiću koji je imao jako dobru prezentaciju. Ukoliko se donose izmjene i dopune određenog zakona nakon utvrđivanja prečišćenog teksta i objavljivanja u Službenom glasniku, da li se, kada se objave te izmjene i dopune, da li se poziva na osnovni tekst sa svim izmjenama i dopunama ili na taj prečišćeni tekst? Dakle na te Službeni glasnik, gdje je on objavljen.

Hvala lijepo.

ŠEFIK DŽAFEROVIĆ

Hvala Vama na komentaru i na pitanju.
Gospodine Hasiću hoćete li Vi odma? Izvolite.

ZIJAD HASIĆ

Pitanje izmjena i dopuna nakon prečišćenog teksta pokazuje potrebu da se prečišćeni tekstovi zadržavaju, da abdevtuju (?) što bi se reklo, tu situaciju. Znači da se nakon svake izmjene i dopune donese novi prečišćeni tekst. Jer svrha prečišćenog teksta je da informiše korisnika, adresata o pravnim normama koje su donesene u osnovnom i u izmjenama i dopunama. I sad mi donesemo prečišćeni tekst, kasnije donesemo izmjene i dopune, a nemamo prečišćeni tekst. To može dovesti u zabunu onoga koji koristi prečišćeni tekst, jer ne zna da li je bilo poslije još nekih izmjena i dopuna. I inače novi tekstovi, bar ja tako smatram, novi tekstovi izmjena i dopuna se mogu pozivati samo na osnovni zakon i eventualno izmjene i dopune, nikako na prečišćeni tekst.

To je moje mišljenje. I znači podertavam potrebu izrade prečišćenih tekstova, kasnijih, jer bi se izgubila svrha njihova ako bismo ih mi tek onda radili nakon novih 3, 4 izmjene i dopune.

ŠEIK DŽAFEROVIĆ

Hvala ljepa.

Dalje ko želi da govori?

Dakle, prečišćen tekst na prečišćen tekst. Da malo provociram raspravu. Utvrdi se prečišćen tekst jednog zakona, nakon toga treba napraviti izmjenu zakona je li tako, ovo je bio odgovor na šta se poziva pitanje, na šta se poziva novi zakon o izmjenama i dopunama. Da li je moguće ponovo raditi prečišćen tekst, treba li ponovo raditi prečišćen tekst? Vidjeli smo iskustva iz Republike Hrvatske je li tako, da imaju puno slučajeva. U Sloveniji evo vidite stalno se tekst prečišćava i moguće je, dakle teoretski je moguće imati više prečišćenih tekstova. Ima najnoviji prečišćen tekst.

Evo, isprovocirao sam. Izvolite.

ZIJAD HASIĆ

Normalno da nije u pitanju prečišćeni tekst na prečišćeni tekst, nego je to potpuno novi sada prečišćeni tekst koji bi izbacio iz upotrebe onaj raniji prečišćeni tekst. Jer, kažem vam osnovna svrha je da informiše, da bude pomagalo u sualazenju u pravnim propisima, a ono može biti smetalo u pravnim propisima, ako kasnije ga ne prati novi prečišćeni tekst jer će se adresatu postaviti pitanje ovaj, pa evo imam prečišćeni tekst e je li bilo ili nije bilo kasnije izmjenjena i dopuna. Inače se otvara pitanje i kontinuiranog donošenja prečišćenih tekstova, pa i o tome možemo razmišljati.

ŠEFIK DŽAFEROVIĆ

Hvala ljepo.

Dalje, ko želi da govori? Pitanja, ako se niko više ne javlja za riječ, onda bih mogli ovo polako da svodimo kraju. Ja pitam sada naše goste, gospodina Strle, Lukesa, Hasića, da li oni imaju potrebnu nešto na kraju da kažu prije nego što ja zaključim?

BOŽO STRLE

Samo toliko bih htio reći, da najbolje je ustrajati na onom što vi sami upotrebljavate i to dopunjavati. Mislim, ta iskustva iz drugih nisu uvijek, svako ima neke specifičnosti, tu neku drugačiju praksu zgodovinu, tako da bi, mislim da bi svako trebao svoj sistem da razvija normalno, s tim da uzme u obzir i iskustva drugih, samo treba ... uglavnom pri svom sistemu, pošto naše mišljenje, mi ga pravno mišljenje je uspostavljeno već unazad, tako ne treba kritički preuzimati druge pravne sisteme, pogotovo anglosaksonski, nama je isto kao i vama, vjerovatno nam nije baš domaći, tako da malo izbjegavamo ta iskustva anglosaksonskog pravnog sistema.

Hvala.

ŠEFIK DŽAFEROVIĆ

Hvala vama gospodine Strle.

Gospodine Hasiću, imate li vi potrebe? Nemate potrebe. Hvala vam ljepo. Gospodine Tiho Lukes?

Izvolite.

TIHOMIR LUKES

Ja ću saamo par riječi. Mi smo imali sreće, pod navodnicima, mi smo dobili malo u ovom Zakonu o krivičnom postupku Bill anglosaksonskog prava, pogotovo u fazi istrage i vodenja glavnog pretresa. Prema tome, mi smo dobili tih normi.

Bilo mi je zadovoljstvo da učestvujem danas ovdje i da čujem i suočim se sa problemima praktičnim, koje vi imate u svakodnevnom radu, da lakše razumijem i ono što mi dobijemo na kraju i po čemu mi postupamo.

Hvala još jednom na povjerenju i nadam se da ćemo ubuduće možda i bolje još saradivati. Hvala vam.

ŠEFIK DŽAFEROVIĆ

Hvala vama.
Kolega Joviću, vaš.

IVO MIRO JOVIĆ

Ja sam bio vrlo praktičan pa sam rekao tehničkoj službi da oni mogu i požuriti sa ručkom.

ŠEFIK DŽAFEROVIĆ

Vaš pozdravni govor. Izvolite.

IVO MIRO JOVIĆ

Dobro. Radimo ozbiljni posao i ozbiljnu stvar, nije se loše, nadam se da sam se malo našalio, da je tako to se i razumjelo.

Kako nisam bio od samog početka, onda evo ja bih sa svoje strane još jednom zahvalio našim danas predavačima, gospodinu Lukesu i gospodinu Strle, zatim gospodinu Hasiću, bez obzira što je to bliski moj suradnik, našim suorganizatorima ja bih rekao više nego što su to samo supomagači OSS-u u BiH i USAID-u. Evo pozvao bih ih da nastave jer očito da ovaj zajednički posao radimo čini mi se kvalitetno i da je ovo danas što smo radili će polučiti nadam se dobre rezultate.

Ja moram reći da nisam baš zadovoljan nazočnošću u odnosu na one koje smo pozvali, ali nikad nije kvantitet bio i nužno polučivao kvalitet. Mislim da ovdje danas smo imali vrlo kvalitetne predavače i izlaganja njihova su bila u samoj biti teme. Zatim, jedan broj ljudi koji je došao, zasigurno ne zato što nije imao pitati, nego je nužno trebao i čuti kud ide ovaj procesi da će moći u svojim sredinama i prenijeti i konzumirati ono što smo mi danas ovdje nadam se i zaključili.

Također bih htio reći da ćemo mi, pošto je napravljen zvučni zapis, napraviti i zaključke i da će ti zaključci biti i prezentirani na web stranici Parlamenta, a mislim da ako bi se mene pitalo, ja bih rekao samo tri ona ključna momenta koja smatram izuzetno važnim kao plod današnjeg razgovora. Mislim da smo bliski onom dijelu i rješenja teme tko je to dužan pripremiti prijedlog prečišćenog teksta i kako ga i tko utvrditi. Zatim, defimiranje i automatizam izrade prečišćenog teksta, znači naša iskustva koja imamo, da to rade ustavna povjerenstva i s druge strane duži smo od naših prijatelja, odnosno našeg prijatelja, gospodina Strle, kako to rade u Sloveniji, a htjeli smo da nas kroz ovo stručno savjetovanje i koristiti ta iskustva koja bi nam mogla biti od koristi u našem radu.

Mi imamo evo za sada znači takva rješenja da prečišćeni tekstovi ne idu na Parlament i onaj problem koji je i gospodin Džaferović a mislim da će on to više reći, pa ja neću u njegovo ime, kada je u pitanju znači, numeraciju tekstova, ostati pri jedinstvenom, mijenjati.

Evo to bi bilo ukratko, ono što sam ja mislio. Svima znači još jednom zahvaljujem na sudjelovanju u radu i vidjeli se do druge zgrade.

ŠEFIK DŽAFEROVIĆ

Hvala ljepa gospodine Joviću.

Poštovane dame i gospodo, mi od ovih naših stručnih savjetovanja naravno nastojimo prije svega da se Parlament okoristi je li, zbog toga kada svodimo savjetovanje, stručno savjetovanje kraju i kada ukazujemo na moguće zaključke, mi ne možemo usvojiti nikakve zaključke ali možemo ukazati na moguće je li, zaključke onda moramo voditi računa i o tome.

I ovo što je govorio i gospodin Jović i što ću reći sada ja, ovo svakako sve skupa dakle, kompletna rasprava treba biti upućena našoj komisiji ili našim komisijama koje se bave izradom izmjena i dopunama Poslovnika oba doma Parlamentarne skupštine BiH, i treba dostaviti Zajedničkoj službi i stručnim službama oba doma, jer oni vode računa o sistematizaciji jer ovo o čemu ću ja sada govoriti, direktno je vezano za upravo ove dvije grupacije. Za grupaciju koja priprema promjene Poslovnika, jer sve ovo o čemu govorili, zapravo se može reflektirati kroz Poslovnik, kroz jedinstvena pravila i kroz Odluku o sistematizaciji.

Po mom mišljenju, postoje tri grupe pitanja na koja mi trebamo fokusirati u narednom periodu svoju pažnju i mislim da je to i današnje savjetovanje pokazalo. Nema dileme da je potrebno nastaviti sa praksom utvrđivanja prečišćenih tekstova kao što se je iz prezentacije gospodina Hasića primjetiti, ta praksa nije bila česta do prošle godine. I prošle godine je ona poprimila ozbiljne razmjere i mislim, kako vrijeme bude odmicalo, da će ona biti sve ozbiljnija i sve zamašnija. I to govori o tome da smo mi u BiH vjerovatno imali neke druge prioritete jer nismo se okretali ovome. Možda nije bilo ni potrebe, ali evo sad će biti potrebe. Ima nekoliko zakona koji su primjer, koje mi moramo urediti. O jednom sam govorio ja, a to je dakle Izborni zakon, a o dva zakona je govorio gospodin Lukes, to je Krivični zakon i zakon o... ako ništa ti zakoni, oni zahtijevaju, to su zakoni koji se svaki dan primjenjuju, Krivični zakon i Zakon o krivičnom postupku se svaki dan primjenjuju. Moramo to napraviti, moramo to uraditi.

Dakle, jedna grupa pitanja se odnosi na subjekte koji to rade, na one koji donose odluke o tome šta je prečišćen tekst. Tu smo vidjeli različito iskustva i različito praksu. BiH je danas kod modela kakve imaju zemlje u okruženju, da to rade njene komisije, odnosno ustavnopravne komisije. Doduše nismo čuli kada smo slušali o hrvatskom ili srbijanskom modelu, da li to njihovi zakonodavni odbori rade na osnovu odobrenja, prethodnog odobrenja Parlamenta ili na osnovu, generalno na osnovu Poslovnika, to nisam čuo iz izlaganja gospodina Hasića, ali imajući u vidu da mi u BiH još uvijek definiramo svoj put, ja mislim da ne bi bilo loše za ovu fazu razmisliti da ipak u konačnici, bez rasprave odobrenje prečišćenog teksta daje Parlament. Ovako kako je to u Sloveniji.

Jer, pazite ukoliko se mi odlučimo za ovu varijantu, onda sebi uzimamo više slobode u ovim tehničkim ispravkama, jer će to na kraju ipak Parlament odobriti. Dakle, jedna ovakva projekcija bi nam omogućila da odredbe koje se govore o numeraciji, koje govore o popravkama bi mogle biti komotnije postavljene u poslovnicima, jer na kraju ipak donosi Parlament. Ukoliko Parlament donosi prethodnu odluku a ne konačnu naknadnu odluku, onda one moraju biti rigorozne kao što su sada.

Ja mislim da bi naša praksa i ovo je posebno za komisiju koja radi na izmjenama i dopunama ad hoc komisije koje rade na izmjenama i dopunama Poslovnika oba doma, bilo interesantno pitanje, da kada govorimo o tome ko to na političkom nivou donosi, dakle ko donosi odluku, da li komisija da li Parlament, mislim da bi trebalo razmisliti da to ipak bude Parlament a da ustavnopravne komisije budu dio te procedure i to bez rasprave, mislim da bi tada bili sigurniji. I pravo da vam kažem, mene je strah još uvijek šta sve skupa može izaći pod ovim prečišćenim tekstom. To je dakle jedna grupa pitanja.

Druga grupa pitanja je ono što se odnosi na tehnički nivo, ko to zapravo priprema? Ko je dužan? Mi sad znamo ko učestvuje u svemu tome, ali nigdje u Poslovniku ne piše ko je dužan, osim što piše Ustavnopravna komisija. A Ustavnopravna komisija je političko tijelo. Da vidimo ko je dužan da tu stvar prati? I onda ima raznih ideja. Mi recimo pored ustavnopravnih komisija gradimo zakonodavnopravni sektor u okviru Zajedničke službe. Zašto recimo ne bi bio obaveza tog sektora da pravi kao u Sloveniji ove neslužbene prečišćene tekstove i da ih daje Službi za informisanje na web sait da se objavljuju, a da se onda ide prema komisijama i prema Parlamentu. I recimo, ja bih to smjestio tamo. Osnažio taj sektor i ovaj posao smjestio u tu instituciju. A onda prema komisijama. Komisije imaju svoje sekretare, imaju svoje zastupnike. Dakle, tu bi napravili kako bih ja kazao, jednu podlogu a koja bi bila mnogo moćnija od onoga što mi imamo danas. Dans taj sektor nema nikakve obaveze. Mi danas imamo komisije i imamo predlagače. I sve je svedeno na umjeće i na sposobnost sekretara ustavnopravnih komisija i osoblja koje radi u sekretarijatima ustavnopravnih komisija.

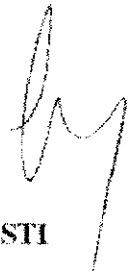
I, ali bih onda propisao dakle, Poslovníkom, pravilima, aktom o sistematizaciji, ne znam čime, obavezu dakle ovog sektora da to napravi. Obavezno učesće Suda BiH kada su u pitanju ovi procesni zakoni i zakoni koji se primjenjuju svakodnevno na sudu, znali bi vi, to je Krivični zakon, Zakon o obligacionim odnosima, znamo mi koji su to zakoni, zakoni iz sektora pravosuda, koji su tamo, svi se zakoni mogu primjeniti na sudu i primjenjuju se. Ali neki se primjenjuju svaki dan a neki jedan put u godini dana, je li tako, Suda i Vlade BiH, odnosno Vijeća ministara BiH. I vi kad imate u pripremi jedan snažan sektor zajedno sa Vladom, odnosno sa Sudom BiH ili Visokim sudskim i tužilačkim vijećem, ne znam s kim ćemo, dakle sa sistemom sudske vlasti, da taj termin upotrijebim. Vi onda imate garanciju, kada stvar dođe pred vas kao komisiju, a komisija to uzima onda kada stvar se kandidira da postane službena. Vi ste onda sigurni. Neće se sigurno doći u poziciju u koju sam došao ja, da se nekofiko dana teško sekiram, da vam sad priznam, zbog recimo one tehničke greške, onih koji su to napravili neka znaju da su to kod mene proizveli je li, kada smo utvrđivali prečišćeni tekst Zakona o Sudu BiH. Sramota me je bilo jednostavno, jer to se jednostavno ne smije dogoditi.

I treća grupa pitanja su pravila. Eh, mi smo danas o pravilima mogli da čujemo mnogo što šta iz izlaganja naših uvodničara. Mislim da mi ne bi trebali na ovom savjetovanju da dublje ulazimo u tu tematiku, osim da još jedan put podvučemo da prečišćen tekst zakona nije zakon, da je on sredstvo za bolje praćenje ili razumjevanje zakona. I samo to može biti i ništa drugo ne može biti. I da su promjene u prečišćenom tekstu moguće samo onoliko koliko je to predviđeno aktima kojima se propisuje prečišćen tekst, jedinstvena pravila i Poslovnik i ništa više.

Naravno, ova pravila koja se tiču prečišćenog teksta na neprečišćeni tekst, ovo sve o čemu je govorio gospodin Hasić, su svakako teme ovaj, koje bi trebalo uzeti u obzir ali evo ja vidim ova tri polja, tri oblasti o kojima bismo mi mogli da se okoristimo kao Parlament i kada su u pitanju naša iskustva u ovoj temi prečišćenog teksta.

To je ono što sam ja mogao da vidim i da izvučem kao moguće zaključke, kao i kolega Jović uz ogradu da uopće ne mora biti ovako kako sam ja kazao. Ovo je samo jedno mišljenje osobe koja je danas vodila ovo savjetovanje. I predlažem da se ukupan ovaj stenogram dakle prosljedi ovim institucijama, komisijama za Poslovanik i službama. Mi imamo tri službe, imamo jednu zajedničku i dvije stručne službe. Na njihovom čelu su sekretari. Ako ništa sa današnjim danom smo podijelili svoja razmišljanja sa širim krugom ljudi ili svi skupa zajedno smo podijelili ovdje i vidjeli koliko je ovo ozbiljna stvar sa kojom nema šale.

Hvala vam još jednom što ste se odazvali na ovo savjetovanje. A sada vas pozivam da sidemo u prizemlje ove zgrade da doručujemo, ručamo, zavisno kako ko. Naravno, časti nas Misija OSC-a u BiH i USAID. Hvala im.

**NEAUTORIZIRANI TRANSKRIPT
STRUČNOG SAVJETOVANJA NA TEMU „OSIGURANJE IDENTIČNOSTI
PROPISA NA SLUŽBENIM JEZICIMA U BiH“ U ORGANIZACIJI
USTAVNOPRAVNE KOMISIJE DOMA NARODA I USTAVNOPRAVNE
KOMISIJE PREDSTAVNIČKOG DOMA PARLAMENTARNE SKUPŠTINE BiH
održanog 18.6.2010.godine**

PREDSJEDAVAJUĆI
ZORAN KOPRIVICA

Dakle, ja vas zamoljavam da se, da podemo sa ovim savjetovanjem. Dakle, dame i gospodo, najiskrenije vam se zahvaljujem na prisustvu ovom stručnom savjetovanju. Posebno pozdravljam prisutne predstavnike parlamenata, Parlamentarne skupštine BiH, predstavnike Vijeća ministara, predstavnike Parlamenta Federacije, Narodne skupštine RS, Skupštine Brčko Distrikta, službenih glasnika BiH, RS te predstavnike kantonalnih službenih glasnika.

Poznato vam je da su organizatori ovoga skupa Ustavnopravna komisija Doma naroda Parlamentarne skupštine BiH zajedno sa Ustavnopravnom komisijom Predstavničkog doma, a pomoć u realizaciji ovog skupa dali su na USAID i ... kancelarija u BiH. Ja koristim priliku da im se posebno zahvalim na nesebičnom pomaganju svih ovih naših projekata, jer bez njihove pomoći sigurno da ovakva savjetovanja ne bi mogla biti ni održana.

Dakle, ustavnopravne komisije Parlamentarne skupštine BiH i Doma naroda i Predstavničkog doma, uz podršku USAID-a i projekta Jačanje Parlamenta u BiH i misije OEPS-a u BiH organizuju ovo stručno savjetovanje na temu „Obezbjedenje identičnosti propisa na službenim jezicima u BiH“. Ovaj skup posvećen je izradi, lektorisanju i usklađivanju pravnih propisa na službenim jezicima, te razmjeni iskustava između različitih zakonodavnih i izvršnih organa, odnosno javnih preduzeća koja se bave objavljivanjem zakona.

S obzirom na vaše iskustvo, smatramo da biste svojim učešćem doprinijeli uspješnom radu ovoga skupa i da ćete to i učiniti ovdje. Kako rekoh, stručno savjetovanje nosi naziv „Osiguranje identičnosti propisa na službenim jezicima u BiH“, cilj ovog savjetovanja odnosno putem ovog savjetovanja trebali bismo analizirati pitanje usklađenosti tekstova zakona i drugih podzakonskih akata sa zvaničnim jezicima u BiH.

Ja također ovom prilikom želim da vas podsjetim da smo u organizaciji ove dvije ustavnopravne komisije još 26. januara ove godine, održali stručno Savjetovanje pod nazivom „Iskustva u primjeni jedinstvenih pravila za izradu pravnih propisa u institucijama BiH i mogućnost njihovog unapređenja“, kada smo se dogovorili da ćemo održati jedno posebno savjetovanje, stručno savjetovanje na temu „Obezbjedenje identičnosti propisa na službenim jezicima u BiH“ što evo dane i činimo.

Najme, mi smo davno učili da nam u Parlamentarnu skupštinu BiH povremeno dolaze materijali slabe jezičke obradenosti. Nekada su takvi primjeri prolazili bez ozbiljnije kontrole i upozorenja. Međutim, nakon usvajanja i objave u „Službenom glasniku“ ti materijali su postajali zakoni i drugi podzakonski akti koje su primjenjivali ovlašteni organi i tada su u

praksi nastajali razni problemi zbog jezičke neusklađenosti, pa je bilo potrebno dosta truda za njihovo prevazilaženje. Mi smo te neželjene posljedice osjećali posebno pri izradi prečišćenih tekstova, što je dakle rezultiralo žučnim raspravama sa lektorima i primjenjivačima propisa. Zato ovom prilikom želimo aktualizovati pitanje jezičke usklađenosti propisa, te poslužiti stvaranje institucije koja će se planski baviti ovim pitanjem. Ta institucija će biti locirana u Parlamentarnoj skupštini, ali će se njen uticaj osjetiti i kod drugih obrađivača i predlagaca zakona i drugih propisa.

Mi želimo da kroz riječi uvaženih uvodničara, kao i kroz diskusiju koja bi trebala biti dosta temeljita i korisna, trasiramo najbolji put za rešenje ovog pitanja. Tu pored mene su i gospodin Šefik Džaferović predsjednik Ustavnopravne komisije Predstavničkog doma, gospodin Lazar Prodanović član Ustavnopravne komisije Predstavničkog doma, sekretar Ustavnopravne komisije Predstavničkog doma, gospodin Igor Bajić i sekretar Ustavnopravne komisije Doma naroda, gospodin Hasić Zijad. Ja sam Zoran Koprivica, član Ustavnopravne komisije Doma naroda, obavljam funkciju moderatora ovog današnjeg skupa u odsustvu gospodina Ive Mire Jovića koji je službeno odsutan.

Dakle, evo želim još jednom na kraju ovog svog uvodnog obraćanja, da vam se posebno zahvalim, da vas pozdravim, da vam se zahvalim na dosalku na današnje savjetovanje. Pozivam vas da uzmete aktivno učešće u ovom savjetovanju. Vi ste dobili program rada ovog savjetovanja. Mi smo planirali da u tom uvodnom obraćanju čujemo gospodina Džaferovića nakon ovog mog obraćanja, zatim izlaganja i prezentacije stručnjaka iz oblasti prije svega, izlaganje Lejle Nuhodžić šefa Odjela za prevodenje i lektorisanje Parlamentarne skupštine BiH. Dakle, u 10:15 do 10:30 izlaganje Vesne Saradžić Parlament Federacije BiH, u 10:30 do 10:45 izlaganjej Srebrenke Golić „Službeni glasnik RS“, zatim ćemo imati pauzu za kafu. U 11:00 diskusija i zaključci. Naravno imaćemo i obraćanje predstavnicima medija, ručak u salonu retorana Parlamentarne skupštine po okončanju ovog savjetovanja.

Evo u tom uvodnom dijelu htio sam toliko reći. Samo još kratko nekoliko rečenica vezanih za ono savjetovanje koje smo mi održali, kako sam rekao u uvodu, 26. januara 2010. godine, koje se tiče iskustava u primjeni jedinstvenih pravila za izradu pravnih propisa u institucijama BiH i mogućnosti njihovog unapređenja, da vas samo upoznam sa zaključcima koji su vama vjerovatno i dobrim dijelom poznati. Prije svega oni se tiču potrebe da Ustavnopravna komisija Doma naroda zajedno sa Ustavnopravnom komisijom Predstavničkog doma Parlamentarne skupštine, sačine temeljitu analizu jedinstvenih pravila za izradu pravnih propisa u BiH.

Drugo, da sankcije institucijama koje ne poštuju jedinstvena pravila za izradu pravnih propisa u BiH budu iste kao sankcije za neusklađenost akata sa Ustavom BiH i pravnim sistemom.

Treće, istaknuta je potreba da se provjeri usklađenost jedinstvenih pravila za izradu pravnih propisa u BiH sa EU normama o tehnici pisanja pravnih akata.

Četvrto, da se formira i obezbijede uslovi rada Komisije za jezičku politiku u zakonodavstvu BiH.

Peto, u izvršnoj vlasti u Parlamentarnoj skupštini BiH da se ojačaju kapaciteti i tijela koja rade na izradi propisa.

Šesto, rad Ureda za zakonodavstvo Vijeća ministara BiH da se učine efikasnijim i transparentnijim u dijelu kod davanja mišljenja na propise koji se upućuju u Parlamentarnoj skupštini BiH.

Sedmo, da se obezbijedi boja obuka, obrazovanje, usavršavanje kadra koji radi na normativnoj djelatnosti, putem Agencije za državnu službu BiH, te institucija u kojima djeluje kadar.

I. osmi zaključak, da Ustavnopravna komisija izražava svoju zahvalnost USAID-u i uredu pomoći Parlamentarnoj skupštini BiH pri realizaciji svih savjetovanja, uključujući i ovo savjetovanje.

Dakle, evo gospodo toliko sam htio reći u ovom uvodnom dijelu. Ja ću sada dati riječ predsjedniku Ustavnopravne komisije Predstavničkog doma gospodinu Džaferović Šefiku koji će vam se kratko obratiti, a nakon toga ćemo ići po ovom utvrđenom programu koji sam upravo sada i istakao.

Još jednom vam se zahvaljujem, gospodine Džaferoviću, izvolite.

ŠEFIK DŽAFEROVIĆ

Hvala vam gospodine Koprivica. Poštovane dame i gospodo, pozdravljam vas u ime Ustavnopravne komisije Predstavničkog doma Parlamentarne skupštine BiH i želim uspješan rad na današnjem savjetovanju.

Zahvaljujem se misiji OSC-a u BiH i USAID-u koji nesebično pomažu organizaciju ovakvih aktivnosti u Parlamentarnoj skupštini BiH. Kada govorimo o Parlamentarnoj skupštini BiH i inače o radu parlamenata u BiH, onda obično pomislimo na krupne političke teme. Mi smo se u toku ovog saziva Parlamentarne skupštine BiH opredjelili da osim tih krupnih političkih tema koje su po prirodi stvari posao parlamenata, se bavimo i nekim drugim, ja bih rekao nepolitičkim temama ili temama koje su manje opterećene politikom, ali koje politika u datom trenutku može da iskoristi, ukoliko ne postoji sistem. Pa smo onda do sada u nekoliko navrata organizirali savjetovanja i raspravljali na temu autentičnog tumačenja pravnih propisa, zatim na temu izrade propisa u institucijama vlasti BiH na temu prečišćenih tekstova zakona i evo danas na temu osiguranja identičnosti propisa na službenim jezicima u BiH.

Ove teme bi ustvari trebale da budu stri struke, ali zbog toga što ne postoji sistem i zbog toga što ova stvar ili ove stvari do kraja nisu uređene u institucijama BiH, vrlo često se dešava da budu zloupotrijebljene od politike. Tamo gdje nema sistema, mogućnost zloupotrebe je veća i zato je vrlo važno uspostaviti sistem.

Kao predsjedavajući Ustavnopravne komisije Predstavničkog doma, ja sam igrom slučaja pravnik pa se razumijem u tu problematiku, kada je autentično tumačenje zakona u pitanju, dobio sam zahtjev jedne advokatske kancelarije da Ustavnopravna komisija da mišljenje povodom jednog slučaja u pogledu praktične primjene zakona sa formalnim

zahtjevom da se da autentično tumačenje zakona. Kada sam pogledao taj papir, ja sam zapravo vidio gdje su sve skupa to može da ode. To može da odvede u anarhiju, pravnu anarhiju. U BiH postoji sistem, mi funkcioniramo na sistemu podjele vlasti, na zakonodavnu, izvršnu i sudsku vlast i u postupku primjene zakona, zakonodavcu ili njegovom tijelu se obraća neko i traži mišljenje iz sfere praktične primjene zakona kojeg primjenjuje sud, odnosno izvršni organi. Da se tada, da se ja sada narodski izrazim, progutala udica i da se ušlo u postupak autentičnog tumačenja na takav način, mi bismo zapravo imali konfuziju, da zakonodavac i donosi zakon i da ga onda pod firmom autentičnog tumačenja praktično primjenjuje ili blago kazano, da imamo različite stavove zakonodavca i onoga ko primjenjuje zakon u pogledu praktične primjene zakona.

Zbog toga je recimo praktična posljedica tog jednog tumačenja, saglasnost skoro svih među nama koji o tome odlučujemo u Parlamentarnoj skupštini BiH, da ozbiljno razmislimo da li nama uopće treba institut autentičnog tumačenja ili ćemo recimo, kao što to radi Bundestag, prepustiti autentična tumačenja i tumačenja propisa uopće, sudovima i onima koji primjenjuju zakon, ali sudovima prije svega.

Ja sam ovo naveo kao primjer da pokažem koliko se je važno baviti ovim stvarima, između ostalog i na ovakav način i koliki je značaj i ovog današnjeg savjetovanja. Kada smo govorili o primjeni pravnih propisa, odnosno o izradi pravnih propisa u institucijama vlasti BiH, naravno doticali smo se i ovih pitanja koja se tiču jezika, vrlo važnih pitanja.

I ja ću vam kazati jedno pitanje ili jednu stvar koja nije vezana za osiguranje identičnosti propisa na službenim jezicima u BiH, ali je vezana za jezik. Vezana je za prijevod ovog dokumenta koji se zove Ustav BiH, sa engleskog jezika. Zna li da zbog nesaglasnosti kada je u pitanju prijevod ovog dokumenta na jezike u službenoj upotrebi u BiH ili možda zloupotreba, mi do danas nemamo oficijelni prijevod Ustava BiH sa engleskog na jezike u službenoj upotrebi u BiH.

A koliko je to važno pitanje i koliko je to značajno pitanje, ja vas pozivam samo da otvorite Ustav BiH i da pogledate član 2. stav 2 koji govori o ljudskim pravima i osnovnim slobodama i s tim u vezi međunarodnim standardima. Svi vi koji znate engleski jezik, uzmite engleski tekst i pročitajte ovu odredbu koja se tiče međunarodnih standarda i pogledajte onda silne tekstove koji su do sada u BiH napravljeni kao prijevodi i nama podijeljeni u upotrebu, pa ćete vidjeti suštinske razlike. A znate u čemu je problem? Ova stvar je, zbog toga što nije riješena, što se time niko na ozbiljan način nije bavio, došla i do Ustavnog suda. Naravno, radi se o suplimaciji Evropske konvencije o osnovnim ljudskim pravima i slobodama nad ukupnim pravom BiH. I zbog toga što se jedna riječ ovdje prevodi – ostalim zakonima, tako je neko prevodi, dakle da Evropska konvencija ima suplimaciju nad ostalim zakonima, nad zakonima. A ako se to prevodi – nad zakonima, onda to znači da nema suplimaciju nad Ustavom BiH. Ali ako se prevede kao što ja mislim da treba da se prevede, ja sam se interesirao i mnogi ljudi kao što misle da se prevede, - nad ostalim pravom, nad ukupnim pravom, onda ona ima suplimaciju nad Ustavom BiH, što je potpuno logično. Jer, međunarodni pravni akt ima prednost i u suazi je jači od bilo kojeg domaćeg pravnog akta, pa i Ustava BiH. Ali ovo pitanje dakle prijevoda sa engleskog na jezike u službenoj upotrebi, zbog značaja te teme, jer posljedice su potpuno različite ukoliko krenet u jednom ili u drugom smjeru. I zbog toga su važne ove stvari.

I treća stvar, osiguranje identičnosti propisa na službenim jezicima u BiH je bilo pitanje kojim smo se na najkonkretniji način bavili prilikom donošenja nekoliko zakona. Ja namjerno neću sada govoriti koji su to zakoni, ali ću ovdje ustvrditi da je prilikom donošenja jednog važnog reformskog zakona, postojao pokušaj da se kroz ovu oblast provuku i određeni politički interesi. Nemojte me pitati koji je to zakon i koji su to zakoni i koja je to reformska oblast kojom smo se mi bavili, ali to jeste desilo se u prošlom sazivu Parlamentarne skupštine BiH. I zato je važno ovo današnje savjetovanje i zato je važno da znamo o čemu govorimo i zato je važno da vidimo šta možemo na tom planu da uradimo i zato je važno da struka konačno kaže - jeste, to je to, da ljudi koji svakodnevno rade na tome, nemaju problema.

Prma jedinstvenim pravilima za izradu pravnih propisa u institucijama BiH, prema članu 81. predviđeno je na nivou institucija BiH uspostavljanje Komisije za jezičku politiku u zakonodavstvu BiH. To do danas nije urađeno. Ja mislim da se to mora uraditi u BiH i pošto ja neću biti prisutan daljnjem toku savjetovanja, jer moram da idem, ja vas molim da danas to bude jedan od zaključaka ovoga savjetovanja i da se nakon toga krene u realizaciju, jer ponavljam što više struke u ovoj oblasti, što više sistema u ovoj oblasti, to manje mogućnosti za zloupotrebu.

Hvala vam još jedanputa i želim vam uspješan rad. Umjesto mene u ime Ustavno-pravne komisije Predstavničkog doma daljnjem toku savjetovanja prisustvovaće moj uvaženi kolega, član komisije i član Predstavničkog doma, gospodin Lazar Prodanović.

Hvala vam.

ZORAN KOPRIVICA

Zahvaljujem gospodinu Džaferoviću. Kako reče gospodin Džaferović, umjesto njega tu je prisutan gospodin Lazar Prodanović, kome ja ovom prilikom dajem riječ da nas kratko pozdravi, pa ćemo nastaviti onda po utvrđenom programu.

Gospodine Prodanoviću, izvolite.

LAZAR PRODANOVIĆ

Pozdravljam, dovoljno je kada jedno to uradi. Pozdravljam sve, zadovoljstvo mi je da prisustvujete ovom savjetovanju, prije svega u ovolikom broju. Mislim da imamo odgovornost između ostalog da kroz ova stručna savjetovanja osiguramo identičnost propisa na službenim jezicima u BiH. Vi ste osobe koje su najviše upućene u ovu problematiku. Takođe zahvaljujem misiji OSC-a i USAID-a za organizaciju ovakvog jednog savjetovanja.

ZORAN KOPRIVICA

Hvala.

Dakle prelazimo na ovaj dio izlaganja, odnosno prezentacije stručnjaka koje smo pozvali na ovo današnje savjetovanje.

Dajem riječ Lejli Nuhodžić, šefu Odjela za prevodenje i lektorisanje u Parlamentarnoj skupštini BiH. Dakle, svi koji budete riječ, prvo bih zamolio da se predstavite zbog snimanja kompletnog savjetovanja. Imaćemo kasnije i objavljeno sve ono što smo govorili, zaključke

koje smo usvojili, prijedloge koje smo dali, tako da bih zamolio dakle na početku da se svi redom predstavite, da nakon diskusija koje budete imali predložite određene zaključke koje ćemo na kraju generalno razmotriti i eventualno usvojiti.

Dakle, Lejla Nuhodžić iz Odjela za prevodenje i lektorisanje Parlamentarne skupštine BiH.

LEJLA NUHODŽIĆ

Zahvaljujem se gospodine Koprivica.

Dakle, ja sam Lejla Nuhodžić, šef Odjela za lektoriranje i prvođenje u Parlamentarnoj skupštini BiH.

Na početku svog izlaganja želim izraziti zadovoljstvo činjenicom da u svega nekoliko mjeseci, već drugi put govorimo o jeziku u zakonodavstvu. To je sigurno dobar znak, razlog za optimizam nas jezičara, da smo napokon dočekali vrijeme kada će govoriti struka o struci. Tome u prilog ogovori interese koji ovakve teme uvijek izazovu.

Kada govorimo o jezičkoj situaciji u BiH, govorimo o tri jezika – bosanskom, hrvatskom i srpskom. To je naša jezička stvarnost. Zašto je to važno naglasiti? Često se naimc, pogotovo u institucijama BiH barata sintagmom – tri jezičke varijante. Vjerovatno je to analogija prema jezičkoj situaciji u bivšoj Jugoslaviji čiji je i BiH bila dio do '92. kada je u upotrebi bio srpskohrvatski – hrvatskosrpski jezik s dvije varijante istočnom i zapadnom. Vjerovatno su odatle stigle i tri verzije, kako se često govori za jezike u službenoj upotrebi u BiH, što je precizirano našim Ustavom. Riječ je dakle o tri jezika, tri norme, tri pravopisa, gramatike. Treba reći da svaki od naših jezika ima svoje osobenosti ali i ono što je u njima srodno ili isto.

Naša zadata tema je osiguranje identičnosti propisa u zakonodavstvu. Kao što znamo, predlaguac zakona obično je Vijeće ministara, njegove agencije, direkcije ili ministarstva. Vijeće ministara do sada u pravilu nije poštovalo svoju obavezu da dostavlja lektorirane tekstove u parlamentarnu proceduru. Problem leži i u činjenici da predlagači obično nemaju lektore, te da ne postoji institut pravne redakture kojom bi bio utvrđen jedan materijalno tačan tekst propisa, čiji bi prijevod na jezike u službenoj upotrebi tada bio mnogo lakši.

Naimc, pravna redakтура podrazumjeva provjeru tačnosti pravnih instituta, prijedloge odgovarajućih pravnih termina, kao i uređenje teksta prijevoda u skladu s nomotehničkim pravilima i pravnim sistemom BiH. Pravnom redakturom utvrđuju se pravni termini u duhu jezika, koji su u službenoj upotrebi u našoj zemlji, ali je važno napomenuti da se pri tome ne mijenja smisao i posebnosti pravnog sistema BiH. Bez toga, stvari stoje sasvim suprotno. Postoje rečeničke konstrukcije pa čak i cijele rečenice koje je potrebno potpuno promijeniti, da bi uopće imale smisla. Tako tvrdnja da neki izvještaj raspolaže kvalitetnim imputima i relevantnim parametrima, gotovo do nerazumljivosti dovodi čitaoca određenog akta, jer ustvari znači da izvještaj sadrži smjernice i odgovarajuće pokazatelje. Ako kažemo da neko djelovanje ili nedjelovanje može dovesti doneželjene katastrofe, pa tako još naslovimo neki akt ili skup, time smo rekli da postoji željena katastrofa, što samo za sebe ne traži nikakav komentar, te da punoljetnom licu u bosanskom i srpskom jeziku postoje malodobnik i punodobnik u hrvatskom. I sve navedeno moguće je uz razumjevanje pravnika, lektorskom intervencijom dovesti u ravan razumljivog.

Lokalni nosioci odgovora na nesreću, formulacija je u pravnim aktima za vatrogasce. Strateške mete za strateške ciljeve, a morski zemljouz za moreuz. Tako iz jednog izvještaja saznajemo da postoji međunarodni plan akcije za starenje u BiH, kao da se u našoj zemlji stari drugačije, te da će provođenje akcionog plana jedne institucije biti urađen set ciljeva i primjenjen korpus aktivnosti, kao i to da osuđeni sa izdržavanja kazne može biti pušten da posjeti preminulo lice.

Kao što smo već rekli, svaki jezik ima svoje zakonitosti, te ćemo se prilikom sravnjivanja teksta propisa sresti s različitim redom riječi u rečenici, s različitom upotrebom infinitiva i konstrukcije da plus prezent, različitom upotrebom glagolskih imenica i tome slično. To nikako ne znači da je kontekst različit ili smisao rečenog. Nema prijevoda riječ za riječ. To se može uporediti s prijevodom s engleskog jezika napr. Svaki jezičar zna da je dobar prijevod onaj koji je u duhu jezika na koji se prevodi, a nikako onaj tvrdi preveden riječ za riječ. Tako je i s našim jezicima. Svaki od njih ima dinamiku svoje rečenice, svoju leksiku, svoju prozodiju.

Jasno je da praksa u zakonodavstvu nameće svoje rješenja, pri čemu jezičari biraju ona jabolja, ona koja se najviše čuju na terenu. Važno je u ovom kontekstu spomenuti jezik prava i pravnika koji je okoštao, zatvoren i uvriježen i sporo se mijenja. Najteže je svakako s pravnim institutima koji imaju svoj kontinuitet u primjeni a jezik donosi dah novog vremena i potrebu njihovog prilagodavanja tome. Kao pozitivan primjer promjene na koju su pravnici pristali može se navesti pojam - povraćaja. Naime, jasno je da jezik u svojoj ekonomičnosti i logičnosti vremenom nudi bolja rješenja. Tako je i - povraćaj, postao - povrat ili vraćanje sredstava i dobara. Jasno je da jezik prava nije jezik emocija, ali ipak mora zadržati onu osnovnu namjenu, da postoji zbog čovjeka i po mjeri čovjeka. Nezaobilazno je konstatirati da jezik političara ali dobrim dijelom i medija, obiluje stranim riječima. Svakim danom pojavljuju se nove, koje bez gotovo ikakvog filtera preuzimamo kao i one koje su već ušle u naše jezike, ali se upotrebljavaju u novim kontekstima. Najviše otpora toj pojavi daje hrvatski jezik, koji svojom stabilnom normom i obiljem stručne jezičke literature pravi kakvu takvu barijeru toj bujici novih riječi. Prati ga srpski jezik koji ima svoja neriješena pitanja, ali ima stručnu literaturu koja olakšava rad lektorima. Najlošije pak što se liče stručne literature stoji bosanski jezik, koji ima prvopis nastao u jednom posebnom vremenu i okolnostima i kao takav imao je svoju prije svega političku dimenziju, pa tek onda onu koju bi trebalo da ima. Tako je i s leksičkog stanovišta bosanski jezik u najtežoj situaciji jer vapi za enciklopedijskim rječnikom koji bi napokon značio iskorak u odnosu na postojeću literaturu.

Sve su to činjenice koje dodatno otežavaju rad lektorima jer su osuđeni na stara srpskohrvatska rješenja ili na ona koja su negdje između. To je vakum u kojem je teško održati kontinuitet. Zato ovo treba razumjeti samo kao blagu preporuku svima koji su na bilo koji način uključeni u izradu pravnih akata, da uvažavaju mišljenje i savjet jezičara, kako bi se na taj način sačuvalo jezički izraz i konačno, kako bismo akte koje radimo učinili razumljivijim onima kojima su i namjenjeni, a to je šira javnost. Odatle i potreba da se sve strane riječi ma koliko jak njihov nalet bio, kao i podrška govornika koji ih preuzimaju po inerciji, zamjenjuju domaćim.

U svemu ovome, posebna su priča zakoni koje je nametnuo visoki predstavnik. Naime, shvatanje činjenice da zakon koji nameće visoki predstavnik treba da bude objavljen u zadatoj formi, otišla je u potpunu krajnost. Naime, kada se kaže da je zakon nametnut, to

nikako ne znači da on ne treba biti jezički prilagođen, lektoriran i preveden. Tako smo u nasljeđe dobili i sa sobom ponijeli cijeli set zakona čije je provođenje upitno, između ostalog i iz jezičkih razloga. Naprosto, ne možemo utvrditi identičnost teksta čije značenje ne razumijemo. Nemoguće je u ovom kontekstu ne spomenuti Ustav BiH koji je kao što znamo dio Dejtonskog sporazuma. Ko je, kada i gdje preveo naš Ustav, kao krovni i najvažniji zakon svake države, nikada nećemo saznati. Nije nepoznanica da se tekst nekih članova našeg Ustava potpuno razlikuje od jezika do jezika. Tako se u Ustavu srećemo sa organima uprave u bosanskom i upravnim telima u srpskom ili upravnim tijelima u hrvatskom, te s ovlaštenjima u bosanskom, nadležnostima u srpskom i ovlastima u hrvatskom. Jasno da nadležnost i ovlaštenja ili ovlast, nemaju isto značenje, te da postoje organi, odnosno tijela uprave.

Tek danas, mnogo godina nakon potpisivanja Dejtonskog sporazuma, krenulo se u ovaj posao, ali ovaj put stvarnog prevodenja. Ipak, i dalje je sasvim neizvjesna njegova sudbina. Ovo je dobra prilika da se kaže i nekoliko riječi o preuzimanju legislative EU.

Već je poznato da je Republika Hrvatska našoj zemlji ustupila prijevod AKI-a. Ipak, tu se naša jezička priča ne završava. Mi imamo tri jezika, da ponovimo po ko zna koji put i preuzete prijevode treba prilagoditi srpskom i bosanskom jeziku. Dobiti bitku s terminološkim haosom koji nam može otežati posao. Tu treba naglasiti značaj pravne redakture koja se radi u okviru Direkcije za evropske integracije, prilikom preuzimanja evropskog zakonodavstva koje u mnogome olakšava taj zaista odgovoran i težak posao.

Zato još jednom podsjećam na neophodnost uspostavljanja jezičke komisije za politiku u zakonodavstvu, što je utvrđeno članom 81. jedinstvenih pravila za izradu pravnih propisa, koja su usvojena još davne 2005. godine.

Na kraju, možemo zaključiti da tekst pravnog propisa, s pravnom stanovišta mora biti jasan i nedvosmislen, što će se postići kvalitetnom pravnom redakturom bez koje je on uvijek na granici materijalne tačnosti. S jezičkog stanovišta, samo tekst pravnog propisa preveden i lektoriran na jezike koji su u službenoj upotrebi u BiH spreman je za objavu a potom i za kvalitetnu primjenu u praksi.

Hvala ljepo.

ZORAN KOPRIVICA

Zahvaljujem.

Ja predlažem da nakon svih ovih uvodnih obraćanja i prezentacija stručnjaka, eventualna pitanja koja imamo njima, odmah postavljamo i tražimo odgovore, ako imamo pitanja naravno ili eventualne prijedlog po onim temama koje su predmet izlaganja.

Dakle, evo ja koristim priliku da vas pitam sve prisutne, da li neko po ovome što smo čuli, ovoj prezentaciji Lejle Nuhodžić, šefa odjela za prevodenje i lektorisanje u Parlamentu BiH ima nekih pitanja, eventualnih prijedloga vezanih za ovo što smo čuli od gospode Lejle Nuhodžić?

Evo gospodin, izvolite samo se predstavite molim vas. Samo zamoljavam da mikrofon upalimo, radi snimanja.

ADNAN BEŠLAGIĆ(?)

Gospoda Lejla je inače i prošli put kada sam je slušao na ovome sličnom skupu imala jednu vrlo zanimljivo i inspirativno izlaganje. Međutim, ne mogu da ne kažem da kao gospođa koja se bavi prije svega sferom jezika, je imala izlaganje o pravnoj redakaturi. Mislim da je njeno jedno 70% izlaganja posvećeno pravnoj redakaturi i mislim da ona koliko god je iskusna i ovaj, sposobna u toj svojoj oblasti, mislim da nije do kraja kompetentna da govori na ovom skupu o pravnoj redakaturi.

Drugo, navela je primjere koji mislim, nisu baš dobri primjeri u odnosu na ono što treba uraditi u pravnoj redakaturi. Mislim da je proces donošenja zakona jedan vrlo kompleksan proces koji i podrazumjeva jedan tako da kažem, proces kuhanja kolača zakonodavnog i to prije svega u izvršnoj vladi. I ako se u izvršnoj vladi, što podrazumjeva prije svega kvalitetne ljude u ministarstvu, što podrazumjeva kvaliteta ured za zakonodavstvo koji opslužuje izvršni organ prije svega, a daje i mišljenje tom istom ministarstvu koje obrađuje zakon, odnosno pravi ga, tako da kažem kao jedan kolač, i ako to nije urađeno znači u smislu i pravnom i jezičkom i socijalnom smislu, društvenom itd., podrazumijevajući je li, ono što je realnost ove BiH, odnosno onog okruženja za koji se donosi zakon je li, kanton, Federacija, entitet i slično. Mislim da onda ne možemo te korekcije prave napraviti kroz parlamentarnu proceduru. Pitanje jezika je samo dio tako da kažem, zakonodavne procedure i mislim kad ovdje govorimo već o pravnim redakturama, kad govorimo o kompleksnosti i donošenja zakona, da moramo imati u vidu da ono što rade na kraju lektori, da je to samo jedan dio tog procesa i ja ne mogu, nisam mogao da ne kažem da mislim da je moja draga kolegica, koju inače poštujem posebno, ovaj put po meni, ne promašila temu, nego je govorila o nečemu što možda nije dovoljno ona baš kompetentna za to.

ZORAN KOPRIVICA

Zahvaljujem.

Dakle, ako imamo još nekih pitanja, predlažem da ih čujemo, ako ne daću riječ Lejli Nuhodžić.

Pitam ostale da li ima još neko potrebu ili postaviti pitanje ili komentarisati ovu temu. Izvolite gospodo. Samo se predstavite molim vas, upalite mikrofon.

MIRA ŠKRBA

Ja se zovem Mira Škrba Tomić, šef Odjeljenja za izradu i objavljivanje pravnih akata. Ja bih da iznesem malo probleme koje imamo u Odjelu za izradu i objavljivanje pravnih akata.

Naime, s obzirom da u proceduru dođu nelektorisani zakoni i da prođu parlamentarnu proceduru i onda dođe u Odjel za izradu i objavljivanje pravnih akata, da se uradi izbornik zakona, da se ugrade amandmani i pošalju na objavu. Mi to kad sve odradimo, pošaljemo lektorima. Lektori izlektorišu i nama vrata i šta se desi? Različiti tekst u odnosu na prijedlog. Ja pitam šefa šta da radimo. Kaže konsultuj se sa predlagačem zakona. Ja zovem predlagača zakona, kaže nemojte molim vas, to mijenja suštinu odredbe. Šta da mi radimo? Ja ako ću poslušati lektore, onda znači mijenja se suština odredbe koja je usvojena na Domu. A ako

neću slušati lektore, onda što šaljemo da be lektorima? Zašto ljude opterećujemo? I ja ne znam u tim situacijama šta da radimo?

ZORAN KOPRIVICA

Zahvaljujem.

Obzirom da nema više prijavljenih, dajem riječ Lejli da odgovori kratko na ova pitanja.

Izvolite.

LEJLA NUHODŽIĆ

Zahvaljujem se.

Ovo što je rekla moja kolegica Mira Škrba Tomić, šef Odjela za objavu, moglo bi se u nekom smislu shvatiti kao odgovor na pitanje i konstataciju mog uvaženog kolege Adnana Bešlagića. Znači, govoreći o pravnoj redakturi, nije mi bilo ni na kraj pameti da se miješam u ono što je pravni posao, što je posao dakle pravnika i te struke. Ja sam samo htjela reći svojim izlaganjem i duboko sam uvjerena u to, a i to svjedoči ovo što je gospođa Škrba Tomić rekla. Dakle, tekst koji dolazi od predlagača mora proći prije toga sve filtere i biti materijalno tačan a ne različit na jezicima koji su u službenoj upotrebi. Utoliko je značaj pravne redakture za kasniju jezičku obradu kapitalan. Meni je žao što mene kolega Bešlagić možda nije pratio ili nije dovoljno razumio šta sam ja htjela reći, ali dakle bez ikakve namjere da se miješam u nešto što nije struka jezičara, samo kad jezičar ima pred sobom jasan tekst, što sam ja nastojala podkrijepiti i primjerima koje sam dala. Dakle, to govori o tekstovima akoje mi dobivamo na lektoriranje, koji nisu sraavljeni, koji nisu prošli pravnu redakturu, onda ih je nemoguće prevesti. O tome se radi. Da se radi pravna redaktura, da predlagač to radi onako kako treba, da to Ured za zakonodavstvo radi, tada jezičari ne bi imali nikakav problem.

Hvala.

MIRA ŠKRBA TOMIĆ

Ja bih još samo nešto da kažem.

ZORAN KOPRIVICA

Molim vas samo malo. Nećemo sada ulaziti u polemike i diskusije. Dakle, ovaj dio je namjenjen isključivo da se čuju prezentacije, odnosno izlaganja onih koji su zaduženi za obradu pojedinih tema, da pitanja postavimo, kratka pitanja a kasnije ćemo u drugom dijelu savjetovanja imati priliku da svi diskutujemo, predlažemo zaključke i tražimo neka dodatna objašnjenja. Dakle, u ovom dijelu ja se zahvaljujem Lejli Nuhodžić, zahvaljujem se vama koji ste postavili pitanja, imaćete kasnije priliku dakle diskutovati po ovim pitanjima o kojim ste imali namjeru diskutovati.

Ja sada dajem riječ Vesni Saradžić iz Parlamenta Federacije BiH koja će vam se obratiti. Eto možete i sa govornice a možete i ovamo ako vam je lakše. Izvolite.

VESNA SARADŽIĆ

Hvala.

Poštovane dame i gospodo, dobar dan.

Ja sam Vesna Saradžić i predsjednica sam Komisije za jezička pitanja Predstavničkog doma Parlamenta Federacije BiH.

Koristim ovu priliku da se zahvalim organizatoru na ovom savjetovanju, a nama svima želim ugodan i uspješan današnji radni dan.

Ja ću nastojati ukratko da va upoznam sa radom Komisije za jezička pitanja Predstavničkog doma, s obzirom da vidim da ima jako puno zainteresovanih za diskusiju, a mislim da će inspirativno poslužiti ova naša iskustva.

Do 11.10.2008.godine, komisija je nosila naziv Komisija za utvrđivanje istovjetnosti tekstova na bosanskom, hrvatskom i srpskom jeziku. Promjeni naziva prethodio je prijedlog koji je ispred komisije upućen Komisiji za izradu Poslovnika Predstavničkog doma i koji je usvojen.

Komisija za jezička pitanja ima u svom sastavu 15 članova, 9 članova iz reda poslanika i 6 članova iz reda stručnih, naučnih, kulturnih i javnih radnika. Komisija u svom radu konstantno ukazuje na brojne propuste kada su u pitanju materijali koji se upućuju u parlamentarnu proceduru. Nerijetko se radi o materijalim koji se dostavljaju samo na jednom jezičkom standardu, pa se onda ne može reći da su istovjetni sa druga dva jezička standarda. A kada kažem na jednom jezičnom standardu, i to je zaista pod velikim znakom pitanja. Vrlo često zakonski tekst tek tako samo nosi naziv određenog jezičkog standarda. Npr. dovoljno je da određeni tekst ima oznaku srpski jezik, odnosno da je na ćirilicnom pismu i da se to podrazumjeva da je to srpski jezički standard. A to što pri tome taj jezik nema ni pravopisne, stilske i morfološke osobine, to naravno nije ni bitno. Jednostavno, zadovoljena je neka forma, uslovno govoreći na prvi pogled.

Jezički stručnjaci koji su uključeni u rad komisije, najčešće zamjeraju obrađivaćima teksta kada se javljaju dubletii, pa se tako u istom tekstu zakona javljaju i član i članak, stav – stavak, komisija – povjerenstvo, izvještaj – izvješće, nadležan – mjerodavan, udruženje – udruuga itd. itd. Ova pojava se ne može drugačije objasniti nego kao površnost u radu ili na kraju krajeva kao neznanje.

Komisija je već na svojoj davnoj drugoj sjednici uputila dopis Vladi Federacije BiH sa zahtjevom da Vlada formira lektorsku službu, koja će biti u bliskoj vezi sa Uredom za zakonodavstvo Vlade Federacije BiH. Jasno, tada bi se otklonili prepusti koji se konstantno ponavljaju u tekstovima zakona. Komisija nikad nije dobila odgovor na upućeni dopis i do dana danšnjeg nije formirana lektorska služba.

Takođe komisija je zauzela stav da na svojim sjednicama neće razmatrati materijale koji se upućuju u parlamentarnu proceduru a koje nije potpisao lektor. Naravno mi smo mogli i prestati sa radom, ništa se u suštini ne bi promijenilo kao što i nije.

Iz istih razloga smo imali i apsurdnih situacija da smo morali kao komisija i amandmanski da djelujemo, jer u protivnom rečenica bi imala sasvim drugi smisao, što je nedopustivo kada je u pitanju zakon. I taj amandman je i usvojen. Redilo se koliko se dobro sjećam, radilo se o Prijedlogu zakona o izmjenama i dopunama Zakona o pravima boraca i članovima njihovih porodica. Ima smisla ako na razmatranje komisiji dođe zakon u formi nacarta, pa onda resorno ministarstvo pri izradi prijedloga uvaži primjedbe komisije i ovaj, onda imamo valjan tekst.

Navešću vam jedan interesantan primjer. Kada se na dnevnom redu Komisije za jezička pitanja našao Nacrt zakona o organskoj poljoprivredi u Federaciji BiH, primjedbe jezičkih stručnjaka koji su u komisiji, su bile takve prirode, da ih nije bilo poželjno ni izgovoriti na glas. Jer danas u doba informatike, mi se suočavamo sa poraznim činjenicama da se u zvaničnim materijalima izrazi na latinskom i na engleskom jeziku, pa čak vjerovali ili ne, i rimski brojevi pišu ćirilicom. S obzirom na ovaj momenat, zaista mislim da nam ne treba još ne znam koliko kompjutera po glavi stanovnika, već sveske sa uskim i širokim linijama jer očito da su autori ovih materijala ovladali tastaturom ali preskočili ono osnovno.

Slobodno mogu reći da je problem u radu Komisije za jezička pitanja Predstavničkog doma Parlamenta Federacije BiH, elementarna nepismenost. Da nije tako, komisija ne bi dolazila u situaciju da pri utvrđivanju dnevnog reda, traži skidanje određenog zakona iz tih razloga.

A što se tiče same jezičke situacije u BiH, ona je kao što svi dobro znamo, neodvojiva od opštepoličke situacije u državi i potrebno je dosta vremena i dosta dobre volje da bi se vodila jezička politika koja bi zadovoljila sve tri strane. Naravno, taj posao treba prepustiti jezičkim stručnjacima i koliko je moguće odvojiti ga od politike. Za to vrijeme mi ćemo se i tekako dobro razumjeti, jer na komunikativnoj ravni mi nemamo zaista nikakvih problema, jer je najveći dio jezičkog fonda zajednički.

Jednom sam pročitala na naslovnoj strani jednog dnevnog lista, ustvari bila je rečenica kafa, kava ili kahva, sa znakom pitanja na kraju, a ispod je stajalo do daljnjeg, piti čaj. Ja mislim da se mi ne trebamo zamarati onim što nam je jasno. Trebamo se baviti suštinskim problemima, odnosno insistirati na pismenosti postavljajući malo više standarde.

Hvala.

ZORAN KOPRIVICA

Zahvaljujem Vesni Saradžić iz Parlamenta Federacije.

Imamo li eventualnih pitanja za Vesnu? Ako nemamo, predlažem da nam se obrati Srebrenka Golić i direktorica „Službenog glasina RS“.

Srebrenka, izvolite.

SREBRENKA GOLJIĆ

Poštovane dame i gospodo, znači kao što je kolega najavio, ja sam Srebrenka Golić i direktor sam Javne ustanove „Službeni glasnik RS“.

Na početku zahvalila bih se organizatoru USAID-u i OSC-u na organizaciji ovog stručnog savjetovanja, te jezičke verzije propisa BiH, što podrazumjeva jezičke verzije propisa i entiteta. Znači ja dolazim iz entiteta RS, kao predstavnik „Službenog glasnika RS“. To je ustanova koja je osnovana '92. godine, znači 18 godina postoji. Osnovana je kao Javno preduzeće, a od 2005. godine je javna ustanova. Od 2003. godine ova naša javna ustanova, „Službeni glasnik RS“ nakon ustavnih amandmana, Ustava BiH i usklađivanje Ustava entiteta i zahtjeva iz Narodne skupštine RS, sve akte objavljuje na jezicima tri konstitutivna naroda. To su jezici srpskog naroda, bošnjačkog naroda i hrvatskog naroda i na dva pisma, ćirilici i latinici.

U početku, dok mi nismo imali literaturu koja je bila neophodna znači za prevođenje, koja uključuje pravopise, riječnike jezika druga dva naroda, jer je postojao samo pravopis, jezička varijanta znači samo srpskog naroda, mi smo formirali neki svoj. To su sami početci, znači od 2003. godine, formirali smo svoj neki interni rječnik slušajući radio, tv stanice, izgovore naroda, jer još nisu bili formirani riješnici i pravopisi, znači faktički sva tri naroda. Mi smo imali znači samo pravopis i rječnik srpskog naroda.

Mi možemo reći da su ova sva tri jezika koja su danas službeno u upotrebi, mislim znači na jezike bošnjačkog, srpskog i hrvatskog naroda, faktički jezičke varijante nekadašnjeg srpsko-hrvatskog odnosno hrvatsko-srpskog jezika. Sad, slušala sam izlaganje prethodnika, mislim svi imamo od prilike neke iste boljke i neke iste probleme. Mi isto u redakciju Službenog glasnika RS, mi dobijemo samo akte na jednom jeziku, to na jeziku srpskog naroda, dobijemo samo na dva pisma. U okviru naše ustanove znači imamo lektorsku službu, prevodilačku lektorsku službu i mi faktički prevodimo te akte na jezike druga dva naroda. Na nivou zakonodavne vlasti u RS ne postoji ova jezička komisija, što sam čula da postoji znači na nivou Parlamenta Federacije, što bi je trebalo svakako osnovati i formirati. Međutim, u Parlamentu RS postoje predstavnici sva tri naroda, znači to je ustavna kategorija i oni bi trebali da iniciraju to da se to tako formira, da se osnuje. Mi faktički dobijemo na dva pisma, znači sve zakone koje usvoji Narodna skupština i pravopisu srpskog jezika. Čak nismo ničim ni ovlašteni da prevodimo. Do sada nije bilo problema, a ne mora značiti daneće biti problema kod autentičnosti tumačenja određenih zakona.

U svom radu mi koristimo gramatiku srpskog jezika Stevanovićevo, pravopis srpskog jezika Peškana, Jerkovića, Pižurice, rječnik srpskog jezika Matica Srpska, hrvatsku gramatiku Barić, Lončarić, Malić, hrvatski pravopis koristimo, Babić, Finka, Moguš. Rječnik hrvatskog jezika koristimo Leksikografski zavod Miroslav Krleža i Školsku knjigu Zagreb. Gramatiku bosanskog jezika Jahić, Halilović, Palić. Pravopis bosanskog jezika koristimo Halilović i rječnik karakteristične leksike u bosanskom jeziku od Isakovića.

Možda bi bilo dobro kada bi mi i uskladili riječnike, gramatike i pravopise što se tiče entiteta, uključujući znači sa nivoa države na nivo entiteta, pa da bar tu budemo jednoobrazni. Vi znate da je za sve potreban novac. A tako vjerovatno da se formira jedna profesionalna jezička komisija kod nas i u Narodnoj skupštini.

Što se tiče izvršne vlasti, znači mi imamo Sekretarijat za zakonodavstvo. Faktički, on pokriva samo izvršnu vlast i on ima lektorsku službu i s njim nema problema. Što se tiče zakonodavne vlasti, oni nemaju ovu jezičku komisiju. Oni imaju faktički samo radna tijela Skupštine, a vi znate šta su radna tijela skupštine, da su to mahom narodni poslanici koji su u

radnim tijelima skupštine, koji nisu kompetentni u obrazovnom, u svakom drugom smislu, znači da bi kvalitetno uradili taj posao. Znači za sve treba novac.

Često se dešava da institucije i BiH znači uključujući i Parlamentarnu skupštinu, uključujući i pravosudne institucije zakone koje nam dostavljaju na objavljivanje, od prilike dostave samo na dva pisma. Oni kažu jezici konstitutivnih naroda. Sada kada dodemo u dubinu, kad koristimo pravopise jezika, narodna konstitutivnih ovdje, mi vidimo da to nije prevedeno adekvatno. Znači vjerovatno i tu u pravosudnim institucijama uključujući znači Ustavni sud, uključujući i znači izvršnu Savjet ministara, znači Parlamentarnu skupštinu, znači tu bi trebalo ojačati sa stručnim ljudima ta tijela, znači kako bi se prevelo u skladu sa pravopisima i sa riječnicima konstitutivnih naroda.

Problem je kažem ovdje koji kod nas u entitetu RS je taj što bi se kod nas vjerovatno na nivou možda predsjedničke, zakonodavne i sudske vlasti, možda trebao da formira neki organ koji bi faktički bio filter svim zakonima kada mi u ustanovi njega prevedemo. Ja kad prevedem zakon na jezike ostala dva naroda, odnosno kad uradimo lekturu i korekturu, nama to više nikone potvrđuje. Znači mi to objavljujemo, što mislim da nije uredu, jer sam i ja pravnik i da to nije ni zakonito. A ne postoji organ kome bih ja to uputila i dostavila da to meni verifikuje. A upravo da postoji sada neka komisija ili neki organ ili neki sekretarijat koji bi na kraju ovjerio te sve prevode, i taj prevod da kaže da se ide da se objavljuje. Ja mislim da to ne postoji ni na nivou BiH, ne postoji ni na nivou Federacije a ne postoji ni na nivou RS.

Znači možda bi jedan od zaključaka ovog skupa mogao biti da se iznadu mogućnosti, kažem problem je sada recesija, kriza, za sve trebaju sredstva, ali s obzirom da smo mi Ustavom obavezni znači da sve zakonske, podzakonske akte faktički štampamo na dva pisma i na tri jezika, znači mi to moramo u svakom slučaju stručno i kadrovski ojačati. Evo npr. mi imamo malo problem sa prevodiocima jezika bošnjačkog naroda i hrvatskog, jer ih nemamo. Evo npr. ja sada hoću da primam pripravnike, ja nemam te ljude koje bih ja mogla aktivirati da ih primim, koji bi mogli npr. da u moju lektorsku službu budu da se angažuju. Čak sam razmišljala da jednog našeg lektora pošaljem na neko usavršavanje ovdje na Filozofski fakultet u Sarajevo na taj smjer, da bi se obučio da ima licencu da bi mogao da prevodi. A ja mislim da je što se tiče ovdje, ne znam kakav je slučaj jer je faktičko to smjer koji je novi. Do sada je bio samo smjer profesor srpskog jezika i književnosti, odnosno srpsko-hrvatskog odnosno hrvatsko-srpskog jezika, koliko ja znam. I manje više možda i ova kolegica, ona je završila možda taj smjer ako je prevodilac, onaj raniji filozofski fakultet kada je bio srpsko-hrvatski ili književnost. Međutim, sada vjerovatno ovdje postoje ti smjerovi, a mi ga nemamo. I sad ja taj problem imam. Ili možda poslati ljude na edukaciju koji su već imaju fakultet, tako da bi dobili neke licence, tako da budu licencirani prevodioci za ostala dva jezika, ostala dva naroda. Kažem za jezik srpskog naroda imamo, malo imamo problem sa znači jezicima bošnjačkog i hrvatskog naroda.

Ja sam samo kažem ukratko, rekla sam malo o problematici s kojom se susrećemo, literaturi koju koristimo, probleme na koje nailazimo a svakako ću se uključiti u diskusiju prije nego što bi se zaključci sa ovog s... mogli i donijeti.

Hvala lijepo.

ZORAN KOPRIVICA

Zahvaljujem se direktorici „Službenog glasnika RS“, Srebrenki Golić. Evo imamo priliku da i njoj postavimo eventualna pitanja, ako neko od prisutnih ima želju.

Izvolite gospodo, samo se predstavite ponovo molim vas.

EMIRA ČEŠLIJAR

Pozdravljam sve prisutne i želim uspješan daljnji rad. Da se predstavim, ja sam Emira Češljarić, sekretar Komisije za vanjsku trgovinu i carine u Predstavničkom domu Parlamentarne skupštine BiH.

Međutim, da ne kažem godinama nego i decenijama sam u ovoj problematici i ovo što sam sada čula, ovo je prvi put u mom životu da javna ustanova vrši prevod, odnosno lektorisanje na dva službena jezika. To je mislim, neshvatljivo. Kojim aktom gospodo ste vi ovlašteni da struku prevodite, kada dobijete, mislim to mi stvarno nije shvatljivo. Vi dobro znate da jezici, naša kolegica Lejla je rekla, to je čitava jedna ekipa koja radi, uskladuje a vi kada dobijete zakon na jednom jeziku, da prevodite kao ustanova, mislim to je stvarno neshvatljivo. Da vam kažem, naš „Službeni glasnik BiH“ odnosno Javna ustanova preduzeće ima Redakcijski odbor. Ja sam saradivala godinama i slala na sva tri jezika koji su se prevodili, naši akti, vjerujte svi su morali ići potpisani od predsjedavajućih domova i jednog i drugog i njihov redakcijski odbor sa nama je saradivao jer sam ja na početku bila jedina ta koja sam saradivala, je zvao našu službu ako nešto nije jasno, da nas konsultuje, da pravi prelom. A da prevodi, to je van pameti. Iako su i oni imali i lektore i jezičare, ali ništa nisu smjeli bez nas kao zakonodavne institucije, bilo šta da rade. Ako ukaže se kakva greška, nekad se i pojavi, uvijek je išla tvrda verzija a samo elektronska verzija za olakšanje. Nikada se nije moglo raditi to.

Takođe, zakoni visokog predstavnika koji su takođe išli. Oni su se prevodili sa engleskog jezika i bio je problem što su oni imali samo ekipu od 12 prevodilaca koji nisu išli na lektorat. I ti su zakoni nama stvorili veliki problem. Veliki problem zato što se nisu mogli ništa nijenjati, dok ih Parlamentarna skupština ne usvoji, pa onda idu na izmjene i dopune. Neshvatljivo mi je i ja bih vas molila da mi odgovorite kojim aktom i ko vas je ovlastio kao javnu ustanovu da radite onaj posao što je u isključivoj nadležnosti Narodne skupštine, odnosno Parlamenta, da prevodi na službenim jezicima i da uskladi zakonske tekstove koje šalje na objavu?

Hvala.

ZORAN KOPRIVICA

Zahvaljujem.

Ima li još pitanja? Vi ste se javili, recite.

MIRA ŠKRBA TOMIĆ

Ja bih samo da postavim pitanje gospodi.

Da li vrše prevod državnih zakona koje im šaljem na objavu u „Službeni glasnik RS-a“ ili su to samo u pitanju zakoni koje donese Narodna skupština RS?

ZORAN KOPRIVICA

Ako nema više pitanja, predlažem da nam da kratak odgovor Golić Srebrenka da.

SREBRENKA GOLIĆ

Prvo ću odgovoriti ovoj kolegici drugoj, pa ću prvoj.

Mi ne prevodimo zakone na jezike naroda koje nam dostavlja Parlamentarna skupština jer dođu prevedeni, ali ne dođu prevedeni do kraja. Desi se samo da nam dostave na dva pisma, ćirilici i latinici, da ne budu prevedena i uskladeni sa pravopisima tri naroda. Mi kad ga uskladimo sa pravopisom srpskog jezika, kraj mene je moja šelica redakcije, ne popravljamo ga, objavimo ga u toj verziji koja nam je dostavljena.

Što se tiče izvršne vlasti, ako ste slušali moje izlaganje, ja imam službu lektorsku u izvršnoj vlasti, Ured za zakonodavstvo i tu probleme nemam što se tiče jezičke varijante. Meni je problem samo u Narodnoj skupštini u zakonodavnoj vlasti, jer ne postoji ni jedna komisija, ni jedna služba koja vrši prvođenje. Akte dobijem na dva pisma i na pravopisu samo srpskog jezika. Znači to je, ovdje su trebali biti predstavnici znači Narodne skupštine RS. Tu bi trebalo formirati jedno tijelo, znači da prevode zakone na tri jezika. Zašto poslanici u Narodnoj skupštini RS koji su predstavnici sva tri naroda, ne insistiraju na tome, ja ne bih u to ulazila. Ustvari to je njihova obaveza. Ja dobijem samo na dva pisma, na jeziku srpskog naroda. Što se tiče Parlamenta, znači dobijem prevedeno, ne do kraja uvijek, često se desi samo ćirilicu, latinicu, ne bude usklađeno sa pravopisom ali mi ga objavimo u varijanti koju smo dobili, bez ispravljanja. Što se tiče izvršne vlasti, kod nas naše Vlade, ja dobijem na sve tri varijante. Imam Ured zakonodavstvo koji meni potvrđi ukoliko postoje kakva odstupanja, i tu problema nemam. Meni je problem samo u Narodnoj skupštini RS, i nisam ni s čim ovlaštena..Hvala.

ZORAN KOPRIVICA

Zahvaljujem, izvolite.

LEJLA NUHODŽIĆ

Ja bih samo htjela da vas pitam, šta znači to – ne do kraja.

SREBRENKA GOLIĆ

Nije usklađeno s pravopisom srpskog jezika.

LEJLA NUHODŽIĆ

A od koga to dobijete tako?

SREBRENKA GOLIĆ

Od Parlamentarne skupštine, sad ne mogu napamet zakone, od Parlamentarne skupštine BiH.

LEJLA NUHODŽIĆ

Hvala.

ZORAN KOPRIVICA

Izvolite gospodine.

ŠEFIK RIZVANOVIĆ

Ja sam Šefik Rizvanović, savjetnik ministra za ljudska prava i izbjeglice BiH. Ja bih postavio jedno pitanje, a prije toga da to uporedim sa možda će se lakše razumjeti ako to uporedim sa nekim drugim stranim jezikom, npr. sa engleskim. Mene interesuje da li ima neki zakonski propis koji je regulisao pitanje šta ovi lektori od škole, što bi naš narod rekao, imaju? Evo npr. mi smo u našem ministarstvu imali djevojku koja je završila engleski jezik u Italiji i vratila se ovdje i bila prevodilac. Čega? U našoj agenciji, s kog na koji jezik? Ona može znači školovana na talijanskom jeziku, kao maternjem iako je rođena u Sarajevu, a učila tamo engleski. Ona je obrazovana da prevede Šekspira sa engleskog na talijanski. U Agenciji za državnu službu meni se čini da su to sada izbrisali, kod kategorizacije znanja stranog jezika, bilo je tamo zna jezik ovako, onako i najviši stepen kategorizacije je bio, kaže zna jezik kao maternji. Pa pola ovih što su završili strane jezike u inostranstvu ne bi položili taj test, jer znaju maternji slabije od onoga koji su tamo imali.

Ja postavljam pitanje – ima li zakon koji je regulisao šta od škole ovi lektori moraju da imaju? Ako je to uporedimo sa engleskim jezikom, predpostavljam da onaj ko sa nekog jezika bosanskog, hrvatskog, srpskog prevodi nešto na engleski kao ovlašteni sudski prevodioci npr. ili sa engleskog na maternji jezik, bosanski, hrvatski i srpski, zna se da mora završiti taj i taj fakultet i da ima takvu i takvu diplomu. Šta onaj koji sa srpskog prevodi na bosanski treba da ima? Predpostavljam da po toj nekoj analogiji taj čovjek bi trebao da ima završen napr. ako prevodi sa srpskog na hrvatski, trebao bi da ima završen ovaj, studij hrvatskog jezika a da mu je srpski maternji i obrnuto, hrvatskog da mu je učeni a da mu je srpski maternji itd. Šta je kod nas lektor, šta je po zanimanju? Mislim da mora se definisati koje obrazovanje, na kojem univerzitetu, na kom smjeru taj lektor treba da ima. Mi smo u početku dok nisu ove lektorske službe bile malo bolje sad organizovane, mi smo po ministarstvu hvatali čovjeka koji je po nacionalnosti ko je Hrvat da nam neki tekst nešto prevede itd. to je mislim, jedan nonses bio.

Itô, ja toliko hvala.

ZORAN KOPRIVICA

Zahvaljujem.

Molim vas da, imaćemo priliku kasnije za diskusije, da sada ne širimo diskusije, ja bih iskoristio priliku da dam riječ za jedno kratko obraćanje gospodinu Mustafi Bisiću, pomoćniku ministra pravde BiH.

Gospodine Bisić, izvolite. Kasnije ćemo imati priliku da diskutujemo po svim ovim pitanjima i drugim i da postavljamo naravno i druga pitanja, ako nismo stigli sada.

Gospodine Bisiću, izvolite.

MUSTAFA BISIĆ

Ja bih pozdravio ovaj skup i ovo savjetovanje i izrazio važnost u pogledu identičnosti normi, kada se pravi jedan pravni akt, da li je to zakon ili podzakonski akt. Ja bih samo

kratko rekao sa aspekta pravne nauke, prava ovaj, da je jezik značajno sredstvo komunikacije i da je od velikog značaja prilikom stvaranja pravnih normi. Za tumačenje zašto je jezik važan i gramatika za tumačenje pravnih normi, najznačajnija su leksička pravila. To su pravila koja određuju značenje pojedinih riječi upotrebljenih u pravnim odredbama. Zbog toga, veoma je važno da li ćemo mi u jednom zakonskom propisu ovaj, kakav će imati tekst, da li je on jasan, da li je dosljedan, precizan. Drugo, na koji način upotrebljavamo stručne riječi a na koji način upotrebljavamo naredne riječi koje mogu biti višeznačne i mogu stvarati teškoće.

Zato bih rekao da je ovo veoma važna tema jer ona sa pravnog aspekta donosi leksičko tumačenje koje je znači tumačenje jedne riječi koje dalje omogućava jedno ciljno tumačenje da možemo izvršiti i logičko pravo tumačenje jedne pravne norme. I da kažemo koliko je jezik bitan i koliko je važan, sama nomotehnička i pravna nauka navodi da se jezičko, jezičko tumačenje da može biti leksičko, sintatičko, morfološko, pragmatično, semantičko, semiofičko, interpretacijsko, što sve govori koliko je jezik važan i koliko je bitan, posebno za nas pravnike kada vršimo stilsko i gramatičko tumačenje jedne pravne norme.

Mislim, iako naša jedinstvena pravila sadrže opće odredbe o sačinjavanju pravnih normi, smatram da su ovakva stručna savjetovanja veoma korisna, da bi možda u nekim svojim radovima iskazali i ove rekao bih precizne i teoretske aspekte, da bi se sa jedne veće širine mogao posmatrati značaj jezika i gramatike u pravu i posebno prilikom pravnih tumačenja.

Hvala najljepša.

ZORAN KOPRIVICA

Zahvaljujem gospodine Bisiću.

Predlažem da sada jednu kratku pauzu za kafu, sprat niže, tu imamo kafu bar, do 11:00 sati, a kasnije ćemo nastaviti po utvrđenom programu.

Hvala.

/PAUZA/

ZORAN KOPRIVICA

Evo zamoljavam prisutne da nastavimo sa radom, molim malo, da nastavimo sa radom, svi koji žele diskutovati po ovim pitanjima. Dobili ste jedan pisani obrazac pa bi predložio da prijave za diskusiju sa ovim podacima koji su ovde traženi popunite i dostavite ovdje nama kako bismo mogli organizovati tok diskusije.

Takođe bih zamolio sve one koji žele diskutovati da u svojim diskusijama i obraćanjima upute konkretne prijedloge eventualnih zaključaka po ovoj temi i da takođe u pisanoj formi dostave te zaključke.

Zahvaljujem.

Dakle predložena da nastavimo sa radom. Imam prijavu Ljubijankić Mira iz Doma naroda Federalnog Parlamenta, ako sam dobro pročitao. Izvolite.

MIRA LJUBIJANKIĆ

Gospodo predsjedavajući na ovom skupu, dame i gospodo prisutni,

Iako direktno nemam primjedbu na organizatore i nije moje ime bilo na spisku, ali nije ni Vesnino pa me tješi koja je uvodničarka bila u ovoj diskusiji i raspravi. Ja sam predsjednica Jezičke komisije u Domu naroda i zovem se Mira Ljubijankić, i svaki put dobijem jedan zakon na tri jezika. Šta privatno mislim o tome nije uopšte bitno, ali mislim službeno da bi se ovaj problem mogao mnogo drugačije riješiti kad bismo imali, a ovdje ću napraviti jednu malu stanku i pitati - da li je na ovo savjetovanje pozvan neko iz Instituta za jezike? Nije, jel? Mislim da nam je to propust s obzirom da se stručnjaci naših jezika bosanskog, hrvatskog i srpskog nalaze u Institutu i da bi, i to će biti prijedlog jednog mog zaključka, da bi naše dileme i nas koje smo jezičarke i koje nismo i koje smo samo u komisijama kao članice Parlamenta ili kao vanjski članovi, mnogo lakši posao nego što je u ovom lutanju koje imamo danas. Ja govorim sa nivoa Federalnog Parlamenta Doma naroda, ne miješam se u druge. Ja vidim lektorice iz Doma naroda ovdje prisutne i znam da Federalna Vlada ima samo jednu lektorice i znam da do nje ni slučajno ne dođu svi zakoni koji su u prijedlogu a koje mi jedino na komisiji razmatramo i znam da imamo niz, niz problema. Žao mi je ne vidim gospodina, a evo ga, gospodina Bisića koji je vrlo, vrlo važnu stvar dotakao. To je odnos pravničkog jezika jer pravnici prave zakone i jezika standarda, bilo kojeg od naših jezika. Hiljadu puta sam molila Vladu, i pismeno ispred Jezičke komisije i u diskusijama na Parlamentu da probaju, ako ne znaju da pitaju jer uvijek ima neko ko zna nije sramota pitati sramota je praviti se da znaš pa lupati, da probijaju riječ suspensivni zamijeniti sa onim što ona zapravo znači, drugorazredni, drugi po redu, to je, pogledajte riječnike stranih riječi. Nisu pristali jer tvrde da je to pravnički izraz koji se ne može zamijeniti. Dobro.

A onda nam se dešavaju stvari da imamo niz zakona prevedenih nestručno. Maloprije je jedan gospodin ovdje sjedio koji je diskutovao o prevodenjima sa engleskog i sa drugih jezika. S obzirom da mi hoćemo u EU i idemo u EU, mi ćemo morati znati da li smo dali stručnjaku u ruke da prevede jedan zakon ili smo dali sinu svog ministra koji se tako igra malo engleskog na internetu, pa eto malo dijete da se zaposli nečim. I ovo sam rekla u Parlamentu. I mislim da je ovo veliki problem. Jer možemo mi prevesti sve zakone, na kraju i trebamo, nismo budale da izmišljamo toplu vodu ako postoje zakoni koji su dobri i koji mogu da nam koriste pri ulasku u EU i koji mogu da nam regulišu odnose u državi. Naravno da ćemo te zakone prevesti. Međutim, ko će nam prevesti, kako će nam prevesti, to je vrlo značajno i u tu se ne može ni u ovom našem savjetovanju i ni u ovom našem radu, ni kao parlamentaraca, ni kao predstavnika Službenih novina, ni pravnih službi, ni jezičkih komisija, ne može izbjeći Institut za jezike. Tamo su stručnjaci koji neprestalno prate razvoj jezika i koji nam mogu svima, i meni kao 37 godina radim kao profesorica bosanskog, hrvatskog i srpskog jezika, u svakom slučaju oni znaju više od mene, više prate i ja moram konsultovati njih.

Molim vas, da jedan od zaključaka bude - da i naše vlade, mislim na entitetske i naši parlamenti, svi naravno i državni i Vijeće ministara, u svim svojim prijedlozima zakona imaju i Instituta za jezike, na neki način pečat, ne mislim bukvalno pečat nego dopunu, dozvolu za objavljivanje. Jer ja se ne bih usudila 90% prevedenih zakona koje smo dobili u Parlament, štampati u Službenim novinama ili Glasniku, zato što nisam sigurna da je to jezički potpuno ispravan prijevod.

I drugi moj prijedlog je da se ovakva savjetovanja, bar između nas koji smo vezani za jezička i pravna pitanja kad su u pitanju zakoni poput ovog gospodina Bisića prijedloga, da se ovakva savjetovanja dešavaju češće da bismo mi mogli kao predsjednici jezičkih komisija, kao ljudi koji na kraju rade u Službenim novinama ili Glasniku, kao ljudi koji komentarišu određene ponudena zakonska rješenja, biti sigurni da ono što nam se odštampa je to tako što je rečeno, da ne bi bilo dvosmislenih tumačenja i Dejtonskog sporazuma koji nije još uvijek preveden, jer ko zna i koga sve prevodi, opet kažem djeca pojedinaca koja se igraju ovako malo na internetu pa onda malo mama i tata daju da prevodi Dejtonski sporazum. Ovo je vrlo ružno od mene ovako što kažem ali upravo se takve stvari dešavaju kad su u pitanju ponudeni zakoni.

Hvala vam.

ZORAN KOPRIVICA

Zahvaljujem.

Evo samo jedna informacija, dakle pored predstavnika Parlamentarne skupštine BiH, entitetskih parlamenta, te Skupštine Brčko Distrikta, Službenog glasnika BiH, RS, te predstavnika kantonalnih službenih glasnika, mi smo uputili javni poziv svim zainteresovanim institucijama, pojedincima, Akademskoj zajednici da se priključe i učestvuju na ovom savjetovanju. Dakle i taj Institut koji Vi pominjete je bio javno pozvan da učestvuje u ovoj raspravi. Mi nismo naravno u prilici, u situaciji da pošaljemo svima pozive, mislim da je sasvim dovoljno bilo to što je objavljeno i svi su znali, koji su imali želju i tijeli prisustvovati ovom savjetovanju, imali su priliku da učestvuju. Naravno, Vaš prijedlog mislim da je na mjestu.

Dakle evo dajem riječ Srebrenki Golić iz Službenog glasnika RS, kao sljedećem diskutantu koja se prijavila. Izvolite.

SREBRENKA GOLJIĆ

Ja vidim da je prethodna kolegica od prilike već išla na predlaganje zaključka i ja bih se priključila tome. Mi smo čuli izlaganje svih prethodnih diskutanta, vidimo da su boljke iste, faktički sa nivoa BiH, znači do nivoa entiteta odnosno nižih nivoa, ovdje u Federaciji postoje i kantoni. Da su to sve problemi koji su prisutni, faktički to je nešto novo što mi radimo od 2003. godine i normalno je da takvih problema bude. Evo sad neformalno sa ovim kolegicama govorim kad oni prevedu neki akt na nivou Parlamentarne skupštine ne postoji niko ko njima verifikuje da je to prevedeno kako treba. Nekad se verifikuje nekad se ne verifikuje.

Ja sam istakla ovu diskusiju što se tiče svoje izvršne vlasti, Vlade. Mi imamo znači prevodioce, imamo Ured za zakonodavstvo ili Sekretarijat za zakonodavstvo i s njima usaglasimo konačni tekst prije objavljivanja, znači sve tri varijante i oba pisma. Znači tu problema nema. Problemi su kod nas u zakonodavnoj vlasti. Ne postoji komisija jezička koja treba da se formira. To bi bio moj jedan i zaključak da se pri entitetskim parlamentima formira jedno profesionalno tijelo koje bi bilo sastavljeno od profesionalaca, pravnika, lektora, prevodilaca koji će znači sve zakone, počev od nacrtu, prijedloga zakona i konačne verzije oni verifikovati da su jezički ispravni i koji će se usvajati pred poslanicima, znači svih

nivoa. Takav zakon koji ta komisija verifikuje da se može objaviti, znači u glasilima, bilo BiH, bilo entiteta, ne znam da li u kantonima imaju ta službena glasila.

Vidim da mi svi koristimo i različitu literaturu. E sada sam u dilemi. Koristimo gramatike, pravopise, riječnike, svako ima svoje neke autore koje koristi. Možda je i tu prijedlog jedan da se napravi jednoobrazno. Od prilike znači da od prevođenja i kod literature gramatika pravopisa sva tri naroda, od prilike napravimo grupu autora koje ćemo koristiti. Jer vi imate npr. kod pravopisa i Hrvatskog naroda, imate neku hercegovačku varijantu a imate pravopis koji koriste u Hrvatskoj koji se mnoge razlikuju. Ja znam to su sve problemi s kojima se mi susrećemo. Na svu sreću kod mene nije nikad bio problem, znači od jednog naroda kod prevođenja, znači da imam u svojoj ustanovi jednu veliku službu od stručnih ljudi koji dobro poznaju pravopise, jezike naroda, ja imam 10 fakultetski obrazovanih ljudi i za sada nije bilo problem. Problem će nastupiti kad nastane problem. I mene čudi da ovdje na ovom savjetovanju niko nije došao iz ustavnopravnih komisija entitetskih parlamenata. Oni su ti, odnosno generalnih sekretara parlamenata, oni su ti koji su zaduženi da formiraju takve službe. To su ljudi profesionalci. Ja znam da sredstava nema, da je tu problem. Svi oni znaju da to treba, a za sve trebaju sredstva. Znači budžeti se smanjuju, budžet ode sada na tu komisiju i to trebate zaposliti, znači prevodiocima jezika srpskog naroda, bošnjačkog i hrvatskog, pravnike koji će raditi kao stručna služba zajedno znači sa komisijama, sa radnim tijelima parlamenata i gdje će poslanici znači parlamenata usvajati nešto. I kad se to usvoji, ko je taj sad kad se prevede, ovo što radi kolegica Lejla, da verifikuje da je to u redu kad se prevede. Ko je taj ko će reći - to je u redu, verifikovano, potpisano, ide u glasilo da se objavi? Ja ne vidim to da postoji ovdje uopšte od nivoa BiH do kantona. Možda nekada postoji u nekim pojedinačnim slučajevima, nečelno ne. Iz ovih svih diskusija koje sam čula ne postoji.

Pošto smo ovdje da mi razvijamo znači taj neki stručni segment, znači i na nivou BiH i na nivou entiteta i kantona, znači ovo je upravo prilika kod naših razmjena iskustava, da se to sugeriše, da se to formira. I vjerujem kad se formira opet će biti problema, ali u nekom nizu godina ti problemi će se vjerovatno i rješavati na taj način.

Znači prvi zaključak bi bio da se formiraju te stručne službe pri parlamentima gdje nisu formirane. Tamo gdje su formirane, čujem da u Vladi Federacije ima jedan ili dva samo prevodioca. I koji su to prevodioci, šta su oni završili, jesu li oni licencirani prevodioci? Mi imamo u našoj Vladi, tu problem nemam. Ja imam problem s Parlamentom, jer ne postoji to i svjesni su da to treba ali trebaju sredstva za to.

I dalje, predložila bih to da se uskladu stručna literatura. Mislim prvenstveno na gramatike jezika sva tri naroda, na pravopise i na riječnike. Koja je ta literatura koji bi mi koristili, znači sa nivoa BiH do entiteta. Ima i tu razlika. Evo ja sam navela samo jedan primjer u hrvatskom jeziku. Tu postoji problem i kod srpskog jezika, e kod jezika bošnjačkog naroda ne znam da li postoji taj problem i kako to funkcioniše. E sad na koji način bi se to moglo da verifikuje, na koji način bi se moglo to usaglasiti, vjerovatno će organizator predložiti neke zaključke zajedno sa OSCE-e i sa USAID-om i onda bi tu se problemi koji bi eventualno iskršli, usaglasili. Kažem mi iz Parlamentarne skupštine dobijemo zakone, znači na dva pisma to je u redu. A što se tiče pravopisa, konkretno kad poredimo na pravopis srpskog jezika, on nije preveden po pravopisu srpskog jezika. I mi to ne diramo, mi to objavimo onako kako je. Srećom nikad niko nije rekao što je to prevedeno, to nije tako. Vi znate da jedna riječ pogrešno prevedena može da smisao zakona promijeni. Mislim da nisam

čula da je bilo problema, ali sa nivoa BiH do nivoa entiteta takvih stvari, ali ne znači da ih ne može biti. Znači literatura stručna vrlo je bitna. Znači bitni su ljudi od struke. Složila bi se sa ovim jednim kolegom koji je gore bio, ko su ti ljudi koji rade u takvim komisijama. Koja je njihova struka? Kažem, sticajem okolnosti ja ima službu od 10 ljudi koji su zaista fakultetski svi obrazovani. Oni klasični profesori književnosti sa jezicima, kažem trebao bi mi sada jedan za bošnjački jezik, za hrvatski ima, ali nema ni smjera kod nas na fakultetu. Znači problem je malo i kadra. I na koji način možda i organizovati i edukovati te ljude, možda da se doškoluju, da se u nekom periodu, pri nekom fakultetu ili pri institutu da dobiju licencu. I predložila bi da mi jedan prevodilac koji se nalazi u institucijama, ko je u javnim glasilima, ne može biti onaj ko nije licenciran od neke, da li ćemo mi ga licencirati donijeti odluku na nivou entiteta ili od neke druge komisije, mislim da nisam ulazila u konkretnu nadležnost te.

Ja toliko i hvala.

ZORAN KOPRIVICA

Zahvaljujem se Srebrenka.

Dalje se za diskusiju javio gospodin Baotić Josip sa Filozofskog fakulteta.

JOSIP BAOTIĆ

Evo drago mi je da se razgovara o ovom pitanju zbog toga što mislim da, sve što je do sada urađeno u stvari na ostvarivanju ustavnog načela i ravnopravnosti jezika u BiH je više improvizacija nego stvarna koncepcija i koncept osmišljen u ostvarivanju u stvari ove ravnopravnosti. Da se to moglo raditi bolje, moglo se je, ali očigledno u stvari da za to nije bilo niti volje i da jednostavno u stvari sva priča o posebnim jezicima prije svega imala političke ciljeve a ne u stvari stručne. Kakvi su ti ciljevi, ja u ovom trenutku neću da eksplicitno iznesem svoje mišljenje. U svakom slučaju nisu bili usmjereni ka tom, afirmaciji i ka afirmaciji bosanskog, hrvatskog i srpskog jezika u BiH. Da smo htjeli mogli smo kopirati neka iskustva koja su razvijena u bivšoj državi Jugoslaviji koja je takođe bila multietnička i multijezična zajednica i u kojoj također je postojao Institut prevodenja odnosno prilagodavanja tekstova u jednom smislu prevodenja kad su u pitanju mađarski, albanski, makedonski i slovenski i prilagodavanja kada su u pitanju današnja tri standarda, onda u stvari kako se govorilo dvije varijante zapadna istočna, odnosno hrvatska i srpska i standardno jezički izraz u BiH.

To naravno nije ovdje korišteno to iskustvo. A evo od prilike kojim je putem tekla u stvari realizacija jezičke politike u tom periodu u toj saveznoj zajednici. Prvo nedostaje danas koncept književno jezičke politike u BiH. Postoji samo ustavno opredjeljenje za ravnopravnost jezika i naroda i formalno pravno je u stvari fime sve riješeno. Ono što je suštinsko spuštanje u stvari tog opredjeljenja na funkcionalnu razinu, svedeno je opet po mom uvjerenju na improvizaciju formiranjem komisija koje će utvrditi istovjetnost tekstova na bosanskom, hrvatskom i srpskom u BiH. I kolega Halilović i ja koji smo bili u tom prvom sastavu smo rekli da je ovaj cilj utvrđivanje istovjetnosti tekstova, sadržajne istovjetnosti tekstova apsurdan cilj. Pogotovo je apsurdno uključivati u utvrđivanje istovjetnosti i jezične stručnjake jer svaki od govornika na ovom prostoru je u tom smislu, hajde da kažem, poliglota u stvari kompetentan da utvrdi istovjetnost na razini bosanskog, hrvatskog i srpskog. Čak kompetentniji od jezičkog stručnjaka jer pretpostavljam da su zastupnici i pravnici, i sociolozi i na kraju krajeva društveni radnici, poznaju u stvari taj jezik. Pa ako se u

hrvatskom zakonu pojavi voz umjesto vlak neće biti da to nije istovjetno nego će biti da to nije adekvatno u stvari samome standardu. I zbog toga smo mi u Zastupničkom domu insistirali da se jednostavno proširi djelatnost ovih komisija na jezička pitanja, a onda je to širi spektar. Kako se ostvaruje ravnopravnost bosanskog, hrvatskog i srpskog u organima Federacije i u ovim tijelima. Da li se ona stvarno ostvaruje suštinski ili karikatularno, tek da se u stvari ispuni formalni zahtjev, pa onda prevodima i na hrvatski, i na srpski i na bosanski nisu zadovoljni stručnjaci. U početku nisu bili zastupljeni zastupnici. Demonstrativno su govorili da ovo nije zakon na tom ili tome, tražili da se ispravlja, a posljednjih možda 5 - 6 godina takvih primjedbi više od zastupnika nema. Čini mi se na kraju krajeva da suštinski možda i nisu zainteresirani za ovu drugu stranu ravnopravnosti jednog, drugog i trećeg u funkcionalnom smislu, u stvari odnosno korektnosti ovih prevoda ili u stvari adaptacije, u stvari zakona na ova tri jezika.

Na ovaj način kako mi to sada radimo do željenih ciljeva, ako to stvarno želimo, ali to bi znači trebalo utvrditi neko društveno tijelo, nećemo doći, prvo zbog toga što danas u BiH ne postoji ni jedno tijelo ni u srpskom, ni u hrvatskom, ni u bošnjačkom narodu koje je odgovorno za procese standardizacije. Ovdje je kolegica pomenula Institut za jezike. Taj Institut za jezike, hajde da kažemo po onoj narodnoj "Džekna još nije umrla ne znamo kad će" ničiji i na kraju krajeva nema te kompetencije koje je nekada imao Institut za jezike u Sarajevu kada je došlo do nagovještaja u stvari i solucije zajedničkog standardnog jezika, u stvari tamo od '67. godine pa na ovamo i kada je u stvari politička struktura BiH tražila ravnopravni položaj govornika iz BiH sa govornicima iz Republike Srbije, Republike Hrvatske, formirale institut i naravno dale mu u zadatak da napravi kriterije, principe u stvari u okviru kojih će se razvijati standardni procesi u BiH odnosno u kojima će se realizirati standardni jezik u tim principa, u stvari još uvijek naglašavam kao zajednički jezik. Znači ako mi želimo da ostvarujemo u stvari ove ciljeve, odnosno ovaj osnovni cilj i opredjeljenje, moraju postojati institucije na koje će biti prenesena odgovornost za standardizacijske procese u okviru bosanskog, hrvatskog i srpskog. Zašto sad govorim o tome, npr. malo ću možda produžiti. Takva institucija ne postoji za bosanski jezik gdje je bilo najpotrebnije pošto su Hrvati u stvari na nekakav način ingirencije za ... prenijeli na Zagreb, Srbi na Beograd i na kraju krajeva izmjestili i države. One u krajnjoj liniji ne mogu imati u formalno pravnom smislu nikakve mogućnosti, nikakve ingirencije da kontrolišu procese koji su u samoj državi. Hoće li to biti, naravno obaveza Fakulteta filozofskog, odnosno katedri, instituta kojih ima i nema, koliko ja znam ne postoje, u stvari Institut za jezik u RS ne postoji ili postoji formalno Institut za hrvatski jezik, povijest i književnost, ali formalno u stvari ne postoji, opet suštinskim nekim projektima. I postoji Institut za jezik u Sarajevu koji nije ni Institut za hrvatski, ni Institut za srpski, niti Institut za bosanski koji je ostatak u stvari, koga niko nije prihvatio u krajnjoj liniji i čak nije uošao, u stvari niti u zakon sa ostalim institutima koje podržava Kanton Sarajevo, nego svake godine mu produžava život dodjeljujući mu odlukama sredstva.

Drugi detalj vidite, kada se nekome stavi u zadatak ili kada se neko prozove da je odgovoran za ostvarivanje određenog koncepta, onda se njemu daju i prava da imenuje one koji će realizirati tu politiku. Znači nije u stvari lektore iz BiH birala Savezna skupština i tijela u njoj, nego ih je poslala BiH. I ovdje na kraju krajeva te lektore koji će raditi u stvari na ovim stekstovima moraju imenovati ta tijela u okviru entiteta. Znači ora neko tijelo koje će biti, ne znam je li za bošnjački korpus, imenovati u stvari lektore pa ponuditi i svog lektora i u Banja Luku, a naći političko rješenje kako će taj lektor egzistirati u stvari. Da li

kao zastupnik da ima sve one privilegije, odvojen život, dnevnice, ako ponudite platu veću lektora, oni sigurno neće otići.

Isto tako, ne znam da li će na kraju krajeva za Hrvate neko doći iz Mostara ili ne znam iz Hercegovine, ali tamo neko tijelo mora postaviti lektora koji odgovara tom tijelu i razumije se u stvari, a to tijelo odgovara zastupnicima odnosno političkoj, državnoj strukturi vlasti.

Ovo što mi sada radimo, naravno govorila je i kologica iz Banja Luke, evo i naši su govorili, da u jednoj ličnosti mi nađemo u stvari lektora za sva tri jezika, je takva improvizacija za koju mi slučajno znamo je u stvari, da je u normalnim nekim okolnostima od jezika ka jeziku, engleski, hajde da kažemo sada bosanski ili engleski, srpski ili engleski, hrvatski, to je donekle moguće, ali vidite lektora naći koji će biti u istom trenutku i lektor za bosanski, hrvatski i srpski, u BiH nije moguće, to mora biti izuzetno stručan, kapacitiran pojedinac koji će u stvari znate sve te nijanse. Otežavajuća je okolnost, mi to niti znamo što živimo zajedno i što jednostavno ne znamo šta je u stvari i u kojoj mjeri norma jednog, odnosno drugog ili trećeg, ukoliko nismo posebni na kraju krajeva specijalisti. Ovdje se to uz sve naše nastojanje nije ostvarilo iz materijalnih razloga. Ja ne znam da li se ti materijalni razlozi poboljšali kad mi ovo otvaramo sad diskusiju, mislim da su se pogoršali, a to znači da će i ova priča od prilike koju mi danas vodimo, biti jedna, izraz jedne želje, u stvari da nešto promijenimo a suštinski nećemo u stvari učiniti mnogo na onome zbog čega smo se sastali. Znači ne možemo u jednoj ličnosti imati u stvari lektora za jedan, drugi i treći standard i ne možemo u stvari dozvoliti da te lektore koji će završiti taj posao, biraju komisije i tijela u stvari koja nemaju stručnu, hajde da kažem licencu, atest ili ne znam ni ja, to znači moraju birati ili ... i moraju oni kod njih polagati ili moraju proći kroz neku vrstu ankete da se kaže - oni to mogu raditi ili oni to ne mogu raditi. Koliko ja znam mi smo insistirali da nam lektori na svojim tekstovi stave paraf da znamo ko je radio. Nismo to ostvarili.

Drugo u stvari, evo ja sam u tim komisijama ovdje u Federalnom Parlamentu, u Zastupničkom domu a bio sam u stvari i u Domu naroda, nikada mi jedan od lektora nije okrenuo telefon i pitao me za bilo koju sugestiju, kako uraditi neku stvar. Kakva je onda funkcija, eto da sad kažem, stručnjaka u tom tijelu ukoliko oni nisu, eto opet vidite, pomoć lektorima kada postoje neke od dilema. I razumije se stvari i mi to smo isticali članovi komisija iz redova stručnjaka, ne znam često ko su ti ljudi koji rade. Jednom smo dobili u stvari spisak i pregled ko je zaposlen, najčešće je bilo ili da nema lektora ili da je na bolovanju lektor.

Treći detalj naravno koji ovdje treba istaknuti, ako mi želimo da ostvarimo ovo na ovom nivou o kome ja govorim, to je u stvari relativno skup zahtjev odnosno zahtjev koji će tražiti dosta sredstava. U Saveznoj toj skupštini mi smo imali 7 lektora za bosanskohercegovački standardno jezičko izraz, pazite 7. Lektor je imao normu 29 kartica tokom dana radnog vremena da uradi. Sad bi trebao neko da sjedne pa da vidi koliko to u stvari lektora treba u Parlamentu, u stvari Federaciji, u Parlamentu države, da obave taj posao onako kako treba. U jednom trenutku kolega Halilović i ja smo govorili da se koncept ravnopravnosti jezika može ostvariti i malo drugačije. Baš i u ovoj sali smo čini mi se govorili o tome da jednostavno nije potrebno sve te tekstovske prevoditi, adaptirati u tri standarda, nego ravnopravnost ostvariti konceptom procentualne zastupljenosti, 33:33% pa neka jednom materijalu idu na standardu srpskom, jednom materijalu na standardu

hrvatskom, jednom na standardu bosanskom, uštedit će se mnogo, u stvari na rad, uštedit će se mnogo na materijalnom ali ćemo biti ozbiljniji i prema svijetu i prema generacijama koje budu čitale nekada te zakone i te dokumente i koje će vidjeti zakon pored zakona identičan, razlikuje se u 10 - 15 riječi, a svaki od govornika na kraju krajeva u stvari u toj skupštini sluša, hajde da sad kažem, delegata koji govori drugim jezikom, a kad se zakon objavljuje, eh onda mora biti svaki od zakona u 3 jezika objavljena. Znači postoje mogućnosti, ali mor biti koncept književno jezičke politike razrađen do kraja i tim konceptom, na kraju krajeva ... što se neće.

Još jedanput ponavljam, znači prvi i osnovni korak je da političari ove zemlje jasno odrede okvire nacionalne politike u BiH, a onda kad se budu znali u stvari nacionalni okviri odnosno ciljevi, znate one politike u BiH, onda će se lako pristupiti razradi, stručnjaci su to, jezičari dužni koji se nazivaju sociolingvistima, koncepta, jezičke politike i ostvarivanja koncepta o kojem govorim ravnopravnosti jezika i govornika tih jezika u BiH. I to nije samo u stvari kada je u pitanju zakonodavno pravna djelatnost, gdje je sve skoncentrisano, nego ukupno života u BiH od obrazovanja do, eto dakle pravne djelatnosti.

Hvala vam.

ZORAN KOPRIVICA

Zahvaljujem gospodinu Baotiću.

Dajem riječ Biljani Ivanović iz Direkcije za evropske integracije BiH.

BILJANA IVANOVIĆ

Zahvaljujem,

Ja bih sad prvo zahvalila gospodi Lejli Nuhodžić iz Parlamenta, odnosno odjeljenja za lektorisanje i prevođenje na izlaganju odnosno pominjanju termina pravna redakтура. Zbog čega? Znači ja dolazim iz Direkcije za evropske integracije iz sektora za prevođenje čija je odgovornost odnosno nadležnost organizacija i koordinacija izrade tzv. nacionalne verzije Akta komuniteta na jezicima BiH odnosno pravne tečevine, pravnih tekovina, pravne stečevine EU, znači imamo tri različita izraza na našim jezicima. Znači Direkcija je nadležna za koordinaciju tih aktivnosti. Mi smo rekli izrade nacionalne verzije Akta. Zašti ne kažemo prevođenje Akta komuniteta? Zato što upravo je velika razlika između prevođenja i stvaranja određene verzije pravnog propisa, znači mi govorimo o pravnim propisima odnosno pravnim aktima EU i znači izrada nacionalne verzije podrazumijeva, ne samo prevođenje nego najmanje pet faza redakture jednog prevoda.

Prema standardima EU kada se jedan pravni propis prevodi, trenutno su 23 službena jezika EU na bilo koji od jezika, on mora proći pet faza redakture. Nakon što ga prevede prevodilac taj propis mora pregledati odnosno mora proći jezičku redakтуру ili lingvističku redakтуру još jednog jezičkog stručnjaka. Zatim postoji i stručna redakтура. Znači radi se o propisima vrlo stručnim, konkretno direktive u kontekstu prava EU su tehnički najviše stručni propisi gdje imate stručnu terminologiju koju zaista može verifikovati i znati samo stručnjak iz određene oblasti, nikako ni pravnik ni jezičar. Imate pravnu redakтуру koju je spominjala koleginica Lejla i koja je tačno definisala baš onako kako to i EU kaže, znači tu pravnu redakтуру. Da bi propis bio istovjetan, imao isti pravni učinak ili pravno dejstvo, znači na svim jezicima EU, on mora proći tu pravnu redakтуру i sve 23 jezičke verzije koje se

nalaze na eurolleksu, zakonodavnoj bazi EU imaju istu pravnu snagu i ti jedna se ne smatra izvornom nego su sve isto pravno vrijedne. Znači nakon ... redakture tek dolazi lektorisanje.

Mi, kako vidim, nemamo ni jednu od tih faza redakture osiguranu, kako ni kod usvajanja odnosno objavljivanja ovih propisa u službenim glasnicima entiteta, državnom itd., niti možemo to osigurati prilikom prevođenja pravnih akata EU za koje smo mi zaduženi. Zbog čega? Zato, evo konkretno što se tiče znači pravnih akata EU i njihovog prevođenja na naše jezike, mi nemamo definisan ciljni jezik. Znači da biste prevodili prvo je neophodno imati tzv. ... ili izvorni jezik i ciljni ili ... Mi ne znamo na koji jezik prevodimo. Mi prevodimo na neki naš jezik zato što sad trenutno prevodimo za potrebe usklađivanja zakonodavstva sa zakonodavstvom EU koje je kao što znate obavezno nakon potpisivanja Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju. Znači nema više dobrovoljnog usklađivanja, ono je obavezno. Međutim šta se dešava prilikom tog usklađivanja naših propisa sa zakonodavstvom EU. Prevodi nisu postojali, nešto smo mi prevodili ono što smo zaista imali potrebu što su od nas tražila ministarstva to je bilo više kao gašenje vatre. Evo sad smo dobili prevode od Republike Hrvatske i to nismo dobili sve, dobili smo neke 2/3. Međutim mi tu imamo znači hrvatski jezik. Koleginica Lejla je pričala o tome kako bi to trebalo prevesti na druga dva jezika, međutim postavlja se vrlo jedno jednostavno pitanje s aspekta sutra pridruživanja EU, kakve mi uopšte opcije imamo. A ja to moram ovdje podijeliti s vama i možda podstaći ovaj cijeli skup na razmišljanje, nešto čime se mi zaista borimo već godinama i što ne možemo nikako da definišemo jeste što je gospodin Baotić sad spominjao. Taj jezički standard, evo konkretno za EU vi imate vrlo ograničen, znači imate ograničenja. O čemu se radi? Hrvatska ima licencu za hrvatski jezik. Standard hrvatskog jezika se određuje u Hrvatskoj. Srbija je dobila licencu za srpski jezik. Znači čitav Aki komuniter odnosno zakonodavstvo EU će sutra u EU biti prevedeno na Hrvatski jezik kao, vjerovatno 24 službenik jezik EU. Šta se dešava s nama? Kakvu mi imamo mogućnost? Ja samo to pitanje sebi svaki dan postavljam i vjerujte da smo više frustrirani, mi koji prevodimo, mi jednostavno ne možemo osigurati ni osnovne principe osiguranja kvaliteta prevoda a to je dosljedna upotreba terminologije, jezička preciznost i neka potpunost prevoda. Svako od prevodioca koji radi u sektoru za prevođenje prevodi na svoj maternji jezik, i to je osnovno demokratsko pravo svakog građanina kako u EU tako i ovdje.

Međutim kad radite propis postavlja se pitanje, odnosno bilo je komentara - a na kom je ovo jeziku. Mi smo rekli - na nekom našem jeziku. Mi zaista ne možemo, nemamo lektore, mi smo svi prevodioci uglavnom sa engleskog jezika, međutim ima nas, odnosno kolega koji su završili francuski jezik. Zašto? Zato je uvijek preporuka EU da kada prevodite neki pravni akt na neki drugi jezik koji nije jezik EU, obavezno konsultujete još jednu jezičku verziju. Znači kad prevodite sa engleskog obavezno je konsultovati na minimum francuski, njemački. Mi sad konkretno, recimo dosta smo naučili i slovenački koji je nama srodan. Jer nekad zaista ne možete osigurati da taj prevod bude dobar ako prevodite samo sa engleskog. To je, da kažem za sad, jeste problem i nije problem, naši stručnjaci po ministarstvima razumiju taj propis odnosno taj prevod i zahvalni su nam što smo im osigurali makar neki prevod da mogu uskladiti naše zakone. Evo sad smo dobili znači Hrvatski prevode. Međutim šta se dešava. Evo ja ću jedan običan primjer navesti. Mi smo preveli nekad, prije godinu dana, Direktivu o mašinama ili strojevima, mi smo je nazali Direktiva o mašinama pa je poslije to lektor lektorisao na hrvatski - mašina uz stroj itd. Međutim ta Direktiva je ukinuta, EU je usvojila novu Direktivu o mašinama i mi smo taj prevod dobili sad od Republike Hrvatske. Međutim taj prevod, ne da nije sličan onom našem nego, znači nebitno je što tamo piše

organizirati i što je tamo Evropski parlament odnosno Evropski parlament kako smo mi usaglasili, nije bitno. Bitno je što je stručna terminologija bitno različita.

Znači, ja sad postavljam pitanje za radi neke budućnosti, evo znači pričali smo o prošlosti, o bivšoj SFRJ, o trenutnim problemima, međutim šta ćemo ubuduće? Vi imate termin koji je ... preveden kod nas i stručnjaci su se usaglasili da je to samohodna mašina ili stroj, a u Hrvatskom prevodu imate stroj na vlastiti pogon, što zaista nije isto. I kako mi sad da odlučimo koji je tu stručni termin i kako mi da uskladimo prvo te prevode s nekim našim zakonodavstvom jer u stvari treba osigurati da ta nacionalna verzija Akcija, znači to nije prevod, bude usklađena sa pravnim sistemom BiH, znači to je ona pravna redakтура, a ne samo da je, ne znam Evropska komisija, Evropsko povjerenstvo, što u stvari i nije u hrvatskom jeziku. U hrvatskom jeziku je Evropska komisija nije Evropsko povjerenstvo. Znači to su nebitne stvari, ali bitne stvari su ove stručne, stručna terminologija, pravna redakтура. Šta dalje? Mi sami o tome ne možemo odlučiti, znači nemamo ni taj mandat niti smo zato nadležni, ali ja evo možda ako je potrebno predložiti neki zaključak predlažem da se zaista osnuje konačno Komisija za jezičku politiku koja bi o tome odlučivala, jer smo mi možda prije 2 godine uputili jedan dopis iz Direkcije za evropske integracije prema Domu naroda za osnivanje ove iste komisije.

Hvala.

ZORAN KOPRIVCA

Gospoda Lejla Nuhodžić. Izvolite.

LEJLA NUHODŽIĆ

Evo ovao, ja bih htjela reći svega nekoliko stvari a prije svega u vezi sa izlaganjem gospode Golić iz Službenog glasnika RS. Naime ostala sam dužna odgovoriti na neka njena pitanja.

Znači ja sam u svome izlaganju već spomenula da su predlagači obavezni u parlamentarnu proceduru dostaviti lektorirane tekstove. U 99,9% situacija se to ne događa. Dakle predlagač nema lektora. Zakon takav u nekoj verziji, u nekoj formi dolazi u parlamentarnu proceduru, prolazi komisijske faze, prolazi domove i biva usvojen jezički potpuno neobrađen. Znači predlagač je propustio uraditi ono što je bilo neophodno. Tada teret odgovornosti pada na odjel za lektoriranje i prevodenje. Gospoda me pitala ko to verificira? To bi trebalo, ako dode lektorirano od predlagača, prode proceduru, da podizanjem svojih ruku verificiraju domovi odnosno delegati i poslanici. Kako se to ne dogodi tako, ponavljam dakle, kompletna odgovornost pada na odjel za lektoriranje koji to mora upristojiti i makar minimumom nekih intervencija to dovesti u prihvatljivu formu. Znači problem je te prirode, proceduralne. Znači tekst zakona koji je usvojen morao bi, a ne kao što se sada događa, da dolazi lektorima ili da dode lektoriran od predlagača ili da dolazi već gotov i preveden. Međutim to se ne događa, jer ovaj odjel je prvobitno bio zamišljen samo kao supervizija, znači kao krajnji onaj filter koji će još malo urediti možda interpunkciju, eventualno red riječi u rečenici i to je sve. Time ne preuzimati na sebe nikakvu veliku odgovornost. Međutim on biva usvojen u tako sirovom tekstu da takav ne može biti objavljen. Odatle proizilazi i onaj problem ako predlagač ima lektora da to u velikom broju slučajeva, čast pojedincima, naravno rade nestručne osobe, naimе to se, znate kako imate Hrvata pravnika ili ekonomistu i kaže - hajde molim te ti to pogledaj ili Srbina ili Bošnjaka,

što naravno nije u redu. Postoji katedra u Mostaru, Sarajevu, Banja Luci itd., znači gdje bi trebalo da se obrazuju ljudi koji stiču takvo znanje. To su filozofski fakulteti na kojima se stiče to obrazovanje, tačno određen smjer za jezike koji su u službenoj upotrebi u BiH.

Toliko.

ZORAN KOPRIVICA

Hvala lijepo.

Gospođa Mira Škrba Tomić. Izvolite.

MIRA ŠKRBA TOMIĆ

Ja bih samo željela da kažem da odgovorno tvrdim da Parlamentarna skupština BiH u Službenom glasniku RS kao i svim drugim službenim glasnicima dostavlja zakone u sve tri jezičke verzije, a naravno da su dva pisma jer ja ne znam koje još pismo postoji. I službenim glasnicima bih željela skrenuti pažnju da ne trebaju državne zakone lektorirati jer su oni svi lektorirani od strane lektora koji su zaposleni u Parlamentarnoj skupštini BiH. Ukoliko se slučajno potkrade greška da se ne dostave sve tri jezičke verzije, da nas kontaktira pa ćemo to mi njima dostaviti, a ni slučajno da oni rade lektorisanje.

Toliko.

LAZAR PRODANOVIĆ

Da li ima još neko?

LEJLA NUHODŽIĆ

Ja sam ostala dužna da kažem samo jednu riječ u vezi s ovim što je Mira Škrba Tomić rekla. Dakle ja kao šef odjela za lektoriranje i prevodenje Parlamentarne skupštine odgovorno tvrdim na ovom mjestu da nikad iz tog odjela ništa, što gospođa kaže da je došlo ne do kraja lektorirano, ne do kraja prevedeno itd., nije izašlo i nije prošlo taj odjel. Drago mi je što sam bila u prilici ovo da čujem, krenut ću tragom ovoga što je gospođa rekla ne bismo li utvrdili gdje dolazi do tog kuršlusa.

Hvala lijepa.

VIŠNJA BAJIĆ-PRERADOVIĆ

Evo ja nisam imala namjeru da govorim, ja sam Višnja Bajić-Preradović, urednik u Službenom glasniku RS i pošto se služba, u službi je i proces prevodenja i lektorisanja onda imam potrebu da kažem neke stvari, samo vrlo kratko.

Kada je rečeno, ja nisam znala da će ovog tipa skup biti pa bismo se vjerovatno pripremili na drugi način sa primjerima nekim, ali imali smo slučajeva zaista da nam dođe, sad ja ne mogu reći o kom zakonu je riječ ili o kom aktu, moguće je da je to i iz Ustavnog suda BiH, zaista ne mogu da tvrdim i tu se ograđujem, ali jeste sa nivoa BiH bilo, a to mi je rekao i gospodin Nino iz Službenog glasnika BiH, da i oni imaju slične probleme, samo što on vrati to odmah itd., ja sam isto slično radila.

Šta se dešava, recimo dobijemo u srpskoj varijanti samo prebačenu na ćirilicu hrvatsku varijantu, znate. Pa onda vidite da imate glagole, ne znam objavit će se itd. Mi ne

smijemo ništa da diramo. Gospoda sad kaže da ne treba da diramo. Mi apsolutno ništa ne diramo. Mi ne diramo ništa apsolutno u zakonima koji dolaze nama iz Narodne skupštine RS, jer jedna zapeta mijenja smisao rečenice, to je nama potpuno jasno. Navešću vam samo konkretan primjer. Skoro smo imali jedan zakon koji je došao iz Ministarstva, predlagač je bio Ministarstvo zdravlja, u numeraciji je bila greška - a,b,g, itd. azbučnim redom, nedostajalo je d, išlo je se odmah na đ, mi smo morali dobiti ispravku preko sekretarijata odnosno iz Narodne skupštine a od ministra koji je potpisao to. Dakle mi apsolutno ne smijemo praviti, to je suviše ozbiljno da bismo mi intervenisali tako. Potpuno nam je jasno, ne sjede tamo laici.

I druga stvar da kažem, današnji skup, evo samo kratko, sigurno će biti koristan, ako ne da se upoznamo, da izmijenjamo adrese pa kad bude trebalo da zovnemo jedni druge, jer to u principu radimo. Ja kad vidim da nešto nije u redu, bilo sa kog nivoa da je ili iz ministarstva, Vlade ili nivoa BiH, bilo koja institucija, zovem pa tražim drugu verziju, ne znam ni ja, nastojim da riješim jer ne mogu nešto da pustim onako kako je stiglo, ali sami ne intervenišemo. U svakom slučaju ovo pokazuje da su problemi, odnosno nedefinisana situacija u ovoj oblasti je zaista duboka i ovo što smo sad načeli i razgrnuli malo, mislim da pokazuje, ne samo organizacione nego vraća se na problem jezika i definicije i standarda i ne znam ni ja sve šta, a mi smo u nekom završnom lancu svega toga. I mi se susrećemo s tim i sad mi pokrećemo nešto što je mnogo, mnogo ispred.

Ovo što je koleginka Lejla rekla, naravno bilo bi idealno i jedino ispravno da poslanici dobiju, svako na svom jeziku akt za kojeg glasaju i kad ga izglasaju to je konačno. I onda dolazi na objavljivanje i nama bi to bilo potpuno jasno, eventualno da se ispravi slovna greška i to je potpuno čista situacija. Ovako mi imamo veliku odgovornost, kako oni tako mi. Niko njima ne verifikuje, sasvim je svejedno je li to tamo ili ovdje. Sjede tu stručnjaci, ali ko poslije toga verifikuje određeni akt.

Dakle svi smo u istoj poziciji, nisam čula nikog iz kantonalnih glasnika, da li oni prevode. To jeste ustavna kategorija jezik, jeste ustavna kategorija, šta sad s tim se radi, voljela bih i to čuti, već je 12.05 neću vas zamaratati, eto toliko. Neću predlagati ništa mislim da ima dosta korisnih prijedloga, ali očito da tu ima, da smo samo načeli vrh ledenog brijega.

ZORAN KOPRIVICA

Hvala lijepa.
Izvolite.

_____ (?)

/mikrofon nije uključen/ ... i rečen u diskusiji, a on bi bio sljedeći - znači da bi se osigurala identičnost propisa na službenim jezicima neophodno je da prva faza u obradi zakona, a to je faza najčešće obrade u resornom ministarstvu, bude od stručnih kompetentnih osoba koji svojim znanjem i potpisom stoje iza tog urađenog posla, u zagradi - to je formiranje tijela ili organa ili neke mini institucije, tako da kažem, u skladu sa onim što je postojeća organizacija i šema uprave koja to dozvoljava, tzv. lektorskih službi ili ureda koje na najvišem nivou mogu u toj fazi da opsluže sve organe kojim imaju potrebu za tim, odnosno sve obradivače u ovom slučaju koje obrađuju zakon.

Kada je u pitanju parlament koji donosi zakon i kada ga potpišu predsjedavajući domova, tad ne može ništa smije biti promjena i korektura. Drugo su greške slovne i slično. Znači to je dio tog zaključka. Kad potpišu predsjedavajući, pa kako može nekom padati napamet, bio on sekretar vlade koji šalje na objavu a da ne govorim o ovim preduzećima koji su u funkciji objave u smislu više neke, tako da kažem, tehnike i onoga što je normalno značaj tog službenog lista itd., ali nemaju oni nikakva tu prava ništa smiju tu, mogu po meni da učine čak i neko krivično djelo. Eto malo sam i aktuelan u vezi korupcije, šalim se.

ZORAN KOPRIVICA

Hvala.

Da li ima još neko potrebu?

LAZAR PRODANOVIĆ

Htio sam reći, dakle par rečenica koje se odnose na ovu problematiku, oduzeli ste mi misao u kojoj ste, dakle ja smatram da mi treba najprije da lociramo neophodnost i postojanje kompetentnih stručnih tijela u zakonodavnim u izvršnim institucijama vlasti u BiH. To praktično bi dakle značilo da bismo mi, kada zakon dolazi u proceduru i kada ga Sekretarijat za zakonodavstvo upućuje na Savjet ministara, da je on prošao proceduru lektorisanja, dakle na svim službenim jezicima u BiH i onda kad dolazi u parlamentarnu proceduru bi bio smanjen ovaj obim posla koji oni obavljaju, predmet lektorisanja trebalo bi da budu novi amandmani koji su dakle promijenili predloženi tekst zakona u amandmanskoj fazi i to bi bio posao lektora, normalno koji čini nakon toga integralni tekst predloženog, odnosno usvojenog zakona. Dileme kako tehnički i vremenski bilo bi nemoguće da Dom bilo kog nivoa vlast u BiH usvaja lektorisani tekst, ali treba stvoriti mehanizam, ovo što je maloprije gospođa Škrba govorila a i Lejla kad je govorila o problemima uopšte u lektorisanju usvojenih zakona, mora se naći mehanizam koje konačno tijelo, konačno se zna da je potpis predsjedavajućeg Doma konačan i to podrazumijeva da on potpisuje i pravno obrađen, dakle u vašem sektoru za pripremu zakona za objavljivanje i od strane lektora, dakle lektorisan tekst zakona. Nakon njegovog potpisa je to konačno, dakle završena sva procedura koja nakon toga može da ide u objavljivanje u službene glasnike, da li, ako entitetske entiteta, ako na državnom nivou, i da se objavi. To su dakle neke od mogućnosti, s tim što smatram da je potrebno uraditi.

Ja takođe mislim da bi bilo neophodno u BiH postupiti u skladu sa jedinstvenim pravilima i konstituisati Komisiju za jezičku politiku u zakonodavstvu BiH. Prije 5,5 godina je ovaj zakon usvojen u oba doma i ona podrazumijeva dakle učešće jednakog broja stručnjaka i lica koja, dakle koja su imenovana od strane Doma naroda i predstavnika zakonodavne vlasti. Mislim da bi to poboljšalo ove probleme, odnosno eliminisalo ove probleme koji su prisutni u procesu osiguranja identičnosti propisa i čitave jezičke politike u zakonodavstvu.

I takođe mislim kada je, to se dešava u Predstavničkom domu, ... sad govorim ali vjerujem i u ostalim zakonodavnim institucijama, da poslanici predlažu zakone. Ja ne mislim da je problem da je sada potrebno napraviti dakle zakon identičan na svim službenim jezicima, ali mislim da pored ovog, da bi predstavnik zakonodavne vlasti, dakle poslanici u ovom slučaju, trebali da poštuju proceduru u skladu sa jedinstvenim pravilima. Da se dakle u

našem sektoru za zakonodavstvo Parlamentarne skupštine uputi tekst predloženog zakona, da se on prije svega usaglasi sa jedinstvenim pravilima i nakon toga, dakle prije nego što je usvojen, dostavi lektorskoj službi i tek poslije toga da se upućuje u parlamentarnu proceduru, dakle Kolegiju Predstavničkog ili Doma naroda da bismo to mogli da ispoštujemo ovo što bi u suštini podrazumijevalo ukupne ove aktivnosti.

Ja mislim da je ukupan proces jačanja i stvaranja jednog kvalitetnog zakonodavstva podrazumijeva, pored dakle pravne usaglašenosti u cjelini, poseban problem je ovo što sam sada rekao za sektor stečevine odnosno zakonodavstva EU, problem koji ćemo imati u smislu dilema oko prevoda. Pitanje osiguranja ravnopravnosti, službenih jezika. Šta će se desiti kad BiH postane članica EU? Na koji način će to biti definisano? Kako ćemo se odnositi o ovom, čitavom definisanju jezičke politike u BiH, to je opet pitanje odnosa stručnjaka i političara. Sada je trenutno najdominantniji političke ambicije korištenje leksičke politike u cjelini, kao alata za ostvarenje političkih ciljeva, a ne očuvanja, dakle identiteta jezika konstitutivnih naroda i specifičnosti jezika kao bitnih obilježja i osnovnih prava svakog čovjeka, bilo gdje da on živi.

Evo toliko, ali mislim da bismo makar pozitivan korak napravili ako bismo išli sa uspostavljanjem ove komisije i imali, dakle sinhrono djelovanje ovih službi za lektorisanje i sa zakonodavnog i na izvršnom nivou identičan, dakle i smanjenje ovog broja poslova da se radi istovremeno dva posla, ako imamo već jedan nema nikakvog razloga da, kada su u pitanju lektori tu apsolutno se slažem, pretpostavljam da je pravosude kada su iznosili ove stavove, to je potpuno jasno koji kriteriji treba da budu da ako bude lektor, dakle pogotovo u nekom zakonodavnom ili izvršnom tijelu države ili entiteta.

Evo toliko.

ZORAN KOPRIVICA

Zahvaljujem gospodine Prodanoviću.

Evo na kraju smo ovog današnjeg skupa. Ako neko ima potrebu i želju, eventualno još komentarisati, predlagati zaključke ili neke druge ideje, evo pružam mogućnost svima koji nisu imali do sada tu priliku.

Gospodin iz prvog reda izvolite.

SENAHID HALILOVIĆ

Hvala vam,

Ja sam Senahid Halilović sa Filozofskog fakulteta i htio bih podržati prijedlog koji smo čuli od nekolicine, koji su ovi što su sudjelovali u raspravi, o tome da se ide ka formiranju Jezičke komisije za politiku u, evo i u oblasti zakonodavstva. Praksa nas, dakle evo snažno gura u rješavanje tih postojećih poteškoća o kojima smo svjedočili danas. Htio bih ovom prijedlogu predložiti, dometnuti još jedan, povrh onoga koji je spominjao kolega Baotić što smo ga svojedobno iznijeli nas dvojica ovdje, jedan dobrohotan prijedlog koji je išao za tim da relaksira situaciju u oblasti jezika u ovim tijelima, a da se dakle naizmjenično materijali dostavljaju na ovim trima jezicima. Taj je prijedlog žalosno propao ali bih ga ja iznova, evo kao i kolega Baotić stavio na dnevni red, povrh ovoga da se formira Jezička komisija, predložio bih da se u besparici o kojoj je i danas bilo riječi, u nesprennosti da se djeluje u kvalitetnom rješavanju i pomacima i razrješavaju ovih sociolingvističkih pitanja u

višestandardnoj jezičkoj zajednici kakva je BiH. Htio bih upozoriti da ima prostora koji je, evo do nas ovih koji ovdje sjedimo i onih koji su naši saradnici, neiskorištenog prostora, prostora koji bih evo malo, pripomenuo bih znači da nije sve ni do otežane teške materijalne situacije i komplicirane socijolingvističke situacije itd., dakle možemo kao stručnjaci, sada govorim samo o ovoj jezičkoj razini problema ne upuštajući se u ove pravne iako smo danas vezani ovdje, ove dvije su komponente ovom temom nekako vezane i to podrazumijeva sudjelovanje i jednih i drugih stručnjaka u tijesnoj sprezi da budu u donošenju takvih i da se poštuju ti koraci ko kome prethodi, ko šta radi itd., da to rade kompetentni ljudi.

Htio bih dakle kazati da postoji prostor za dobru volju u ovoj oblasti. Postoji i ono što nam je omogućeno savremenim načinima komuniciranja. Ne mora neko i fizički sjediti i zato još i primati koje kakve dodatke na plaću u Sarajevu, u Mostaru, u Banja Luci, ovdje i ondje, mnogo toga bi se dalo razriješiti i elektronskom poštom, dakle založio bih se za više saradnje između tih stručnih komisija lektorskih službi unutar BiH. Čak bih kao temeljni moto njihova rada uza svu stručnost i akriičnost i predanost poslu, stavio i ovu obavezu dobrohotnog saradivanja, prosleđivanja materijala, dakle da to struji, da se to odvija neometano, da se natječu u toj otvorenosti. To bih im stavio u opis radnog mjesta kao obavezu, ta saradnja da bude bolja.

Ima još nešto što može pripomoći i ovim kolegicama i kolegama u praksi koji su svakodnevno suočeni s tim pitanjima, kako riješiti ovo, kako ono i svaki se dovijaju nažalost za sad svako za se i svako na svoj način. Čujemo i od kolegice koja dolazi iz Službenog glasnika RS, znam da tako šta imaju i u odjelu za prevodenje i lektoriranje u Parlamentarnoj skupštini. Čujem da imaju materijale do kojih su došli u svojoj mukotrpoj, svakodnevnoj, višegodišnjoj stručnoj praksi. Te materijale za početak bi trebalo barem da prostruje između njih, da upute jedni drugima, da ih dakle, da se učini napor da budu publicirani i dostupni i široj zainteresiranoj stručnoj javnosti. Njima bih dometnuo i nešto što je, koliko je meni poznato što je do sad najdalje što smo mi u struci uspjeli uraditi, kolega Baotić je rukovodio izradom jedne radnje, ozbiljne magistarske radnje koja je spremna za objavljivanje u formi knjige koja se upravo bavila pravnim jezikom pravnih akata u Federaciji, npr. pravne regulative, legislative unutar Federacije, ali su to vrlo informativne stranice i stručno je sačinjen taj tekst uz ove iz prakse koji spominju rječnik tih nedoumica, kolegica iz Banja Luke i ovo što su pripremile kolegice i kolege iz odjela za prevodenje i lektoriranje, te tri publikacije možda u zajedničkoj nekakvoj formi, kao knjiga sa dva ova priloga teorijskim dijelom kolegice Emire Mešanović čiji rad spominjem i ova dva priloga iz prakse, bili bi snažan poticaj i drugima da kreću tim putem da, da dopisuju, da se razmjenjuju iskustva, da se dakle ne traže odgovori na već ono tamo šta je postignuto i odgovoreno što već imamo u fiokama.

Dakle predlažem da se učini što je potrebno da se publiciraju, evo konkretno te tri radnje, ta tri rukopisa, da se pristupi redigiranju jednog, drugog i trećeg sa svim stručnim aspektima tog posla i da se to konačno ima na stolu. To bi bio prvi korak u praksi. Onda bismo mogli načiniti i nekakav drugi korak.

Samo još jedno malo zapažanje vezano za ovaj ogromni posao koji stoji pred ovom Direkcijom za nacionalne verzije pravnih propisa EU. Svojedobno sam bio pozvan ovdje na jedan razgovor, gospodin Topčagić me je zamolio da evo progovorimo o tome u toj njegovoj svojevremenoj direkciji kojom je rukovodio, ja sa žalošću evo saznajem da stvari gotovo

stoje na mrtvoj tački tamo gdje su bile i prije nekoliko godine unatoč evo eksplicitnom iskazu i onome šta se moglo čuti od kolegice maločas da je Srbija dobila licencu za prevode na srpski jezik, da je Hrvatska dobila licencu za prevode na hrvatskom jeziku i meni se čini da ovakva pat pozicija i situacija kakvu evo imamo, a radi se o stotinjak hiljada, koliko mi se čini kartica teksta koje treba prenijeti u ovaj ili onaj evropski jezik, obiman posao, obiman stručni posao. Takvome poslu treba pristupiti vrlo pažljivo i ovakav jedan sam po sebi zadatak podrazumijeva i neophodnost ustanovljavanja spomenute i spominjane i predlagane Komisije za jezičku politiku unutar BiH. Dakle da nikakvih drugih poslova i projekata i problema pred nama nema i u praksi i uopšte pred BiH, ovakav jedan krupan zahtvat i podhvata, podrazumijevao bi i najprije formiranje kvalitetne komisije, kompetentne, stručne koja bi imala zadatak kazati svoj stav, obznaniti ga javnosti i kazati šta nam je činiti u vezi s ovim izazovom, u vezi s ovom obavezom koja je stavljena pred nas kada je riječ o prenošenju ove ogromne pravne regulative EU u BiH.

Hvala vam.

ZORAN KOPRIVICA

Zahvaljujem.

Evo obzirom da vrijeme predviđeno za ovo stručno savjetovanje pod nazivom "Osiguranje identičnosti propisa na službenim jezicima u BiH" ističe, ja ću dati sebi za pravo da na kraju ove naše današnje rasprave, savjetovanja, prije svega da vam se svima zahvalim za izdvojeno vrijeme, za učešće, za prijedloge, diskusije i zaključke koje ste dali, negdje oko 30-tak zaključaka mi smo registrovali ovdje, predloženih zaključaka. Prema daljoj proceduri mi ćemo na ustavnopravnim komisijama i jednog i drugog doma kompletan transkript sa ove rasprave dostaviti svim članovima komisije. Imat ćete i vi priliku na web sajtu da se upoznate sa svim ovim predloženim zaključcima. Naravno i onim koji su na komisijama i jednog i drugog doma usvojeni i kao takve ćemo ih objaviti. Imat ćete dakle priliku da se sa njima upoznate.

Ja bih pozvao ove učesnike u raspravi, prije svega gospođu Lejlu Nuhodžić, Vesnu Saradić i Srebrenku Golić, te gospodina Prodanovića da zajedno sa mnoin damo kratke izjave za medije tu u holu nakon izlaska iz ove sale. A prije nego što zaključim ovaj skup, vi znate da je ručak organizovan u prizemlju Parlamentarne skupštine, pozivam vas sve da idemo na ručak.

Ovdje ću samo konstatovati još nekoliko pitanja koja, ovako po meni, su ključna vezana za ovu današnju raspravu, prije svega formiranje ove Komisije za jezičku politiku u Parlamentarnoj skupštini BiH shodno članu 81. Jedinstvenih pravila za izradu pravnih propisa. Mislim da je jedan od ključnih zaključaka koji bi trebao biti potekao sa ovog savjetovanja. Naravno i svi drugi zaključci, ni jedan nije manje važan, vezani su za ovu temu, vidimo i konstatujemo da zaista u BiH imamo nekontrolisanu upotrebu stranih riječi pri izradi pravnih propisa na svim nivoima, da je to jedan veliki problem za sve institucije u BiH, prije svega u dijelu nametnutih zakona od strane OIIR-a koji nisu lektorisani i to predstavlja jednu veliku poteškoću u primjeni propisa u BiH. Takođe aktivnosti vezane za prevod Akcija sigurno je jedan ogromni zadatak koji stoji pred, prije svega pred Direkcijom za evropske integracije u BiH. Dalje prijedlozi koji su se ticali tekstova zakonskih propisa i podzakonskih akata da moraju biti jasni, nedvosmisleni, da moraju biti lektorisani prije nego što se upute u parlamentarnu proceduru, da moramo imati kvalitetan Ured za zakonodavstvo pri Vijeću

ministra, govorim na državnom nivou. Takođe i ostalim, kako entitetskim nivoima tako i nižim nivoima vlasti, gdje se zaista i u segmentu zakonodavne i segmentu izvršne vlasti moraju ovi kapaciteti znatno ojačati, prije svega ove lektorske službe i odjeli za prevodenje, dakle na svim nivoima.

Tu su bili i drugi prijedlozi koji se tiču entitetskih nivoa, pitanja službenih glasnika, prijedlog gospođe Srebranke vezano za ovaj Službeni glasnik RS, aktivnosti vlada, dalje i potreba češćih savjetovanja u ovoj oblasti, da se ostvari značajnija koordinacija na svim nivoima vlasti kada je riječ o ovim pitanjima, da se uskladi stručna literatura, da se odgovarajuće licence uvedu na tim nivoima, da se izbjegne improvizacija na svim ovim nivoima po ovim pitanjima, da nedostaje koncept književničke politike u BiH, da ne postoji niti jedno tijelo odgovorno za proces standardizacije, da se odrede okviri nacionalne politike u BiH, da postoji više saradnje stručnih službi na svim nivoima kada je riječ o ovim pitanjima, posebni zadaci Direkcije za evropske integracije.

I na kraju prijedlog koji je bio, u mislim da je on zaista jedan izuzetno značajan prijedlog da se nastavi sa ovim aktivnostima na federalnom nivou, Narodnoj skupštini RS, da se na službenom jeziku dostavljaju zakoni, na svim jezicima dostavljaju zakoni, podzakonski akti koji se objavljuju znači na sva tri jezika, odnosno da se u Parlamentarnoj skupštini pristupi osnivanju ove Komisije za jezička pitanja. Naravno i niz drugih prijedloga. Sekretari i jedne i druge komisije su ih registrovali u vidu predloženih zaključaka. Mi ćemo, kažem, još jednom na sjednicama komisije i jednog i drugog doma razmotriti sve ovo. Vi ćete biti o tome obaviješteni. Znači imat ćete priliku da se upoznate. Mislim da jedno ovakvo savjetovanje je ispunilo svoj cilj i svoju namjenu.

Ia se još jednom u ime i jedne i druge komisije, Ustavnopravne komisije i jednog i drugog doma zahvaljujem našim sponzorima, USAID-u u projektu jačanja Parlamenta BiH i OEPS-u i svima vama još jednom, kažem, zahvaljujem na odzivu i prisustvu na ovom skupu. Pozivam vas još jednom da prisustvujete ručku. Želim vam sve najbolje u vašim svakodnevnim poslovima i zadacima i pozivam da ostvarimo punu saradnju sa ustavnopravnim komisijama i Parlamentarnom skupštinom BiH po svim pitanjima, ovim i drugim, za koje imate interes.

Zahvaljujem se i vidimo se.